Öğretmen Kitapları

ORTA DERECELİ OKUL ÖĞRETMENLERİ İÇİN REHBERLİK

Selçuk KANTARCIOĞLU

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI YAYINLARI
Öğretmen Kitapları Dizisi: 186

Kitabın adı

ORTA DERECELİ OKUL

ÖĞRETMENLERİ İÇİN REHBERLİK

Yayın Kodu

98.34.Y.0002. 1033

ISBN 975.11.0598.6

Baskı yılı

1998

Baskı adedi

5.000

Dizgi, baskı, cilt

MİLLÎ EĞİTİM BASIMEVİ

Yayımlar Dairesi Başkanlığı'nın 22.6.1998 tarih ve 3798 sayılı yazıları ile üçüncü defa 5.000 adet basılmıştır.

Öğretmen Kitapları Dizisi

ORTA DERECELİ OKUL ÖĞRETMENLERİ İÇİN

REHBERLİK

Selçuk KANTARCIOĞLU

İSTANBUL 1998

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
1 —ÖNSÖZ	V
2 — Niçin Rehberlik?	1
I — Rehberlik Çalışmaları Mevcut Kanunlarımızın Bir Gereğidir	3
II — Eğitimin Bir Parçası Olan Rehberlik Çalışmaları Uzun Yıllardan beri Ele Alınmış Bir Hizmet Türüdür	7
III — Rehberliği Zorunlu Kılan Sebepler Vardır	15
3 — Rehberlikle İlgili Bazı Kavramlar	37
4 — Rehberliğin Çeşitleri	53
5 — Okul Yöneticilerinin Rehberlik Alanında Bazı Sorumlulukları	65
6 — Rehberlik Çalışmaları Nasıl Yürütülebilir?	71
I — Rehberlik Çalışmaları Yıllık Plânının Hazırlanması	76
II — Öğrencilerin Birbirleriyle Tanışması	77
III — Okulun Günlük ve Haftalık Çalışma Programlarının Tanıtılması	78
IV — Öğrencilerin Okula Alıştırılması	79
V — Öğrencilerin Uymaları Gereken Yönetmelik Hükümlerinin ve Okul Kurallarının Açıklanması	80
VI — Çeşitli Bölümleriyle Öğretim Programlarının Kısaca Tanıtılması	85
VII — Okuldaki Kuruluşların Tanıtılması	85
VIII — Yakın Köy ve Kasabalardan Gelen Öğrencilere Okul Çevresindeki Yerleşme Yerlerinin, Beslenme İmkânlarının Tanıtılması	88
IX — Okul Çevresinin Tanıtılması	88
X — Verimli Ders Çalışma ve Beceri Kazanma Yollarının Tanıtılması	93
XI — Bir Yıllık Rehberlik Çalışmalarının Topluca Gözden Geçirilmesi ve Öğrencilere Yararlı Olması Yönünden Değerlendirilmesi	102
XII — Sağlıklı ve Güvenlik İçinde Yaşama Yollarının Tartışılması	109
XIII — Grupla İyi İlişkiler Kurma Yolları Üzerinde Durulması	110
XIV — Okulla İlişkili Kuruluşların Tanıtılması	114
XV — Çevredeki Önemli İş Yerleri ile Tarım ve Endüstri Kuruluşlarının Tanıtılması	115
XVI — Gelecek Yıla Ait Öğretim Programlan Hakkında Bilgi Verilmesi ve Seçmeli Derslerle İlgili Olarak Öğrenci Eğilimlerinin Tespit Edilmesi	116
XVII — Geçen Yıl Okunan Derslerdeki Başarının Grupça Değerlendirilmesi, Başarı Durumunun Genel Yönleriyle Tartışılması	117
XVIII — Çevredeki Üst Öğrenim Kurumlarıyla İş Yerlerinin Gezilmesi	118
XIX — Öğretim Kurumları ve İş Yerlerinden Davet Edilecek İş ve Meslek Adamları Aracılığı İle Bu Alanlarda Bilgi Verilmesi	120
XX — İmtihanlarda Başarılı Olma ve Çalışma Yollarının Öğretilmesi	120
XXI — İş Yerlerinde, Okullarda ve Ailede Kişiler Arası İlişkilerin Tartışılması	123

XXII — Kendi Kendini Yetiştirme ve Başarılı Olma Yolları 124
XXIII— Ortaokul Öğreniminin Öğrenciler Arasından Değerlendirilmesi..... 126
7 — Öğrenci Dosyası..... 135
8 — Bazı Rehberlik Teknikleri 141
I — Soru Listesi 144
II — Otobiyografi 144
III — Gözlem 145
IV — Vak'a Kaydı ve İncelenmesi 150
V — Tam ve Noksan İfadeli - İstek Listeleri 153
VI — Zaman Cetveli 153
VII — Problem Tarama Listesi 155
VIII — Kabiliyet - Ba a Karşılaştırma Tablosu 169
IX — Değerlendirme Cetveli 170
X — Ev Ziyaretleri 172
XI — Sosyometri 172
XII — Kimdir Bu? 175
XIII — Vak'a Konferansı 177
XIV — Psikodrama 178
XV — Sosyodrama..... 178
XVI — Oyun Terapisi 178
XVII — Grup Terapisi 179
XVIII — Bibliyoterapi 181
XIX —Mülakat 181
XX — Testler 185
a) Basa Testleri 186
b) Akademik Kabiliyet Testi 187
c) Özel Kabiliyet Testi 188
d) İlgi Envanterleri 189
e) Kişilik Testleri 195
9 —Kaynaklar 211

I-ÖNSÖZ

Ortaokullarımızda haftada iki saat olarak ele alınan Rehberlik saatlerinin bir bütünlük içerisinde işlenmesine, bu alanda çalışan okul rehberlik servisleri sorumlularıyla, rehber öğretmenlerimize, yardım etmek amacıyla bu el kitabını hazırladım.

Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulunca incelenen, Yayımlar Dairesi Başkanlığının 13.3.1975 gün ve 3136 sayılı yazılarıyla "Öğretmen Yetiştiren Yüksek Okul Öğrencileriyle, Orta Dereceli Okul Öğretmenlerine" tavsiyesi uygun görülerek 1834 sayılı Tebliğler Dergisinde 11274 sayılı genelge ile bildirilen* REHBERLİK *adlı kitabımı rehberlik programı çerçevesi içerisinde amaca uygun bir biçimde yeniden düzenlemiş bulunuyorum.

Rehberlik çalışmalarının mevcut kanunlarımızın bir gereği olduğunu, eğitimin bir parçası olan rehberlik çalışmalarının çeşitlerini, okul yöneticilerinin ve öğretmenlerimizin sorumluluklarını, rehberliği zorunlu kılan sebeplerin neler olduğunu, rehberlik çalışmalarının nasıl yürütüleceğini, kolayca uygulanabilecek bazı rehberlik tekniklerini, pratik olarak, öğrenci dosyasının nasıl doldurulacağını, problem tarama listelerinin ve ilgi envanterlerinin nasıl uygulanacağını kitapta ayrı bölümler halinde açıklamaya çalıştım.

Değerli yönetici ve öğretmenlerimizin bu konuya daha kolay ve pratik çözüm getirdiklerini de yakınen bilmekteyim.

ilgililere faydalı olabildiysem, mutluluk duyacağım.

Saygılarımla, Mart/1985

Selçuk KANTARCIOĞLU

Rehberlik ve Psikolojik Danışma
Bilim Uzmanı

2. NİÇİN REHBERİK

I-Rehberlik Çalışmaları Mevcut Kanunlarımızın Bir Gereğidir.

A —1982 Anayasası'nın «Sosyal ve Ekonomik Haklar ve ödevlerle ilgili Üçüncü Bölümünde, «Eğitim ve Öğrenim Hakkı ve Ödevi» başlıklı 42 nci maddesinde «Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz. Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tesbit edilir ve düzenlenir. Eğitim ve öğretim, Atatürk ilkeleri ve inkilâplarına göre, Devletin gözetim ve denetimi altında yapılır... Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır..» hükümleri yeralmaktadır.

B — Bu görüşe paralel olarak Türk Millî Eğitiminin düzenlenmesinde esas olan amaç ve ilkeler, eğitim sisteminin genel yapısı, öğretmenlik mesleği, okul binaları ve tesisleri, eğitim araç ve gereçleri ve Devletin eğitim ve öğretim alanındaki görev ve sorumlulukları ile ilgili temel hükümler, bir sistem bütünlüğü içinde **1739 Sayılı «Millî Eğitim Temel Kanunu»** ile tesbit olunmuştur.

Bu Kanunun bazı maddeleri 16.6.1983 tarih ve 2842 sayılı Kanunla değiştirilerek yeni Anayasamıza uygun hale getirilmiştir. 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunun değişik 2 nci maddesine göre Türk Millî Eğitimi'nin genel amacı, Türk Milletinin bütün fertlerini,

1 — Atatürk inkilâp ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milleyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin millî, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;

2 — Beden, zihin, ahlâk, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde geliştirilmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünce ve gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan, yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;

3 — İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak;

4 — Böylece, bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan millî birlik ve bütünlük içinde iktisadî, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk Milletinin çağdaş ve uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin ve ortağı yapmaktır.

Aynı Kanunun «yöneltme» başlıklı 6 ncı maddesinde «Fertler, eğitimleri süresince, ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda çeşitli programlara veya okullara yöneltilerek yetiştirilir. Millî Eğitim sistemi, her bakımdan, bu yöneltmeyi gerçekleştirecek biçimde düzenlenir. Yöneltmede ve başarının ölçülmesinde rehberlik hizmetlerinden ve objektif ölçme ve değerlendirme metodlarından yararlanırlar.»

7 inci maddesinde de «İlköğretim kurumlarından sonraki eğitim kurumlarından vatandaşlar ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde yararlanırlar.»

23 üncü maddede «İlköğretimin amaç ve görevleri.» Millî Eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak,

1. Her Türk çocuğuna iyi bir vatandaş olmak için gerekli temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlıkları kazandırmak; onu millî ahlâk anlayışına uygun olarak yetiştirmek;

2. Her Türk çocuğunu ilgi, istidat ve kabiliyetleri yönünden yetiştirerek hayata ve üst öğrenime hazırlamaktır.» şeklinde açıklanmış, 27 inci maddesinde ise, «İlköğrenimini tamamlayan ve ortaöğretime girmeye hak kazanmış olan her öğrenci, ortaöğretime devam etmek ve ortaöğretim imkânlarından ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde yararlanmak hakkına sahiptir.» hükmü yer almıştır.

Aynı Kanunda, Ortaöğretimin amaç ve görevleri, "Millî Eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak;

1 — Bütün öğrencilere ortaöğretim seviyesinde asgarî ortak bir genel kültür vermek suretiyle onlara kişi ve toplum sorunlarını taşımak, çözüm yolları aramak ve yeniden iktisadî, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunmak bilincini ve gücünü kazandırmak,

2 — Öğrencileri, çeşitli program ve okullarla ilgili istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda yüksek öğretime veya hem mesleğe hem de yüksek öğretime veya hayata ve iş alanlarına hazırlamaktır. Bu görevler yerine getirilirken öğrencilerin istekleri ve kabiliyetleri ile toplumun ihtiyaçları arasında denge sağlanır.» şeklinde 28 inci madde olarak yer almıştır.

Bu Kanunun ortaöğretimde yöneltme başlıklı 30 uncu maddesinde «yöneltme ilköğretimde başlar; yanılmaları önlemek ve muhtemel gelişmelere göre yeniden yöneltmeyi sağlamak için ortaöğretimde de devam eder. Yöneltme esasları ve çeşitli programlar veya ortaöğretimin okullar arasında yapılacak yatay ve dikey geçiş şartlan, Millî Eğitim Bakanlığınca düzenlenir.» hükmü bulunmaktadır.

C — Bakanlıkların Kuruluş ve Görev Esasları'nın tesbiti ile ilgili 17.6.1982 tarih ve 2680 sayılı Kanunun verdiği yetkiye dayanılarak Bakanlar Kurulunca 13.12.1983 tarihinde kabul edilen **Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığının Teşkilât ve Görevleri Hakkında 179 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin** 8 inci maddesi gereğince bu konu ile ilgili Ana Hizmet Birimi olarak «Özel Eğitim ve Rehberlik Dairesi Başkanlığı» kurulmuştur. Aynı Kanun Hükmünde Kararnamenin 18 inci maddesiyle bu daireye «Özel eğitim sınıfları, özel eğitim okulları, rehberlik ve araştırma merkezleri, iş okulları ve iş eğitim merkezleri ile aynı seviyede benzeri, bakanlığa bağlı okul ve kurumların eğitim ve öğretim ile ilgili bütün görev ve hizmetlerini yürütmek» görevi verilmiştir.

D —12.10.1983 tarihli **2916 sayılı «Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu»** da özel eğitime muhtaç çocukların, Türk Millî Eğitim sistemini düzenleyen genel esaslar doğrultusunda eğitilmeleri, iş ve meslek sahibi yapılmaları, çevre ve topluma uyum sağlamalarıyla ilgili esasları düzenlemiş ve bir bütünlük içinde konuya çözüm getirmiş, kanunun 7 inci maddesiyle okullardaki rehberlik hizmetleriyle ilişki sağlanmış, okul rehberlik hizmetleriyle ilgili birimler kurularak bu birimlerle öğrencilerin;

a) Kendilerini, okul içi ve okul dışı eğitim imkânlarını, meslekleri ve toplum değerlerini tanımalarına;

b) Yeteneklerine uygun bir eğitim programını seçmelerine,

c) Sağlıklı ve topluma yararlı bir kişi olarak yetişmelerine,

Yardım edilmesi hükme bağlanmıştır.

Aynı Kanunun 6 ncı maddesinde; Rehberlik ve Araştırma Merkezi Başkanı aynı zamanda ildeki özel eğitim ve okul rehberlik hizmetlerinin düzenlenmesinde ve yürütülmesinden sorumlu Millî Eğitim Müdür Yardımcısı statüsünde hizmet gören yetkili olarak tesbit olunmuştur.

Değişik eğitim dairelerine bağlı olarak çalışan okul rehberlik hizmetleri büroları ile bu bürolarda çalışan rehberlik uzman ve uzman yardımcıları, çalışmalarda birlik sağlamak amacıyla yeni teşkilâtlanmada Özel Eğitim Dairesi Başkanlığı'na bağlanmış, okul rehberlik hizmetlerinin, planlanması,

yürütülmesi ve değerlendirilmesi, bu hizmetlerde çalışan personelin görevleri, kurumlar arası koordinasyonun ve işbirliğinin sağlanması Bakanlıkça hazırlanmış «Okul Rehberlik Hizmetleri Yönergesi» adı verilen 21.11.1983 gün ve 300/4706 sayılı emirleriyle yeniden ele alınmıştır.

II-Eğitimin Bir Parçası Olan Rehberlik Çalışmaları Uzun Yıllardanberi Ele Alınmış Bir Hizmet Türüdür.

1 — 1984 yılı **İlkokul Programı'nın** Millî Eğitimin Amaçlan Bölümünde (1) ve aynı yıl uygulanan **Ortaokul Müfredat Programında**[2] rehberlik çalışmaları eğitimin bir parçası olarak ele alınmıştır.

2 — Ekim/1951 yılında memleketimize çağrılan Missouri Üniversitesi Profesörlerinden **John J. Rufi'**nin verdiği raporda konunun önemi açıkça iade edilmiştir. [3]

3 —1952 yılı ortalarında memleketimizin davetlisi olarak Amerika Birleşik Devletleri Eğitim Dairesinden çağrılan **Ellswarth Tompkins'**in raporunda okullarımızdaki durum incelenerek rehberliğin önemi belirtilmiş ve gerekli tavsiyelerde bulunulmuştur. [4]

4 — Fulbright programı ile Ekim/1952 tarihinden Ağustos/1953 tarihi ne kadar Millî Eğitim Bakanlığında müşavir olarak çalışan Amerika Trinity koleji profesörlerinden **Lester Beals,** Adana, Samsun, Ankara, İstanbul, Konya, İzmir olmak üzere 6 ilimizde bir yıla yakın bir süre rehberlik alanında çalışma yapmış, «Rehberliğin Lüzumu Hakkında Rapor»u hazırlamıştır. [5]

---

(1) **İlkokul Programı,** T.C. Maarif Vekaleti. Millî Eğitim Basımevi, İstanbul -1948, ss. 2,11,19.

(2) **Ortaokul Programı,** T.C. Maarif Vekaleti. Millî Eğitim Basımevi, İstanbul -1970, s. 26,37, 38, 39, 40, 41.

(3) **Türkiye'de Orta Öğretim, Müşahadeler, Problemler ve Tavsiyeler.** Millî Eğitim Basımevi, Ankara -1956. s. 19, 21, 22.

(4) Tompkins, Ellswarth, **T.C. Orta Dereceli Okullarda Organisazson, İdare ve Teftiş.** Millî Eğitim Basımevi, İstanbul -1954. s. 3, 5, 6, 22, 23, 32, 33.

(5) Beals, Lester. **Rehberliğin Lüzumu Hakkında Rapor.** Çeviren: Latife Huban Üçüncü M.E. Basımevi, İstanbul -1955.

5 —1952 yılında Rochester Üniversitesi Profesörlerinden **Mills,** Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığının davetlisi olarak memleketimize gelmiş rehberlikle ilgili konferanslar vermiştir. [6]

6 — 1953 -1954 öğretim yılında İstanbul, Ankara, İzmir, Adana, Samsun ve Konya İl'lerinde rehberlik çalışmalarına girişilmiş karşılaşılan problemlerin çözümü için 20 Haziran 1954 ve 4 Temmuz 1954 tarihleri arasında İstanbul - Kandilli de bir toplantı tertiplenmiş ve bu toplantıda rehberlikle ilgili konular ve karşılaşılan problemler ele alınmıştır. [7] **Otto F.Mathiasen** tarafından yönetilen bu çalışmalar daha sonraki çalışmalara geniş ölçüde yardımcı olmuştur.

7 — Aynı yıl, Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı **Talim ve Terbiye Dairesi** Rehberlik Seminerinde yetişenlerin çalışma şekillerini açıklayan ve karar yayınlanmıştır. [8]

8 — 1958 -1959 yıllarında çalışma ve incelemelerde bulunan **Türkiye Eğitim Milli Komisyonu,** rehberlikle ilgili çalışmalara ışık tutacak geniş ölçüde tavsiyede bulunmuştur. [9]

9 **— Kalkınma Plânları, Programları ve İcra Plânlarında** konuya özellikle yer verilmiştir. ([10], [11], [12], [13], [14], [15], [16],)

10**— VII. Milli Eğitim Şurası** dokümanlarından Orta Öğretim Komitesi Raporu'nda orta öğretimde rehberlik konusunun nasıl ele alınacağı yeniden gözden geçirilmiştir. [17]

---

(6) Mills. **Eğitsel Rehberlik. Konferans notları**, Teksir edilmiştir. Ankara -1952, s. 3
(7) Kantarcıoğlu Selçuk., **Rehberlik**, ss, 84-99.
(8) Aynı eser, ss. 99 -101.
(9) **Türkiye Eğitim Milli Komisyonu Raporu**, M. E. Basımevi, İstanbul -1960
(10) Devlet Planlama Teşkilâtı **I. Beş Yıl Kalkınma Plânı** s. 441.
D. P. T., **Kalkınma Plânı, 1963 yılı programı,** s. 219.
D. P. T., **Kalkınma Plânı, 1964 programı,** s. 231.
(11) D. P. T., **II. Beş Yıl Kalkınma Plânı,** s. 231.
(12) D. P. T., **II. Beş Yıl Kalkınma Planı,** 1969 Yılı Programı, s. 345.
(13) D. P. T., **II. Beş Yıl Kalkınma Plânı,** 1969 Yılı Programı İcra Plânı, 519 No'lu tedbir, s. 257.
(14) D. P. T., **II. Beş Yıl Kalkınma Plânı,** 1927 İcra-Plânı s. 45.
(15) D. P. T., **1970 Yılı Programı İcra Planı,** 490 Numaralı Tedbir.
(16) D. P. T., **III. Beş Yıllık Plân Hazırlıkları Çalışmaları**, Özel İhti. Komis. Raporu ss. 4, 6, 38, 40.
(17) **Orta Öğretim Komitesi Raporu**, Milli E. Basımevi, Ankara-1971. ss. 89-91.

11 —Her kademedeki okul müfredat programları (1948) rehberlik konusuna kesin çözüm getiren hükümlerle yeniden düzenlenmiştir. [18]

12 — VII. Millî Eğitim Şurasınca kabul edilen ve 30.6.1965 tarihinden itibaren uygulanmaya konulan **Okul-Aile Birliği Yönetmeliği'ne** rehberlik faaliyetleriyle ilgili hükümler konulmuştur. [19]

13 — Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulunca 16.7.1970 tarih ve 288 sayılı kararıyla 28 Eylül-3 Ekim 1970 günleri arasında toplanan VIII. Millî Eğitim Şurası'nın incelenmesine sunulan **Eğitim Sistemimizin Kuruluş ve Orta Öğretimin Sorunları** başlıklı giriş kısmında rehberliğin önemi yeniden tekrarlanmıştır. [20]

14 — İlk Rehberlik Merkezi 1950 yılında «Psikolojik Servis Merkezi» adı ile Ankara'da Demirlibahçe İlkokulunda açılmıştır. 1957 yılında Aktaş Yetiştirme yurdunda, daha sonra da Gençlik Parkı Çocuk Bahçesi'nde çalışmalarına devam etmiştir. 1958 yılında Bayındır Sokaktaki Çocuk Haklarını Müdafaa Cemiyetinin kiraladığı binada faaliyette bulunmuştur. Bu tarihe kadar Millî Eğitim Müdürlüğünün sözlü ve yazılı direktiflerine göre çalışmalar daha sonra bir yönetmeliğe göre yürütülmeğe başlanmıştır. Talim ve Terbiye Kurulu ile Psikolojik Servis Merkezi adı **«Rehberlik ve Araştırma Merkezi»** olarak değiştirilmiştir ([21]) ve 31.1.1968 tarih ve 12814 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 'Rehberlik ve Araştırma Merkezi Yönetmeliği' yürürlüğe girmiştir.

Eğitim hizmetlerinin ayrılmaz bir parçası olarak görülen rehberlik ve araştırma merkezlerinin gelişip yaygınlaştırılması için zaman zaman, yabancı uzmanlardan da yararlanılmıştır.

15 — Talim ve Terbiye Kurulu 22.4.1969 gün ve 300 sayılı kararı ile **«Milli Eğitim Bakanlığı Merkez ve Taşra Teşkilatındaki Eğitimle İlgili Uzmanlıklara Atanacaklar Hakkında Yönetmelik»** ile Rehberlik Uzmanlık dalında Eğitim Fakültesi Edebiyat Fakültesi Pedagoji veya Psikoloji bölümleri, Hacettepe ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi Eğitim ve Psikoloji Bölümleri ile Bakanlıkça kabul edilecek yurt içi veya yurt dışındaki diğer fakülte veya yüksek okullar mezunlarının çalışmalarını uygun görmüştür. [22]

---

(18) Kantarcıoğlu Selçuk, **Rehberlik** ss. 111 -118.
(19) **Okul-Aile Birliği Yönetmeliği,** Milli Eğitim Basımevi, Ankara -1965. madde: 27, 30.
(20) **VIII. Milli Eğitim Şurası: Esaslar, Raporlar, Kararlar.**
M. E. Basımevi -1971, ss. 5 - 9,19 - 22, 44 - 45, 55 - 59, 64 - 69, 75, 84, 87, 89, 98,112 -140.
(21) **Özel Eğitim Çalışma Grubu Raporu.** M. E. B. İlköğretim Genel Müdürlüğü, Ankara - 1973 s. 15.
(22) **Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi,** sayı: 1561 (30 Mayıs 1969)

16 — Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu 18.3.1970 gün ve 44 sayılı karan ile ilkokul üzerine yedi yıllık ve ortaokul üzerine dört yıllık öğretmen okulları haftalık Ders Dağıtım Cetvelinde III. sınıflarda haftada bir saat **Rehberlik Dersine** yer verilmiştir. (23)

17 — 5.8.1970 tarihinde Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Talim ve Terbiye Başkanlığı **«Orta Dereceli Okullarımızda Rehberlik Servislerinin Kurulması** hakkında bir genelgeyi Valiliklere göndermiştir. (24)

18 —Talim ve Terbiye Kurulu, 30.11.1970 gün ve 397 sayılı kararı ile «Millî Eğitim Bakanlığı Merkez ve Taşra Teşkilatındaki Eğitim ile ilgili Uzmanlıklara Atanacaklar Hakkında Yönetmelik» gereğince görevlendirilecek eğitim uzmanı ve uzman yardımcılarının görevlerini belirtmek üzere **«İl Milli Eğitim Müdürlüğü Eğitim Uzmanları Bürosu Yönetmeliğini** kabul etmiştir. (25)

19 —Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Özlükişleri Genel Müdürlüğü personel ihtiyacını ele almış ve 10.3.1970 gün ve 30060 sayılı genelge ile orta dereceli okullara **Danışman Rehber Öğretmenler emrine Grup Rehberi** olarak öğrenim durumuna göre atama yapmaya başlamıştır. (26)

20 —1970 -1971 öğretim yılında 24 ortadereceli okulda ele alınan rehberlik çalışmaları 1971 -1972 öğretim yılında 27 okul daha ilave edilerek 51'e, 1972 -1973 öğretim yılında 19 okul ilavesiyle 70'e, 1973 -1974 öğretim yılında da 50 okulla sayı 120 ye çıkarılmıştır. (27)

21 — Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığınca **«Orta Dereceli Okullardaki Rehberlik Çalışmaları Değerlendirme Raporu»** ile durumun değerlendirilmesi yapılmış ve konunun IX. Millî Eğitim Şurası'na getirilmesi kararlaştırılmıştır. (28)

22 — Bütün bu inceleme ve değerlendirmelerin sonucunda rehberlik çalışmaları yapılan okullarla, rehberlikle ilgili kurumlar arasında istenilen seviyede bir iş birliğinin kurulmaması çalışmalarda kopukluk, dağınıklık görülmesi üzerine rehberlik uygulamalarında karşılaşılan soruları çözümle-

---

(23) **Aynı Dergi,** sayı: 1603 (20 Nisan 1970)
(24) **Aynı Dergi,** sayı: 1619 (5 Ağustos 1970)
(25) **Aynı Dergi,** sayı: 1638 (4 Ocak 1971)
(26) Kantarcıoğlu Selçuk, **Rehberlik** (aynı eser) s. 143.
(27) **Aynı eser,** ss. 149 -151.
(28) **Orta Dereceli Okullardaki Rehberlik Çalışmaları Değerlendirme Raporu.** Ankara -1972. ss. 7, 8, 9, 11, 12, 19,

mek amacı ile Bakanlıkta Başkanlığını Müsteşar'ın yaptığı, rehberlik konusuyla ilgili Genel Müdürlüklerden birer üye ve Plânlama - Araştırma ve Koordinasyon Dairesinden üç üyeden oluşan «Bakanlık Rehberlik Yüksek Danışma Kurulu» kuruluş ve bu kurulun sekreterya görevi Plânlama Araştırma ve Koordinasyon Dairesine verilmiştir. (29)

23 — Bakanlık Rehberlik Yüksek Danışma Kurulu bir rehberlik teşkilâtı modeli geliştirerek, Millî Eğitim Sistemimize paralel olarak, her kademede görev yetki ve sorumluluklar tesbit etmiş, personelin özlük haklarını da içine alan bir yönetmelik taslağı hazırlamıştır. (30)

24— Hizmetin dengeli bir şekilde yürütülmesi ve plânlı olarak ele alınabilmesi için Millî Eğitim Bakanlığınca «Rehberlik ve araştırma Merkezleri Atama, Yerdeğiştirme, adaylık ve Uzmanlık Yönetmeliği» hazırlanmıştır. (31)

25 — Konu, Bakanlıkça, IX. Millî Eğitim Şura'sına **«Orta Okulda Rehberlik Çalışmaları»** başlığı altında geniş olarak sunulmuş, orta ve dengi okullarda program içi haftada iki saatlik zaman ayrılmıştır. (32)

26 — Kişilik hizmetleri arasına giren eğitici çalışmalar yeniden ele alınmış ve programda bir saatlik zaman ayrılmıştır. (33)

27 — IX. Millî Eğitim Şurası Kararları, 5.7.1974 günü onanmış ve **«IX. Millî Eğitim Şura'sınca Kabul Edilen Kararlar»** adı altında yayımlanmıştır. (34)

28 — Uygulamaya geçiş için «IX. Millî Eğitim Şurası Kararları Gereğince 1974 -1975 Öğretim Yılında Uygulamaya Konulacak Esaslar» arasında Rehberlik ve Eğitsel Çalışmaların yeniden düzenlenmesi, için bir genelge yayınlanmıştır. (36)

29 — Rehberlik hizmetlerinin yerine getirilebilmesi için IX. Millî Eğitim Şurasınca alınan kararlar gereğince Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı,

---

(29) Kantarcıoğlu Selçuk, **Rehberlik** (aynı eser) s. 157
(30) **Bakanlık Rehberlik Danışma Kurulu Kuruluş ve Görevleri.,** Teksir. P. A. K. Dairesi -1973.
(31) **T. C. Resmi Gazete.,** sayı 14472 (10 Mart 1973) es. 10 -11 -12.
(32) **M. E. B. Tebliğler Dergisi,** IX. Şura Özel Sayı: 1788 (6 Mayıs 1974)
(33) **Aynı Dergi, s. 124.**
(34) **M. E. B. Tebliğler Dergisi,** sayı: 1797 (15 Temmuz 1974)
(35) **M. E. B. Tebliğler Dergisi,** sayı: 1805 (16 Eylül 1974)

öğrencilerin yetenek ve ilgilerine uygun bir eğitim dalını seçmesinde ve bu yolda başarılı olmasında yapılacak yardımları bir programla tesbit etmiştir. [36]

Bu programın başında **amaç** olarak; öğrencinin:

1. Okul içinde ve dışında kişiliğinden gelen veya çevrenin, toplumun etkileri sonucu ortaya çıkan problemlerini çözebilmek için en doğru, en uygun kararları alabilecek yeterlik kazanabilmesi,
2. Zihnî, bedenî ve sosyal yönlerden dengeli ve eğitim amaçlarımıza uygun bir şekilde yetişebilmesi,
3. Yeteneklerini kavrayıp etkili bir şekilde geliştirebilmesi,
4. İlgi ve yetenekleri yönünde bir öğrenim programını seçerek yürütebilmesi,
5. İlgi ve yeteneklerine uygun bir işi veya mesleği tanıyıp seçebilmesi,
6. Çeşitli alanlarda beklenen uyumları sağlıyabilmesi için gerekli tercihleri yapması, kararlan alması, bunları plânlaması ve uygulayabilmesi,
7. İnsanlarla iyi ilişkiler kurabilmesi ve hayata karşı olumlu bir tutum geliştirebilmesi,
8. Boş zamanlarım iyi kullanmada anlayış ve görüş kazanabilmesi hususlarında kendisine sürekli, sistemli ve etkili bir yardım sağlamaktır.

Rehberliğe ayrılan saatlerde grupça yapılabilecek işlerden, üzerinde durulabilecek konulardan bazıları aşağıda belirtilmiştir.

Ancak her okul kendi imkân ve ihtiyacına göre, bu faaliyetleri planlarken yıllar arasında değişiklik yapabileceği gibi yeni faaliyetler de ekliyebilir. Ayrılan zaman içinde öğrenciyi tanıma tekniklerinden gerekli olanlar uygulanabilir.

Birinci Yıl (Haftada 2 Saat)

1. Öğrencilerin birbiriyle tanışması,
2. Okulun günlük ve haftalık çalışma programlarının tanıtılması,
3. Öğrencilerin okula alıştırılması,

   a) Okulun tanıtılması (Kütüphane, laboratuvar, işlik, dersane, yemekhane, atelye, spor v.b. yerlerin tanıtılması ve bu gibi yerlerden yararlanma yollarının açıklanması),
   b) Okul personelinin tanıtılması (Müdür, müdür yardımcıları, öğretmenler, memurlar ve diğer görevliler hakkında gerekli kısa bilgilerin verilmesi),

---

(36) M. E. B. **Tebliğler Dergisi,** sayı: 1797 (15 Temmuz 1974)

4. Öğrencilerin uymaları gereken yönetmelik hükümlerinin ve okul kurallarının açıklanması (Disiplin yönetmeliği, imtihan ve sınıf geçme yönetmeliği ve idare yönetmeliklerinin önemli maddelerinin açıklanması ve-mümkünse- çoğaltılarak öğrencilere dağıtılması),

5. Çeşitli bölümleriyle öğretim programının kısaca tanıtılması (Mecburi ve seçmeli dersler hakkında genel bilgi verilmesi),

6. Okuldaki kuruluşların tanıtılması (öğrenci yönetim kolu ve eğitsel kolların v.b. kuruluşların tanıtılması).

7. Yakın köy ve kasabalardan gelen öğrencilere okul çevresindeki yerleşme yerlerinin, beslenme imkânlarının tanıtılması (aile yanında ve pansiyonlarda bulunan kişilerin birbirleriyle ilişkilerinin nasıl olması gerektiği hakkında bilgi verilmesi).

8. Okul çevresinin tanıtılması (Okula geliş - gidiş yollarının, kütüphane, müze, anıt, tiyatro, sinema, ticaret ve sanayi kurumlarının tanıtılması),

9. Verimli ders çalışma ve beceri kazanma yollarının tartışılması (öğrencilerin kötü çalışma alışkanlıklarından kurtulması, iyi çalışma alış kanlıkları edinmelerinin sağlanması, çalışma isteklerinin artırılması),

10. Bir yıllık rehberlik çalışmalarının topluca gözden geçirilmesi ve öğrencilere yararlı olması yönünden değerlendirilmesi.

İkinci Yıl (Haftada 2 Saat)

1. Gruba yeni gelen öğrencilerin tanıştırılması,
2. Okulun ve yakın çevrenin tanıtılması,
3. Öğrencilerin uymaları gereken yönetmelik hükümleri ve okul kurallarının incelenmesi, değişikliklerin tanıtılması,
4. Sağlıklı ve güvenlik içinde yaşama yollarının tartışılması (zihnî ve bedeni yönlerden sağlıklı yaşama yollarının tanıtılması, intizamlı ve düzenli yaşamanın önemi üzerinde durulması ve öğrencilerin bu konularda beklenir alışkanlıklar edinmelerinin sağlanması),
5. Grupla iyi ilişkiler kurma yolları üzerinde durulması (birlikte yaşama ve işbirliği yapma, grup çalışmalarına katılma, insanlarla iyi ilişkiler kurma ve hayata karşı olumlu bir tutum geliştirmenin önemi üzerinde durulması,
6. Okulla ilişkili kuruluşların tanıtılması (Okul - Aile Birliği, Okul Koruma Derneği vb.)
7. Çevredeki önemli iş yerleri ile tarımsal ve endüstriyel kuruluşların tanıtılması,

8. Gelecek yıla ait öğretim programı hakkında bilgi verilmesi ve seçmeli derslerle ilgili olarak öğrenci eğilimlerinin tesbit edilmesi.

9. Bir yıllık rehberlik çalışmalarının topluca gözden geçirilmesi ve sonuçların öğrencilere yararlı olması yönünden değerlendirilmesi.

Üçüncü Yıl (Haftada 2 Saat)

1. Gruba yeni gelen öğrencilerin tanıştırılması,
2. Öğrencilerin uymaları gereken yönetmelik hükümleri ve kurallarının hatırlatılması,
3. Geçen yıl okunan derslerdeki başarının grupça değerlendirilmesi, başarı durumunun genel yönleriyle tartışılması,
4. Çevredeki üst öğrenim kurumlan ile iş yerlerinin gezilmesi,
5. Öğretim kurumları ve iş yerlerinden davet edilecek iş ve meslek adamları aracılığı ile bu alanlarda bilgi verilmesi,
6. Sınavlarda başarılı olma ve çalışma yollarının öğretilmesi,
7. İş yerlerinde okullarda ve ailede kişiler arası ilişkilerin tartışılması,
8. Kendi kendini yetiştirme ve hasarlı olma yolları üzerinde durulması,
9. Ortaokul öğreniminin, öğrenciler açısından değerlendirilmesi
10. Rehberlik çalışmalarının değerlendirilmesi ve kazandırdıklarının gözden geçirilmesi.

30 — 2916 sayılı Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu'nun 6,7 ve 20 nci maddelerine göre hazırlanan 'Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği' ile yeni düzenleme yapılmış (21) ve (24) üncü maddelerde yazılı eski yönetmelikler yürürlükten kaldırılmıştır.

III-Rehberliği zorunlu Kılan Sebepler Vardır.

Aş, Eş ve **İş seçimi** her ferdin mutluluğunu oluşturan, hayatını etkileyen, dönüşü zor, üç önemli karardır.

Bünyesine uygun yiyeceği, kendisine uygun eşi ve becerebileceği, altından kalkabileceği işi seçmiş fertlerin bu alanlardaki problemleri hemen hemen olmadığı için, hayatlarını mutluluk içinde sürdürüp giderler.

İş seçiminde, isabetsiz kararlar verenler, işlerinden memnun olmadıkları için sayısız problemlerle karşılaşırlar, mutsuzdurlar. Bu mutsuzluklarını çevrelerine de bulaştırırlar. Her akşam işi bitmiş olmasına rağmen işlerinde hoşlarına gitmeyen yönleri evlerine getirirler ve sıkıntılarını, hırçınlıklarını, huysuzluklarını sıcak yuvalarında bile sürdürür ve çok ciddi geçimsizliklere kadar durumu götürürler. Böyle bir kişinin yaptığı işin de pek doğru, sağlıklı ve geçerli olduğu kesin olarak söylenemediği gibi, toplum da, o kişiden pek yararlanamaz. Bu bakımdan okullarımızda, yeni anlayışa uyarak, bir meslek okuluna girmeden önce yapılan rehberlik hizmetlerinin tümünü kapsayan **mesleğe yöneltme** ile, herhangi bir okulu bitirmiş olanların kendilerine en uygun bir iş seçme yani işe yerleştirme, önemli bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Konunun açıklanması bakımından karşılaşılmış bazı tipik örnekler aşağıya aynen alınmış ve her birinin altında kısaca eleştirisi yapılmıştır:

A — «Orta okulun son sınıfında iken resmî bir dairede öğleden sonraları ufak bir kâtiplik işi bulmuştum. Bu iş bana yeter derecede tecrübe kazandırdı. Okulu bitirince devamlı olarak bu işi tutabilirim.» ([37])

Bu gencin meslek seçimi hakkında verdiği, sadece ortaokulun son sınıfında yaptığı kâtipliğin kendisinde bıraktığı olumlu etkiye dayanmakta-

---

(37) Woodworth, R. S - Sheehon, M. R. **Meslek Seçimi,** Çeviren: Remzi Öncül PAKD, Ankara. 1972 Sayfa: 5

dır. Kendi gücünü bilmediği gibi, başka meslekler hakkında da bilgiye sahip olmadığı görülmektedir. Ayrıca, bütün ömrü süresince üzerinde çalışacağı mesleğini seçme gibi önemli bir işe gereği gibi değer vermediği de anlaşılmaktadır.

B — «Babam, amcalarım ve büyük babam hep avukattırlar. Ben başka bir meslek seçecek olursam, ailem beni evlâtlıktan çıkarır.» (38)

Gencin böyle düşünmesi genellikle kendisi hakkında gerçekçi davranmadığını göstermektedir. O, baba, amca ve büyük babasından avukatlık hakkında sadece genel bir bilgi edinmiştir. Avukatlık için hukuk öğrenimi yapması gerektiğini, bu dala girip giremiyeceğini, girse bile başarıp başaramıyacağını, notlarının orta veya daha aşağı olduğunu, hukuk öğrenimindeki derslere karşı ilgisinin ne derece olduğunu düşünmeden, aile fertlerinin etkisi altında ve onlara karşı doyduğu saygı ve etki sebebiyle hukuk öğrenimini seçmek istediği görülmektedir. Gencin böyle, ilgi duymadan ve kabiliyetini bilmeden iş ve meslek seçmesi gelecekte onu başarısızlığa sürükler ve mutsuz kılar.

C — «Liseye girmeden önce babamla istikbalim hakkında uzun boylu ciddî ve çetin konuşmalar yaptık. O, 'oğlum' dedi. 'Gençliğinde benim işlediğim hatayı sen de işleme. Ben de pek âlâ liseye girebilirdim. Fakat bir an evvel hayata atılıp para kazanma yolunu tuttum. Bir lise diploması sahibi olamadığıma her an üzülür dururum. Benim elde edemediğim böyle bir diplomaya senin muhakkak sahip olmanı isterim. Mühendis olmanı çok arzu ediyorum, evlâdım.' Müzik alanında çalışmayı kafama koymuştum ve babamın bu sözlerine itirazda bulunmağa yeltendim, fakat bir el hareketi ile beni susturdu ve 'iyi bir mühendis için dünyanın neresinde olsa her zaman iş bulunur.' diye söze koyuldu. İstikbalim hakkında kurduğu plânları anlatırken onu hayal sükûtuna uğratmanın elimde olamıyacağını anladım.» (39)

Bu örnekte genç, kendi kabiliyetini bilmemekte, müzikle uğraşabileceğini sadece kafasına koyarak gerçekleştirmeye çalışmakta; baba, noksanlığını kendisinde duyduğu lise diplomasına oğlunun sahip olmasını istemekte, çocuğunun kabiliyeti olup olmadığını bilmeden onu mühendis yapmayı düşünmekte ve bir mühendisin her zaman iş bulacağını savunmaktadır. Her ikisinin de tuttuğu yol tehlikeli olup çocuğun mutsuz kılacak nitelikte görülmektedir.

---

(38) **Aynı eser,** aynı sayfa.
(39) **Aynı eser,** aynı sayfa.

D—«Artist olabilirdim. Fakat yıldız falına göre iş aleminde başarı sağlayacağım muhakkak görünüyordu.» ([40])

Öğütle, falla meslek ve iş seçmek hem tehlikelidir, hem de gereksiz para harcamalarına yol açar. İlmî görüşe dayanmayan meslek ve iş seçimi ferdi mutsuz kılar, hem de gelişimini engeller.

E — «Şu veya bu işi seçmiş olmanın ne önemi var? Şu bir iki yıl içinde, belki de daha önce, ihtimal ki evlenirim. Evlendikten sonra kadınların çalışmasına taraftar değilim, sen ne dersin?» ([41])

İster evli olsun ister olmasın işin, her iki gruba girenler için de büyük önemi vardır. Kadının ekonomik hürriyetinin elinde bulunması bir dayanağının olması onu her yönü ile mutlu kılmakta, çalıştığı işte doyum sağlanması, evlenmiş olsa bile onun işinden ayrılamaması, seve seve uzun süre işine devam etmesi, yukarıdaki görüşü geçersiz hale getirmektedir.

F — «Daha çok evvel öğretmenliğin benim için biçilmiş kaftan olduğuna karar verdim. Uzun tatil aylarını bir düşün. Ne kadar rahat bir iş!» ([42])

Öğretmenlik bir meslektir. Her, öğretmen okulu diploması olanın bu mesleği gereği gibi yürüttüğü söylenemez. Bu meslek bilgi beceri, sevgi, saygı, sabır, fedakârlık isteyen bir meslektir. Sadece yaz tatili var diye bu mesleğe girmek doğru verilmiş bir karar sayılamaz. Ayrıca çalışan bir öğretmen için öğretmenlik mesleği rahat bir iş değildir. Bu meslekte çalışanların rahat olmaktan çok meslek doyumu yüzünden sabırla kaldırdıkları araştırmalarla anlaşılmıştır. Tatili yüzünden bir mesleğe girenlerin, öğretmenlik mesleğini zevkini yerine getirmedikleri sürece başarılı öğretmenlik yaptıkları söylenemez. Bu bakımdan böyle bir amaçla öğretmenlik mesleğini seçenlerin isabetli olarak meslek seçtikleri konusu geçerli sayılamaz.

G — «Bütün arkadaşlarım..... na bayılıyorlar. Omuzlarına dökülen lüle lüle kıvırcık öyle güzel saçları var ki..... yüzünün çizgileri pek hoşuma gidiyor. Fakülteye başlayınca ben de Tarih'i esas dal olarak seçeceğim. Tarih öğretmeni olmak fevkalade bir şey!» ([43])

---

(40) **Aynı eser,** aynı sayfa.
(41) **Aynı eser,** aynı sayfa.
(42) **Aynı eser,** aynı sayfa.
(43) **Aynı eser,** aynı sayfa.

Bu gencin öğretmeninin dış görünüşüne göre meslek seçmesi, ya da hayran olduğu öğretmeni gibi olmak istemesi her zaman görülen kararlardandır, ancak omuzlarına dökülen lüle lüle saçları, yüzünün çizgileri, onun Tarih dalını seçecek kadar etkili olacağı yani yeter birer sebep sayılacağı düşünülemez. Bunun gibi gencin ömür boyu sürdüreceği mesleğini, öğretmenlerinin hoşuna giden yönlerini alarak ve onu benimseyerek seçmesi doğru bir yol değildir. Ayrıca Tarih dalına nasıl gerebileceği, bunun öğretmenliğini nasıl yapabileceği, kendisinin ne derece bu mesleğe yatkın olduğu konusunda da hiç bir düşünceye sahip bulunmadığı açıkça görülmektedir.

H — «Sahne hayatına atılacağımı sanırım. Türlü türlü dansları pek iyi beceririm. Erkek arkadaşlarım da iyi bir ses sanatkârı olacağımı söylüyorlar. Okul temsillerinde oldukça tecrübe sahibiyim. Her halde bunlar işe yarar. Holivud yıldızları kimbilir ne para yapıyorlardır? Bir resimde Lana Turner'in giydiği bir vizon kürk içinde beni de gördüğünüz zaman gıpta edeceğimize bahse tutuşabilirim.» (44)

Bu gencin türlü türlü dansları pek iyi becerdiği ve sesinin güzel olduğunu da erkek arkadaşlarının söylediği gerekçesiyle sahne hayatına atılmayı düşündüğü görülmektedir. Sahne hayatına kendi durumunda binlerce gencin heves ettiğini, sahne hayatının zorluğunu hiç düşünmediğini, kürk giymenin insanın çalıştığı meslekteki doyumunu ne derece etkileyeceğini hesaba katmadığını, ayrıca bu konuda yeteri kadar bilgiye de sahip olmadığını açıkça göstermektedir.

İ — «Daha yedi yaşında piyano çalmaya başladım. Bacaklarım o kadar küçüktü ki pedallara basamıyordum. İlk zamanlar her sonraları iki, üç hatta daha fazla saatimi alıştırmalara ayırıyordum. Bunun için müzikten daha zevkli bir şey olamaz. Bundan ayrı bir meslek tutacağımı da tasavvur edemiyorum.» (46)

Bu gencin anlatımına göre, piyano çalmaya hevesli ve müziğe karşı tutkusu var görülmektedir. Ancak sadece ilgi duyması onun başarılı olacağını pek göstermez. Kendi imkânlarını da gözönüne alarak bu alanı seçmesi kuşkusuz iyi sonuç verebilir.

Yukarıda açıklandığı gibi gençler kendilerini tanımadıkları, iş ve meslekler hakkında bilgilere sahip olmadıkları, gözde iş ve mesleklerle ilgili gösterdikleri, meslek seçiminde çevrenin etkisi altında kaldıkları, meslek

---

(44) **Aynı eser,** aynı sayfa.
(45) **Aynı eser,** aynı sayfa.

seçiminde kendilerine uygun düşmeyen yolları tuttukları, meslek seçimine etki eden bazı sakat düşüncelere inandıkları ve onlara gerekli rehberlik yapılamadığı için; hayatta kendilerini mutlu kılacak mesleklere yönelememektedirler.

Yukarıda açıklandığı gibi: genellikle insanlar hangi işi bulurlarsa o işe elverişli olduklarını zannederler. Böylelikle elverişli olmayan iş ve mesleklere saplanırlar. İş ve meslek seçilirken gereği kadar bu konu üzerinde durulmadığından bu tutum insanların yanlış iş ve mesleklere girmesine yol açmaktadır. (46)

Babası doktor olan bir çocuğun doktor olmak istemesi, o çocuğun genellikle kendisi hakkında realist davranmadığını göstermektedir. Zira bu çocuğun doktorluk hakkında babasından gördüğü kadar, sadece genel bir bilgisi vardır. Doktorluğun büyük bir hizmet mesleği olduğunu, kendisinin tıp öğrenimini başarıp başaramıyacağını, notlarının orta veya daha aşağı olduğunu düşünmeden babasının etkisi altında kalarak doktorluğa heves ettiği görülmektedir. Bu herhangi **bir iş ve meslekte çalışanların etkisi altında kalarak** meslek seçmedir.

Bazı çocuklar; okulda tartışmalara katıldıkları, eğitici kollara geniş faaliyetlerde bulundukları, başarılı oldukları halde, ana ve babalarının hukuk mesleğine karşı **duydukları hayranlık** sebebiyle, ana ve babanın vardıkları karara bel bağlıyarak avukat ya da hakim olurlar.

Açık havada çalışmayı kendine zevk edinen buna rağmen hep şehirde yaşamış, hiç köy hayatını görmemiş birisinin bir çiftlik kurması ve onu geliştirmesi ve bu işte başarı sağlaması ender görülür. Birisinin böyle bir yolu seçmesi, yorucu ağır toprak işini, yağış olmadığı zaman çekilen sıkıntıları bilmeyişi **iş ve meslek hakkında doğru dürüst bilgi sahibi olmadığındandır.**

Başarılı ve istediği okulda okuyabilecek kabiliyette olan bazı çocuklar çevrelerinde kolayca sağlanmış imkânlardan yararlanmayı düşünür ve o mesleğe girerler. Bu da **rahatlık ve işin kolayını aramak suretiyle meslek seçmedir.**

Yemek pişirmenin ve çeşitli yemekler hazırlamasını, temizliği ve tertibi çok seven birisinin ve işlerini yapmayıp sırf itibarı artsın ya da fazla para kazansın diye hevese kapılıp **okulda pek başarılı olamadığı stenografi dersiyle ilgili bir iş seçmek** yani stenograf olmak acaba o kişiyi ne derece mutlu kılacaktır?

---

(46) Kantarcıoğlu, Selçuk., **Rehberlik,** Çam Matbaası, Ankara -1974 s. 185.

Bütün bunlar gösteriyor ki, yakınımızın, çok sevdiğimiz kişilerin mesleklerinde başarılı olmalarını görmek, onlar mutlu ben de mutlu olurum diye ilgi, istidat ve kabiliyet gözönünde bulundurulmadan meslek seçmek, hatalı bir yoldur.

Okul; sosyal bakımdan nötr olmayan, ihtiyaçların karşılandığı toplumun, tarihî, ekonomik ve sosyal güçlerinin etkisi altında bulunan, çevresindeki toplumla sürekli olarak karşılıklı etkileşim halinde olan bir kurumdur. Ekonomik gelişim, okul çalışmalarının, tüm eğitim kalkınmasının temel hareket gücünü sağlar ve bu gelişim ailenin hayat seviyesinin yükselmesine yardımcı olur ve teknik ilerlemeyi hızlandırır.

Okul; toplum yapısındaki bu ilerlemeye ve gelişmeye kendini uydurmak zorundadır. Bu bakımdan okul, günlük çalışmaları etkileyen, teknolojik yenilikleri ve yetiştirdikleri gençlerin kaderini tayin eden, ekonomik güçleri anlayan, bünyelerine uygun istekleri karşılayan programlara yer vermelidir. Bunlar gereği gibi ele alınmadıkça ve bu uyum geciktikçe gençlerde hayal kırıklığının başgöstereceği ve her türlü işbirliğinden uzak gruplaşmaların meydana geleceği unutulmamalıdır.

Konunun enine, boyuna her yönü ile ele alınması için:

a - İlgili belgelerin değerlenmesi,

b - Bu alandaki görüşlerin tesbit edilerek karşılaştırılması,

c - Gelişmelerin bütün safhalarının izlenmesi gerekmektedir.

Bu çalışmalar yapılırken ve konu her yönü ile ele alınarak aydınlığa kavuşturulurken,

1 — Sosyal gelişim,

2 — Okula Yöneltme ve **Meslek Seçimi** olmak üzere bu iki temel ilkeye dayalı çalışmalara yer verilmelidir.

Yöneltme çalışmaları genellikle:

1 — Günümüzdeki sosyal değişmelere,

2 — Gelecekteki değişme tekniklerine,

3 — Gelişmekte olan kültür değerlerine,

4 — Okulun yüklendiği görevlere uygun olarak ele alınmalıdır.

Bütün batı ülkeleri, daha demokratik kurumlara ve daha demokratik yaşama şekline doğru eğilim göstermekte ve çalışmalarını bu yönde geliştirmektedirler.

Bütün toplumlarda aileler genellikle çocuklarının okulda daha fazla kalmalarını istemekte, bunun için öğrenim sürelerinin kanuni zorunluluklar ötesinde uzatılması eğilimini göstermektedirler. Öğrenim süresinin uzatılma-

sı demokrasi yönündeki siyasî gelişimin bir aracını oluşturmaktadır. Bu uzatma ile köklü bir eğitimi gözönünde bulundurma zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Önceleri eğitim sistemlerinde sadece yıllara ve sınıflara göre basamaklar dikkate alınmış ve teşkilâtlanma dikey geçişlere göre düzenlenmiştir. Genellikle öğrenim süresinin uzatılmasına paralel olarak ele alınan okulların bu yapıları «ayırımda eşitlik» ilkesine aykırı olduğundan okul yapılarının değiştirilmesine yani yeniden düzeltilmesine geniş ölçüde yer verilmiştir.

Okul yapılarının değiştirilmesinde:

1 — Dikey yapıların yani geçişlerin yerine yatay yapılara yer verilmesi,

2 — Yatay yapılar için gerekli kanunî engellerin ortadan kaldırılması,

3 —Yatay geçişler için gereken maddî şartlar sağlanarak geçiş için yararlı ortam yaratılması, büyük önem taşımaktadır.

Böyle bir yapı değişimi, ele almış olduğumuz rehberlik sorunlarının niteliğini de köklü olarak elbetteki değiştirecektir. Dikey yapılaşma var oldukça sadece **Mesleki Rehberlik** önem kazanacak ve okullarda yöneltme yoksul çevre çocuklarının kısa süreli okullarla üretim alanı için eleman yetiştirilmesine yol açacaktır. Yatay yapılaşmada zorunlu olarak yöneltme meslekî olmaktan çok, **Eğitimle ilgili Rehberlik** şeklinde ele alınacaktır. Bu açıklamalardan anlaşıldığı gibi bilime dayanan teknik gelişmeler bütün sanayileşmiş ülkelerde sanayi üretimini de aşan derecede bir artışa sebep olmuştur. Artış, üretim gücünün düzene sokulmasını gerektirmiş, geliştirilmiş tekniklerin kullanılarak bir iş saati içerisinde bir insan tarafından gerçekleştirilen üretimin fizik hacmini büyük ölçüde arttırmış, buna dahil olarak ta çok sayıda çocuğun öğrenim sürelerinin uzatılması ve vasıflı personel yetiştirilmesini zorunlu kılmıştır.

Bu durum ekonomik gelişme ile öğretimin gelişmesi arasında karşılıklı bir bağ kurulmasını gerektirmiştir.

Teknik gelişme hızına, geç gelişmesi sebebiyle ayak uyduramayan sosyal gelişme de; ekonomik gelişme gibi, öğretim yapılarının gelişmesini öğrencilerin kabiliyetlerini öğretim programlarını ve felsefelerini etkilemiş, buna bağlı olarak, okula yöneltme sorunlarının kapsamını genişletmiştir.

Ekonomik zorunluluklar yüzünden, eskidenberi süregelen çok yönlü öğretim ile dallara ayrılmamış öğretim sürelerinin uzatılması eğilimi, zamanından önce, bir meslek rehberliğini imkânsız bırakmıştır.

Bunun için, her çocuk hakkında meslek geleceği ile ilgili önemli karan, bu dallara ayrılmamış öğretim devresinde alması gerekmektedir.

Bu konuda Fulbright programıyla Ekim 1952 den, Ağustos 1953 tarihine kadar Millî Eğitim Bakanlığında Müşavir olarak çalışmış Lester BEALS şöyle demektedir. ([47])

«Kız ve erkek çocuklara kişisel uyum ve mutluluklarıyla ilgili olanlardan ne kadar yardım yapılsa azdır. Doğal olmayan arızalar ve problemler bulunan bir kısım öğrencilerin özel itinaya ihtiyacı olduğu gibi her bireyde hayatında en önemli kararlan verirken yardıma muhtaçtır. Öğrencilerin devam edecekleri plânları seçmek gibi esaslı öğrenim plânlan yapmalarında, karşılaştıkları değişik eğitsel durumlara alıştırılmalarına, meslek plânları yapmalarında, değişik sosyal durumlara uyumlarında, aile ve ellilik sorumluluklarına hazırlanmalarında tatminkâr bir hayat felsefesi edinmelerinde, yardıma ihtiyaçları vardır, içinde yaşadığımız bugünkü dünyada gençlerin kişisel, moral, sosyal ve mesleksel problemleri aşın derecede karmaşık bir şekil almıştır. Modern ekonomik hayatın karışık iş yapısı bir hayat mesleği seçmeği artık basit bir iş olmaktan çıkarmıştır. Bilimsel rehberliğin yardımı olmaksızın gençlerin seçtiği meslekler çok defa isabetsiz olur.

Meslek seçiminde ve diğer hayatsal kararlarda gençleri yardımcısız bırakmak onların hayata başarılı bir şekilde uyumları ve toplumun selâmeti probleminde zar atmağa benzer. Bugün daha çok resmi okullar ve üniversiteler mesleksel, sosyal ve kişisel uyumlara ait çeşitli problemlerde gençlere yardım etmeyi kısmen kendi sorumlulukları olarak kabul ederler. Her bireyin kişisel gelişmesini önemle dikkate alınması da eğitimin sorumluluğu sayılmaktadır. Bu zihniyet, örgütlü bir eğitim sisteminin bugünkü topluma olan sorumluluğun daha geniş bir şekilde anlaşılmasından doğmuştur. Bu geniş anlayış üzerine psikologların insanların gelişme şekilleri ve davranışlarına ait yaptıkları araştırmalar sonucunda elde edilen veriler etkili olmuştur.»

Toplum hayatındaki gelişme ve değişmeler bilim alanlarındaki yeni kavramlar ve gelişmeler rehberlik anlayışının gelişmesine imkân vermiştir.

Eğitim çalışmasında ferde sadece öğretimde bulunmak, yalnız bilgi aktarmak, zekâyı geliştirmek yetmemektedir. Ferdin sosyal ve duygu yönünden de güçlü gelişmesi gerekmektedir.

Rehberliğin dayandığı psikolojik, sosyal ve ekonomik ve felsefî temeller rehberliği zorunlu kılan faktörlerdir. Bu üç ana temele dayanarak konuya okul açısından bakmakta yarar vardır.

a) Toplumumuz sürekli olarak, hızla gelişmekte ve değişmektedir. Eskiden toplumda ferdin neyi yapacağı, neyi yapamayacağı açık bir şekilde

---

(47) Beals Lester. **Rehberliğin Lüzumu Hakkında Rapor. M.** E. Basımevi, Ankara -1955 s. 5-6

belli iken çağımızda bu ferdi şaşırtacak karmaşık bir hale gelmiş, hele ergenlik çağı, fertler için bir çok üzüntülerin ve uyumsuzlukların kaynağı olmuştur.

Teknik buluşların son elli yıl içerisindeki sayısı, hemen hemen yüz yıl evvelkinin on katından fazladır. Aşağıda görüleceği gibi fotoğraf makinasının bulunması için 1727 - 1829 yılları arasında 102 yıl çalışıldığı halde telefon, radyo, televizyon, radar, atom bombası ve tansistörün buluşları için geçen süreler gün geçtikçe kısalmıştır.

Fotoğraf	1727-1829	102 yıl
Telefon		56 "
Radyo		35 "
Televizyon		15 "
Radar		14 "
Atom Bombası		6 "
Transistor		5 yıl

(Şekil -1) Teknik Gelişmelerin Süreleri

Bu gelişme iş zamanını da kısaltmış ferdin işten artan zamanı daha da artmıştır. Teknik ve bilim alanlarındaki bu değişme ve gelişmeler sosyal müesseselerde ve bu müesseselerin fonksiyonlarında da değişmeler meydana getirmiştir. Hızlı gelişme, karmaşık durumlar meydana getirdiğinden bu karmaşık durumlara genç kuşak ve yetişkinler uyumda zorluk çekmektedirler. Politik, sosyal, kültür değişmeleri çok farklı değer sistemleri, eski ve yeni normlar, değişik fikir akımları toplumun bütün fertlerini ayrı ayrı etkilemekte, fertleri kararsız ve güç durumlarda bırakmaktadır. **Böyle bir sosyal ortamda ferdin başarılı, uyumlu etkili olabilmesi için yardıma ihtiyacı vardır.**

b) Nüfus hızla artmaktadır. Toplumun bir yerinde meydana gelen değişmeler ve teknolojik gelişmeler toplumdaki ihtiyaçlara paralel olarak iş çeşitlerini, işin kalitesini ve iş hayatını da değiştirmiştir. Kırsal bölgelerden şehirlere nüfus hızla yerleşerek gecekondu mahallelerini meydana getirmiştir. Bu semtlerde oturan halk halinden memnun görünmekte ise de; **sayısız geçim ve uyum problemleri ile karşı karşıya bulunduklarından, geçim şartlarının değiştirilmesinde ve uyumlarının sağlanmasında gerekli yardıma ihtiyaçları vardır.** Şekil-2 de yıllara göre köydeki ve şehirde nüfus değişimi, Şekil-3 de Üçüncü ve Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Plânlarında şehir ve köy nüfusu yüzde paylan görülmektedir:

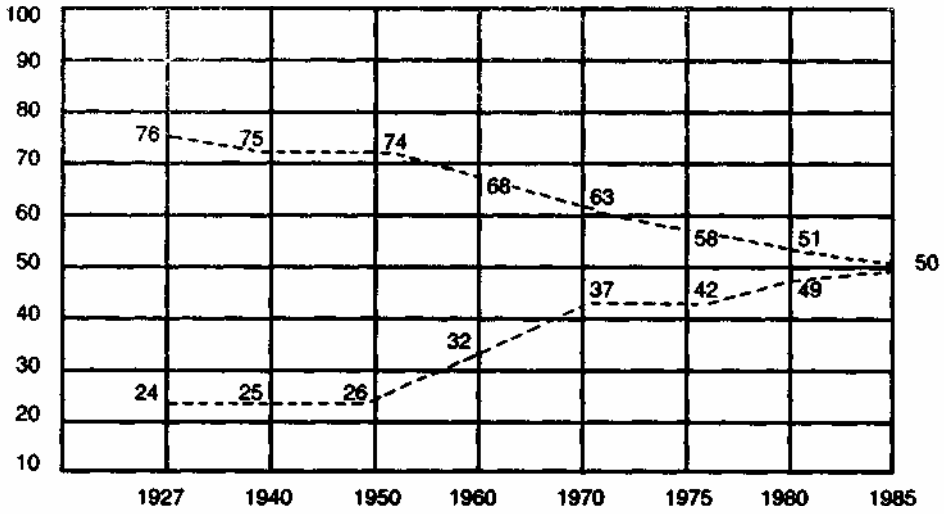

..... Köydeki nüfus
..... Şehirdeki nüfus

(Şekil - 2) Köy ve Şehirlerdeki Nüfus

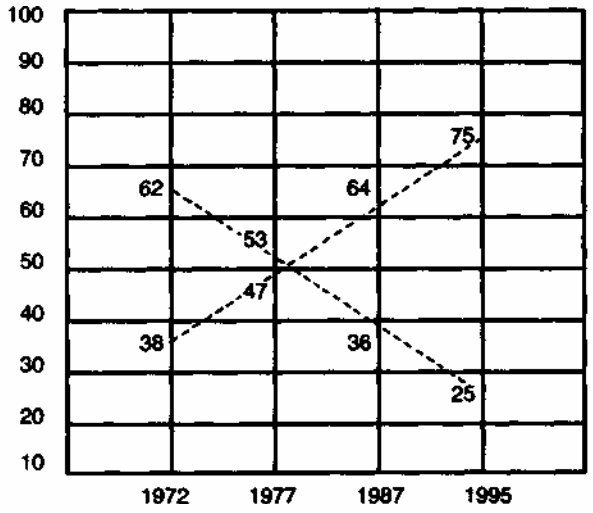

..... Köydeki nüfus
..... Şehirdeki nüfus

(Şekil - 3) Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Plânı
Şehir ve Köy Nüfusu Yüzde Payları (S. 146)

c) Teknik gelişmenin meydana getirdiği karmaşık durumlar aile yapısını ve fonksiyonunu değiştirmiştir. Çağımızda kalabalık aile yerine, ana, baba ve çocuklardan ibaret küçük aile tipi ortaya çıkmıştır. Ailenin bütün fertleri geçim alanında rol almış eskiden lüks olarak kabul edilen **radyo, televizyon, telefon, kitap, vb. çağımızda ihtiyaç olarak kabul edilmiş, sağlanmaları konusunda aile farkları başarabilecekleri yeni çalışma alanlarına başvurmuşlardır.**

d) Çağımızda kadının çalışma iş hayatına girip erkek iş arkadaşlarıyle yarışması, evini yönetmesi, çocuklarını yetiştirmesi, kanunen tanınan haklardan yararlanması, onun bazı problemlerle karşı karşıya gelmesini gerektirmiştir. Bunların sonucu olarak, **ortaya çıkan uyumsuzlukların giderilmesinde de rehberliğe ihtiyaç olduğu anlaşılmıştır.**

e) Genç kuşakta görülen sağlık ve istikbal kaygısı, okuma problemi, ev - aile - sosyal ilişkiler ve iç hayattaki bunalım, onların bu konuda aydınlatılmasını zorunlu kılmıştır. Durum açıkça üniversitelerde görülmüştür. **Üniversitelerde olduğu gibi, lise ve dengi okullara devam eden öğrenci-ler kendilerini çok problemli hissetmektedirler.** Bu konuda Amerka'da ve memleketimizde yapılmış iki araştırma karşılaştırılmış, problemlerin müşterek olduğu görülmüştür, [48]

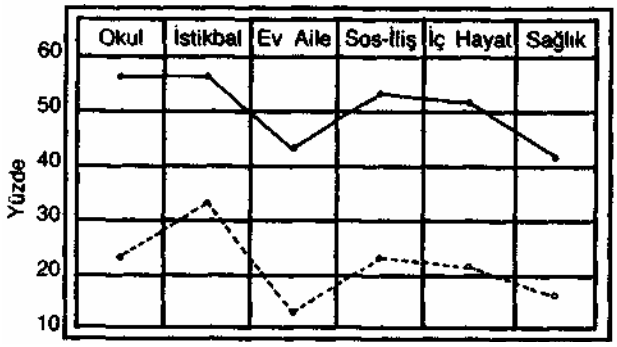

Türkiye ------- A.B.A.
(Şekil - 4)

Her iki memlekette de:
a. Okul problemleri,
b. İstikbal plânlan,

(48) Baymur Feriha. **Okullarda Önemli Bir Sorun:** Rehberlik Hacettepe Üniversitesi Matbaası, Ankara - 1970.

c. Ev ve aile hayatı,
d. Benlik ve iç hayatla,
e. Sosyal ilişkiler,
f. Sağlıkla ilgili problemler gençlerin huzurunu kaçırmaktadır. Ancak bunun her iki memleketteki oranlan birbirinden farklı bulunmaktadır.

f) Çeşitli sebeplerle bütün dünyada suç işleme eğilimi, uyuşturucu madde alışkanlıkları günden güne artmaktadır.

Bilhassa geri kalmış bölgelerde en çok karşılaşılan suç işleme olayları ile hemen hemen her türlü kültürde kendini gösteren **uyuşturucu madde alışkanlıklarını azaltma için gerekli rehberliğin yapılmasına kesin zorunluk vardır.**

g) Toplumlarda vasıflı insan gücüne ihtiyaç vardır. Teknik gelişme böyle bir güce dayanmaktadır. **Fertlerin kabiliyetlerine göre uygun işte çalıştırılması gerektiğinden onların çok iyi ve yakınen tanınması zorunludur.**

Bu günkü uygulaması ile, öğrencilerin kabiliyetlerine göre işe yöneltilmediği ve kendilerine uygun işi seçmedikleri araştırmalar sonu tesbit edilmiştir.

«Orta öğretim sisteminin yeniden düzenlenmesinde çalışma ilkelerinden gerçekleştirilmek istenen hedefler, öğrencilerin genel eğitimlerini demokratik bir düzen içerisinde, yaş ve fikir seviyelerine uygun surette sağlamak, çevrenin ekonomik özellikleri ve öğrencilerin ilgi ve istidatları gözönünde bulundurularak orta öğretim seviyesinde kalkınma hedeflerinin gerektirdiği insangücüne yetiştirmek, orta öğretim çağındaki gençleri ilgi ve kabiliyetleri ölçüsünde ya mesleğe veya yüksek öğretime hazırlamak» olarak tesbit edilmiştir. ([49])

İzmir Motor Tekniker Okulu Mezunlarını Takip Araştırması Raporu'nda öğrencilerin bu meslek okulu seçmelerinde en önemli etkenlere ait aşağıdaki tabloda görüldüğü gibi, **öğretmenlerinin, öğrencilerin bu meslek okulunu seçmelerinde hemen hemen hiç etkileri olmamaktadır.**

---

(49) M. E. B. Etüd ve Programlama Dairesi Başkanlığı **İzmir Motor Tekniker Okulu Mezunları Takip Araştırma Raporu.** No:38, Ankara -1970 s. 6.

T A B L O - I

Öğrencilerin Motor Tekniker Okulunu seçmelerinde en önemli etkenler

Okulu Seçmelerinde Etkenler	Mezun Oldukları Yıllar															Toplam	
	1954	1955	1956	1957	1958	1959	1960	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	Sayısı	% si
1. Kitaplar ve Mec-mualar	1	1	1		1			2					3	1		10	4.56
2. Ebeveynler		2	2	2	3	4	4	3	1	2	1	1	1	3	3	32	14.54
3. Kardeşler							1					1	1			3	1.36
4. Akrabalar						1	1	2		1	2	1		1		9	4.07
5. Komşular		1				2			1							4	1.82
6. Arkadaşlar		1	1	1	1	1	5	2		2		3		2		19	8.63
7. İş imkânlarını tetkik sonucu	2	5	7	6	7	6	5	6	11	5	8	8	1	5	6	88	40.00
8. Öğretmenler				1	2		1	1			2					7	3.18
9. Şahsi inceleme ve danışma sonucu	2	1	1	2	3	3	4	3		2	2	1	1	2	1	28	12.72
10. Okul mezunları				1		1	1	3	3	2	2	2	1	2	2	20	9.12
Toplam	5	11	12	13	17	18	22	22	16	14	17	17	8	16	12	220	100.00

Bu tabloya göre, öğrencilerin Motor Tekniker Okulu'nu seçmelerinde en büyük etkenin, iş imkânlarını tetkik olduğu (% 40), en az etkenin kardeşler (% 1,36), öğretmenlerin ise pek önemsiz (% 3,18), ebeveynlerin ki ise dikkate değer görülmektedir (% 14,54).

Ticaret Lisesi mezunlarının öğretim ve istihdamları ile ilgili bir Araştırma raporunda öğrencilerin Ticaret Liselerini seçmelerinde ekten olan faktörler şöyle sıralanmıştır. ([50])

(50) M. E. B. Mesleki ve Tk. Öğr. Etüd ve Programlama Dairesi Başkanlığı **Ticaret** Lisesi **Mezunlarının Öğretim ve İstihdamları İle İlgili Bir Araştırma.** No: 52 Ankara -1970, s. 10.

T A B L O - II

Öğrencilerin Ticaret Lisesini seçmelerinde etken faktörler

Ticaret Lisesini Seçmelerinde Etken Faktör	Mezunlar	
	Sayısı	% si
1. Anne, Baba ve Akrabaların tavsiyeleri	112	34.25
2. Kendi şahsi isteğim	68	20.80
3. Ticaret lisesi mezunu akraba ve tanıdıkların tavsiyeleri	44	13.45
4. Ortaokulda arkadaşlarla tartışmanın sonucu	43	13.15
5. Ortaokul öğretmenlerinin tavsiyeleri	17	5.20
6. Ticaret ortayı bitirdiğimden mecburdum	13	3.98
7. Ticaret erbabı olma hevesi	12	3.67
8. Bankacı olma hevesi	10	3.06
9. Hayata biran evvel atılma mecburiyeti	5	1.53
10. Kolay kaydolunabildiği ve bitirilebildiği kanısı	3	0.91
TOPLAM	327	100.00

Bu araştırmada da, öğrencilerin bu meslek okullarını seçmelerinde bir faktör olan öğretmenlerinin tavsiyelerinin etkisinin azlığını göstermektedir.

Bütün bunlar daha sonra açıklanacak olan eğitim düzeninin bir sonucu ise de; vasıflı insan gücüne ihtiyaç duyulduğu halde, kabiliyetli olanları, kabiliyetleri yönünde yetiştirmediğini göstermektedir.

h) Nüfus artışı, hızlı gelişim ve sosyal hayatın değişmesi sürekli olarak eğitim düzenini etkilemektedir. Nüfus artışı gibi okulların da öğrenci sayısı artmış, kalabalık sınıflarda öğretmenlerin çocukları tanımaları mümkün olamamıştır. (Tablo III). Bu olumsuz durumda sayısız öğrenci okulu terketmişlerdir. Ancak kalabalık sınıflarda öğrencileri tanıma mümkün olamadığından büyük bir kısmı sınıfta kalmışlardır. **Eğitim düzenindeki bu durum öğrencilerin problemlerini artırmıştır.** (Tablo IV)

TABLO — III

7-18 Yaşlan arasındaki öğrenci artışı

Yıl	Toplam Öğrenci Sayısı
1955 -1956	2.217.892
1960 -1961	3.322.969
1956 -1966	4.619.797
1968 -1969	5.805.285
1973 -1974	6.939.655
1982 -1983	8.486.794

TABLO — IV

Lise ve Ortaokularda Sınıf geçme oranı

Yıl	Ortaokullarda	Liselerde
1960 -1961	70.0	62.0
1964 -1965	50.0	49.0
1973 -1974	60.0	56.0
1982 -1983	69.8	66.0

İstatistikler, orta dereceli okullarımızdaki öğrencilerin başarısızlık oranının % 45.5 civarında olduğunu göstermektedir. ([51]) **Öğrenci dökülüşü ve başarısızlık hem sınıflarda yığılmalara yol açmakta, bu oranda öğrencinin okuması engellenmiş olmakta, ayrıca insangücü israfına yol açmaktadır.** Bundan başka sınıfta kalmış olmanın verdiği ruh ezikliği ve eksikliği kaygısı böylelerinin iyi uyum sağlayamadığını göstermiştir. **Bu öğrenci bireysi, çocuğa daha yakından tanıyarak ona yol gösterecek ve gerekli yardımda bulunacak kimselere ihtiyaç olduğunu ortaya çıkarmıştır.**

1) İlkokula giren 100 öğrenciden kaçının Liseyi bitirdiği, Şekil - 5 de,
2) Ortaokula giden 100 öğrenciden kaçının Liseyi bitirdiği, Şekil - 6 da,
3) Liseye giren 100 öğrencinin kaçının Liseyi bitirdiği, Şekil - 7 de gösterilmiştir:

---

(51) Orta Öğretim Genel Müdürlüğünün 1970 -1971 öğretim yılı sonu istatistiği. Mevcut: 737 446, Kalan: 335 967, Geçen: 391 479, Geçenlerin yüzdesi: 54, 5, **M. E. B. Eğitim İstatistikleri** (1982 - 1983)

(Şekil - 5) İlkokula giren 100 öğrenciden ortaokul ve liseden mezun olanların durumu

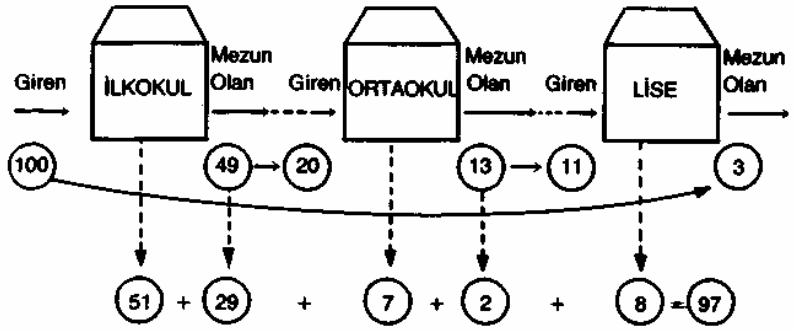

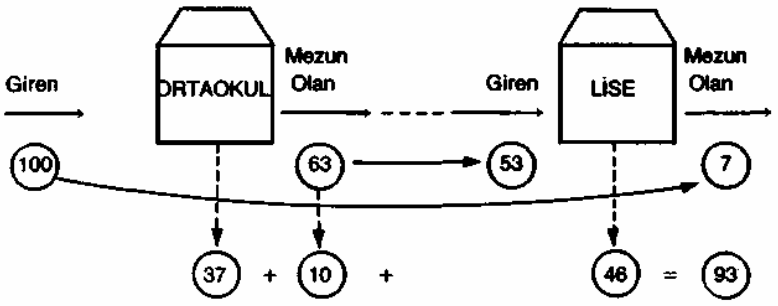

(Şekil - 6) Ortaokula giren 100 öğrenciden liseden mezun olanların durumu

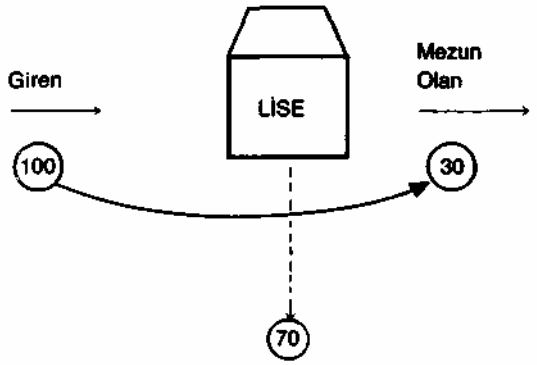

(Şekil - 7) Liseye giren 100 öğrenciden mezun olanların durumu

i) Eski toplumlarda en kudretli müessese olan din müessesesinin çağımızda eski kudretini kaybettiği görülmektedir. Toplumda dinî inançlarını kaybetmiş ya da bu inançları sarsılmış sayısız fertlerle karşı karşıya bulunmaktayız. Toplumlarda eski ve yeni değer hükümleri yanyana görülmektedir. **Bu durum ferdi bir an çatışmaya yönelttiğinden sistemli bir rehberlikle etkisini ortadan kaldırmaya ve ferdi inaçlı hale getirmeye şiddetle ihtiyaç vardır.**

j) Psikolojik araştırmalar ferdin hem fiziksel yapı, hemde psikolojik nitelikleri bakımından birbirinden çok farklı olduklarını ortaya çıkarmaktadır.

İnsanlar, genç-ihtiyar, kadın-erkek, her alanda birbirinden çok ayrılıklar gösterirler. Yetenek, olgunluk, bilgi seviyesi, geçmiş hayat, duygu, ilgi, ideal, sosyal ve ekonomik durumu bakımından birbirinden ayrılırlar. **İnsan gücünden en üstün derecede yararlanmak gerekir. Bu da insanları her yönü ile çok iyi tanımakla mümkün olacaktır.**

k) Araştırmalar, duyguların fikirlerden daha derin bir şekilde kişiliği ve davranışı etkilediğini ortaya çıkarmıştır. İnsan, sadece beden ve zekâdan ibaret bir varlık değildir. Duygu hayatı ile topluma tam verim sağlayan varlıktır. **Onu, mutlu kılarak daha verimli hale sokmak için, duygu ve fikir hayatında gerekli dengenin sağlanması gerekmektedir.**

ı) Ferdin benliği, davranışlarını etkileyen ve hayatının yönünü tesbit eden en önemli etmendir. Fert, kendini nasıl biliyorsa öyle davranmak ister. Benlik tasarımı ile, davranışlar arasında tam bir ahenk vardır. Benlik tasarımı gibi insanın etrafını görüş tarzı da davranışlarını etkiler. **Bu dununa göre ferdin gelişmesine hizmet etmek için onun benlik tasarımını anlamanın ve fenomenal alanına nüfuz etmenin önem büyüktür.** Ferdin etrafını kendine özgü olarak görüş tarzına fenomenal alan denir.

m) Bütün dünyada insanın değerliği kabul edilmiştir. **Rehberlik, insanın değerli bir varlık olduğu inancına dayanmaktadır.**

n) İnsanın kendi hayatını, plânlamaya, önüne çıkan çeşitli yollardan en uygun alanını seçmeye, kendi kendine kararlar almaya hakkı vardır. Özerklik ilkesi adını verdiğimiz bu ilkeye göre insan, kendi kaderini kendisi tayin eder. Yani, dış güçler tarafından yönetilmekten kaçınır. **Gençlere bu gücün kazandırılması iyi bir rehberlikle sağlanır.**

o) insanda gizli güçlerini geliştiren, kendini gerçekleştirme eğilimi bulunduğundan; büyüyen, gelişen, olgunlaşan, ilerleyen **insan kendisinde mevcut gelişme gücü sayesinde daima bulunduğu durumu aşmak, bütün yeteneklerini geliştirmek, güçlenerek gittikçe daha hür olmak ister.**

p) Bütün anayasalar, ferdin yaşama, maddî ve manevî varlığını geliştirme haklarına ve kişi hürriyetine sahip olduğunu kabul eder. Fert yeteneklerini ve gizli güçlerini toplumun yardımı olmaksızın geliştiremez. Bu gelişmenin de topluma yararlı bir yönde olması gerekmektedir.

Rehberliği zorunlu kılan bu faktörler, rehberliğin, anlam ve kapsamının kavranmasına ışık tutmakta ve temel ilkelerinin neler olduğunu açıklamaktadırlar.

Belirli bir disiplin ile ilgili uygulama çalışmalarının yönetimine ışık tutan, ilgili otoriteler tarafından benimsenmiş, sistemli fikirler ve ilgili disiplinin normal gelişmesinde bir dayanak teşkil eden kavramlar topluluğuna genel olarak teori denilmektedir.

Eğitim teorileri:

— Öğrenci,
— Öğrenim - öğretim süreci,
— Toplumun yapı özellikleri,
— Programlar,
— Amaçlar,
— Araç ve gereçler,
— Yönetim metodları,
— Teşkilât ile ilgilenirler.

Modern bir eğitim teorisinin insanın temel niteliklerini, öğrenim -öğretim süreci ile ilgili çağdaş kavramların ve eğitime esas teşkil eden diğer temel faktörlerin sistemli ve bilimsel analizi esasına dayanması gerektiğinden Rehberlik teorisinin de bu ana gerçeğe dayanması bu ana gerçeğin bağlı bulunduğu felsefe, ekonomi, sosyoloji ve psikoloji bilim dallarının üzerine kurulması gerekmektedir.

Bu bakımdan rehberliğin dayandığı temelleri yukarıda açıklanan zorunlu faktörleri üç bölümde temel ilke olarak toplamak ve özetlemek mümkündür.

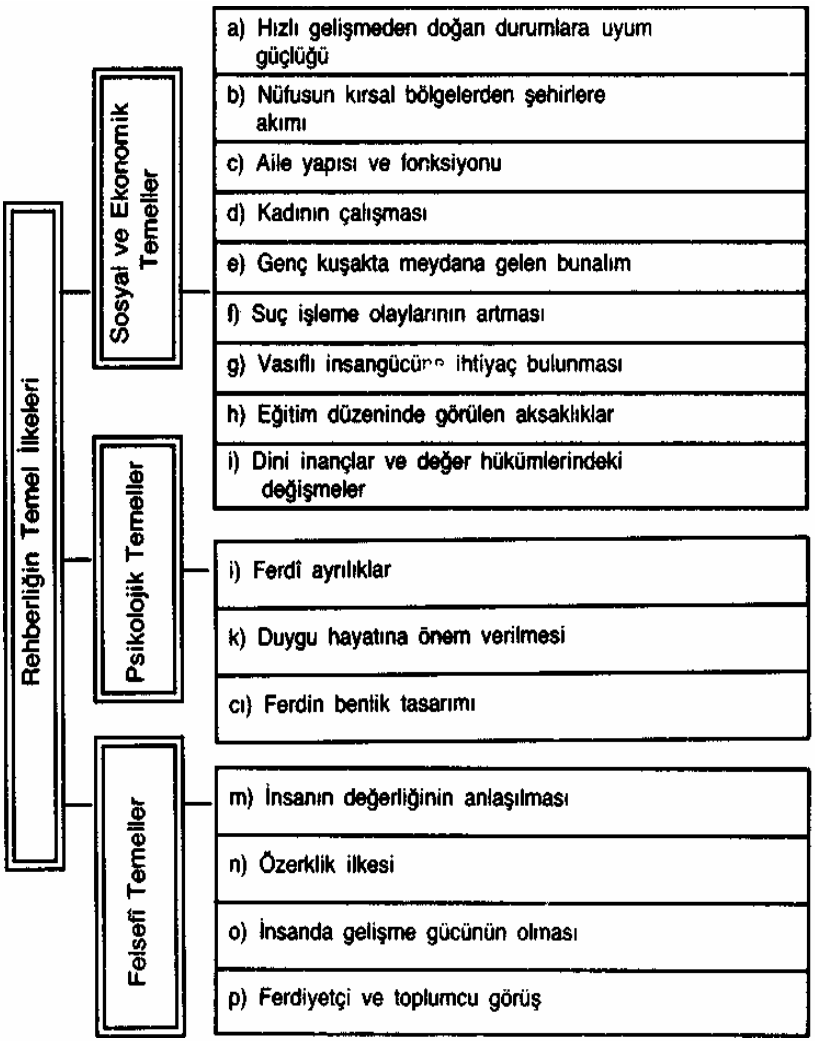

(Şekil - 8) Rehberliğin temelleri

Öğretmenlerin, öğrencilerin öğrenimleriyle ilgili olarak her alanda etkilerinin büyük olduğu bir gerçektir. Bir dersin öğrencide yaratacağı ilgi, bu öğrencinin kendisine bu dersi veren öğretmene karşı duyduğu sevgiye bağlıdır. Sağlam bir pedagoji ve psikolojik eğitimden geçmiş bir öğretmenin öğrencinin yöneltilmesinde büyük rolü vardır. Öğretmenlerin çabası dışında özel eğitim görmüş ve gösterilen rehberlikle ilgili sorunlara el atmalarını sağlayacak niteliklere sahip kişilerin de bulunması gereklidir. Ayrıca değerlendirmeler, notlar, sınav sonuçlan, belirli tipte ya da belirli düzeyde bir öğrenime girişte son kararın verilmesine ve böylelikle yöneltme tavsiyesinin yapılmasında önemli etkisi vardır.

«Çocuk okula başladığı zaman, kendisine yol gösterilmesi gerekir. Bunun için yapılacak iş evvela kişiliğini geliştirecek ve zekâsını uyandıracak öğretim tarzının ne olduğunu tayin etmektir. Bundan sonra zihne melekeleri, zevkleri, karakteri ve ekonomik durum gözönüne alınarak çocuk üzerinde işlemek ve kabiliyetlerini en iyi kullanabileceği bir mesleğe yöneltmek icabeder.» ([52])

«Çocuğu yöneltme işinin okul cephesi ile mesleğe ait olan cephesini birbirinden kolaylıkla ayırt etmek mümkün değildir. Edebiyat bölümünde veya fen bölümünde karar kılmak veya liseyi yahut meslek lisesini tercih etmek dolayısiyle meslekî bir seçim yapmak demektir. Genellikle meslek lisesi mezunlarından bir avukat yetiştirmek veya felsefe öğrenimi görmüş bir öğrenciyi mühendis yapmak pek kolay değildir.

Bununla beraber çocuğun gideceği okulu seçmek, metodların ve çeşitli gelişme vasıtalarının seçimi demektir. Edebiyat gibi tarih gibi derslerin pek sarmadığı bir öğrenci, teknik konularda, daha somut konularda ilgi gösterebilir ve hatta bu derslere karşı büyük bir sevgi duyabilir. Bu sonuç elde edildi mi, artık diğer hususlar çorap söküğü gibi çözümlenir. Halbuki başlangıçta bu işaret gözönüne alınmazsa seçilecek yolda başarı ihtimali azdır. Öğrenimin başlangıcında ve ileri bir yaşa kadar, çaba ve entellektüel sonuç sağlanabilecek meslekî imkânlardan daha da önemlidir. Bununla beraber hayatı ve zorunluluklarını da hesaba katmalıdır. Kazanılmak istenen kültür ne derecede tarafsız olursa olsun bir takım menfaat endişelerinden uzak değildir.

Yapıcı bir çok meslek alanı içinde, bazıları diğerlerine göre daha faydalıdır. Çünkü gence entellektüel bir kültür verdiği kadar, bir faaliyet ve kazanç imkânı da vermektedir. Satranç oyunu da belki matematik dersi kadar çocuğu yetiştiricidir. Buna rağmen matematik dersi yerine satranç oyunu koymayı düşünmek güç olur. Şu halde yapılacak öğrenim entellektüel faydalar sağladığı kadar gence bir meslek de vermelidir.

---

(52) Cros. L., Çeviren Behire Abacıoğlu. **Okul ve Meslek Seçiminde Rehberlik.** Mesleki ve Teknik Öğretim. *Sayı:* 95, s. 10.

Bu hale göre çocuğun öğrenim hayatını ilgilendiren her çeşit seçim, başlangıçta okul, daha sonra meslek seçimi demektir. Okul ve meslek tamamiyle ayrılamadığına göre şöyle söylemek daha yerinde olur. Çocuğun yöneltme, rehberlik; okulun ilk yıllarında psiko-pedagojik enformasyonun, okulun son yıllarında ise, pratik ve ekonomik enformasyonun temelini teşkil eder.

Yöneltmenin ilk basamağı eğitimcilere üç ayrı problem sunmaktadır. Bu problemin birincisi **psikolojiktir.** Çocuğu nasıl gözlemeli, bilgileri nasıl analiz edilmeli ve sonra çocuğa ne şekilde faydalı olunmalıdır?

İkinci problem **pedagojiktir.** Çeşitli zekâ durumları karşısında ne çeşit program ve metodlar uygulanmalıdır?

Üçüncü ve son problem **Okul yönetimi** bakımındandır. Her çocuğa kendisine uygun gelen okulu temin edebilmek üzere okullar ne şekilde teşkilatlandırılmalıdır?

Bu konuda ALAİN şöyle demektedir: «Çocuğu tanımak için çocuğu yetiştirme, okutmaya başlamış olmak gerekir. Bir çocuğun müzisyen olup olmadığını ancak ona şarkı öğretirken anlayabilirim.» Psikolojik gözlem, pedagojik faaliyetten ayırd edilemez. Yeni bir öğrenim alanı sadece çocuğu tanımaya imkân veren bir kabiliyet testi değildir. Bu aynı zamanda çocuğun zihnini yeni düşünme tarzlarına alıştıran bir vasıtadır. Okulun ilk sınıflarında yapılan matematik dersleri sadece geleceğin teknisyenlerini seçme için değil, aynı zamanda çocuğun zihninin rakamların anlaşılmasına, mantıkî düşünce silsilesinin zevkine varmasına imkân verecek şekilde uygulaması içindir.

Çocuğun kişiliğine dikkat eden iyi öğretmenler daima bu pedagojik yolda hareket etmişlerdir. Bu yol dün olduğu kadar bu gün de faydalıdır. Ancak dün sosyal bakımdan bu günkü kadar önemli değildir. Çünkü geniş bir kültür isteyen iş alanları daha azdır. Bu çeşit iş alanları zorunlu öğrenim düzeyine erişebilecek zekâların adedinden daha az bulunmakta idi. işçilerin çoğunluğuna ilk öğrenim kafi geliyordu. Bazı iş alanları okulun veya lisenin verdiği formasyona, aile çevresinin aile atmosferinin de yardım etmiş olduğu çevrelere ait kimseler tarafından dolduruluyordu. Bu gün durum aynı değildir. Genel kültür ve yüksek düzeyde teknik formasyon isteyen iş alanları çoğalmıştır. Pek sık konu ettiğimiz mühendis ilmî ve teknik eleman yokluğu uygarlığın gelişmesinden doğan krizin bu açık delillerinden biridir. Sosyal ve yönetim alanlarında kalifiye eleman sıkıntısı az değildir. Tarımcılarımızın meslekî formasyonlarının ve yetişme düzeylerinin yetersiz oluşunun diğer Avrupa memleketlerine göre bizi daha aşağı duruma düşürdüğünü biliyoruz. ([53])»

---

(53) **Aynı Dergi.** s. 11

3. REHBERLİKLER İLGİLİ BAZI KAVRAMLAR

I — EĞİTİM:

2610 yıl önce Çin şairi KUANTZU şöyle diyor:

«Bir yıl sonrası ise düşündüğün, tohum ek.
Ağaç dik, on yıl sonrasıya tasarladığın.
Ama düşünüyorsan yüz yıl ötesini, halkı eğit o zaman.
Bir kez tohum ekersen, on kez ürün alırsın.
Bir kez ağaç dikersen, on kez ürün alırsın.
Yüz kez olur bu ürün, eğitirsen toplumu.»

Ayrıca, eğitimin rolünü şöyle açıklıyor:

«Birisine bir balık versen, doyar bir defa.
Balık tutmayı öğret, doysun ömür boyunca»

«Geniş anlamı ile eğitim kişinin gelişmesinde çevreden gelen ve onun davranışlarını etkileyen, gelişimine yön veren etkilerin tümü olarak tanımlanabilir.» ([56])

«Eğitim bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme sürecidir. Bu tanımdaki istendik kelimesi, söz konusu değişmenin önceden tasarlandığını göstermek, kasıt kelimesi de önceden tasarlanmış bir değişikliği sadece bir tesadüf eseri olarak yaratan ve belki farkına bile olunmayan durumları dışında tutmak için kullanılmıştır.» ([57])

Türk Millî Eğitim Sistemi, örgün eğitim ve yaygın eğitim olmak üzere, iki ana bölümden kurulur. Örgün eğitim, okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim konularını kapsar. Yaygın öğretim, örgün eğitim yanında veya dışında düzenlenen eğitim faaliyetlerinin tümünü kapsar." ([58])

---

(55) BAYMUR, Feriha, **Okullarda Önemli Bir Sorun: Rehberlik.** Hacettepe Üniversitesi Matbaası, Ankara, 1971, s. 19 - 20

(56) ERTÜRK, Selâhattin, **Eğitimde "Program" Geliştirme.** Hacettepe Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1972 s. 12 -13

(57) **Milli Eğitim Temel Kanunu,** Kanun No: 1739, Madde: 18

TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNİN GENEL YAPISI

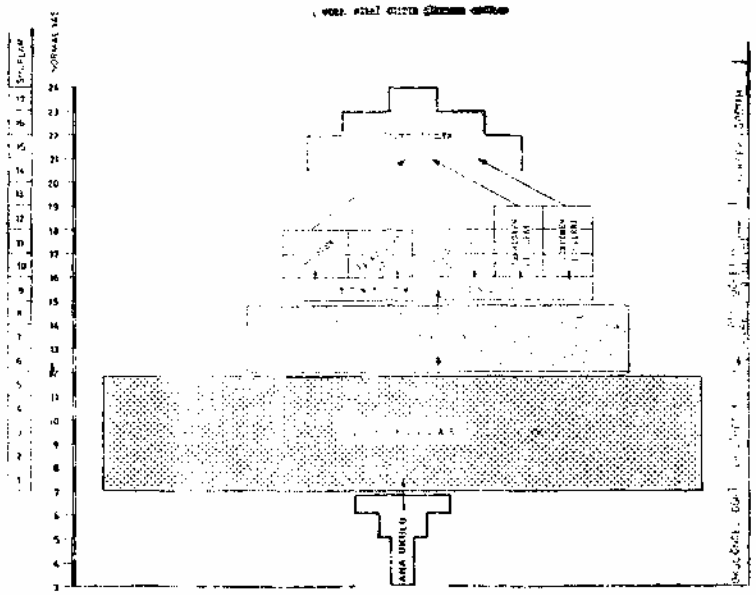

(Şekil - 9)

TÜRK OĞRETIM SISTEMININ YAPISI

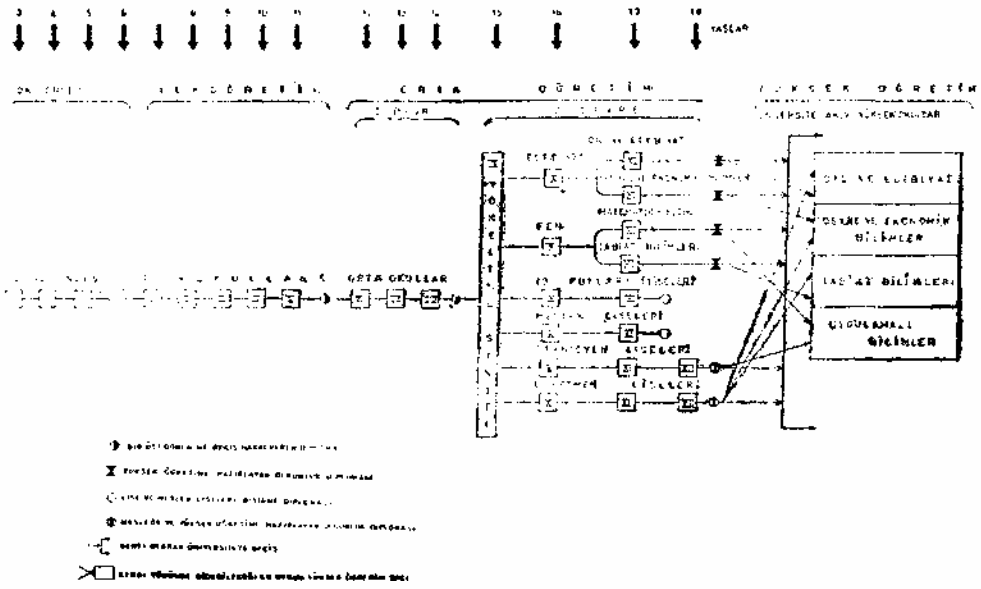

(Şekil - 10)

«Eğitim, toplumun içindeki fertlere hayatın kapılarını açan, onları toplumun içindeki yerlerini almaya muktedir kılan bir süreçtir. Eğitim, bu fertlere toplumun kültürünü ve yaşama standartlarını iletir. Kültür, mutlak bir değer olduğu ülkelerde, genç dimağlara empoze edilir. Kültür, gelişmede bir safha olarak değerlendirildiği yerlerde ise, genç dimağlar onu hem öğrenmek ve eleştirmek, hem de geliştirmek üzere eğitilirler. Kültürün çeşitli unsurları vardır. Bu unsurlar, temel hüner ve bilgilerden başlayıp toplumu yaşatan evren ve insan tefsirlerine kadar pekçok şeyi içine alır. Bu görüşe göre eğitimin amacı, kültür iletmektir.

Politik ve sosyal değişim çerçevesi içinde eğitim, «ferdi sosyalleştirmek (Mr. Read)», «çağın ihtiyaç duyduğu çeşitten kadın ve erkek yetiştirmektir (Dr. F. C. Happold)», «mutluluk üretmektir. Yani çocuklar için daha mutlu bir çocukluk ve hayatta daha iyi bir başlangıç sağlamaktır (White Paper).», «çocuğu hayatını kazandırmaya muktedir kılmak, onu demokrasinin bir üyesi olarak üzerine düşeni yapacak şekilde donatmak, onun yaradılışında mevcut olan meleke ve gizli güçleri geliştirmenin ve böylece iyi bir hayat yaşamasını sağlamaktır (Dr. C. E. M. Joad» ([58])

II —Öğrenci Kişilik Hizmetleri:

Eski okulun, öğretim ve yönetim olmak üzere birbirine yardımcı iki fonksiyonuna bugünkü okulda üçüncü bir fonksiyon öğrenci, kişilik hizmetleri eklenmiştir. Örgün eğitimin bu üç boyuta göre durumunu şöyle göstermek mümkündür. (Şekil -11)

---

(58) T. S. Eliot, **Kültür Üzerine Düşünceler,** Çeviren: Doç. Dr. Sevim Kantarcıoğlu, Kültür Bakanlığı Yayınlan, Ongun Kardeşler Matbaacılık Sanayii, Ankara, 1981, ss. 103 -106.

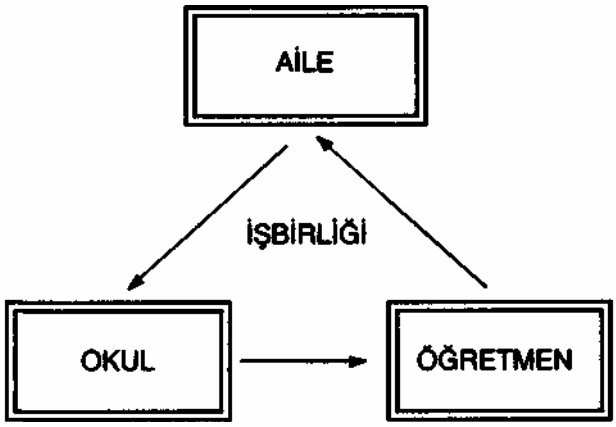

(Şekil -11) Örgün Eğitimin Üç boyutu

Öğretim, belli bir amaç için gereken bilgileri verme işi, tedrisat yani bilgi ve beceri kazandırma yolu ile zihnî güçleri geliştirmektir. **Öğrenim,** herhangi bir meslek için gereken bilgileri edinme işidir.

Yönetim, yönetmek işi, çekip çevirme, idare yani öğretim ve kişilik hizmetlerini en iyi biçimde koordine edilmesi ve yürütülmesi amacını güder.

Öğrenci kişilik hizmetleri, eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır. Eğitimde, öğretim ve yönetim faaliyetlerinden ayrı bir hizmet grubu olan kişilik hizmetleri çocuğun öğrenmesine, gelişmesine imkân verecek ortamı sağlamayı hedef tutmaktır. Çocuğu Boş Zamanlarının Değerlendirilmesi, Sosyal ve Eğitici Faaliyetler, Sağlık Hizmetleri, Sosyal Hizmetler, Özel Eğitim ve Özel Yetiştirme ile Psikolojik Danışma Rehberlik, birer kişilik hizmetleridir. Kişilik hizmetleri öğretim dışında kalan öğrencilerin gelişim ihtiyaçlarını karşılayan hizmetlerin tümünü kapsar. Yani Öğretim ve ders çalışmaları dışında kalan bazı tekniklerle, öğrencilerin; sağlıklı, mutlu, yaratıcı kişilikler geliştirmelerine ve kendilerini tanımalarına yardım edilir.

Kişilik hizmetlerine okul, ne ölçüde yer verirse, rehberlik çalışmaları da o ölçüde anlam ve değer kazanır.

Öğrenci kişilik hizmetleri bir uzmanlık mesleğidir. ([59])

---

(59) Wreen, C. G. **Student Personnel Work in College,** New York; Renold Press, 1951.

Öğrenci kişilik hizmetleri; eğitimin bölünmez bir parçası, yönetim ve öğretim görevlerinden ayrı ve onlara paralel olarak fonksiyon gösteren bir görevler grubudur. Bu görevler kişinin olumlu bir şekilde öğrenme ve gelişmesine imkân verecek ortamı yaratmak ve öğrenciye yardım etmek amacını güder. ([60])

Kişilik Hizmetleri, öğrencinin kendi çabalan yolu ile beden, karakter ve kafaca kendi büyüme kapasitesi hudutlarına kadar gelişebilmesini kamçılayacak ve bu gelişmede ferde yardımcı olacak ve ferdin iş dünyasına en verimli bir şekilde hazırlanması için kendi imkân ve kabiliyetlerini kullanmasına yardım edecek bütün etkileri her bir öğrenciye sistemli bir şekilde getirme işitir. ([6l])

Robert Clothier ve arkadaşları bu tanımla kişilik hizmetlerini, hem geniş, hem de eğitimin tarifine uygun şekilde ele almışlardır.

Crawford'a göre, kişilik hizmetleri, bir bütün olarak, ferdin öğrenim ve eğitimiyle ilgili bütün görgü ve tecrübelerin ferdin ihtiyaç ve yeteneklerine en iyi bir şekilde bağlıyabilecek bir vasıtadır. ([62])

Cowley «kişilik hizmetleri, eğitim müesseselerinin müfredatın gerektirdiği öğretim ve yönetim ilişkilerinden ayrı olarak öğrencilere giriştiği öğretim ve yönetim ilişkilerinden ayrı olarak öğrencilere giriştiği veya yapmasına sebep olduğu bütün ilişkilerdir.» ([63])

Myers'e göre kişilik hizmetleri; bir okulun ya da okul sisteminin, o çeşit faaliyetleridir ki, bu faaliyetlerin amacı, okul toplumundaki her öğrenciyi, bulunduğu çevreden arzu edilen gelişmeyi azami derecede elde etmiye muktedir kılacak imkân ve şartlan içinde okulun eğitici ortamına sokmaktadır. ([64])

Strang kişilik hizmetlerini, ferdin kendini anlayıp kabullenmesine, bedence, zihince, sosyal ve heyecansal olarak gelişmesinde muhtaç olduğu dersleri, dinlenme ve sınıf dışı faaliyetlerini seçme ve bunlara katlanmasını sağlayan hizmet grubudur. ([65])

---

(60) Alkan, Cevat, **Aynı eser,** s. 1.
(61) Clother, R. ve arkadaşları, College Personel Principles and funcitons, **Personnel Journal** 1931. s. 9 -17.
(62) Crawford, A. B., Educational Personnel Work: The field and its furction, **Personnel Journal,** 1932. 10: 405-410
(63) Cowle, V. M. The nature of student personnel work, **Educaions Record.** 1935.
(64) Myers, G. E., **Principals and Technigues of Vocational Guidance.**
(65) Strang, Ruth., Personnel Work in Elementry and Secondary Schools. **Educational Outlook,** 1949, s. 102. 109.

Kitson, kişilik hizmetleri yerine Rehberlik terimini kullanarak, «öğrencinin bir fert olarak her yönden, mümkün olan en yüksek dereceye kadar kendisini geliştirmesine yardım etme gayretleri» olarak tanımlanmaktadır. ([66])

Seymour,kişilik hizmetlerini, «okullarda öğrencilerle en uygun öğrenme ortamını sağlamak ve her öğrencinin, büyüyüp gelişirken geçirdiği görgülerden en uygun sonuçlan elde etmelerine yardım etmek için dikkatli belli öğrencilere teksif ihtisaslaşmış özel faaliyetler» olarak kabul etmektedir. ([67])

Kişilik hizmetleri hakkında yapılan tanımlarda şu ortak noktalar yer almaktadır:

1) Öğretim ve yönetim faaliyetlerinden ayrı bir faaliyet grubudur.
2) Modern eğitimi tamamlayan eğitimin bir parçasıdır.
3) Konu olarak ferdi alır, ferdin öğrenimi için gerekli ortamı sağlamaya çalışır.
4) Kişilik Hizmetlerinin eğitim içinde eğitimden farklı, ayrı bir yeri vardır.

«Kısaca söylemek istersek, öğrenci kişilik hizmetleri, öğretim ve yönetim faaliyetlerinin dışında, öğrencilerin her birinin kendi azami sınırlarına kadar gelişip intibakları sağlamalarına imkân veren ortamı hazırlamak için yetiştirilmiş kişilik hizmetleri personelinin koordinesi ve yönetmesi altında yürütülen organize edilmiş bir hizmetler grubudur.» ([68])

«Rehberlik, son yarım yüzyılın eğitim dilinde en çok kullanılan terimlerinden olup kişilik hizmetlerinden birisidir. Rehberlik, yeni bir olgu olmayıp insan toplumları kadar eskidir, insanlar çok eski çağlardan beri rehberlikle ilgilenmişler, birbirlerinin yardımcısı aramış ve karşılaştıkları zorlukları yenebilmek için başkalarının fikirlerine başvurmuşlardır. Bu tesadüfi bir rehberlik olup organize edilmiş bir rehberlik sayılmamaktadır. Toplumların hayatındaki gelişme ve değişmeler, zorunlu olarak rehberlik anlayışını da değiştirmiş, çağımızda organize edilmiş bir rehberlik anlayışı okula girmiş, okul öğretim çalışmaları yanında yeni sorumluluklar yüklenmiştir.

İyi öğretmen ve iyi okullar, fert ve problemleriyle her zaman ilgilenmişler ve ihtiyaç olduğunu hissettikleri yerde şahsi yardım sağlamaktan geri

---

(66) Kitson, **M. D., Individual Education Asheart** - to heart talk with a süper - intendent about guidance, Occupation -1935 s. 13: 411.

(67) Seymour, H. C. **Development and Coordination of Pupil Personnel Services.** Teksir Nisan - 1955.

(68) Tan, Hasan **(Rehberliğin Esasları),** Ankara Ayyıldız Matbaası, 1969, s. 6.

kalmamışlardır. Bu da bizi rehberliğin eğitimde her ferdin ihtiyaçlarını gözeten ve bu ihtiyaçları şahsi bir şekilde karşılamağa çalışan bir kuvvet olduğuna inandırır.» ([69])

Erickson ve Smith şöyle söylemektedirler:

«Okul programı genişledikçe daha dikkatli seçim yapma zorunluluğu önem kazanmakta, yetişkinler toplumu kompleksleştikçe bilgi toplamak ihtiyacı daha kuvvetlenmekte, öğretmenler eğitimi bireyselleştirdikçe öğrenciler hakkında daha fazla bilgiye ihtiyaç duymakta, öğrencilerin daha fazla kendilerini yönetmeye sevk ettikçe onların kendilerini daha iyi tanımalarına ihtiyaç duymaktadır.» ([70])

Chisholm, «Rehberlik, dünyada herkesin bir yeri olduğu varsayımına dayanır. Sosyal dünyada bir yeri, meslek hayatında bir yeri mevcuttur.» der. Bu inanışın her ferde değer ve önem veren demokratik zihniyetin ana prensipleriyle sıkı ilişkisi vardır.([71])

«Rehberlik, öğrencisinin gittikçe geliştirilen intibaklarıyla ilgilenen faaliyetlerin ve oluşumların bütünüdür. Böyle intibaklı bir sonuca varabilmek ise her türlü eğitsel uygulamaların başlıca amacı olarak görünmektedir. O halde, eğitimin amaçlarına ulaştırıcı hizmetlerinden biri de rehberliktir demek yanlış olmaz. Zamanımızda eğitim anlayışına göre ferdin düşünsel, heyecansal, bedensel ve sosyal kabiliyetlerinin gerek kendisi ve gerek toplum için en uygun en faydalı bir şekilde geliştirilmesi gayedir. O halde fert başta gelen bir konudur. O'nun ihtiyaçlarını, kabiliyetlerini, ilgilerini ve içinde bulunduğu imkânlarının müsaadesi oranında en ileri bir şekilde gelişmesine, böylece hayatta kendisine en uygun yerini almasına yardım eder. Demek oluyor ki rehberlik, her ferdin önce kendisini ilgileriyle, istidat ve kabiliyetleriyle, hayatı boyunca çeşitli alanlarda ki gelişimiyle geleceğe ait hevesleri ve planlarıyle birlikte hem genişliğine, hem de derinliğine tanımasını sağlamaya çalışır. Daha sonra rehberlik ferdin karşılaşmakta olduğu sosyal, eğitsel ve mesleksel intibak problemlerinden haberdar olması ve bunlarda tanışıklık kazanmasına, dolayısıyla bu tür problemlerin çözüm yollarında başarıya ulaşmasına yardım eder. ([72])

---

(69) Beals, Lester., **Rehberliğin Lüzumu hakkında rapor.** Çeviren: L. H. Üçüncü. Ankara Maarif Matbaası. 1956. s. 6.

(70) **Aynı eser** s. 6

(71) **Aynı eser** s. 6

(72) Paro, İbrahim, **Rehberlik ve Uygulamaları,** Balkanoğlu Matbaası, Ankara - 1967 s. 1-2.

Rehberliğin ne olduğunu daha iyi anlamak için Landy ve Palmer rehberliğin ne olmadığını açıklamak yolunu tutmuşlardır. Yurdumuzda Rehberlik konusunda çeşitli değişik fikirlerin yaygın olduğu şu sıralarda biz de bu yola başvurulur. Örneğin, rehberlik, matematik ya da yabancı dil gibi bir dersten geri kalmış çocuklar için akşam saatlerinde kurslar açıp onları yetiştirmek çabalan mıdır? Bu türlü bir yardım, kişilik hizmetlerinden biri olan yetiştirici öğretim (remedial teaching) kavramı içine girer, fakat özgür anlamda rehberlik hizmeti sayılmaz.

Rehberlik öğrencinin tarafım tutmak, ona ağabeylik, ablalık ya da dayılık yapmak mıdır? Bu hele hiç değildir. Örneğin bir dersten not almış öğrenci için o dersin öğretmenini bulup, «bana söz verdi, bir daha tembellik yapmayacak, bu defalık hoşgörmenizi rica ederim» diye bir başka öğretmenden şefaat dilemek hiçbir zaman iyi bir rehberlik sayılmaz. Rehberlik uzmanı öğretmen kurallarında belli öğrencilerin avukatlığını yapmaz. Öğrenciler olumsuz da olsa, davranışlarının doğal sonuçlarım yüklenmeye alışmalıdırlar.

Birçok kimselerin sandığı gibi rehberlik öğrenciye nasihat etmek, çeşitli durumlarda ne yapması gerektiği hususunda tavsiyelerde bulunmak da değildir. Öğrenci kendi kendini tanımaya çalışarak, içinde bulunduğu gerçek koşulları da dikkate alarak kararlar almağa, uygun seçimler yapmaya alışmışlardır. Rehberlikte dıştan disiplin yerine iç disiplinin kurulmasına, bireyin kendi kendini yönetme gücünü kazanmasına önem verilir.

Land ve Palmer'e göre rehberlik: Öğrencilerin kimliklerini daha iyi anlamalarına, daha gerçekçi bir görüşle benlik tasarımını kurmalarına yardım sağlayan hizmetlerin tümüdür. Rehberlik programları belli başlı fonksiyonları ile öğrencinin şu sorularının cevaplandırılmasına yardımı amaç edinir. «Ben Kimim?» «Ne olmak istiyorum?» «Ne olmalıyım?», «Kuvvetli ve zayıf taraflarım nelerdir?», «Başka insanlarla nasıl bir ilişki kuruyorum?», «içinde yaşadığım âlemde yerim ne?». Bu sorulara bireyin verdiği cevapların isabeti, iş yaşamı ile dış âlem arasında kuracağı bağın ahengini tayin edecek, sağlık bir benlik tasarımı geliştirmesine, etkili ve mutlu bir kişi olmasına yardım edecektir. ([73])

Beck, rehberliği, «bir insanın başka bir insana ya da gruba, o insanın ya da grubun yaşamasına en elverişli yolu bulması için yapılan yardımlar» olarak tanımlamaktadır. ([74])

---

(73) Baymur, Feriha, **Aynı eser.** s. 51 - 52

(74) Beck, C. E., **Phlosophical Foundation of Guidance,** New York: Printice - Hail, 1965, 5.10.

Rehberliğin diğer bütün tanımlarında, fert, yardım, uyum, tercih ve plânlar yapmak gibi müşterek unsurlar bulunduğundan rehberlik şöyle tanımlanmaktadır:

«Rehberlik, ferdin en verimli bir şekilde gelişmesi ve tatminkâr intibaklar sağlanmasında gerekli olan tercihleri, planları yapmasına ve kararlar vermesine yarayacak bilgi ve hünerleri kazanması ve bu tercih ve kararları yürütmesi için ferde yapılan sistemli ve profesyonel yardımdır.» ([75])

Kısaca rehberlik, «bireye yönelmiş sistemli, profesyonel ve sürekli bir yardım hizmetidir.» ([76])

Ortaokulda öğrencilerin, bedenî, zihnî, ahlâkî ve sosyal yollardan Türk Millî Eğitiminin Amaçlarına uygun bir şekilde gelişebilmeleri, kendi problemlerini çözebilmeleri, çeşitli alanlarda beklenen uyumları sağlıyabilmeleri, ilgi ve yetenekleri yönünden bir öğrenim görebilmeleri ve bir mesleğe ve işe yenebilmeleri hususlarında kendilerine sistemli, sürekli bir yardım sağlamak amacıyla rehberlik çalışmaları düzenlenir. ([77])

Geniş anlamı ile eğitim, yeni yetişen çocukların hem kendilerine hem topluma faydalı bir şekilde gelişmelerini sağlamak için toplumun sarfettiği plânlı ve bilinçli bir gayret; ferdin bedensel, duygusal, zihinsel ve sosyal yeteneklerinin kendisi ve bulunduğu toplum için en uygun şekilde gelişme oluşumu olduğuna göre ve çocukların bütün yönlerden devamlı bir şekilde gelişmesini sağlayan eğitim ile modern eğitimin ayrılmaz bir parçası olan rehberlik, eğitimden sadece kullanılan metodları bakımından ayrılır.

Rehberliğin öğretimde de şu farkları vardır:

a) Öğretim, bir tek öğretmenle yürütüldüğü halde rehberlik eğitimle ilgili tüm personel ve çevredekilerle birlikte yürütülür. Öğretimde, öğretim faaliyetleri öğretmenle yürütülürken, rehberlik faaliyetleri hem öğretmen hem de rehberlik uzmanları ile ele alınır.

b) Öğretimde disiplin sorunu vardır. Öğrencilerin belli kurallara uymaları istenir. Rehberlikte hizmeti yürüten danışmandan yönetmeliklere başvurması beklenemez.

c) Öğretimde, program Bakanlığın yetkili kurulları tarafından yapılır. Rehberlik programı, çocuğun ihtiyaçlarına göre danışman tarafından hazırlanır.

---

(75) Tan, Hasan., **Rehberliğin Esasları,** Aynı eser. s. 13.
(76) M. E. B. **Tebliğler Dergisi,** No: 1738 s. 121
(77) M. E. B. **Tebliğler Dergisi,** No: 1788 s. 121.

d) Öğretimin amacı rehberliği amacından farklıdır.

e) Öğretimde genellikle takrir metodu kullanılır. Rehberlikte konuşma yapılır.

f) Öğretimde not alma, sınıfta kalma, sınıfını geçme işlemleri vardır. Rehberlikte bu gibi faaliyetlere yer verilmez.

g) Öğretim fert değil konu önemlidir. Rehberlikte konu, fertler ve fert önemlidir.

h) Öğretimde ayıp, günah, millî olmayan, ahlâkî olmayan gibi kavramların yeri vardır. Rehberlikte yargı hükmüne kapılmadan olaylar incelendiğinden günah, ayıp vb. kavramların yeri yoktur.

III — Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar:

Beden, zihni, sevk, duygu, sosyal ve sağlık özellikleri ve durumlarındaki olağan dışı ayrılıklar sebebiyle normal eğitim hizmetlerinden yararlanamayan 4-18 yaş grubundaki çocuklara özel eğitime muhtaç çocuklar enir. ([78])

IV — Özel Eğitim :

Özel eğitime muhtaç çocukların eğitimleri için özel olarak yetiştirilmiş personel ve geliştirilmiş eğitim programlan ile bu çocukların özür ve özelliklerine uygun ortamda sürdürülen eğitimdir. ([79])

V — İlgi:

İlgi, iki şey arasında bulunan herhangi bir bağlılık, ilişki, alâkadır. ([80])

İlgiyi, eğitimin temeli olarak kabul eden ve psikolojik yönden, sistemli bir şekilde incelemeye ilk eğitimci Herbart'tır. ([81])

Çağında büyük başarı kazanmış olan teorileri bugün artık terkedilmiş ise de, psikolojideki önemi açısından değeri unutulmamaktadır. Herbart psikolojisi çağrışımcılığa (associationisme) yani fikirler arasında bağlantı kurma teorisine dayanmaktadır. Herbart'a göre, bütün zihin hayatı, bir biriyle uyuşan veya uyuşmayan tasarımların oyunundan başka birşey değildir.

---

(78) **Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu, Kanun no:** 2916, madde 3/a

(79) **Aynı Kanun,** madde 3/6.

(80) **Türkçe Sözlük.** Türk Dil Kurumu Yayınlan. Sayı: 403, Sayfa: 407

(81) J. Leif, G. Rustin, **Genel Pedagoji, M. E. B. Öğretmen** Kitapları, Ankara -1974. Sayfa: 227 - 234

Duygular ve irade, fikirler arasındaki ilişkilerin sadece ürünlerinden ibarettir. Böylece eğitimin amacı hür iradeler yetiştirmek olduğuna göre,bu amaca götürecek yolda ilgileri bir çok yönlerde geliştirmekten başka birşey olamaz. Bu suretle ferde şu ya da bu özel istikamet ister istemez kabul ettirilemez. Herbart, ilgi ve dikkatin şartlarım şöyle açıklamaktadır:

Kendiliğinden dikkat ile iradî dikkat bir birinden farklıdır. Kendiliğinden dikkat tercih edilmelidir. Öğretim sanatı asıl bu dikkati ortaya çıkarmaya yönelmelidir. Organik, derin çağrışımların birleşimi olan bu algılara, algı kitleleri denir. Tam algı, sahip olma ile eşdeğerlidir. Tam algı ve sahip olma, evvelce zihinde tesbit edilmiş olan tasarımlan karşıladığı zaman meydana gelir. Zihne gelen şey, tamamen yeni, evvelce edinilen tecrübeye yabancı ise, tecrübe ile aralarında hiçbir temas yoksa o zaman zihin atıl kalır. Tersine eğer okuma, açıklama, önceleri ilgi çekmeyen bir nesne ve resim herhangi bir yönü ile evvelce bilinen şeye bağlanıyorsa, bu tamamen arızı ve yüzeysel de olsa, hemen tasarımların, içimizde harekete geçtikleri, yeni kazanılan o benzer tasarımlarla birleştikleri görülür. Şu halde eğitim zihninin bu hassas noktalarını araştırmaya ısrarla çalışmalı, öğrenilmiş ve yaşanılmış olan şeyleri devamlı olarak gözönüne bulundurmalı, neticede, konuyu buna göre bir düzene koymalıdır. Yeni kazanılan evvelce bilnenle, herzaman öyle bir şekilde bağlanmalı ki yeni edinilen bilgi, zihinde kendisini bekleyenlerle buluşmalı ve onlarla birleşmelidir. Ne var ki, Herbart daima analiz yoluyla, diğer bir çok düsturları bu temel şarta bağlamaktadır, izlenim gücüde ilgiyi uyandırmaya yardım ediyor. Canlı renkler, gür bir ses, dikkati kou renklerde veya zayıf seslerden daha iyi çekmektedir. Gerçi duygularda körleşmektedir. Bu bakımdan biteviyeliğe düşmekten sakınmalıdır. Bununla birlikte fazla süratli değişikliklerde meydana verilmemelidir. Zira devamlı olarak sarsılan, etki altında bırakılan zihin kendini toparlayamaz, dengesini bulamaz. Fikirler birikir ve arkadan gelen fikirlere dayanır. Sonradan edinilen fikirlerde daha sonra gelenlere. Neticede öyle bir durum hasıl olur ki, öğrenciler artık hiçbir şey anlamazlar. Şu halde başlangıçta yavaş yavaş ilerlemek lazımdır. Herbart, zaten idare dikkatten katiyen vaz geçmiş değildir. Ne var ki ona göre, iradi dikkat ancak, çocuk ileri derecede ahlâki bir oluşuma ulaştığı zaman yararlı olabilir. O zaman çocuk zorunluluğu kabul ettiği bir işi, bu sayede bizzat üzerine almaya mecbur olur. Ne olursa olsun, bu dikkat son derece zor olduğundan, onu her zaman kolaylaştırmak yerinde olur. Böylece, parçaları ezberlemek bahis konusu olduğu zaman, konuyu açıklamak, öğrencileri münasip sorularla meşgul etmek, çağrışımlar yaptırmak suretiyle bu alıştırmaya hazırlamak lazımdır.

J. Dewey'in kabul ettiği gibi, Herbart'da, ilgilin bu psikolojik tahlili gerçek bir eğitim duygusunu ortaya çıkarmamaktadır. Ne var ki bu analiz

yapmacıktır. Çünkü, asıl zihin hayatını hesaba katmamaktadır. Bu analiz düşünceye , ferdin daha önceki faaliyetlerine bağlı olmayan bir nevi dış varlık oluşmuş bir karakter, bir muhteva ve bir mevcudiyet veriyor. İlgiyi, fikirlerin kendi aralarındaki etki ve tepkilerin basit bir sonucu haline getiriyor. Bütün faaliyet ve düşüncelerimize yön veren, eşyalara karşı gösterdiğimiz gerçek tecessüsü tayin eden temayülleri ve derin içtepkileri hesaba katmıyor.

W. James'de ([82]) Herbart'ın bu tahliline ilginin gerçek psikolojisine daha uygun bazı görüşler eklemiştir. **Doğuştan gelen ilgilerle,** sonradan kazanılmış **sun'i ilgileri** birbirinden ayırıyor. Ona göre, eğitimin amacı, bir dereceye kadar doğuştan gelen ilgilerin yerine, sonradan kazanılmış ilgileri ikame etmektir. Zira o zaman her vakit tabii olmayan temayüllerin istikametine yöneltmek lazımdır. W. James'in açıkça müşahedesine göre, yetişkinlerdeki ilgilerin çoğu sun'iir. Şu anlamdaki, özgün ihtiyaçlara ve doğuştan gelen ilgiye yetişkinlerde doğrudan doğruya rastlanmaz. İlginin en çok analizini yapan, Herbart'ın mekanik analizi yerine, dolaylı ve dolaysız ilgi, kendiliğinden ve iradî dikkat arasındaki ayrımdan daha esaslı bir ayırım koyan. J. Dewey ve Kerşenştayner olmuştur. Her ikiside, sathî ilgi ile derin ilgi, aktif ilgi ile pasif ilgi, içtepi ilgisi (Triebinteresse) ile uyarma ilgisi (Reisinteresse) arasındaki farkı değerlendirmektedir. İlgi ister dolaylı ya da dolaysız olsun, ister doğuştan gelsin ya da sonradan kazanılmış olsun, aktif olabilir. Yeterki ferdin ihtiyaç ve kaygılarına, doğrudan ya da dolaylı olarak cevap veren nesne üzerine yönelmiş bulunsun gerçek ilgi, daima kendiliğinden uyanır, daima duygusal bir karakter taşır. Nefret edilen, can sıkan bir şeyle ilgilenmek için yapılan iradi çaba, gereksiz bir azaptan başka bir şey değildir. Yapışkanlığı, diğerlerinden farklı olan aktif ilgi çoğu zaman güç bir çabayı, büyük bir enerji sarfını da birlikte sürükler; ne var ki, bu enerji, sun'i bir çaba göstermeden, ferdin benliğinen tabii olarak fışkırır. Çünkü ulaşmak istediği amaca yönelir ve sadece arzusunun itişine cevap verir. Şu halde bu eğiticilere göre, çocuğun dikkatini dıştan uyarmak ve çekmek pek ilgi çekici değildir. Dikkatin nesne üzerine kendiliğinden, çekilmesini sağlamak gerekir. Kerşenştayner ([84]) tamamen pasif ve yüzeyde kalan bir ilginin eğitsel değerinin pek az olabileceğini belirtmekte, bu nevi ilginin daha çok konferanslar, konserler, gezilen veya yolculuklarda görüldüğünü ileri sürmektedir. Bu tip bir ilgi ile, sadece anlamsız bir bakma ihtiyacı tatmin edilmiş olur. Gereksiz yere, dağınık bir tecessüs uyarılmış olur. Görünüşte canlı ve hareketli olan bir çok sınıflar faaliyetlerinde daha ileri gidemezler. Ancak elde edilen tepkilerin

---

(82) W. James, **Causeries Pedagogiques** sayfa:92
(83) J. Dewey, **Okul ve Çocuk,** s. 46 - 59.
(84) Kerşenştayner, **Thèarie der Bildung,** s. 276

yoğunluğu, onların yüzeysel mahiyeti hakkında öğretmeni yanıltmamalıdır. Sınıfın devamlı hareket içinde olması faaliyet sayılmaz. Tecessüsü dıştan uyandırmak ve böylece dikkati çekmek mümkündür. Ne var ki ilgi bizim için bir temaşa hali değildir. En yüksek derecede aktif bir haldir. Bunun temelinde, doğuştan gelen ya da sonradan kazanılmış bir temayül daima mevcuttur.

M. A. Bloch bu hususu daha, iyi olarak şöyle açıklamaktadır: «Becerikli bir eğitimcinin, sun'i bir yola başvurarak uyandırabileceği tamamen yüzeyde kalan bir ilgi yani okulun isteklerine cevap vermekten uzak olduğu gibi, çocukta sadece dıştan etkilenen bir davranış meydana getirir. Asıl yapılması gereken şey, bu faaliyetin onun benliğinden doğmasıdır. Diğer bir deyimle sınıf çalışmalarına gösterdiği ilginin gerçekten ve içten kendi malı olması, derin ihtiyaçlarını meydana çıkarması kendi ifadesi, hasılı kendi şeyi olmasıdır. ([85]) Gerçek ilgi, ferdin bedenî, ahlâkî ve zihnî temel ihtiyaçlarına kök salmıştır. Bu ihtiyaçlar duygulama açıkça eşyanın değerini ortaya çıkaran bu kendiliğinden etkiler ve tecrübelerde olmaz. Böyle bir değerlendirme yapılmayınca kesinlikle kararlaştırılmış bir amaçta olamaz. Amaç olmayınca da ilgi uyanmaz. Ferdi eğitilemez hale ancak patalojik bir duygusuzluk getirir. Bu yönde en küçük bir temayüz belirir belirmez, ondan yararlanılmalıdır. Zira bu temayüle bağlı olarak, vasıta gibi görünen herşey bir değer kazanır. Yani problemle ortaya çıkan ilgiler çoğalır, ama bunlar daima temel ilgiye bağlıdır. Temel ilgi ise ancak kendine özgü kararlılığını ve devamlılığını göstermekle kalmaz, aynı zamanda genişler ve böylece zenginleşir. İşte eğitimin etkisi o zaman daha açık ve kesin olur. Eğitimci eğer beceriksizse, öğrencinin içinden gelen faaliyetlerini söndürürse, önüne çıkan güçlükleri ona kavratamaz ve doğru yolu telkin edemezse, o vakit dikkati devam ettirmek için, elbette, eğitsel değeri olmayan bir takım sun'i yollara başvurmaktan başka birşey yapmayacaktır. Resimler, fıkralar, şakalar, birtakım oyalayıcı şeyler gösterme ya da ödül ümidi uyandırma, ceza korkusu verme gibi yollara başvuracaktır.

Aktif ilgiler dalbudak salmaya ve başka alanlara kaymaya kendiliğinden yatkındırlar. Kerşenştayner:

a) Parçaya karşı duyulan bir ilgiden bütününü geçilebileceğini, bunun aksi yönde de olabileceğini,

b) Sevilen ya da takdir edilen şeylerle ilgili ne varsa, tümüne ilgi duyulduğunu,

---

(85) M. A. Bloch, **Yeni Eğitim Felsefesi,** s. 38.

c) İlginin bir nesneden, benzeri diğer bir nesneye kaydığım savunmaktadır. Buna göre, çocuğun tarih, botanik ve coğrafya bilimlerine kendiliğinden geçmesi için, tarihin bir devrine, bir bitki ailesine, bir coğrafya manzarasına ilgi göstermesi kâfidir.

Ayrıca, bir çocuğun arkadaşının ilgilerini paylaşmaya başladığı, öğrencinin sevdiği öğretmenin ilgilerim benimsediği görülmektedir.

Her yaşın kendine göre ilgileri vardır, insan, ihtiyaçlarını karşılamaya elverişli nesnelere karşı ilgi duyar. ([86]) Yani insanın ihtiyaçları ile ilgileri arasında sıkı bir bağlılık vardır, insanlar ilgilerini anlamak için çeşitli ihtiyaçlarını bilmek gerekir.

VI — İstidat ve Kabiliyet

Genellikle istidat ve kabiliyet (yetenek) birbirine karıştırılmakta sadece yetenekten söz edilmektedir.

İstidat (aptitude), insanın kalıtım yoluyla doğuştan getirdiği eğitildiği zaman yeterlik haline gelen var kuvvetler yani potansiyel kabiliyetlerdir.

Kabiliyet = Yetenek (ability), İsdidatların işlenerek işe yarar hale getirilmesi, dışarıdan gelen etkileri alabilme, iş yapabilme, başarma gücü yani bir ferdin o andaki bilgi, beceri ve istidatlarının toplamıdır. Buna göre kabiliyetlerde hem kalitenin hem de yetişmenin rolü büyüktür.

---

(86) Özgü, Halis, **Çocuk Psikolojisi,** Özgü yayınevi, İstanbul -1968. *es.* 75 - 82.

4-REHBERLİĞİN ÇEŞİTLERİ

Rehberlik genellikle:

a) Rehberliğin yapıldığı fert sayısına,
b) Rehberliğin fonksiyonuna,
c) Rehberliğin yapıldığı alana göre, gruplandırılmaktadır.

a) Fert sayısına göre rehberlik:

Rehberlik ya bir kişiye ya da birden fazla kişiye yapılır. Rehberlik, Danışman - Rehber ile fert arasında olursa buna **Ferdî Rehberlik** adı verilir. Daha önce rehberliğin tanımında görüldüğü gibi Rehberlik, bir danışman ile fert arasında meydana gelen tesadüfi görüşmeler değildir. Organize edilmiş, plânlaştırılmış bir rehberlik söz konusudur.

Ferdin, kabiliyetleri, ilgileri, ihtiyaçları ve mevcut imkânları gözönünde bulundurularak kendi başına hareket edebilen bir varlık olmasına çalışılmalıdır.

Ferdin, kabiliyetleri, ilgileri, ihtiyaçları ve mevcut imkânları gözönünde bulundurarak kendi başına hareket edebilen bir varlık olmasına çalışılmalıdır.

Fert, kendisi ile ilgili problemleri çözümleyebilmek için eldeki problemi analiz edebilmeli, problemin çözümü için bütün alternatifleri inceleyerek içlerinden birini seçebilmeli ve problemin çözümü içinde plân yapıp harekete geçebilmelidir. Gerek problemleri çözümlerken gerek harekete geçerken gerekli yardımlara, bilgilere, becerilere duyduğu ihtiyaçlar önceden danışman tarafından ferde yapılan rehberlikle benimsetilmiş olmalıdır.

Danışman, birden fazla ferde yani bir grupla, aynı anda rehberlik etmekte ise bu çeşit rehberliğe de **Grup Rehberliği** adı verilmektedir. Rehberlik ferdi hedef tuttuğuna göre grup rehberliğinin de son amacı ferdî rehberliğe ulaşmaktadır. ([87])

b) Fonksiyonuna göre rehberlik:

Anaokulundan, Üniversite sınıflarına kadar herçeşit okulda ve her sınıfta öğrencilerin sıkıntıları ve karşılaştıkları problemlerden çözemedikleri bulunmaktadır. Danışman, baş vursun yada baş vurmasın her öğrencinin uyum sağlayabilmesi için gerekli tetbiri almak, bu yolda her türlü tekniğe başvurmalıdır. Bu rehberliğin Uyum Sağlayıcı (Adjuctive) fonksiyonudur. ([88])

---

(87) Kantarcıoğlu, SELÇUK., **Rehberlik.** Çam Matbaası. Ankara -1974 s. 180. 193
(88) Koos, L. V. ve Kefauver. **Gudiance in the Secondary School.** New York:

Rehberlikte ferdi ayrılıklara yön verilir, her öğrencinin kabiliyet, ilgi, ihtiyaç ve imkânları tanımaya çalışılır, kendine en uygun ve tatmin edici bir geleceği hazırlayıcı alana yönelmesi sağlanır. Bu fonksiyon rehberliğin Yöneltici (Distributive) fonksiyonudur. ([89])

Rehberliğin diğer bir fonksiyonu da, gençliğin en iyi şekilde yetişmesini sağlamak için, onların ilgi ihtiyaç ve kabiliyetlerine en uygun düşecek eğitim faaliyetlerinin müfredat programlarında yer almasında, program yapıcıları ve eğitim planlayıcılara yardım etmektir. Öğrencilerle yakın temaslar kurmuş olan danışman, onların problemlerini, kabiliyetlerini, ihtiyaç ve umularını bildiği gibi, mevcut imkânları ve toplumun isteklerini ve bu çerçeve içinde gençlerin karşılaşacakları problemleri de bilmektedir. Ferdi tanıma ve neticeyi takip servisleri yolu ile toplamış olduğu olguları, program yapıcıların dikkatine ve hizmetine sunacaktır. Bu olgu ve bilgiler, programda yapılacak değişikliklerin dayanağı olacaktır. İşte CM. Daniel'in açıkladığı bu fonksiyonda rehberliğin Ayarlayıcı (Adaptive) fonksiyonudur. ([90])

Okullarda genel ruh sağlığı şartlarını sağlama yoluyla öğrencilerin uyumsuzluk ve davranış bozuklukları geliştirmelerini önleme çabalarının, kişi ve toplum için daha olumlu ve verimli bir tutum olduğu anlaşılmıştır. Buna da rehberliği önleyici (Prevantive) fonksiyonu denir. ([91])

Önleyici fonksiyona rağmen bazı arızalı ve problemli öğrenciler olacaktır. Rehberlik, bu gibi öğrencilere terapi vs. gibi bir çok ihtisas servisleri ile yardım edecektir. Bu da rehberliğin Düzeltici (Remedial) fonksiyonudur. ([92])

Okulda uyumsuzluk hallerinin gelişmesine engel olmak, okul öğretiminden yararlandırabilmek için ruh sağlıklarını düzeltmeğe çalışmak rehberlikte büyük önem taşımaktadır. Çocukta uyumsuzluklar ve davranış bozuklukları meydana geldikten sonra onları gidermeğe çalışmakta kolay bir iş olmadığından rehberliğin iyileştirici (Therapeutic) fonksiyonu okullarımızda çok dikkatli olarak ele alınmalıdır. ([93])

Ferdin kişiliğinin gelişme yol ve imkânlarını görmek için onu etraflıca tanımak, toplanan bilgileri tahlil etmek ve değerlendirmek gerekir. Bu rehberlikte Ferdi Anlama (Diagnostic=Teşhis) fonksiyonudur. ([94])

---

(89) **Aynı eser.** Aynı sayfa.
(90) Tan, Hasan, **Rehberliğin Esasları.** Ayyıldız Matbaası, Ankara -1969 s. 59 - 60.
(91) Baymur, Feriha. **Okullarda Önemli Bir Sorun: Rehberlik,** Hacettepe Üniversitesi Basımevi. 1971
(92) Tan, Hasan, **Rehberliğin Esasları,** s. 60-61
(93) Baymur, Feriha. **Okullarda Önemli Bir Sorun: Rehberlik.** Hacettepe Üniversitesi Basımevi. 1971.
(94) Tan, Hasan **Rehberliğin Esasları,** s. 60.

Onun azami derecede gelişebilmesini sağlayacak düşünce ve hareket tarzlarını okulda yerleştirmek ve aynı zamanda bu gelişmeyi engelliyecek faktörlerden sakınmak rehberliğin Geliştirici (Developmental) fonksiyonu olmaktadır. ([95])

Öğrencinin okul, çevre ve değişik hayat durumlarını intibak için çeşitli mesleklere ve okullara ait bilgilere ihtiyacı olacaktır. Rehberlik programı bu bilgileri ferde sağlar. Bu da rehberliğin Bilgi Toplama (Datagathering) fonksiyonudur. ([96])

c) Yapıldığı Problem alanına göre rehberlik:

Rehberliği, yapıldığı problem alanına yani ana niteliğine göre üçe ayırmak mümkündür:

I) Eğitimle ilgili rehberlik, (Eğitici rehberlik)
II) Meslekî rehberlik,
III) Kişinin problemleriyle ilgili rehberlik.

I) Eğitimle İlgili Rehberlik:

Fertler, beden yapıları, duygu özellikleri, sosyal durumları ve zekâ seviyeleri yönünden birbirlerinden derece derece ayrılıklar gösterirler. Eğitimde eşitlik denilince, bu ferdî ayrılıklar gözönüne alınarak bu ayrılıkların gerektirdiği ilgi, ihtiyaç ve isteklere cevap vermek akla gelmektedir. Bu duruma göre okul, sadece bilgi veren bir yer değil, bunun yanında, her çocuğun birbirinden ayrı olan büyüme, gelişme ve dolayısiyle öğrenme özelliklerini de dikkate alan bir yerdir. Yani okulda eşit eğitim imkânları içinde her çocuk kendi ilgi, istidat ve kabiliyet oranında en üstün bir seviyede yetiştirilmelidir.

«Ferdin kendi kabiliyet, ilgi, ihtiyaç ve imkânlarına uygun bir öğrenim dalını seçip bu öğrenim dalında basan ile ilerlemişini sağlamak için yapılan yardımlara Eğitimle İlgili Rehberlik denir. ([97])

Bu tanımdan, eğitimle ilgili rehberliğin, öğrencinin okulda iyi bir uyum sağlaması ve eğitimle ilgili gelişimine yardım edilmesi amacının güdüldüğü açıkça anlaşılmaktadır.

Çocuğun öğrenimi sırasında karşılaştığı problemlerin çözülebilmesi için, eğitimle ilgili rehberlik çalışmalarında aşağıdaki hususlar ele alınmalıdır.

---

(95) **Aynı Eser.** Sahife: 60
(96) **Aynı Eser.** Sahife: 6
(97) Tan, Hasan. **Rehberliğin Esasları**, s. 61

1) Öğrencilerin bir okul veya sınıf seçmesine yardım edilmelidir. Bunun için çevrede her kademede hangi okulların ve sınıfların bulunduğu tesbit edilmeli ve çocuklara tanıtılmalıdır. Çocuğun mezun olduğu okuldan hangi okullara girebileceği, seçilen okul veya sınıf tercih ederken toplumdaki değeri, mezunlarının kazanç durumu, okuduğu sırada yurt, kitaplık, yapılan masraflar detaylı olarak gösterilmeli ya da açıklanmalıdır. Seçilen okulun öğrencinin ilgisine ve kabiliyetine uygun olmasına dikkat edilmeli bunun için herşeyden önce öğrencinin kabiliyet, ilgi ve ihtiyaçları bilinmelidir.

2) Girilen okulda kabiliyet ve ilgiye uygun branş ya da sınıf seçilebilmesi için gerekli yollar açıklanmalıdır. Bunun için, öğrencinin kabiliyet ve ilgisine uygun seçmeli dersleri izlemesi sağlanmalı bu alanda tüm seçmeli dersler öğrencilere tanıtılmalıdır.

3) Okula yeni başlayanların uyumu sağlanmalıdır.

Okula yeni başlayan öğrencilerin bir süre yabancılık çekecekleri, bir çok yönlerden çekingen davranacakları yeni tanıştıkları arkadaşlarla pek kolay olmayan bir arkadaşlık kuracakları bütün bu güçlüklerin hafifletilmesi ve uyum sağlayabilmesi yeni okulun değişik şartlarını bilmesi için yardımda bulunması gerekmektedir.

a) Toplu şekilde, yeni gelen öğrencilerle görüşmeler yapılmalı,

b) Okul, her yönü ile onlara tanıtılmalı,

c) Sınıf geçme, imtihan zamanlan, not sistemi, derslerin tanıtılması, okulun programı ve yönetmelikleri hakkında bilgiler verilmeli,

ç) Disiplin işleri yasaklarla değil, ödül, çalışma, basan yönleriyle açıklanmalı,

d) Eğitimle ilgili kollardaki çalışmalar ve bu çalışmaların çeşitleri tanıtılmalı,

e) Gruplar halinde okulu gezdirilmeli, tesislerden ne zaman ve nasıl yararlanılacağı açıklanmalı,

f) Velilerle tanışarak çocuklarının daha kolay uyum sağlamaları konularında işbirliği yapılmalıdır.

4) Derslerde karşılaşılan güçlükler üzerinde durulmalıdır.

Çocuklar, öğrenimleri sırasında, derslerin amacını programını, bu programın kazandıracağı davranışı bilemedikleri için devamlı olarak derslerden, konulardan ve buna bağlı olarakta öğretmenlerinden şikâyet etmektedirler. Bunu önlemek için önceden dersler, konular çocuklara tanıtılmalı, her derste karşılaşılan güçlükler zamanında ve yerinde ortadan kaldırılmalı, okul çalışmalarında çocukların karşılaştıkları her türlü güçlükleri ve problemleri çözebilmeleri için gerekli güce sahip olmaları sağlanmalıdır.

Öğrencilerin başarısızlığında ailelerin sorumluluğu büyüktür. «Neden çalışmıyorsun?» diye yapılan bir ankete öğrencilerin % 45'i «Evde rahatım ve bir çalışma yerim yok» şeklinde cevap vermiş, % 51'i de öğretmenden yakınmışlardır. ([98])

Okullarımızdaki başarısızlığın sebeplerini dört grupta toplamak mümkündür.

a) Aileden gelen sebepler,
b) Çevreden gelen sebepler,
c) Okuldan gelen sebepler,
d) Öğrenciden gelen sebepler.

5) Çocuklara, okul çalışmalarında başarı sağlayabilmeleri için, gerekli çalışma teknikleri öğretilmeli, uygulamalı ve bu yolda alışkanlıklar kazandırılmalıdır. Derslere nasıl çalışılacağı, kitaplardan, laboratuvarlardan ve kitaplıklardan, atelyelerden nasıl yararlanılacağı gösterilmelidir. Başarısız durumda olanların yeter derecede basan sağlayabilmeleri için başarısızlık sebepleri incelenmeli bu yolda gerekli yardımda bulunulmalıdır. Bu konuda öğrenciyi başarıya ulaştıran,

a) Ders ve konferans dinleme tekniği,
b) Kitap seçme ve okuma tekniği,
c) Bir ders konusunu hazırlama tekniği,
d) Özet çıkarma tekniği,
e) Not alma tekniği,
f) Her türlü eğitim araçlarından yararlanma tekniği ayrı ayrı çocuklara öğretilmeli ve alışkanlık kazanması sağlanmalıdır.

6) Üstün kabiliyetli olanlar daha fazla başarıya ulaştırılmalıdır. Bunun için böyle çocukları bulup çıkarma yolları denenmeli çevredeki öğrenim kurumları hakkında bilgi toplanmalı, bunlardan yararlanılmalı öğrencilere tanıtılmalı, gerekli alışkanlıklar kazandırılmalıdır.

Arızalı ve yavaş öğrenen öğrencilerde tesbit edilerek onların gelişmeleri için izlenecek yol seçilmelidir.

Gelişme ve kişisel özellikleri yüzünden okullarda sağlanan eğitim ve öğretim imkânlarından daha fazla özel bir takım eğitim hizmetlerine ihtiyacı olan bu çocuklara «Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar» adı verilmekte ve bunlar üç ana gruba ayrılmaktadır.

---

(98) Arsoy, Nuri Öğrenciyi Başarıya Ulaştıran **Çalışma Teknikleri.** M. E. B. Eğitim Birimi Yayını. Güzel İstanbul Matbaası. Ankara, s. 5.

a) Bedenen sakat veya arızalı olanlar:
I) Topal, çolak, felçli, noksan organlı, ortopedik sakatlıkları olanlar.
II) Sağır ve ağır işiten işitme organı arızalı olanlar.
III)Kör ve az gören görme arızaları olanlar.
IV)Kekeme, pepeme gibi konuşma arızalan olanlar.
b) Zinhî gelişimi yönünden normalden farklı olanlar:
I) Geri zekâlılar ve ağır öğrenenler.
II) Üstün zekâlılar ve ağır öğrenenler.
c) Ruhen ve Sosyal bakımdan uyumsuz olanlar:
I) Korunmaya muhtaç olanlar,
II) Eğitimi zor çocuklar,
III) Suça yönelen ve suçlu çocuklar.

7) Çocuğun okuyacağı seçmeli derslerin seçiminde gerekli yardım yapılmalıdır.

8) Rehberlik çalışmaları verileri ve tüm öğrencileri kapsayacak şekilde ele alınmalıdır. Bu okulda tüm öğrenci ve velilerin bu çalışmalara katılmak sadece o okul için fayda sağla-yacağından o bölgedeki okul Öncesi eğitiminden yüksek öğretime kadar her dereceli okul ve sınıflan içine alan bir eğitimle ilgili rehberlik çalışmasına yer verilmelidir.

II) Mesleki Rehberlik:

«Meslekî Rehberlik» ferdin mesleklere ve meslek seçimine ait problemlerini ele alan rehberlik faaliyetleri meslekî rehberliği teşkil etmektedir. ([99])

Başka bir tanım ile «meslekî rehberlik, ferde; bir meslek seçmek ve bu meslek için hazırlamak, meslekte ilerlemek hususunda yardım etme prosesidir.

Bu proses, bilhassa geleceğini plânlama ve bir iş sahibi olma bakımından fertlere en uygun kararlar alma ve en uygun seçmeyi yapma yönünden yardım etmeyi gaye bilir. Yani meslekî rehberlik ferdin takip edeceği yolu doğrudan doğruya tesbit etmez. Fakat bu yolu çizmek hususunda ferdin gerekli kararları kendi kendine almasına yardım eder. ([100])

Bu tanıma göre meslekî rehberlik programı ve problemi belirli kusurlar, değerler ve imkânlara sahip bulunan bir ferde bir sürü meslek içinden

---

(99) Tan, Hasan. **Berberliğin Esasları,** s. 68

(100) Özdil, Dr. İlhan, **Rehberlik Kavramı ve Mesleki Rehberlik.** Mes. **ve** Tek. Öğr. Sayı: 88 s. 5 Ankara -1969

kendisine en uygun olanını seçmek, bu meslek için yetişmek, seçilen mesleğe girmek ve girilen meslekte ilerlemek bakımından yardım etmektir.

Meslekî rehberlik, ferdin bir meslek seçmesi seçtiği mesleğe hazırlanması, girmesi ve o meslekte ilerlemesi için ona yardım etme işlemidir. ([101])

Bu tanımlara göre:

1) Ferdin kendisini tanımasına,
2) Meslekleri ve kendisine en uygun mesleği tanıyarak girmesine,
3) Gireceği meslek ile kendisindeki şartları uygun hale getirmek ve gerekli uyumu sağlamak için yardım edilmelidir.

Bu yardım pek kolay olmamaktadır. Meslek seçiminde:

1) Aile
2) Çevrede temasta bulunulan kimseler,
3) Öğrenim, araştırma, çalışma alanları gibi sosyolojik faktörler,
4) Ferdin ihtiyaçları, değerler sistemi, benliği (egosu) genel ve özel kabiliyetleri, kişilik nitelikleri gibi psikolojik faktörler,
5) Çevrenin özellikleri,
6) çevredeki iş imkânları ve bu işlere olan istek ve ihtiyaç,
7) ferdin tesadüfen ya da kabiliyetine uygun olarak girdiği işler ve bunlardaki başarı durumları önemli etkenlerdir.

Genellikle insanlar hangi işi bulurlarsa o işe elverişli olduklarını zannederler. Böylelikle elverişli olmayan iş ve mesleklere saplanırlar. İş ve meslek seçilirken gereği kadar bu konu üzerinde durulmadığından bu tutum insanların yalnız iş ve mesleklere girmesine yol açmaktadır.

Babası doktor olan bir çocuğun doktor olmak istemesi, o çocuğun genellikle kendisi hakkında realist davranamadığını göstermektedir. Zira bu çocuğun doktorluk hakkında babasından gördüğü kadar, sadece genel bir bilgisi vardır. Doktorluğun büyük bir hizmet mesleği olduğunu, kendisinin tıp öğrenimini başarıp başaramıyacağını, notlarının orta veya daha aşağı olduğunu, doktorluk için gerekli derslere karşı ilgisinin ne derece olduğunu düşünmeden babasının etkisi altında kalarak doktorluğa heves ettiği görülmektedir. Bu herhangi bir iş ve meslekte çalışanların etkisi altında kalarak meslek seçmedir.

---

(101) Akhun, Dr. İlhan. **Orta Dereceli Mes. ve Tek. Öğretim Okullarında Mesleki Rehberliğin Önemi.** Meslek Rehberlik Semineri Notlan Etüd ve Prog. Dairesi Yayınları. Ankara -1970

Bazı çocuklar, okulda tartışmalara katıldıkları, eğitimle ilgili kollarda geniş faaliyetlerde bulundukları, başarılı oldukları halde ana ve babalarının hukuk mesleğine karşı duydukları hayranlık sebebiyle ana ve babanın verdikleri karara bel bağlayarak avukat ya da hakim olurlar.

Açık havada çalışmayı kendine zevk edinen buna rağmen hep şehirde yaşamış, hiç köy hayatını görmemiş birisinin bir çiftlik kurması ve onu geliştirmesi ve bu işte başarı sağlaması ender görülür. Birisinin böyle bir yolu seçmesi, yorucu, ağır toprak işini, yağış olmadığı zaman çekilen sıkıntıları bilmeyişi iş ve meslek hakkında doğru dürüst bilgi sahibi olmadığındandır.

Başarılı ve istediği okulda okuyabilecek kabiliyette olan bazı çocuklar çevrelerinde kolayca sağlanmış imkânlardan yararlanmayı düşünür ve o mesleğe girerler. Bu da rahatlık ve işin kolayını aramak suretiyle meslek seçmedir.

Yemek pişirmenin ve çeşitli yemekler hazırlamasını, temizliği ve tertibi çok seven birisinin işlerini yanmayıp sırf itibarı artsın ya da fazla para kazansın diye hevese kapılıp okulda pek başarılı olamadığı stenografi dersiyle ilgili bir iş seçmek yani stenograf olmak acaba kişiyi ne derece mutlu kılacaktır?

Bütün bunlar gösteriyor ki, yakınınızın, çok sevdiğiniz kişilerin mesleklerinde başarılı olmalarını görmek onlar mutlu ben de mutlu olurum diye ilgi, istidat ve kabiliyet gözönünde bulundurulmadan meslek seçmek hatalı bir yoldur.

III) Kişinin Problemleriyle İlgili Rehberlik:

Eğitimle ilgili ve meslekî rehberlik alanına girmeyen, kişinin problemleriyle ilgili olarak yapılan rehberliğe, kişinin problemleriyle ilgili rehberlik adı vermekteyiz. Esasen bunların kesin sınırları birbirinden ayırarak sınıflandırmak mümkün değilse de açıklamaların kolay yapılması bakımından böyle bir akademik ayırıma gidilmektedir. Maddî sıkıntı içinde öğrenimine devam edemeyen, kaldığı evde çalışma imkânları olmayan bu sebeplerden çalışamayıp bunalım içindeki bir gencin problemi, eğitimle ilgili rehberlik meslekî ve şahsî problemlerle ilgili olabilir. Ağırlık hangi alanda ise o ad altında gence yardım edilmektedir.

Her ferdin kendine göre kaynağı işte eğitimle ilgili ister meslekî olsun ayrıca problemleri vardır. Bunlar ferdin ruh sağlığına etki etmektedir.

«Şahsî problemlerle ilgili rehberliği temel amacı, çocuğun, kendini psiko-sosyal bir realite olarak anlaması ve kabul etmesine, fiziki ve sosyal çevresini gerçek boyutlarıyla idrak ederek kendi kabiliyet ve imkânlarını bu

realite içinde en iyi şekilde kullanabilmesine yardım etmektir. Bu suretle, engelleyici heyecan gerginlikleri ve üzüntülerden kurtulan, sosyal ilişkilerden daha etkili davranım ve hünerler geliştiren fert, daha verimli bir öğrenme ve gelişme oluşumu içinde olacaktır. ([102])

Fertte korku, kaygı hali olumsuz ya da değişik tavırlar yaratarak heyecanlara sebep olan şahsi-psikolojik problemleri şu gruplar altında gruplandırmak mümkündür. ([103])

a) Beden sağlığı ile ilgili problemler.
b) Başkaları ile geçinme, boş zaman faaliyetleri gibi sosyal ilişkilerle ilgili problemler,
c) Yerleşmiş, korku ve endişeler,
d) Nefse güvensizlik gibi heyecanlarla ilgili problemler,
e) Cinsî, aşk hayatı ve evlenme ile ilgili problemler,
f) Malî durumla ilgili problemler,
g) Ahlâk kuralları, din ve ideallerle ilgili problemler,

Bu gibi hallerde fert ve problemi hakkında gerekli bilgi toplanır. Bunlar analiz, sentez ve tefsir edilerek problemin gerçek sebebi bulunur, sonuçlan toplanır ferde gereken yardım yapılır, yol gösterilir terapiye geçilir. Terapinin sonu izlenir.

---

(102) Tan Prof. Hasan., **Rehberliğin Esasları.** Ayyıldız Matbaası Ankara, 1969 s. 82
(103) Humphreys, J. A. and Traxler, **A. I. Guidance Services,** Chicago. SRA. 1954 s. 347 - 348

5-OKUL YÖNETİCİLERİNİN REHBERLİK ALANINDA BAZI SORUMLULUKLARI

I — Millî Eğitim, toplumun ve ferdin sosyal gelişmesini ve ekonomik kalkınmasını destekleyen, hızlandıran millî kültür değerlerini geliştiren ve millî birlik ve bütünlüğü sağlayan en etkili araçtır. Kalkınma, eğitim sisteminin toplumun diğer sistemleriyle uyumu ölçüsünde, başarı ve hız kazanır. ([104]) Aynı şekilde eğitim gelişmesi de, eğitim sistemini oluşturan alt sistemlerin, hem birbirleriyle, hem de toplumun diğer sosyal ve ekonomik şartlarıyla tutarlılığı ölçüsünde başarılı ([105]) ve hızlı olur. Bu sebeple, eğitim sistemini oluşturan temel unsurları, bir sistem bütünlüğü içinde ele almak ve düzeltmek zorunlu olmaktadır. Rehberlik faaliyetleri, eğitimin ayrılmaz bir parçası ve bütünleyicisidir. Bu sebeple rehberlik faaliyetleri değer eğitim faaliyetleriyle birlikte düşünülmeli ve düzenlenmelidir. ([106])

İşte; bu önerilerin ışığı altında, eğitim sistemimizin bütünlüğünü koruma bakımından, rehberlik çalışmalarına ve bu çalışmaları yürüten tüm personele, her kademedeki yöneticiler yardımcı olmak, konuyu diğer eğitim faaliyetleriyle birlikte ele almak zorundadırlar.

II — Fertler, eğitimleri süresince, ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda çeşitli programlara ve okullara yöneltilerek yerleştirilirler.

Millî Eğitim sistemi her bakımdan, bu yöneltmeyi gerçekleştirecek biçimde düzenlenir. Yöneltmede ve başarının ölçülmesinde rehberlik hizmetlerinden ve objektif ölçme ve değerlendirme metotlarından yararlanılır. ([107])

Yöneticiler, öğrencilerin ilgi, istidat ve kabiliyetlerine göre yöneltilmesi ve bunun gerçekleştirilmesiyle sorumlu olup, bu alanda çalışanlara yardım etmekle, rehberlik hizmetlerinden ölçme ve değerlendirme metotlarından yararlanmakla yükümlüdürler.

III — Çok eskiden ele alınmış olmasına rağmen programının amaçları tesbit olunmadığı, çalışmalar için gerekli zaman ayrılmadığı, programı gerçekleştirecek personel ve çalışmalar için yer sağlanamadığı, başarıya ulaşmak için gerekli ortam yaratılmadığı, çalışmaların sınırı ve nasıl yürütüleceği kesin olarak belirtilmediği için uygulamasına tüm okullarımızda henüz başlanmış bulunan rehberlik çalışmalarına, eğitim programına paralel olarak yer verilmesi ve gerekli uygulamaya buna göre geçilmesi gerekmektedir.

---

(104) Kantarcıoğlu, Selçuk., **Milli Eğitim Dergisi** Sayı: 21 - 22

(105) Millî Eğitim Sistemimizin Bütünlüğü İçinde **Programlar ve Öğrenci Akışını Düzenle yen Kurallar** üzerinde IX. Millî Eğitim Şurasının incelenmesine sunulan öneriler. Talim ve Terbiye Dairesi Başkanlığı. 18. Haziran. 1974 s. I

(106) **Aynı eser** sayfa: 80

(107) **Millî Eğitim Temel Kanunu.** Kanun No: 1739, madde: 6

Bunun için yöneticiler, rehberlik programını yaşatacak yukarıdaki imkânları en kısa zamanda gerçekleştirecek tedbirleri almalıdırlar.

IV — Türk Millî Eğitiminin Amaçları ile değişik okulların kuruluş amaçlarına uygun, ferdi davranışlarda kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişmeği meydana getirmesi süreci ([108]) olarak tanımlanan eğitimi, görev kabul etmiş tüm eğitim personeli tarafından, rehberlik, okuldaki bütün personeli kapsayan yönetici ve öğretmenlerin müşterek sorumluluğu altında yürütülen bir faaliyettir. Okuldaki bütün görevliler rehberlik çalışmalarına katılmakla yükümlüdürler. ([109]) İlkelerine uyularak ele alınması öngörülmektedir.

Bunun için, bütün yönetici ve öğretmenlerin bu çalışmalara bütün güçleriyle katılmaları ve aralarında yakın bir işbirliği kurmaları ve yöneticilerin böyle bir ortam sağlamaları gerekmektedir.

V — Her ne şekilde olursa olsun, fertler, bir yenilik karşısında hem konuya uyum, hem de konuyu tanıma ile ilgili olarak tereddüt gösterir, bazen de, zorluklarla karşılaşırlar. Konu bildikleri konu olsa dahi uygulamaya hemen geçemezler.

Bu bakımdan, öğretmenlere rehberlik konusunun hem teorik, hem de pratik yönlerinin tanıtılması, bu yeniliğin inandırıcı bir biçimde uygulamasına geçilmesi ve konunun gerçekleşinceye kadar izlenmesi gereklidir.

VI — Öğretmenleri meslekten soğutan sorunların, rehberlikde bir meslek sorunu olduğuna göre, rehberlik çalışmaları içinde geçerliliğinin gözönünde bulundurulması zorunluluğu vardır. Bu bakımdan aşağıdaki noktalar üzerinde önemle durulmalıdır:

a) Yöneticilerin tutum ve davranışları öğretmenlerin yaratıcılığında önemli rol oynar.

b) Öğretmenlerin rehberlik çalışmalarının çevreye tanıtılması ve çevresinin takdirlerinin toplanması çalışmalara hız verir.

c) Rehberlik çalışmalarının madden ve manen takdir edilmesi önemli bir konu olup bu her öğretmenin beklentisidir.

d) Rehberlik çalışmalarının, okullar ve sınıflar arası dengeli bir şekilde ele alınması ve uygulanması zorunludur.

e) Rehberlik alanında başarılı çalışanları daha az çalışanlardan ayırt etmek gerekir.

---

(108) Ertürk, Selahattin., **Eğitimde "Program" Geliştirme.** Hacettepe Üniversitesi Basımevi, Ankara-1972 s. 12 b

(109) M. E. B. **Tebliğler Dergisi.,** Sayı: 1788-11. 6. 5. 1974

f) Rehberlik teknik ve çalışmaları tüm ayrıntılariyle ilgililer tarafından bilinmelidir.

VII — Rehberlik çalışmalarının başarıyla yürütüldüğü okullarda genellikle verimin ortaçağ ümit edilmektedir. Bu, öğretim sisteminin etkinliğini gösterecek ve öğretmenlik mesleğinin değerinin daha da artmasını sağlayacaktır.

Bunun için, rehberlik çalışmalarının bu alanda çalışabilecek öğretmenlere verilmesi, ayrıca başarılı çalımlara gelecek yıllarda da aynı hizmetin verilmesinde yarar görülmektedir.

VIII — Önemli bir yenilik olan rehberlik çalışmalarına, tüm yönetici ve öğretmenlerin adaptasyonu, yönetici ve öğretmenlerin belli, alışılmış rollerden şahsına ait eğitim sitillerinden ayrı bir çalışma düzenine girmesi rehberlik için ayrılmış saatlerin doldurulması, programının hazırlanması ve işlenmesi, eğitimle ilgili çalışmalarla işbirliği kurulması, eğitimle ilgili çalışmaların programından farklı, rehberlik fonksiyonlarını gerçekleştirecek bir programın uygulanması ile mümkün olabilecektir.

Yöneticiler, yukarıda açıklanan hususlara önem vermeli, üzerinde titizlikle durmalı ve çalışmaları sürekli olarak izlemelidirler.

IX — Genellikle ders öğretmenleri, sınıflarındaki öğrencilerin faaliyetleri karşısında tüm bir sorumluluk taşıdıklarına inanırlar. Bu bakımdan okullarında kurulan rehberlik servislerine ya da saatlerine girecek yardımcı personele (sınıf öğretmenleri, grup rehberleri, danışmanlar) karşı çıkma eğilimindedirler. Şurası önemle bilinmeli ki, öğretim sistemine meslekle ilgili yardımcı bir personelin girişi öğretmenlere avantajlar sağlamakta, hele öğrenciye yönelik bu çalışmalar tüm öğretmenlere geniş ölçüde yardım sağlamaktadır.

Meslekî yeteneklerden gerçek yararlanma olarak kabul ettiğimiz bu davranış, yöneticiler tarafından dikkatle kontrol altına alınmalı, bu tip problemlerde yukarıda açıklandığı biçimde çözüm yolu aranmalıdır.

X — Rehberlik çalışmaları toplum hayatında öğretmenin statüsünde değişiklikler meydana getirecektir. Her mesleğin toplumda sorumlulukları ve bir yeri vardır. Mesleklerdeki yeni atılımlar mesleği daha çekici hale getirir ve statüsünde değişikliklere sebep olur.

Bu bakımdan konunun bu yönü bütün öğretmenlere açık bir şekilde duyurulmalı ve kabul ettirilmelidir. Bu duyurma işleminde rehberlik çalışmaları ile öğretmenlik mesleğinde:

a) Sistemin bütününde meslekî yeteneklerin sürekli bir gelişim göstereceği,

b) Öğretmenlerin bu alandaki teknik kavranılan tanımalarının ve alışmalarının sağlanacağı,

c) Rehberlik programı sayesinde meslek idealinin daha çok kök salacağı açıklanmalıdır.

XI — Rehberlik çalışmaları, öğretmen-öğrenci arasındaki uçuruma köprü kurmuş, ikisini yaklaştırmış ve hatta birbiri içine sokarak kaynaştırmış olacaktır.

Yöneticiler, bu sayede eğitimle ilgili kol çalışmalarında okul başarısında, öğrenci problemlerinde büyük rahatlık duyacaklardır.

XII — Her öğretmen, öğrencilerinin başarılı olmasını ve diğer sınıflardaki öğrencilerden farklı olmasını ister ve çalışmalarını ona göre ayarlar. Rehberlik çalışmaları öğretmenin bu çabalarına yardım eder; böylelikle hem öğrenci hem de öğretmen bakımından sayısız yararlar sağlar.

a) Öğretmenler, öğrencilerinin yetenek, ilgi ve istidatlarına göre öğretim ve eğitim çalışmalarına yön verdiklerinden,

b) Öğretmenlerin meslekî özerklikleri topluma tanıtılıp okulun ve gerekse öğretmenin prestiji arttığından,

c) Öğretmenlerin yaratıcılık potonsiyelleri kanalize edilmiş olduğundan,

d) Bu çalışmalarla okulun öğretim, yönetim fonksiyonları tüm eğitim fonksiyonlarıyle birleşmiş bulunduğundan, yöneticiler bu çalışmaları gönül den desteklemelidirler.

XIII — Okulun yaratıcı bir yeniliğe kavuşabilmesi için rehberlikle ilgili çeşitli yayınların öğretmenlere kavuşturulması, bu alanda toplantılar yapılması, konferansçılar davet edilerek bu yolda gerekli tartışmalar düzenlenmesi, her türlü çalışmada öğretmenlerin görüşlerine başvurulması gerekmektedir.

Bu bakımdan, yöneticiler tarafından, yukarıda açıklanan faaliyetlere yer verilmesi, çalışmaların bir bültende ya da raporda toplanması, bunların hizmet edilen çevreye ve öğrenci velilerine duyurulması önemli yararlar sağlayacaktır.

6-REHBERLİK ÇALIŞMALARI NASIL YÜRÜTÜLEBİLİR?

Rehberlik çalışmalarının temelini ferde ait olan ve ferdin tanımasına yardım eden temel bilgilerin toplanması ve incelenmesi teşil etmektedir. Ferdin tanınmasına yarayan temel bilgiler:

1) Ferdin kendisinden, yakınlarından, kayıtlarından elde edilen ferdi tanımada ilk bilgiler,

2) Ferdin kendisinden mevcut kayıtlardan okul doktoru ve diğer tıpla ilgili personelden sağlanan ferdin sağlığının incelenmesi,

3) Ferdin kendisinden, öğrenci kişisel dosyasındaki kayıtlardan, velilerden, ders ve diğer kayıtların sonuçlarında elde edilen okul hayatının incelenmesi,

4) Güzel sanat, sportif çalışmalar el sanattan, fikri çalışmalar gibi değişik faaliyet alanlarını, liderlik, etki altında kalmak, iyi geçinmek, toleranslı olma, küçük - büyüklerle olan ilişkilerini kapsayan sosyal bağıntıların; kabiliyet ve tecrübelerinden yararlanmayı içine alan ders dışı faaliyetlerinin ve tecrübelerinin incelenmesi,

5) Ailesinin durumunu, vakitlerini geçirdiği sosyal alan ve eğlencelerini kapsayan okul - dışı sosyal hayatının incelenmesi,

6) İstidat ve kabiliyet alanları, başarı ile kabiliyetinin karşılaştırılması, kişiliğin özelliği ve yapısı ile ilgili istidat ve kabiliyetini incelemesi,

7) İlgi ve plânlarının incelenmesi, gerekmektedir.

Millî Eğitim Bakanlığınca, IX. Millî Eğitim Şurasında kabul edilmiş, rehberliğin başlıca faaliyet alanları şöyle tesbit edilmiştir.

«1. Öğrencinin ve problemlerinin her yönü ile objektif olarak tanınması (Bu amaçla test, envanter, problem tarama listesi gibi araçlar ile, otobiyografi, sosyometri, vaka kayıtları v.b. teknikler kullanarak alınan bilgilerin değerlendirilip öğrencilerin kişisel dosyalarına işlenmesi),

2. Rehberlikte öğrenciyi tanımaya yarıyabilecek diğer bilgilerin toplanması (öğrencilerin kimliği, ailesi, başarısı, sağlık durumu, okul hayatı, öğrenciye uygulanmış çeşitli testlerin sonuçlan, ilgileri v.b. bilgilerden mümkün olanlarının okulun ve çevrenin şartlarına ve imkânlarına göre toplanması),

3. Okul hakkında bilgi verilmesi (okulun fizikî imkânları okuldaki personelin görevleri, öğretim programının özellikleri, mecburi ve seçmeli dersler, okuldaki kuruluşlar, verimli ders çalışma yolları, arkadaşları ile iyi geçinme, görgü kuralları, eğitsel kollar, okulda açılan kurslar v.b.) hususlarında öğrencilere bilgi verilmesi),

4. Çeşitli kaynaklardan derlenen haber ve bilgilerin öğrencilere duyurulması (Çeşitli kurumlarla resmi dairelerden gelen yazı, genelge, broşür ve

gazete kupürleri v.b. kaynakların bir dosyada toplanması ve bunların özetlenerek öğrencilere duyurulması ve onların okumalarının sağlanması),

5. Öğrencilerin yönetilmesi (öğrencilerin eğitici kollara, açılan yetiştirci kurslara, diğer çeşitli faaliyetlere katılmalarına, özellikle seçmeli dersler ile inceleme ve uygulama çalışmaları için uygun tercihler yapmalarına, karar vermelerine ve seçtikleri alanlara yönelmelerine yardımcı olunması),

6. Okul içinde öğrencilerin izlenmesi (Eğitici kollara, seçmeli derslere, kurslara v.b. faaliyetlere yöneltilen öğrencilerin izlenmek suretiyle elde edilen sonuçlardan yararlanarak rehberlik çalışmalarına yön verilmesi),

7. Sonuçların değerlendirilmesi (Bir yıl için plânlanan çalışmalardan ne kadarının gerçekleştirildiğinin tesbiti, bu çalışmaların, öğrencilere ne kadar yararlı olduğunun değerlendirilmesi ve değerlendirmede sonucuna göre gelecek yılın programına alınması gereken konuların tartışılıp karara bağlanması).»

Rehberlik çalışmalarının yürütülmesi Millî Eğitim Bakanlığının hazırladığı programa göre 25 bölüm halinde aşağıdaki sıraya göre ele alınacaktır. Bunun dışında sınıf öğretmenlerinin teklifi ve okul yöneticilerinin uygun görmesi üzerine çevre özelliğine göre daha başka çalışmalara da girmek mümkündür.

I. Rehberlik çalışmaları yıllık plânının hazırlanması,
II. Öğrencilerin birbirleriyle tanışması,
III. Okulun günlük ve haftalık çalışma programlarının tanıtılması
IV. Öğrencilerin okula alıştırılması,
V. Öğrencilerin uymaları gereken yönetmelik hükümlerinin ve okul kurallarının açıklanması,
VI. Çeşitli bölümleriyle öğretim programlarının kısaca tanıtılması, VII. Okuldaki kuruluşların tanıtılması,
VII. Yakın köy ve kasabalardan gelen öğrencilere okul çevresindeki yerleşme yerlerinin beslenme imkânlarının tanıtılması,
VIII. Okul çevresinin tanıtılması,
IX. Verimli ders çalışma ve beceri kazanma yollarının tartışılması,
X. Bir yıllık rehberlik çalışmalarının topluca gözden geçirilmesi, ve öğrencilere yararlı olması yönünden değerlendirilmesi,
XI. Sağlıklı ve güvenlik içinde yaşama yollarının tartışılması,
XII. Grupla iyi ilişkiler kurma yolları üzerinde durulması,
XIII. Okulla ilişkili kuruluşların tanıtılması

XIV. Çevredeki önemli iş yerleri ile tarıma ve endüstriye ait kuruluşların tanıtılması.
XV. Gelecek yıla ait öğretim programları hakkında bilgi verilmesi ve seçmeli derslerle ilgili olarak öğrenci eğilimlerinin tesbit edilmesi,
XVI. Geçen yıl okunan derslerdeki başarısının grupça değerlendirilmesi, başarı durumunun genel yönleriyle tartışılması.
XVII. Çevredeki üst öğrenim kurumlarıyla iş yerlerinin gezilmesi.
XVIII. Öğretim kurumlan ve iş yerlerinde davet edilecek iş ve meslek adamları aracılığı ile bu iş alanlarında bilgi verilmesi,
XIX. İmtihanlarda başarılı olma ve çalışma yollarının öğretilmesi,
XX. İş yerlerinde okullarda ve ailede kişiler arası ilişkilerin tartışılması.
XXI. Kendi kendini, yetiştirme başarılı olma yolları üzerinde durulması,
XXII. Ortaokul öğreniminin öğrenciler açısından değerlendirilmesi.

Standart bir rehberlik programı düşünmek öğrenci problemlerini standart olarak kabul etmek demektir. Bu görüş ferdi ayrılıklara ve öğrenci problemlerine ters düştüğünden standart bir rehberlik programı yapmak mümkün değildir.

Rehberlik programı, okulun eğitim programının bir parçası ve okul programının bir bütünleyicisi olduğundan program hazırlanırken aşağıdaki hususlar gözden geçirilmelidir. ([110], [111], [112])

1. Rehberlik programı okulun fonksiyonuna ve özelliklerine uygun olmalıdır.
2. Rehberlik programı, uzmanlaşmış bir personel kadrosuna muhtaçtır.
3. Okulun fizik yapısı rehberlik programı için yeterli hale getirilmelidir.
4. Okulun işe yarar ve bu hususta becerikli personeli tarafından tutulmuş kayıtları olmalı ve bu işlem devam ettirilmelidir.
5. Okulda öğrencileri muhtelif şekillerde ölçebilecek bir ölçme merkezi kurulmalıdır.

---

(110) Arbuckle, S. D. **Guidance and Counseling in the Classroom,** Boston. 1958 s. 374
(111) Humpreys, J. A. Trtuder, A. E., North, R. D. **Guidance Services,** Chicago, 1960.
(112) Beals, L. **Rehberliğin Lüzumu Hakkında Rapor.** Ankara 1955.

6. Ölçme merkezi, eğitimle ilgili ve mesleki rehberlik için sistemli bilgi toplayacak bir çalışma düzeni içinde olmalıdır.

7. Rehberlik organizasyonuna bağlı personel, rehberliğin ve danışmanın prensipleri üzerinde anlaşmış olmalıdırlar.

8. Rehberlik kuruluşuna yardım edecek çevre kuruluşları (okul – aile birliği gibi) olmalıdır. Bu şekilde bir şansa sahip program üst makamlarca da desteklenmelidirler.

9. Okul, okul mensuplarının devamlı olarak gelişmelerini temin edecek bir imkâna sahip olmalıdır.

10. Günlük vakit cetveli rehberlik çalışmalarının uygulanabileceği bir akıcılığa sahip duruma getirilmelidir.

I — Rehberlik Çalışmaları Yıllık Plânının Hazırlanması

Plânlama, ne yapılacağının önceden kararlaştırılmasıdır. Amaçlarına kısa yoldan ve verimli bir şekilde ulaşan kimseler, çalışmalarını dikkatli plânlayan kişilerdir. Eğitim ve öğretim işinde verimli olabilmesi için plânlamaya gereken önem verilmelidir. ([113])

Plânlar katı ve şekilci olmaktan çok, az ayrıntılı ve daha yararlı nitelikte olmalı, öğretmenin çalışmalarını köstekleme!!, ona serbestlik ve güven vermelidir. ([114])

Sınıf öğretmenleri plân yaparken rehberlik programını ve çalışmalarının amaç ve ilkelerini önemle gözönünde bulundurmaladır.

Sınıf öğretmenlerinin rehberlik çalışmaları yıllık plânını hazırlayabilme-leri için her şeyden önce çocuklarını ve çevrelerini yakınen tanımaları gerekmektedir.

Millî Eğitim Bakanlığınca ortaokulun üç sınıfı için hazırlanmış program, IX, X, XI varsa XII. sınıflarda daha geniş olarak ele alınmalı ve bu sınıflarda diğer rehberlik tekniklerine de yer verilerek öğrencilerin daha iyi tanınmalarına çalışılmalıdır.

Sınıf öğretmenleri; kendi sınıflarında dersi bulunan öğretmenler, okul yöneticileri ve diğer sınıf öğretmenleriyle gerektiğinde öğrenci velilerinin fikirlerinden de yararlanarak rehberlik çalışmaları yıllık plânının genel esaslarını tesbit etmeli, sonra sıra ile şu hususlara yer vermelidirler:

---

(113) M. E. B. **İlkokul Programı.,** M. E. Basımevi - İstanbul 1968, s. 27.
(114) **Aynı Eser.** s. 27

1. Rehberlik çalışmaları yıllık plânına, okul çevresinin ve okulun, öğrencilerin ilgi, ihtiyaç ve problemleri tesbit edilerek çevre niteliği verilmeli, bu plân taslağı sınıfta öğrencilerin tartışılıp değerlendirilmesine sunulmalıdır.

2. Rehberlik çalışmalarının yıllık programını kapsayan plânda sınıf öğretmenleri, öğrencilerine **neleri, niçin, nasıl** ele alacaklarını hangi **kaynaklara** başvuracaklarını, hangi yolları **izliyeceklerini,** çalışmalarda hangi **teknikleri** kullanacaklarım ve **değerlendirmeyi** nasıl yapacaklarını belirtmelidirler.

3. Sınıf öğretmenleri yıllık plânlarına aldıkları rehberlik çalışmalarında aşağıdaki hususları daima gözönünde bulundurmalıdır:

a) Öğrencilerin ferdi farklılıklarını dikkate almalı, ferdi çalışmaları buna göre düzenlemelidir.

b) Çocukların bir bütün olarak gelişimi için gerekli tedbirleri almalıdır.

c) Eğitim ve öğretim çalışmalarında olduğu gibi rehberlik çalışmalarında da süreklilik sağlanmalıdır.

d) Çalışmalarda rehberlik tekniklerinden gerektiği oranda yararlanılmalıdır.

e) Çalışmalar öğrenciler için hayatî değer taşıyan bilgi, beceri, tavır ve alışkanlıkları kapsadığı takdirde daha kolay kazandırıldığından, bu noktaya da gereği gibi önem verilmelidir.

f) Çocukların çevre ile daha sıkı işbirliği yapmasını sağlayacak biçimde çalışmalar ele alınmalıdır.

g) Bütün çalışmalar, problem çözme, proje, laboratuvar metodları ve benzeri gibi yaparak - yaşıyarak öğrenmeyi sağlayıcı ve çocukları aktif kılıcı araştırma metodları kullanılarak planlanmalıdır.

II — Öğrencilerin Birbiriyle Tanışması

İlkokulda sınıf öğretmenliği düzeniyle yetişmiş çocuklar, 6. sınıfta her derste ayrı bir öğretmenle karşılaşacak hele beş yıldır birlikte okuduğu arkadaşlarından ya bir kaçı ile aynı' sınıfta bulunacak ya da hiç birisiyle karşılaşmayacak yepyeni bir grubun içinde kendisini bulacaktır. Bu ortam onun için çok yabancıdır. Çocuk şimdi daha disiplinli bir atmosfer içindedir. Sınırlandırılmış değişik oyunlar, değişik bina, derslik, değişik arkadaşlar, onları ilk zamanlar yadırgatacaktır. Bu ayrıntıyı yaratmadan çocuğun bu yeni ortama, uyumunu sağlamaktır.

Okulun ilk gününde bir sınıfta toplanmış çocukların birbirlerini tanımaları, olumlu ilişkiler kurmalarını sağlayacağından rehberlik çalışmalarına öğrencilerin herbiri ile tanışmasıyla başlanmasında yarar görülmektedir.

Okul, çocuğa aile içinde ve toplumun diğer üyeleri ile olumlu bağlar kurabildiği ölçüde mutlu bir kişilik geliştirebileceğini, çevresindeki insanlarla iyi işbirliği ölçüde başarıya ulaşabileceğini duyurmayı ve benimsetmeyi amaç saymalı, bunun gerçekleşmesi için çocukları daha ilk günden itibaren birbirleriyle tanıştırarak kaynaştırmalıdır.

Bu ilk tanışmada:

a) Her çocuğun bir aileden geldiği, ailenin Türk toplumunun temeli olduğu, mutlu bir aile hayatının karşılıklı sevgi, saygı ve hoşgörülük içinde, demokratik bir işbölümüne dayandığı açıklanmalı,

b) Her çocuğun, aile hayatının ahlakî ve manevî değerlerini korumaya ve yaşatmaya çalışması gerektiği,

c) Her çocuğun kendi istek ve heveslerini ailesinin yaşama tarzına ve geçim imkânlarına uydurmayı çalışmasının ve gerektiğinde ailenin zor şartlarına feragatla katlanmasının zorunlu olduğu,

d) Başkaları ile birlikte yaşamak ve beraber çalışmak zorunda olan her çocuğun üyesi olduğu yer grupta,

1 — Kendisine düşen sorumlulukları seve seve yerine getirmeye,
2 — Genel nezaket kurallarına uymaya,
3 — Tanışılan insanlara saygı, anlayış ve güler yüz göstermeye,
4 — Aralarındaki duyuş, anlayış farklarına saygı duymaya,
5 — Toplum içinde kendi görüş ve duyusunu savunmaya,
6 — Sınıfın çoğunluk kararına saygı göstermeye ve uymaya,
7 — Gerektiğinde çoğunluğun kararına kişisel fedakârlıkta bulunmaya,
8 — İlişkilerinde iyi niyet sahibi ve yapıcı davranışlarında samimi, dürüst, sözüne güvenilir olmaya, yöneltilmelidir.

III — Okulun Günlük ve Haftalık Çalışma Programlarının Tanıtılması

Eğitim ve öğretim plânlı bir çalışma olduğundan, her çeşit okulun idare yönetmeliğinde okulun günlük ve haftalık çalışma süreleri tesbit edilmiştir.

Bunların, eğitim ve öğretim ilkelerine uyularak aile çocuk, ve öğretmen açısından mevsim ve ulaşım durumu da gözönünde bulundurularak en iyi bir biçimde ele alınması gerekmektedir.

Okulun günlük ve haftalık programları, rehberlik çalışmalarına ayrılan saatlerde öğrencilere açıklanmalı ve her yönü ile bu çalışmalar çocuğa maledilmelidir.

Okulun günlük ve haftalık programları tanıtılırken, aşağıdaki hususlar gözönünde bulundurulmalıdır:

1. Her şeyden önce öğretmen bu konuda gereken **hazırlığı** yapmalı, hazırlığını diğer sınıf öğretmenleri, okul müdür yardımcısı ya da müdür ile görüşerek onların düşüncelerinden yararlanmalıdır.
2. Bu çalışma, öğrencilerle görüşülüp **birlikte hazırlanacak** bir plânlamaya göre ele alınmalıdır.
3. Tanıtma her yönü ile işlenmeli gerektiğinde **ara değerlendirmelere** yer verilmelidir.
4. Ara değerlendirmeler, öğrencileri **dinlendirme** bakımından büyük önem taşıdığından tüm çalışmalarda bu yola sık sık başvurulmalıdır.
5. Günlük ve haftalık çalışma programlarının tanıtılması tamamlandıktan sonra **genel değerlendirmeye** geçilmelidir.

Tanıtma işleminin:

a) Öğretmenin kendi amaçları yönünden,
b) Çalışmaların amacı bakımından,
c) Öğrencilere rehberlik amaçlarına uygun gerekli bilgi, beceri, tavır ve alışkanlıkların kazandırılması ve öğrencilerin yeteneklerinin geliştirilmesi yönünden, bir değerlendirilmesi yapılmalıdır.

IV — Öğrencilerin Okula Alıştırılması

Öğretmenlerin çocuk hakkında, bilgi sahibi olması ne kadar gerekli ise, öğrencilerin de okul hakkında bilgi sahibi olmaları o kadar önemli ve gereklidir. Çünkü öğrenciler bu konuda ne kadar geniş bilgiye sahip olurlarsa okula o oranda ısınır, okulu yadırgamazlar ve öğrenecekleri şeyleri rahatça benimserler. Öğrencilerin okula alıştırılmalarında sadece öğretmenin değil, diğer **sınıf öğretmenlerinin, ders öğretmenlerinin, yöneticilerin** ve **öğrenci velilerinin** de payı olmalıdır. Bu şekilde bir işbirliği okulu, sıkıcı bir yer olmaktan uzaklaştırır ve öğrenci için koşacağı, mutluluk dolu saatler geçireceği bir yer haline getirir.

Öğrencilerin okula alıştırılması ve okulun öğrencilerin ayrılamayacağı bir yer haline getirilmesi için öğrencilerin okulda karşılaştıkları her türlü problemin, yadırgamaların ilişkilerin ve çalışmaların:

1. Tanıtılması,
2. Gerekli açıklamaların yapılması,
3. Durum karşısında yapılacak işlemlerin kavratılması gerekmektedir.

Her türlü **tanıtma** işleminde objektif olma, öğrencilerin seviyesine uygun olarak konuyu ele alma, tanıtma işlemine ilgi duyulduğu sürece devam etme, yanlış bilgilerini düzeltme ve sonuçları çocuğa buldurma ilkelerine uyulmalıdır.

Okulda canlı bir topluluk hayatı yaşandığı, öğrencilerin millî bir topluluk içinde ve topluluğun yapıcı ve başarılı bir üyesi olarak gelişmelerine, bu topluluk içinde öğrencilerin rol ve ödev alarak gerçek bir topluluk hayatı geçirmelerini sağlayacak tedbirler **açıklanmalı,** demokratik bir hayat için demokrasinin ne olduğu öğrencilere yaptırılarak ve yaşatılarak öğrenme yolu ile, kendi kendini idare şeklim uygun bir tarzda ahenkleştirilerek sağlanmalıdır. Bunu gerçekleştirmek için de okulun bütün çalışmaları demokratik yaşayış kurallarına göre düzenlenmelidir. Ayrıca toplum hayatında her kişinin ayrı bir değer ve yeri olduğu öğrencilere **kavratılmak,** böylelikle okulun havası cazip hale getirilmelidir. Ayrıca öğrencilerin okula alıştırılmasında:

1. Okulun, sadece öğretim yapan bir kurum değil, kültürü yaşatan ve geliştiren bir eğitim merkezi olduğu,
2. Öğrencilerin temel ihtiyaçlarına cevap verdiği ölçüde değer taşıdığı,
3. Öğrencilere ilmî metotlara göre çalışma yollan öğreten, tutumlu olma alışkanlıklarını kazandıran, bedeni ve zihni kusuru görülen öğrencilerle özel şekilde meşgul olan okulla ailenin işbirliğini gerçekleştiren, başkalarının istediklerini değil öğrencilerin ilgi uydukları şeyleri öğreten, okuldaki çeşitli derslerle Türk Milli Eğitiminin amaçlarında belirtilen davranış değişikliklerini sağlamaya çalışan bir kurum olduğu,
4. Ahlakî ve manevî değerleri kazandırmayı amaç edinen bir yer olduğu, belirtilerek bu uyum sağlanmalıdır.

V — Öğrencilerin Uymaları Gereken Yönetmelik Hükümlerinin ve Okul Kurallarının Açıklanması

Her okulda; ilgili kanunlara ve yönetmeliklere uygun olarak görevlendirilmiş, birinci devrede sorumlu «Müdür» adı verilen, sorumlu, idareyi temsil eden, esas mesleği yönüyle öğretmen olan bir yönetici, yeteri kadar yardımcısı ve eğitim - öğretim hizmetleriyle görevli öğretmenler bulunmaktadır.

Bütün orta dereceli okulların idari yönetmeliklerinin ortak maddelerinden birisi «Okulu Müdür Yönetir» sözüdür. Kimine göre bir sanat kimine göre bir kabiliyet şeklinde kabul edilen yöneticilik, eldeki imkânları, amaç için en kârlı şekilde yani; insanları, zamanı, parayı, aracı ve emeği gaye için en uygun bir biçime kullanmadır. Bu görev okullarımızda Müdürlere, Yardımcılarına, Öğretmenlere ve Yönetmelikte yazılı diğer görevlilere yüklenmiştir.

1. Başarılı bir yönetici, çevresini inceler, sever sayar, ne yapacağını, atacağı adımları, ve ihtiyaç duyacağı kaynaklan önceden hesaplar, yani **plânlar.**
2. Müşterek bir gayeye ulaşmak için ekibinin işini koordine eder, yani **organize eder.**
3. Diğer görevlerin en etkili bir şekilde harekete geçmelerini sağlar, yani **yönetir.**
4. Sonuçları değerlendirir ve düzenler, yani **kontrol eder.**

Yönetmelikler okul müdürlerinin, yardımcılarının, öğretmenlerin, okulda çalışan diğer memur ve yardımcı, teknik, sağlık hizmetler sınıfında çalışan personelin görev ve sorumluluklarını geniş ölçüde ele almışlardır.

Böyle bir ortamda öğrencilerin uymaları gereken yönetmelik hükümlerinin ve okul kurallarının da açıklanmasında zorunluluk vardır.

Bunların açıklanmasından önce başlıca mevzuat çeşitlerinin çocuklar tarafından bilinmesinde yarar vardır. Bunların bir kısmı şunlar olabilir:

1. Kanunlar,
2. Tüzükler (nizamname)
3. Yönetmelikler (talimatname)
4. Kararnameler,
5. Tefsir ve yorumlar
6. Türkiye Büyük Millet Meclisi Kararları
7. Emirler

1. Kanunlar: Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından görüşülüp kabul edilen, herhangi bir konuyu düzenleyen yazılı metinlerdir.

2. Tüzükler: Kanunların uygulanış şeklini açıklayan, ait olduğu Bakanlık tarafından hazırlanan, kanunlara uygunluğu Danıştay'ca incelenen, Bakanlar Kurulu Kararı ve Cumhurbaşkanının onayı ile yürürlüğe giren yazılı hükümlerdir.

3. Yönetmelikler: Kanunların uygulanışına ait, tüzüklerden daha geniş olarak ele alınmış, bir Bakanlığı ilgilendiriyorsa sadece o Bakanın, birden fazla Bakanlığı ilgilendiriyorsa, konunun önemine göre Bakanlar Kurulunca onaylanmasıyla yürürlüğe giren yazılı hükümlerdir.

4. Kararnameler: Kanunların verdiği yetkiye dayanılarak, o kanunun uygulamasıyla ilgili olarak Bakanlar Kurulu veya sadece o Bakanlıkça alınmış kararların yazılı şeklidir.

5. Tefsir ve Yorumlar: Kanunların tereddüt edilen hükümlerini açıklamak maksadiyle Türkiye Büyük Millet Meclisine yapılan ve hiçbir makam tarafından başka şekilde yorumlanamayan yazılı açıklamalardır.

6. Büyük Millet Meclisi Kararlan: Kanun hükümlerinin Türkiye Büyük Millet Meclisinin maddelenmeden alınan kararlarıdır.

7. Emirler: Kanunlardan emretmek yetkisini alan makam veya amirlerin kanun, tüzük ve yönetmeliklere uygun olarak, görevlilere bir işin yapılması için verdiği genellikle yazılı, duruma göre sözle, takdiri hükümlerdir.

Öğrenciler, okulun işleyişiyle ilgili yönetmelikleri ve yetişmelerine ait her türlü çalışmalara nasıl katılacaklarını bilmeleri gerekmektedir. Bunun için yıllık çalışma plânlarına orta dereceli okulların:

1) İdare Yönetmeliği,
2) Sınıf Geçme ve İmtihan Yönetmeliği,
3) Disiplin Yönetmeliği,
4) Öğrenciye Yaptırılacak Yazılı Ödevler Hakkında Yönetmelik,
5) Müsamere Yönetmeliği,
6) İlk ve Orta Dereceli Okullar Eğitici Çalışmalar Yönetmeliği,
7) Okul - Aile Birliği Yönetmeliği,
8) Sınıf öğretmenlerince uygun görülecek diğer yönetmelik ve emirler, hakkında bilgi verilmelidir.

1) Okulların İdare Yönetmelikleri:

Bu yönetmeliklerde genellikle öğrencilerle ilgili kısımlar üzerinde önemle durulmalı, müdür, müdür yardımcıları, öğretmenler ve okulun diğer personelleriyle öğrencilerin ilişkisi ve yapmaları gereken hususlar ele alınmalı, iş ve tatil günleri, günlük çalışma programı, eğitim çalışmaları ve disiplin işleri, öğrenci devamı okuldan alınma, uzaklaştırma,kayıt silme, okulu bitirme ve diğer belgeler üzerinde durulmalı, türlü maddeler kısmındaki öğrencilerle ilgili hususlar uygulamaya dönük bir şekilde işlenmelidir.

2) Sınıf Geçme ve İmtihan Yönetmeliği:

Öğrencilerin nasıl sınıf geçtikleri, sözlü ve yazılı imtihanları, imtihanlardaki değerlendirmelerin nasıl yapıldığı açık bir şekilde örneklerle öğrencilere açıklanmalıdır.

3) Disiplin Yönetmeliği:

Orta dereceli okullarımızda halen uygulanan Disiplin Yönetmeliğinin bütün maddeleri öğrencilere açıklanmalı ve disiplin kavramı üzerinde önemle durulmalıdır.

Disiplin alanında değişik görüşler vardır. ([116])

J. A. Comenius'a göre okuldaki disiplinin üç görevi vardır:

1. Öğrencinin her şey öğrenmesi için gerekli girişimde bulunmak,
2. Öğrencileri geleneklere göre davranmaya yöneltmek,
3. Öğrencilerin ders kurallarına uymasını sağlamak.

J. J. Rousseau, zora dayanana bir disiplin çocuğun gelişmesini engellediğini söylemektedir.

F. A. Diesterweg; eğitimci, çocuğu zorlama yoluyla bir amaca götürdüğünü, böyle bir disiplinin hür insan yetiştirilmesini engellediğini, savunmakta, hür insan küçük yaştan itibaren zorlama ile değil, onları ilgilerine göre yetiştirmek, eğitmek gerekir diye disiplini daha değişik bir görüşle ele almaktadır.

Disiplin:

1 — Ferdin yapmak istedikleri,

2 — Ferdin toplumu oluşturan öteki fertlerden beklentileri,

3 —Toplumun kapsamı belli, sınırlandırılmış, gerektiğinde kısıtlandırılmış isteklerinden doğmuştur. Yoksa hürriyeti kısıtlama değildir. Ana - baba, okul çocuğunun her türlü faaliyetlerine ve eylemine göz yumduğu kadar, belli bir yerde kısıtlamasını da bilecektir.

İşte yukarıda nasıl olduğu açıklanan disiplin, bir toplulukta uyulması gereken kaidelerin tümüne denir.

Her disiplin, toplumun ihtiyaçlarından doğar. Bu alandaki istekler, kurallar, kanunlar, o toplumun yaşayış biçimine, gelenek ve göreneklerine göre değişir. Fertlerin isteklerini toplumun dileğine ters düşmeyecek biçimde düzenlemek, bu düzenlemeyi yapmak için her türlü işleme başvurmak ve toplumun bütün fertlerini bunlara uymaya alıştırmak, bir eğitim problemi olduğu için, disiplin ferdin çevreye uyum sağlamasına yarayacak her türlü imkânların hazırlanması ve fertlerin bunlara alıştırılması olarak da tanımlanmaktadır.

---

(115) Kantarcıoğiu, Selçuk. **Anaokulu Eğitim Metodları.** Mektupla Öğretim Merkezi. Ankara 1975 sayfa. 41, 42, 43

Ferdin doğuştan beraberinde getirdiği sonsuz (potansiyel) ham yeteneklerden ancak bir kısmı, ferdin yaşadığı toplumun sosyo - ekonomik ve sosyo - kültürel değerleriyle gelişebilmektedir.

Açıklamalarda görüldüğü gibi disiplin demek çocuğun hürriyetini kısıtlamak değildir. Tam tersi, çocuğa hakkı olan ve kullanabileceği daha geniş hürriyet vermektir. Bu genişlikte gelişi güzel ve sorumsuz değildir. Bazı hürriyetlerin kısıtlanması hürriyetin tadını arttırır. Esasen hürriyet öğretilirken bazı hürriyetlerin kısıtlanması hürriyet alanının genişlemesini sağlar.

Disiplinsiz hayat, çocuğu bazı tehlikelere sürükler. Odada istediği biçimde faaliyette bulunması işeten bir çocuğun, yanan bir sobanın yanında saatlerce terleye terleye oturmasına ve ateşle oynamasına izin vermek, onun sağlığını etkilediği gibi, yangın çıkmasına da yol açmak demektir.

Disiplin hayat boyu gerekli olduğundan isteklerin frenlenmesi de çocuğa öğretilmelidir. Bu hiç bir zaman hürriyet kısıtlanması ve disiplinsizlik değildir.

Disiplin çocuğun, çevrenin ve toplumun durumuna göre düzenlenmelidir.

4) Öğrenciye Yaptırılacak Yazılı Ödevler Hakkında Yönetmelik:

Bu yönetmelik, 355 ve 839 sayılı Tebliğler Dergisinde yayımlanmıştır. Bu yönetmelik ve daha sora yayınlanmış ilgili genelgeler esas alınarak daha modern görüşlerle öğrencilerden istenen hususlara yer verilmeli ve bunların bütün öğretmenler tarafından öğrencilerden istenmesi sağlanmalıdır.

5) Müsamere Yönetmeliği:

Tüm okullarımızda, verilecek müsamerelere ait yönetmelik 1786 sayılı Tebliğler Dergisinde yayınlanmıştır. Bunlar; ileride yapılacak eğitici çalışmalarda gözönünde bulundurulmak üzere öğrencilere; amaç, programın hazırlanması, yapılacak işlemler ve çalışmalara katılmalar bir plân içerisinde öğrencilere açıklanmalıdır.

6) İlk ve Orta Dereceli Okullarda Eğitici Çalışmalar Yönetmeliği :

Okul faaliyetlerinde önemli bir yeri olan bu yönetmelik öğrencilerle birlikte incelenmeli, bu yönetmeliğe uygun bir biçimde eğitici kollar teşkil edilmeli, böylelikle Türk Milli Eğitim genel amaçlarına ışık tutarak gerçekleşmesine çalışılmalıdır.

7) Okul - Aile Birliği Yönetmeliği:

Okul - Aile Birliği Yönetmeliği 1363 sayılı Tebliğler Dergisinde yayınlanmıştır.

Bu yönetmelik öğrencilere açıklanmalı, Okul Koruma Derneklerinden ayrı noktaları üzerinde durulmalı, Koruma Derneklerinin Cemiyetler Kanununa göre kurulduğu, Okul - Aile Birliklerinin okulun eğitim faaliyetlerinden olduğu belirtilmelidir.

8) Sınıf Öğretmenlerince Uygun Görülecek Diğer Yönetmelik ve Emirler:

Sınıf öğretmenleri yukarıda açıklanan yönetmelikler dışında, gerekli gördükleri eğitim ve öğretim faaliyetlerine dolaylı olarak etkileyen sosyal çalışmaları, okul içi diğer kuruluşları, düşman saldırılarına tabii afetlere ve büyük yangınlara karşı can ve mal kaybını en az hadde indirmek için alınan sivil savunma tedbirlerini bunlarla ilgili yönetmelik esaslarını ve emireri öğrencileriyle işleyebilirler.

VI — Çeşitli Bölümleriyle Öğretim Programlarının Kısaca Tanıtılması :

Çeşitli bölümleriyle öğretim programlarının tanıtılmasına daha önce görülen Türk Millî Eğitim Sisteminin yapısı gözönünde tutularak ele alınmalıdır. Ortaöğretimde çeşitli programlar, öğrencilerin istek ve kabiliyetleri yönünde olan ferdi farklılıklarına ve yönelecekleri alanın özelliklerine göre:

1. Bütün programlar için ortak dersler,
2. Yüksek öğretime hazırlayan özel dersler,
3. Seçmeli veya mesleki derslerden oluştuğu açıklanmalıdır.

Bu tanıtmalarda, 1812 ve 1805 sayılı Tebliğler Dergisindeki genelgelerde yazılı hususlar gözönünde tutulacağından ayrıca geniş açıklaması yapılmamıştır.

VII — Okuldaki Kuruluşların Tanıtılması:

Okuldaki kuruluşların bir kısmına «Öğrencilerin Uymaları Gereken Yönetmelik Hükümlerinin ve Okul Kurallarının Açıklanması» başlıklı V. bölümde değinilmişti. Burada beraberlik sağlanması için, değişik özellik taşıyan, personel, kurul ve kuruluşlar toplu bir şekilde sıralanarak ele alınmıştır.

1. **Yöneticiler:**

- Müdür
- Müdür Başyardımcısı
- Müdür Yardımcıları
- Eğitim, Sağlık, Atelye, Bölüm... Şefleri, Okul Doktoru, pansiyon belleticileri.
- Diğer Personel:

  - İç hizmetler şefi
  - Kâtip ve hesap memurları
  - Ayniyat mutemetleri
  - Yönetim memurları
  - Ders aletleri ve kitaplık memurları
  - Hizmetliler

Bunların yetki, görev ve sorumlulukları her okulun idare yönetmeliğine göre ele alınmalıdır.

2. **Eğitim kadrosu:**

Okulun tüm öğretmenlerinden meydana gelmiş eğitim kadrosu açıklanırken idare yönetmeliğinde yazılı öğretmenlerin yönetim, eğitim ve öğretim alanındaki görevleri açıklanmalıdır. Bu arada nöbet işlerine de değinilmelidir:

3. **Öğretmenler Kurulu:**

Müdürün başkanlığında okulun bütün öğretmenleriyle stajyer öğretmenlerinden meydana gelen bu kurulun görevleri idare yönetmeliğine göre açıklanmalıdır.

4. **Zümre Öğretmenler Kurulu:**

Aynı dersi okutan öğretmenlerin okul müdürünün veya görevlendirdiği müdür yardımcısının ya da aynı dersi okutan öğretmenlerin kendi aralarında seçtikleri bir öğretmenin başkanlığında meydana getirdikleri zümre öğretmenler kurulu idare yönetmeliğinde yazılı ve aralarında kararlaştırdıkları görevleri yaptıkları sağladıkları faydalarla birlikte açıklanmalıdır.

5. Sınıf Öğretmenler Kurulu:

Aynı sınıfta ders okutan öğretmenlerin teşkil ettiği kuruldur. Bunun, IX. Millî Eğitim Şurâsınca ele alınan **Sınıf Öğretmenliği** ile karıştırılmaması ve görevlerinin ayrı ayrı açıklanması gerekir.

6. Disiplin Kurulu ve Haysiyet Divanı:

1863 sayılı Tebliğler Dergisinde yayımlanan Disiplin Yönetmeliğinin ilgili maddelerinde yazılı esaslara göre teşkil edildiği açıklanmalı ve görevlerinin neler olduğu anlatılmalıdır.

7. Okul Rehberlik Servisi:

1619 sayılı Tebliğler Dergisinde yazılı esaslara göre kurulmuş olan servislerle IX. Millî Eğitim Şurası kararlan gereğince sınıf öğretmenliği düzeniyle getirilen çalışmalar okuldaki uygulamaya göre ele alınmalıdır.

8. Eğitici Kollar:

Rehberlik fonksiyonlarının Eğitici kol çalışmalariyle karışmaması için bu fark açıkça belirtilmelidir.

9. Okul Pansiyonları:

İdare Yönetmeliklerinde yazılı okul pansiyonları,! müdürün pansiyon ile ilgili görevleri, Bütçe Kanununa göre alınacak pansiyon ücretleri, pansiyon belleticilerinin görevleri, öğrencilere açıklanmalıdır.

10. Okul - Koruma Dernekleri:

Okullarımızı maddi yönden destekleyen, koruma dernekleri Dernekler Kanununa göre kurulmaktadır. Her derneğin kendine mahsus adı olup, çalışma esaslarını belirleyen tüzüğü bulunmaktadır.

11. Diğer Komisyonlar:

Okulların İdare Yönetmeliklerinden ayrı ayrı görevleri belirtilen bazı komisyonlarda bulunmaktadır. Bu komisyonlar:

a) Satmalına Komisyonu,

b) Muayene ve Teslim Alma Komisyonu,
c) Sayım Komisyonudur.
Bu konular üzerinde de öğrencilere yeterli bilgi verilmelidir.

VIII — Yakın Köy ve Kasabalardan Gelen Öğrencilere Okul Çevresindeki Yerleşme Yerlerinin, Beslenme İmkânlarının Tanıtılması.

Okul, okulun yakın çevresinden, uzak mahallelerden, yakın köy ve kasabalardan öğrenciler gelmektedir. Okulun yakın çevresinden gelenler bildikleri bir ortam olduğu için okulu pek yadırgamamaktadırlar. Uzak mahalle, yakın köy ve kasabalardan gelenlere okul çevresindeki yerleşme yerlerinin tanıtılmasında zorunluluk vardır. Bunların çevrelerini iyi tanımaları, daha uyumlu olmalarını sağlayacağından, ayrıca, okulun durumuna göre yarım gün veya bütün gün okulda kalacaklarından, beslenme durumlarının da bir çözüme kavuşturulması gerekmektedir. Beslenme ile ilgili daha geniş bilgi XII. bölümde verilmiştir.

IX — Okulun Çevresinin Tanıtılması

İnsanın içinde bulunduğu çevre, onun soyaçekim yoluyla getirdiği var kuvvetlerini yoğurarak şekillendirir. Ferdin beden yapısı, zihin, heyecan ve özel yetenekleri, iç salgı bezleri kişiliğinde ne kadar önemli ise, onun içinde bulunduğu çevrenin bunlara etkisi de kişiliğinin gelişmesi bakımından o kadar önemlidir. Öğretmen öğrencisini eğitirken, onu kişiliğine çevrenin yaptığı etkileri bilmek zorundadır. Çocuğun çevre etkilerini bilmek, bazı önemli durumlar için tedbirler almak yönünden de büyük değer taşımaktadır.

Çocuk, ilkin bir aile çevresi içinde dünyaya gelir, gelişmesini ve kişiliğinin köklerini ortadan alır, sonra sıra ile çevresi dışına çıkarak, mahalle, toplum ve okul çevresi içinde kişiliğini geliştirir. ([116])

Öğrencilerin en çok etkisi altında kaldıkları ve karşılıklı etkileşimde bulundukları, okuldan sonra içine katılacağı ve etkili bir üyesi olacağı ortam, onların ve okulun **yakın çevresini** teşkil eder. Yakın çevre eğitim amaçlarına ulaşmak için bütün sınıflarda hareket noktası olarak kabul edilmelidir. Çünkü yakın çevre, insanda öğrenme kolaylığı, öğrenme gücü ve isteği

---

(116) Kantarcıoğlu, Selçuk., **Anaokulları Eğitim Metotları.** Mektupla Öğretim Merkezi, Ankara, 1975 s. 5

yaratan en büyük faktörlerden biridir. Çevreyi inceleyen çocuk, çevresini daha iyi anlar ve sever. Bunun için çocuk, çevresini tabiat, toplum, kültür, turizm, tarım, orman, sağlık, yönetim, folklor, endüstri, ulaştırma, geçim kaynaklan vb. yönlerden inceleyip tanıyarak çevrenin ihtiyaç ve problemlerini kavramalıdır. Daha sonra da içinde yaşadıkları çevrenin gelişip güzelleştirilmesi konusunda çocuklara küçük yaştan yapıcı görüşler kazandırılmalıdır. Çevrenin kötü şartlarını düzeltmek, iyi şartlarını da geliştirmek ve çevre imkânlarından daha çok yararlanmak yolları kavratılmalıdır. Öte yandan, çevre ile olan karşılıklı ilişki ve etkileşim sonunda kişide bir takım değişiklikler meydana gelir. Bu değişikliği «yeni davranış» da denebilir. Bu yeni davranış kişinin çeşitli ihtiyaçlarını karşılar ve onun çevresiyle olan ilişkilerinde daha becerikli olmasına yardım eder. Okul çevre halkının çeşitli ihtiyaçtan ile ilgilenmeli, onlarla iyi ilişkiler kurarak işbirliği yapmalıdır. Çocuklara bazı beceriler kazandırmak onları eğitsel gezilere götürme sergi ve müsamere hazırlıklarına yardım etme vb. işler, sınıf anneleriyle kaynak kişilerin katılmalarına fırsat verilmelidir. Böylece eğitim, öğretim faaliyetlerinde mahallilik ilkelerine uyularak içinde yaşanılan yerin başlangıç noktası olarak kabul edilmesi; okulun da yakın çevresinin ihtiyaç ve problemleriyle ilgilenmesi ve yakın çevreden bir eğitim laboratuvar gibi yararlanılması gerçekleştirilmiş olur. ([117])

Fertlere ve topluma karşı yakınlık, karşılıklı sevgi ve güven duyma yetenekleri küçük yaşlarda en çok okul çağında kazanılır. İnsan ömrünün bütün aşamalarında çocukların ve insanların bütün davranışlarından çocukluk çağının kökleşmiş izleri bulunur. Bu bilimsel gerçek çağımızda ruh hekimleri, eğitimciler tarafından bir metot olarak kullanılmakta, çocuklarda ve genellikle büyüdükten sonra görülen uyumsuzluk, başarısızlık, çeşitli davranış bozuklukları bu alandaki değişik teknikler uygulanarak, çocuğun okul çağındaki yıllan incelenerek çözüm yolu aranmaktadır. Bu yüzden okul öncesi eğitimi, her uygar toplumda en önemli konu ve çocukların yetiştirilmesinde temel yapı olarak ele alınmaktadır.

Toplumların geleceği, çocukluğun ilk yıllarına verilen değer ve harcanan emeğin ölçüsü ile orantılıdır. Kişilik yapısının temeli, çocuğun her bakımdan ana babaya bağlı olduğu bu ilk yıllarda atılır. Suç bozukluğun bir sonucu olarak kabul edilmektedir. ([118])

Çocukların iyi bir kişilik yapısına kavuşmaları, toplumların güveni ve gücü olan genç kuşakların toplumların gelecekte vereceği sorumluluklara

---

(117) **İlkokul Programı.,** M. E. Basımevi İstanbul -1968 s. 17 -18

(118) Coleman S, Dr. Frederik, M. Ş. **T. makalesinden** çeviri.

umutla hazırlanabilmeleri için, Ev - Aile - Okul çalışmalarının yeterli ve birbirini destekler, iyi ilişkiler kurarak işleyebilir bir biçime sokulması gerekmektedir.

Çocuk ailenin bir parçasıdır, ona ilk etkiler bu küçük toplumdan gelir. Ailenin etkisiyle bilgi, beceri ve alışkanlıklar kazanır. Çocuk dışarıdan aldığı bu her türlü etkiyi ailenin görüş potasında değerlendirir. Böylelikle çocuk aile okul ve çevre atmosferinin etkileri içinde biçimlenir. Bunların birisindeki eksiklik bu biçimi başka biçime sokar, yani çocuğu yanlış amaçlara sürükler. Sınıf biricik eğitim birimi olmadığı gibi, okul da biricik eğitim kurumu değildir. Eğitim aileden başlar, ailede ve ailenin yardımı ile okulda; okulun yardımı ile okul dışında devam eder.

Okul, aile adına çocuğu yetiştiren bir kurumdur. Çocuk belirli yaştan sonra, düzenli metotlu amaca yönelmiş bilinçli hayatı okulda bulunduğundan, okulla ailenin sıkı bir işbirliğine girmesi gerekmektedir.

Her çeşit sosyal faaliyetler çevre bulunduğundan çocuğun eğilimlerini iyi yöne çevirmek için, gerek ev gerekse okul çevresi iyi düzenlenmelidir. Aile ile okul ortak bir sorumluluk yüklenerek, çocuğun iyi bir yönde, ilgi, istidat ve kabiliyetlerine uygun bir düzeyde yetiştirilmesini yerine getirmek zorundadır. Bu bakımdan Okul - Aile işbirliği gerekmektedir.

Bu işbirliği üç boyutlu olarak ele alınmalıdır:

1. Öğretmenin işbirliği,
2. Okulun işbirliği,
3. Aile ile işbirliği

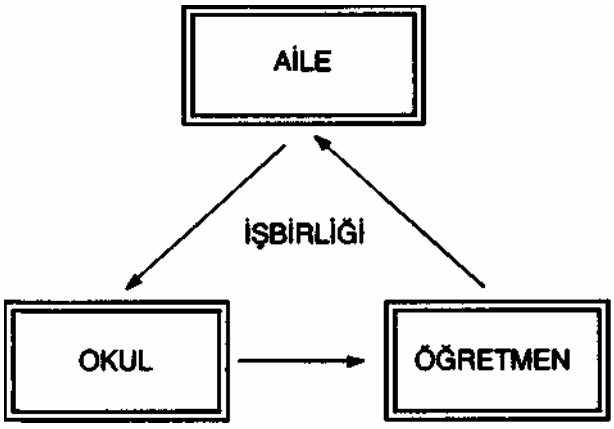

(Şekil -12) Okulda Üç Boyutlu İşbirliği

1) Öğretmenin işbirliği:

Ev-aile-okul ilişkilerinde öğretmenin önemli bir rolü vardır. Aileyi okula yaklaştıracak kişi öğretmendir. Bu görevi yerine getirirken her şeyden önce öğretmen okulun, ailenin ve öğrencilerin sorunlarını çok iyi bir biçimde bilmeli ve ele almalıdır. Bunu bilmek ve ele almak için de gerçeğe dayanan incelemeler yapmalı, aileleri, çevreyi, okulu ve öğrencileri kapsayan bir çalışmaya girmelidir. Ayrıca ailenin, çevrenin okulun ve öğrencilerin ekonomik ve sosyal meselelerini tesbit etmeli toplumun geleneklerini, çocukların ve ailenin ilgilerini geniş ölçüde ele almalıdır.

Bir öğretmen okulun sosyal faaliyetlerini çevreye ne kadar taşınırsa, ailenin, okula olan ilgisi o oranda artar. Böyle bir ortamın yaratılması için öğretmen; kutlama ve anma günlerini velilere ve çevreye açık tutmalı, çocukların çalışmalarını onlara ulaştırmalı, böylelikle karşılıklı dostluklar kurularak, güven duygulan beslemeli ve geliştirilmelidir.

Öğretmen, her an, okulla aile işbirliğini engelleyen her faaliyeti velilerle birlikte ele almalı, tartışmalı, çözümünü aramalıdır. Ancak karşılıklı girişimlerde bulunabilmek için işbirliğini engelleyen meseleler öğretmen tarafından çok iyi, önceleri bunların en basitinden başlanarak tesbit olunmalı, ağır olana doğru gidilmelidir. Öğretmen basan sağlayabilmek için her şeyden önce böyle bir ortam hazırlamalıdır.

Çevredeki esnaf, yazar, şair, ressam, doktor... gibi değişik, çocuk için önemli iş adamlarının bilgi ve becerilerinden okullarda yararlanmak büyük önem taşımaktadır. Hele savaşa girmiş kişilerin, bir konuda uzman olanların konuşmalarının çocuklar üzerindeki etkisi gözönünde bulundurularak, bu faaliyetlere geniş ölçüde yer vermek, öğretmenin önemli görevleri arasında olmalıdır.

Bu alandaki başarılı çalışmalar, bütün çevreye değişik yayın organları ile tanıtılmalı, böylelikle işbirliği daha kuvvetlendirilmeli ve basan düzeyi yükseltilmelidir.

Bayramlarda, ana-baba, öğrenci-öğretmen ile birlikte ortak program yapılmalı, geziler düzenlenmeli, milli oyunları yayıcı faaliyetlere yer verilmeli, böylelikle sosyal ilişkiler geliştirilmelidir.

Öğretmen velilerle sık sık biraraya gelerek çocukların gelişmeleriyle ilgili konulan karşılıklı tartışmalı ve sonuçlar üzerinde gereken yollara başvurulmalıdır.

Genellikle her çocuğun problemleri iki ana noktada toplanmaktadır:

a. Geçmiş olaylara ait olanlar,
b. Gelecekteki umutlara bağlı olanlar.

Öğretmen çocukların geçmiş olaylara ve gelecekteki umutlarına bağlı bulunanlara ait sorunlarını ne kadar geniş ve kesin olarak tesbit ederse o derece basan sağlayabilir. Bu da çocuğu çok iyi tanımakla, tanımak için de çocuğu çok iyi tanımakla, tanımak için de çocuk haklarında geniş bilgi toplamakla çözümlenebilir.

Bu konuda Öğrenci Dosyası bölümünde gerekli açıklama yapılmıştır.

2) Okulun İşbirliği:

Okulun karşılaştığı her çeşit sorunlar ancak, çevre ilişkileriyle çözümle-nebilmektedir. Bunun için müdür ve öğretmenler elele vererek çevrenin ekonomik, sosyal ve kültürel durumunu inceleyip bunları gözönünde tutarak etkili bir Okul-Aile Birliği kurmalıdır. Bu teşkilatın faal bir biçimde işlerliği, sürekli olarak bu ilgililer tarafından takip edilmelidir.

Okulun velilerle ilişkisinin ve işbirliği yapma isteğinin velilerden gelebilecek bir ortamın yaratılması, okul yöneticileri ve öğretmenlerine! görev olarak kabul edilmeli bu ortam sağlanmalıdır.

Okul-Aile Birliğine maddî imkân sağlayacak, Küçükleri Koruma Derneği, Okul Koruma Derneği, Okul Yaptırma ve Yaşatma Derneği vb. gibi teşkilâtlar kurulmalı ve bu kuruluşların başarılı bir yönde çalışabilmesi için, okul, her çeşit yardımda bulunmalıdır.

Cattell, 1906 ve 1932 yıllan arasında Amerika Birleşik Devletlerinde buluşu olan 250 fen adamının doğum yeri ve oturduğu çevre üzerinde araştırma yapmış, ferde istidatlarının yani doğuştan getirdiği kapasitenin genetik esası yanında, basan da görüldüğü gibi, ferdî ayrılıkların çevre tesirinden ileri geldiğini açıklamıştır.

Bu bakımdan okul,'çocuğa küçük yaştan itibaren, çocukta bulunan gizli güçlerin gelişimini sağlayacak bir çevre halinde teşkilâtlanmalıdır.

3) Aile İle İşbirliği:

Çocuk okula aileden gelmektedir. Okula karşı, çocuğun her türlü sorumluluğunu yüklenen ana-baba, akraba ya da bir başkası yani velidir. Veli ailenin temsilcisidir. Her öğretim kurumunda olduğu gibi;

a. Öğretmen-Veli işbirliğinin,

b. Okul-Aile işbirliğinin önemi büyüktür.

a. Öğretmen-Veli İşbirliği üzerinde, Öğretmenin İşbirliği, konusunda gerekli açıklama yapılmıştır.

b. Okul-Aile işbirliği üzerinde de aşağıdaki noktalara okulda titizlikle yer verilmelidir.

1. Çocukların her çeşit ihtiyaçlarını karşılamak için aile ile sıkı işbirliği kurulmalıdır.
2. Okul ve öğretmen, çocuğu aile adına eğitmek zorunda olduğunu unutmamalıdır.
3. Çocuğun ev hayatı sürekli bir biçimde takip edilmeli veli, ana-baba ile sıkı işbirliği yapmalıdır.
4. okul ve öğretmen daima demokratik bir görüşle çevre, çocuk, çocuğun ana, baba ve velisi ile işbirliği yapmalıdır.
5. Çocuğun eğitimini etkileyecek her türlü etkeni ortadan kaldırmak için aile ile sıkı işbirliği gerekmektedir.
6. Gerektiğinde aileyi modern eğitim anlayışına kavuşturmak için her türlü çabaya başvurulmalıdır.
7. Çocuğun başarısı için gerekli çalışma metodları aileye açıklanmalıdır.

Kısaca, çocuğun çok yönlü olarak gelişimini sağlamak için, Ev-Aile-Okul hayatı birbirlerini tamamlayan, birbirlerini destekleyen ve sürekli olarak birbiri içerisine giren eğitim faaliyetlerini içine almalı, ayrıca yönetmelikler kısmının 6 ncı maddesindeki yönetmelik uygulanmalıdır.

X — Verimli - Ders Çalışma ve Beceri Kazanma Yollarının Tartışılması

Okulda kabiliyetleri ölçüsünde basan gösteremeyenler, **başarısız** ya da **düşük başarılı** olarak kabul edilirler. Bu durumdaki öğrenciler genellikle ya zekâca geridir ya da yetirince çalışamamaktadırlar. Başarısızlık ve düşük basan üzerinde bütün dünyada eğitimciler önemle durmakta ayrıca konuyu psikologlar, sosyologlar ve ekonomistler titizlikle ele almaktadırlar.

Başarısızlık, **kişi** ve **toplum** açısından olmak üzere büyük önem taşımaktadır. Kişinin ruh sağlığı ve mutluluğu hayatındaki başarısına bağlıdır. Genellikle okuldaki başarılı olan çocuğun hayatta da başarılı olacağı kabul edilmektedir. Çocuğu başarılı yapmak için okulun yaptığı bu kültürel baskı çocuk tarafından derin bir şekilde hasredilmektedir. Bilim, teknik ve kültür alanlarında gelişmek için eğitilmiş vasıflı insan gücüne ihtiyaç olduğundan, toplumsal kalkınma ilerlemede insan gücünün önemi gittikçe daha açık olarak belirmekte, gençlerin bu potansiyel gücünün son sınırına kadar en verimli olacak şekilde yararlanmak toplum çıkarları bakımından gerekli görülmektedir.

Başarısızlık, bir kişinin çalışmasının, önceden saptanmış olan bir dış kriterin altına düşmesi sonucu yetersiz sayılmasıdır. Eğer bu, bir okul

çalışması ise belli bir standardın altına düşen öğrenciler bu yüzden sınıfta bırakılır. Buna karşılık, **düşük başarı,** bir kişinin genel ve özel yeteneklerine göre yapılabileceğinden daha düşük bir sonuç elde etmesine denir. Altı, yedi ortalama ile sınıfını geçmiş üstün yetenekli bir öğrenci başarısız değildir, ama düşük başarılı sayılır. Dokuz ya da on ortalama ile sınıf geçebilecek bir öğrenci, ancak beş, altı ortalama ile sınıf geçmiş olursa düşük başarılıdır. Fakat aslında ancak altı ya da dört ortalamayı tutturabilecek düşük akademik yetenekli öğrencilerin ortalamaları altı ya da dört olursa, bu öğrenciler düşük başarılı sayılmaz, çünkü genel yeteneklerine uygun bir basan göstermişlerdir. O halde yeteneği (Gizil gücü) ölçüsünde basan gösteremeyen herkes düşük başarılı sayılır. ([119])

Başarı; ferdin kapasitesi içinde ulaşmak istediği amaca varmasıdır. Fakat, istenilen amaç kişinin gerçek yeteneği altındaysa, fert amacına kolaylıkla ulaşır. Demek ki basan, varılmak istenen amaca ve kişinin yeteneğine göre değişir. ([120])

Basan konusunda Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Plânlama-Araştırma ve Koordinasyon Dairesince yayınlanmış «Yarınki Mesleğinizi Plânlayınız» adlı broşürde «Meslekte Basan Sağlamanın Temel Şartlan» şöyle sıralanmaktadır. ([121])

Şekil -13) MESLEKTE BAŞARI SAĞLAMANIN TEMEL ŞARTLARI

---

(119) **Hacettepe Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışma Bolümü Ders Notları,** Baymur - Özgüven 1969

(120) Arısoy Nuri, **Öğrenciyi Başarıya Ulaştıran Çalışma Teknikleri** Güzel İstanbul Matbaası, Ankara -1965 s. 4

(121) Parmenter, M. D. Cromwell, R.F., **Yarınki Mesleğinizi Planlayınız.** Çeviren: Remzi Öncül, MEB. PAKD -1972

« 1. Birinci şart sağlık durumunuzdur. Sağlığı iyi olmayan bir kimse işinde tam başarılı olamaz.

2. İkinci temel şart karakterdir. İyi karakter sahibi olmaya çalışınız.

3. Genel öğretim ve eğitim sahibi olmak, temel şartların üçüncüsünü teşkil eder. Genel kültürünüzü arttırınız.

4. Dördüncü temel şart vatandaşlık bilgi ve görgüsüdür. İyi bir vatandaş olmanın özelliklerine sahip misiniz?

5. Bundan sonraki temel basan şartı özel ilgilerle kabiliyetlerinizdir. İlgi ve kabiliyetlerinizi keyfedip geliştirmeğe çalışınız.

6. Yükselme hevesi insan denen makinenin zembereğidir. İnsanı harekette tutan bu kuvvettir. Bu hevesi kaybetmeyiniz.

7. Özel ilgi ve kabiliyetlere sahip olabilirsiniz, ama başarılı olmak için sıkı çalışmak isteğiniz de bulunmalıdır. Basan sağlamanın kolay yolu yoktur.

8. Kendinizi sizi tanıyanlardan çok iyi tanımanız şarttır. Kendinizi tanımağa önem veriniz.

9. Çalışacağınız iş ve meslek ne kadar önemli ise o kadar fazla yetişmeğe ihtiyacınız vardır. Böyle bir özel yetişmeyi hesaba katıyor musunuz?

10. İşte basan bu temel şartlara dayanır. Basan sağlamak için bu temel şartlan yerine getirmeniz lâzımdır. Her şeyden önce bu temel şartlan gerçekleştirmeğe çalışınız ve başkaları ne derse desin bundan şaşmayınız.

insan yeni bir durumla karşılaşınca, karşısına çıkan engelin yarattığı huzursuzluk ve ruhî gerginlik sebebiyle o engeli aşmaya çalışır, tepkide bulunur. Başarıya ulaşıp engel ortadan kalkınca, gerginlik ve sinirlilik hali kaybolur, kendini rahat ve güçlü hisseder.

Üstüste basan kazandıkça durum basan alışkanlığına dönüşür. Başarısızlık alışkanlığı insanı korkak yapar, güvensizliğe sebep olur. Basanda kendine güven duygusu hiç bir zaman azalmaz. Başarının derecesine, sürekliliğine göre günden güne gelişir.

Başarısızlıkta ferdi ayrılıklar büyük önem taşır. Çocukların belirli yaşlardan belirli anlayış, düşünüş, ilgi ve yetenekleri vardır. Ferdin kalıtım yoluyla doğuştan getirdiği ve kuvvet olarak tanımlanın zeka , fertten ferde değişir. Okuldaki başarıya zekâdan başka, çocukların derslere karşı ilgileri, yetenekleri, okul programları, öğretmenler ve derste basan göstermek için izlenen metodlar etkide bulunur. Öğrencilerin derslerdeki basanlarında ferdî ayrılıklar rol oynadığı gibi meslekî yetenekleri de önemlidir. Son zamanlarda yapılan araştırmalar özel yetenek diye belirli yönlerde gelişmiş, özel güçlerin olduğunu, bu güçlerin zekâ devresi ile olumlu bir bağıntısı

bulunmakla beraber zekâdan bağımsız olarak gelişebildiklerini de göstermektedir. Fertlerin, sosyal durumları karşısında yaptığı davranışların tümü olan **kişilikte** de ferdî ayrılıklar vardır.

Her ferdin **ilgi** duydukları konular değişiktir. Her fert, değişik şeylere ilgi duyar kiminin müziğe, kiminin resim yapmağa karşı sempatisi vardır. Araştırmada ilgi ile ilgi duyulan konuda kazanılan basan arasında olumlu bir bağlantı olduğunu gösterdiği günden herkesin ilgi duyduğu konuda çalışması gerekmektedir. İnsanların ilgi gibi **atavırları** da farklıdır. Herkes belirli durumlar karşısında kendine özgün tavırlar takınır. Öğrenmeye, spora, resim yapmaya karşı her birey ayrı ayrı vaziyet alır. Ayrıca her birey, kavramlar, kurallar ve konular karşısında farklı tavırlar takınır.

Ferdi çevresindeki varlıklardan gelen duyulan daha önceki duygularla birleşerek **algıları** oluşturur, böylece fert çevresindeki varlıkları kazanır. Bunlar daha da gelişerek **kavram** haline gelir. Bu algılama fertden ferde değişir, öğrenme daha önceki algılara da dayandığından çocuğun başarılı olabilmesi için algı farklarının da bilinmesi gerekmektedir.

Cinsler arasında da ferdi farklılıklar vardır. Erkek-kız ayırımı yapılmadan okullarda eğitildikleri halde, cinsler arasında büyüme, gelişme, ilgi ve yetenekler içinde de farklılıklar gösterirler. Araştırmalar kızların erkeklerden daha ileri bir büyüme ve gelişme göstermelerinden okul çalışmalarında genellikle yaşıt oldukları edilebilir geçtiklerini açıklamaktadır.

Bunların yanısıra sınıf öğretmenlerinin çok iyi bildikleri **başarısızlığın sebeplerine** değinmekte de yarar vardır.

Okullarımızda başarısızlığın sebeplerini aileden çevreden okuldan ve öğrenciden gelen sebepler olarak gruplandırmaktayız. Huzursuz, düzensiz her gün çocuklarının gözleri önünde kavga eden, çocuklarının sağlığına önem vermeyen, çocuklar için çalışma yeri ve ortam hazırlamayan onlarla ilgilenmeyen aileleri çocukları için başarısızlık zemini hazırlamaktadırlar.

Çocuğun arkadaşları, sinema, kahvehane ve diğer eğlence yerleri çocuğu etkileyen başarısız durumdaki süren çevre sebepleridir.

Okulun maddî şartlan, yöneticilerin tutumları öğretmenlerin ilgi dereceleri, değerlendirme sistemindeki değişik anlayışlar okuldan gelen sebepler olarak sayılabilir.

Öğrencilerin derslere karşı ilgisi, yeteneği, bedeni ya da psikolojik rahatsızlığı, başarılı olma yollarım bilmesi öğrencilerin gelen sebepleridir.

Konuya sınıfta, verimli çalışma yollan tartışılarak girilirse bütün öğrencilerin görüşleri alındığı ve etkin bir şekilde işlendiği için, daha başarılı olarak çözüm yolu bulmak mümkündür. Hele aşağıda açıklanan hususlara

değinildikçe tahtaya ve defterlerine not ettirilerek verimli çalışma yolları sıralanırsa daha çok yararlı olacağı söylenebilir.»

«Çalışma **metodları** öğrencinin maksadına göre değişir; öğrencinin maksadı ise öğretmenin kullandığı metoda göre şekillenir. Eğer öğretmen kitabın içindekileri işleyen, ders kitabına bağlı bir öğretmense öğrencileri de hiç itiraz etmeksizin kitabın içindeki bilgileri olduğu gibi tekrarlayabilmek için ezberlemeye kalkışacaklardır. Böylece çalışma metodu daha çok mekanik bir ezberleme faaliyeti haline gelecektir. Eğer öğretmenin kullandığı metot daha geniş bir anlayışa dayanıyor ve öğrencileri problem çözmeye, eleştirerek değerlendirmeye ve öğrenilenler arasında bağlantı kurmaya sevk edici bir mahiyet taşıyorsa öğrenciler de derslerini bu metodun gereklerini karşılayacak şekilde hazırlayacaklardır. Özellikle öğrenci ders kitabının bir şu kadar sahifesini hazırlamak yerine bir problem üzerinde çalışmakta veya bir proje ile uğraşmakta ise gereken bilgiyi araştıracak, edindiği bilgilerle problem arasında ilgi kurarak onları çözmeğe uğraştığı probleme uygulayacaktır. Öğrenci kendisini harekete getirecek, çalışmalarının motifini teşkil edecek mahiyet taşıyan belli bir maksat sahibi olarak çalışmalıdır. ([123])

Sistemli bir çalışma alışkanlığının çocuğa kazandırılması da en önemli konulardan birisidir. Bu alışkanlığın kazandırılması için işi:

1. Düzenli bir şekilde yapmak,
2. Tam olarak bitinceye kadar sebat etmek,
3. Geri kalmadan yapmak gerekir.

Verimli çalışma alışkanlıktan elde edebilmek için, çalışmalara **belli bir yer ve zaman** ayırmalıdır. Çalışma yer ve sürelerinin belli olması insanı **işe başlamaya sevkedici bir rol oynar.**

Verimli çalışma alışkanlıkları elde edebilmenin önemli bir yanı da, **her türlü şartlar altında çalışma'**yı arzu etmek ve bunu gerçekleştirmektir. Bunların bir kaçını şöyle sıralayabiliriz:

1. Gürültü içinde çalışabilmek,
2. Dikkat dağıtıcı şartlar altında çalışabilmek,
3. Her hangi bir yerde bir kaç dakikalık zamanı bile boş geçirmemek,
4. Dikkat dağıtıcı şartlara dayanabilmek.

Sınıf öğretmenleri rehberlik programının bu bölümünde öğrencilerin başarılı olabilmeleri için bazı teknikleri öğrencilere benimsetmeleri gerekmektedir.

---

(123) Sorenson, Herbert; **Eğitim Psikoloji,** Çeviren: Gültekin Yazgın M. E. Basımevi. İstanbul 1968, s. 499

Bu teknikler kısaca aşağıda özetlenmiştir:

1. Dinleme:

Her nerede olursa olsun dinleyen, rahatsız olmayacak şekilde kendini hazırlamak, not almak, konu ile ilgili bilgilerini katılmak ve onlara dinlediklerini karşılaştırmak, sonunda şunları öğrendim diye bir değerlendirmesini yapmalıdır. Gerektiğinde cesaretle açılamadığı yeri uygun bir dille sorabilmelidir.

2. Dersin Hazırlanması:

insan kendini iyi hissettikçe o andan itibaren yapacağı her işte genellikle basan sağlar. Çalışmaya hazır olmayan hatta hasta birisi çalıştıkça rahatsızlığı gittikçe artmaya başlar.

Çalışmaya bir plân içerisinde başlamalı ne kadar sûre, neyin yapılacağı tasarlanmalıdır. Gerektiğinde bu plân haftalık olarak yapılmalıdır. Çalışmaya başlamadan 15-20 dakika önce yorucu oyunlar faaliyetler bırakılmalı ve çalışmaya sükûnet içinde başlanmalıdır.

Çalışmaya, bir yorucu faaliyetten veya yemeklerden hemen sonra başlanmalı yarım saat kadar bir dinlenmeden sonra başlanmalıdır.

Çalışma odası havalandırılmalı, çalışma ile ilgili her türlü kitap, araç, gereç, çalışma masasında hazır bulundurulmalıdır.

Derslere günü gününe çalışılmalı konu birikimine imkân verilmemelidir.

Çalışılacak konu zaman durumuna göre kısımlara bölünmeli her kısmın arasına kısa kısa dinlenme zamanları bırakılmalıdır.

Normal olarak ortaokul ve lise öğrencilerine, 50 dakika çalışma sûresinden sonra 10 dakika ara vermeli bundan sonra faaliyet değiştirilmeli yani başka bir ders çalışılmalıdır.

Çalışmaların imtihan günlerine yığılması ve gece gündüz kısa bir sûrede çalışılması öğrenilenleri çabuk unutulmasına sebep olduğundan böyle bir yol seçilmemelidir.

Birden fazla ders çalışıldığında önce en zorundan başlanmalıdır.

Çalışmanın bir angarya değil bir ihtiyaç karşılamak üzere yapıldığı unutulmamalıdır. Çalışmanın yapıldığı parça, aksine tekniklerindeki esaslara uyularak ele alınmalı yardımcı kitap, araç ve gereçten yerinde yararlanılmalıdır.

Çalışmalar esnasında; çalışan sık sık neler öğrendiğini kontrol etmeli, kitap okuyarak, dinleyerek, sesli-sessiz okuma gibi değişik tekniklere başvurmalıdır.

Dersin hazırlanması Tarih, Coğrafya, Fen Bilgisi, Cebir... gibi dersin özelliğine göre değişik çalışmaları gerektirmektedir. Burada; her dersin hazırlanmasındaki ortak yönler üzerinde durulmuştur. Bu ortak yönleri şöyle sıralamak mümkündür:

a. Konunun genel olarak gözden geçirtmesi:

Çalışılacak konu üzerinde genel bir fikir edinmek için, başlıklara bakmak, çalışılacak konuyu şöyle bir gözden geçirmek daha sonra yapılacak dikkatli ve sıkı çalışmaya bir giriş teşkil edecektir.

b. Dikkatli, sıkı bir okuma:

Seçilmiş bir kitabı insan seve seve okur. Eğer bu kitap ayrıca ihtiyaç duyulan bir kitapsa zevkine doyum olmaz. Kitap ihtiyacı karşıladığı oranda değer taşır ve seçmede buna göre yapılır.

Zorla kitap okumanın hiç bir eğitsel değeri olmadığından kitap okumanın tekniğine uyulması şarttır.

Kitap, sakin, yeter derecede ışıklı, rahat bir yerde okunmalı, okunurken bazı bilgileri not almak için defter, kalem, silgi gibi malzeme; okunacak kitap ders kitabı ise onun gerektirdiği, pergel, cetvel, harita, pil, sözlük, ansiklopedi, yardımcı kitaplar vb. hazır bulundurulmalıdır.

Kitap, sessiz ve hızlı okunmalı, belli bir sürede anlayabilme yeteneğini geliştirmelidir. Kelimeler üzerinde dura dura okumak geriye dönüşler yapmak, fikirleri kavramayı zorlaştırdığından bu hususa dikkat edilmelidir.

Yorulunca, okuma bırakılmalı, bir süre dinlenmeli, anlaşılmayan yerler bir kaç kere okunmalı, okuma bitince neler öğrenildiği sesli olarak tekrarlanmalıdır.

Genel olarak çalışılacak materyal gözden geçirildikten sonra inceden inceye sıkı ve dikkatli bir çalışma devresine geçilir.

Bu devrede şu noktalara önem verilmelidir:

1. Çalışmalarda acele dilmemesi,
2. Konunun derinliğine inilmesi, böylelikle onu iyice kavramaya çalışan bir tavırla hareket edilmesi,
3. Dikkatin tamamen konu üzerine toplanması.

c. Her paragrafın ana fikrinin bellenmesi:

Her paragrafta bir ana fikir bulunacağı için onun ne olduğunu bellemek zorunludur. Ana fikir anlaşılmıyorsa paragraf tekrar okunmalıdır.

d. Güç kısımlar üzerinde tekrar durulması:

Güç kısımların öğrenilmesi zor olduğundan bu kısımlar üzerinde tekrarlar yapılması gereklidir.

e. Önemli noktaların tesbit edilmesi:

Gereken önemli noktaların tesbit edilmesi için gereken yerlerin:

1. Altı çizilmeli,
2. Kısa notlar alınmalı,
3. Okunan konunun ana hatları çıkarılmalıdır.

Not alma demek, konuşulanı her kelimesiyle yazmak demek değildir. Dinlemek, düşünmek ve özetini ilgili deftere kaydetmek demektir.

Bunun için bir not defteri bulundurulmak ve çok yazmak yerine özünü düzgün bir şekilde yazma alışkanlığı kazandırılmalıdır.

f. Hatırlama, özetleme ve tazeleme:

Çalışma bittikten sonra konu üzerinde düşünülmeli, öğrenilenlerin bir özeti yapılmalı eski öğrenilenlerle ilgi kurulmak ve ana hatlarıyla gözden geçirilerek bilgi tazelenmeli böylelikle değerlendirmeye yer verilmelidir.

Okullarımızda üzerinde az durulan özet çıkarma, öğrencilerin, zihinde köklü bir şekilde kalmasını sağlayan yeni bir bilgi kaynağıdır. Dersin özeti, hem öğretileni tekrarlamak hem de dinliyenleri yeni çalışmalara yöneltmek için kullanılmalıdır. Ayrıca özetle, bir öncelik ders bir sonraki derse bağlanır, gittikçe genişliyen bir dünya görüşü sağlanır.

Özetle, konunun ana fikri, önemli fikirler, kurallar yer almalı ve sonuçlar daima deftere ya da ödev kağıtlarına not edilmelidir.

g. Çalışmanın Desteklenmesi:

Çalışma çeşitli kaynakların bilgili,

1) Kısımları ile,
2) Kelimeler, grafikler, tablolar,

Dersin canlı, somut olarak, öğrencileri yaratıcı etkinliklere sevkederek verimli bir hale getirilebilmesi kullanılan araçlarla mümkündür. Okulda mevcut, öğretmen ve öğrenciler tarafından sağlanan araçlardan uygun bir şekilde, yararlanılmalı ve ders çekici hale getirilmelidir.

Bu araçlar, resimler, kartlar, karikatürler, küreler, modeller, haritalar, grafikler, bilimler, projeksiyon makinaları atelye aletleri vb. gibi tüm ders araçları, tabiat köşeleri çevredeki ormanlar, parklar, fabrikalar, müzeler, tarihi eserler ve daha bir çok iş yerleri olabilir.

3) Formüller ve sorularla, gerekli ödevlerin hazırlanmasıyla desteklenmelidir.

Ev ödevleri hakkında Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığınca hazırlanmış yönetmelik esaslarına göre hareket edilmelidir.

Alıştırma, gözlem ve inceleme, öğrenciyi düşünmeye ve muhakemeye, muhayyelerini faaliyete, estetik zevkini yükseltmeye, çeşitli alanlarda yetinme becerilerini arttıracak ödev verilmedikçe hiç bir eğitsel değer olmayacağından ödev verirken bir konu üzerinde önemle durulmalıdır.

Ödevler zamanında yukarıda belirtilen yönetmelik esaslarına göre hazırlanmalıdır.

Yukarıdaki basamaklara göre çalışmalar yapılırken **parça ve tüm halinde öğrenme metotları** uygulanmalıdır. Bu iki metodunda kendine özgü yararları vardır. Tüm halinde öğrenme metodu öğrencinin daha büyük üniteleri ele alarak çalışmasını, bütünü meydana getiren kısımların arasındaki bağıntıyı ve mantıkî dizilişi kavramasını sağlamak üstünlüğüne sahipse de gerektiğinde parça halinde öğrenmeye başvurulacağından her ikisini de kullanmak zorunluluğu vardır. Öğrenmede tüm veya parça metodunun mu yoksa her ikisinin bir karmasının kullanılmasının uygun düşeceği, öğrenilecek konunun güçlüğüne ve öğrencinin zekiliğine bağlıdır. Konu güç ve öğrencinin yeti seviyesi düşükse tüm halinde öğrenme metodunun değeri azalır, parça halinde öğrenme metodunun değeri artar.

Tüm halinde öğrenme metodunun en büyük değerlerinden biri çalışmayı anlamlı bir bütün haline getirmesidir.

3. İmtihana hazırlanmak:

Genellikle öğrenciler, birkaç saatlik ya da birkaç günlük çalışma ile imtihanlara hazırlanırlar. Uzun bir süre içinde öğrenmeleri gereken şeyleri böyle kısa sürede öğrenerek, kafalarını imtihanlarda yetecek bilgilerle doldurmaya çalışmaları gevşek bir çalışmaya alışmış olmalarındandır. Böyle çeşitli telaş içinde ve sıkıcı çalışma sağlamak bir çalışma metodu değildir. Çünkü;

1. Reflektif düşünme,
2. çalışılan kaynaklara karşı eleştirici bir tavrın muhafazası,
3. Yeni materyallerle daha öncekiler arasında bağlantı kurulması,
4. Güç fakat esaslı çalışma işlemlerine imkan vermez.

Sıkışık çalışmada:

1. Dikkatin yerini acele,

2. Temelli öğrenmenin yerini sathı öğrenme,
3. Muhakemenin ve problem çözmenin yerini mekanik belleme alır.

imtihanlara hazırlanmanın en iyi yolu günü gününe esaslı çalışmak yani, dersleri günü gününe izlemek, verilen konu ve ödevleri gerekli kaynaklara başvurarak çalışmalarını sistemli bir şekilde gözden geçirerek tazelemektir. Bu konuya daha geniş olarak XX. bölümde değinilecektir.

Yukarıda ayrı ayrı ele alınan konular üzerinde Cuff tarafından yapılmış bir araştırma sonucunda çalışmanın en önemli on kuralı derecelerine göre şöyle tesbit edilmiştir. ([123])

1^0. Konuların çalışılması için belli zamanınız olsun,
2^0. Yalnız çalışınız,
3^0. Teksirlerden not tutunuz,
4^0. Dikkat dağıtan şartlara aldırış etmeyiniz,
5^0. Esaslı okumaya girişmezden önce materyali gözden geçiriniz.
6^0. Genel Kuralları ve ilkeleri örneklemek üzere özel örnekler bulunuz.
7^0. Çalışmaya elverişli bir çevre sağlayınız,
8^0. Başlamadan önce yapacağınız işin mahiyetini kavramış olunuz.
9^0. Daha ileri bir konuya başlamadan önce bir önceki koyunu tazeleyiniz.
10^0. Okuduktan sonra hemen sessizce anlatınız.

XI — Bir Yıllık Rehberlik Çalışmalarının Topluca Gözden Geçirilmesi ve Öğrencilere Yararlı Olması Yönünden Değerlendirilmesi ([124])

Değerlendirme, bir şeyin miktarının veya değerinin belirtilmesi için yapılan dikkatli inceleme sürecidir.

Bir rehber veya danışman, hazırladıkları programların uygulama sonuçlarını programlardaki objektiflere göre öğrenmek ister.

Rehberlik çalışmalarını değerlendirmenin temel amacı çalışmaların gelişmesine yardımcı olmaktır. Bunun temini için *zayıf ve* kuvvetli taraflarının bilinmesi gerekir. Bu da iki anlama gelmelidir. ([125])

---

(123) **Aynı eser,** s. 519
(124) Kantarcıoğlu, Selçuk., **Rehberlik.** Çam Matbaası Ankara. 1974 S. 289 - 294
(125) Traxler, A. E., North, R. D. **Techniques of Guidance.** New York. 1966

1. Programı yürütenlerce, programlarının tamamen veya kısmen başarılı veya başarısız olduğunun bilinmemesidir.

2. Rehberlik için kullanılan teknikler eskimiş olabilir. Yeni ihtiyaçlara adapte edilip edilemiyecekleri öğrenilmek istenmektedir.

Değerlendirme çalışmalarının amaçlan da servislerin okullarda kuruluş amaçlarının çeşitliliği gibi değişik olabilmektedir. Traxler ve arkadaşlarının genel esaslarını verdikleri yukarıdaki genel amaçlara ek olarak. Dr. Hollis'in tesbit ettiği aşağıdaki amaçların tesbitinde de fayda vardır. ([126])

Dr. Hollis'e göre bu değerlendirme servisinin amaçlan sırf düşürme konusu olmak ve okulların özel durumlarını ayrıca hesaplamak suretiyle şunlar olabilir:

a) Hazırlık, araçlar ve hizmet yönünden etkililik derecesini ölçmek,

b) Programın kısmen veya tamamen etkililik derecesini ölçmek,

c) anlamlı şekiller içinde bilgi toplamak ve yorumlamak,

d) Güçlü ve etkili programları desteklemek ve çevredeki topluma açıklamak,

e) İlkokuldan üniversiteye doğru rehberlik programlarının şümulünü tesbit ve tarif etmek,

Değerlendirmenin zorunluluğu ve yararlılığı yanında güçlüklerinde bulunduğunu belirtmek gerekir. Bu hususta Shertzer ve Stone'un görüşlerini kısaca açıklamakta yarar vardır. ([127])

a. Birçok okulların rehberlik işlerini yürütenler değerlendirme için zaman bulamadıklarını söylemektedirler.

b. Bazıları da araştırma ve değerlendirme çalışmalarını yürütecek eğitime sahip olmadıklarını ileri sürmektedirler.

c. Tabiati gereği rehberlik programları ahenkli, kompleks ve dinamik yapıdadır. Mevcut araçlar bu özellikleri ölçmeye yetmemektedir.

d. Değerlendirme için gerekli parayı bulmak güçtür.

e. Gerekli karşılaştırmalar için bir kontrol grubu bulmak güçtür.

f. Kriter tesbiti önemli bir problemdir.

Rehberlik programının değerlendirilmesinde şu önemli noktalara dikkat etmek gerekmektedir:

---

(126) Hollis, J. W., Hollis, L. V. **Organizing for effective Guidance,** Scieecl. Research Ass. Chicago. 1965

(127) Shertzer, B., Stone S. E., **Fundemantals of Guidance.** Boston 1966

1. Rehberlik programının ulaşmaya çalıştığı amaçlar somut olarak ortaya konmalıdır. Bir programın etki derecesi amaçlara ne derece ulaşıldığı görülerek anlaşılır. Amaçlar saptanırken lâftan kaçınılmalı, kesin, ölçülmesi ve değerlendirilmesi mümkün somut davranımlar şeklinde ifade edilmeli ve bu amaçlar kâğıt üzerine getirilmelidir.

2. Amaçlara erişmek için hangi hizmetlerin, çalışmaların ve metodların kullanılacağı saptanmalıdır. Rehberlik faaliyetlerinin değerlendirilmesinde sağlam ve güvenilir bir kriter takımının bulunması gerekmektedir. Travers ([128]) e göre iki tip kriter vardır:

a. Okulu bitirenlerin durumu, kazanç iş değiştirmeleri, uygulanan test sonuçları **objektif.**

b. Öğrencilerin muhakemesi, değişik danışma ve mülakat süreçleri **sübjektif** kriterlerdendir.

Bu konuda yöneltme servislerinde kullanılan derecelendirme ve değerlendirme ölçekleri objektif değerlendirmeye imkân vermek içindir.

3. Amaçlara ulaşmakta girişilen faaliyetlerin ve amaçların sağlamlık derecelerinin nasıl değerlendirileceğinin açıklanması, **yani araştırma plân, metod ve araçlarının saptanmasıdır.** Değerlendirme çalışmalarında kullanılan metod ve gerekli yollar, çalışmanın değerine etki etmektedir. Bu metodlar üç grupta toplanabilir:

I — (Tarama) Survey Metotta, öğrencilerin davranışları ve programlar üzerindeki rehberlik işlemlerinin amaçlarına dair toplanabilen bilgiler tahlil edilir. Bu yolda bilhassa belirli servislerin mevcudiyeti, personelin sayısı ve vasıfları, fiziki kolaylıklar gibi dışa ait faktörler esas alınır. Sübjektif tarzda gözlemlerle bu tip değerlendirmeler yapılabildiği gibi objektif bazı değerlendirme aletleri de geliştirmek için teşebbüsler yapılmıştır. Örnek olmak üzere. A.B.D.de kullanılan araçlar arasında ikisinden bahsetmek uygun olacaktır:

a) Orta dereceli okullarda rehberlik çalışmalarını değerlendirmek için geliştirilmiş kriterler ismini taşıyan araç Arthur Benaon tarafından geliştiril miştir. İdare, personel yardımcı hizmetler gibi bölümlerden oluşur.

b) Üç bölümden oluşan «Colorado, rehberlik programları çalışmalarını değerlendirici kriterler isimli araç, muhtelif servislerin amaçlarının belirlenmesi, danışma ve rehberlik çalışmalarını değerlendirme ve etki derecelerini ölçmeye yarar.

---

(123) Travers, R. M. W., **Educational and Psychological Measurement** 1949 10, 211 - 215

2 — Deney Metodu : Genellikle deney metodu:

1) Objektif belirtilmesi,
2) Objektifleri ölçecek yolların tesbiti,
3) Deneme gruplarının seçilmesi,
4) Objektiflere erişmek için gerekli işlemin yapılması,
5) Sonuçların ölçülmesi, şeklinde özetlenebilir.

Metodun müsbet tarafı kontrol grubuna sahip olmak ve gerekli kıyaslamaları yapabilmektir.

3 — Durum incelemesi Metodu (Vak'a incelemesi): Metod isminden de anlaşılacağı gibi danışmanın fertte meydana getirdiği değişikliği tesbit için geliştirilmiştir. Zaman alıcı bir çalışmadır. Fakat bazı avantajları vardır: Kişilerin gelişmelerini ve problemlerini bu yolla anlamak mümkündür. Grupları esas alan diğer metotlardan üstün tarafı da budur.

Bu yolu Diessel objektiflerinin açık olmayışı, kriterlerin geçerliliğinin belirsizliği gibi sebeplerle uygun bulmadığını ileri sürmüştür.

Değerlendirmede başvurulan metotların temin ettiği sonuçların yorumlanması sonunda programda bazı değişiklikler veya gelişmeler olmasını beklemelidir.

Değişmelerin hangi notlarda nasıl yapılacağının anlaşılması kısaca şu noktalarda toplanmaktadır:

1. İnceleme sonu bir değişme zorunluluğu ortaya çıktığı bütün rehberlik personeline delilleriyle gösterilmelidir.
2. En çok duyulan ihtiyaç tesbit olunmalı ve program bütünlüğü içinde ilgi bu ihtiyaca çekilmelidir.
3. Okulun durumu incelenerek değişmeyi istemeyenlerin durumu açıklığa kavuşturulmalıdır.
4. Mevcut statü açıklığa kavuşturulduktan sonra arzu edilen programın objektiflerinin tesbitine başlanmalıdır.
5. İdarî destek kazanılmalıdır.
6. Personel değişikliğe hazırlanmalıdır.
7. Okulun çevresindeki topluma, değişmenin zorunluluğu açıklanmalıdır.
8. Yeni program yürürlüğe konduktan sonra gelecek değerlendirme için hazırlığa başlanmalıdır.

Rehberlik Programını Değerlendirme Cetveli

	Evet	Hayır
I. Bilgi toplama ile ilgili hususlar:		
1. Öğrenci kişisel dosyası tüm eğitim sistemini içine alıyor mu?		
2. Bu dosyalar sorumlularca tutuluyor mu?		
3. Bilgi toplama ile ilgili ayrıca formlar geliştirilmiş mi?		
4. Öğrenci kişisel dosyalan için not şeklinde (anektodal) yazılardan yararlanılıyor mu?		
5. Dosyalar sistemli ve plânlı bir şekilde işleniyor mu?		
6. Bu bilgileri değerlendirmek için sınıf öğretmenleri her kanaat dönemi toplanıyor mu?		
7. Öğretmenler devamlı olarak öğrenci ile ilgili bilgiler veriyorlar mı?		
8. Öğretmenler öğrencileri tanımak için bu dosyalardan yararlanıyorlar mı?		
9. Öğretmenler birbirleriyle ve danışmanlarla öğrenci hakkında konuşuyorlar mı?		
10. Okulun kullandığı asgari bir standart test sistemi mevcut mu?		
II. Tanıtma ve tanıma ile ilgili hususlar:		
1. Kitaplıklarda meslekleri tanıtacak yeteri kadar kitap var mı?		
2. Okulları tanıtacak kataloglar toplanmış mıdır?		
3. Kitap ve kataloglardan öğrenciler yararlandırılıyor mu?		
4. Meslekleri tanıtan film, dergi, film stripsler var mı?		
5. Programda mesleklerin tanıtılmasına yer verilmiş midir?		
6. Okulda «Meslek Günü» tertipleniyor mu?		
7. Okulda «Yüksek Okulları Tanıtma Günü» tertipleniyor mu?		
8. Öğrencilerle iş yerleri ziyaretleri yapılıyor mu?		
9. Bölgede geçerli mesleklerle ilgili çalışmalar yapılıyor mu?		

10. Öğretmenler ders konularında mesleklere ait bilgi veriyorlar mı?
11. Meslek okullarında yetkililer çağırılarak konuşmalar yaptırılıyor mu?
12. Bu konuda yeni bilgi elde edilmesi için çalışılıyor mu?
13. Meslek seçimi için çevredeki iş ve meslek sahipleriyle ilişki kuruluyor mu?
14. Okul binası ve çevresi öğrencilere tanıtılmış mıdır?
15. Derslerin amaçları açıklanmış mı?
16. Okulun işleyişi ile ilgili disiplin yönetmeliği ve imtihan yönetmeliği öğrencilere açıklanmış mı?
17. Öğrenciler not tutma tekniklerini biliyorlar mı?
18. Öğrencilere çalışma teknikleri açıklanmış mıdır?

III. İşe yerleştirme ile ilgili hususlar:

1. Okulda öğrenciler için işe yerleştirme servisi var mı?
2. Tatil aylarında öğrencilere iş sağlanıyor mu?
3. Okulu bitirenler işe yerleştiriliyorlar mı?
4. Okuldan ayrılanlar herhangi bir işe yerleştiriliyor mu?
5. Öğrenciler okul içinde ve dışında iş bulma servislerini tanıyorlar mı?
6. Öğrencilerin bir sonraki okula yazılmalarına yardım edilmiş midir?
7. Öğrenciler istedikleri eğitsel kola ayrılabilmişler midir?

IV. Yöneltme ile ilgili hususlar:

1. Yöneltme faaliyetlerine genel olarak yer veriliyor mu?
2. Öğrencinin mizacı ile ilgili hususlar saptanmış mı?
3. Öğrencinin zayıf ve kuvvetli tarafları biliniyor mu?
4. Öğrenciye testler uygulanmış mıdır?
5. Öğrencinin bütün öğrenim süresine ait başarı durumu biliniyor mu?
6. Öğretmenler yöneltme konusunda işbirliği yapıyorlar mı?

V. Psikolojik Danışma ile ilgili hususlar:

1. Mülakat için gerekli yer ayrılmış mıdır?
2. Bu konuda yetkili eleman var mı?
3. Psikolojik Danışma faaliyetine yer veriliyor mu?
4. Okuldan ayrılan öğrencilerle ilişkiler devam ediyor mu?
5. Okulun eski öğrencileriyle toplantılar yapıyor mu?
5. Okulun diğer servislerinin genel değerlendirilmesine yer veriliyor mu?
7. İzlemelerden alınan sonuçlar değerlendiriliyor mu?
8. Eski öğrencilerin başarılı çevrenin iş ve meslek sahiplerine ve velilere duyuruluyor mu?
9. Okulda yapılan yöneltme işlemleri devamlı izleniyor mu?

VII. Öğretmenlerle ilgili hususlar:

1. Öğretmenler için bu konuda gerekli her türlü yayın sağlanmış mı?
2. Öğretmenler rehberlik kursundan geçmiş midir?
3. Öğretmenlerin ilgisi iyi midir?
4. Öğretmenler yönetmelik gereğince kendilerine verilen rehberlik çalışmalarını yerine getiriyorlar mı?

VIII. Teşkilât ve yönetimle ilgili hususlar:

1. Okul müdürü rehberlik hizmetlerini destekliyor mu?
2. Danışman-rehber ve grup rehberlik hizmetlerini destekliyor mu?
3. Sınıf öğretmenleri rehberlik hizmetlerini destekliyor mu?
4. Eğitici kol başkanları rehberlik hizmetlerini destekliyor mu?
5. Rehberlik hizmetleri yöneticisi başarılı mıdır?
6. Rehberlik faaliyetleriyle ilgili matbu evrak sağlanmış mıdır?
7. Rehberlik için gerekli araç-gereç yeterli midir?
8. Müdür rehberlik programını plânlı şekilde ele almış mıdır?
9. Okul tüm yöneticileriyle rehberlik anlayışına sahip mi?

Puanlama yolu:
1 — «Evet» cevap ile çarparak toplayınız.
2 — Elde edilen sonuca göre;

a) 104 - 216 Pekiyi
b) 78 - 103 İyi
c) 52 - 77 Orta
d) 26 - 51 Zayıf
e) 0-25 Pek zayıf olarak kabul edilebilir.

XII —Sağlıklı ve Güvenlik İçinde Yaşama Yollarının Tartışılması:
Konuyu iki ayrı bölüm halinde plânlamak çalışmalara kolaylık verecektir:
1. Sağlıklı yaşama yollan
2. Güvenlik içinde yaşama yollan

1. Sağlıklı Yaşama Yolları:
Konunun değişik açıdan ele alınmasında fayda görülmektedir.

A — İyi beslenme
1. Niçin besleniriz?
— Büyümek için,
— Vücudu onarmak için,
— Enerji kazanmak için,
2. Çeşitli besin almak
— Temel besin grupları,
— Sağlığa uygun besin,
— Bütçeye uygun beslenme,

3. Bebeklerin, çocukların, hastaların, yaşlıların beslenmesi.
4. İyi beslenme alışkanlıktan

— Besinlerin seçimi (Temiz-taze),
— Besin maddelerinin değeri, korunması, pişirilmesi, saklanması,
— Sofra adabı, tertibi,
— Yeme alışkanlıkları (iyi çiğnemek, belli saatlerde yemek, yemek öncesi, sonrası temizliği, sofrada neşeli olmak),
— Kahvaltının önemi.

B — Temizliğin İnsan Sağlığındaki Önemi.
C — Hastalıklardan Korunma:

1. Hangi hastalıklarla karşı karşıyayız?
2. Bu hastalıklar nasıl geçer?
3. Koruma ve tedavi:

— Aşı, serum nedir?
— ilâç ve antibiotikler,
— Bir ecza dolabı hazırlama,
— Çevredeki batıl inançlar nelerdir?

2. Güvenlik İçinde Yaşama Yolları:

Fert toplum sorumluluğuna değer veren bir anlayış içinde belgi, teknik güzel sanatlar ve ekonomi bakımından çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı halinde eşit eğitim imkânları içinde istidat ve kabiliyetlerine uygun bir çalışma yapıyorsa güvenlik içindedir. Böyle bir ferdi;

a) Kendine güvenir, davranışlarını kontrol eder, iyiye yönelir.
b) Payına düşen görevi en iyi şekilde yapmaya gayret eder.
c) Görev ve sorumluluklarını daima yerine getirme alışkanlığını kazanır.
d) Kendi gücü ve yeteneği içindeki görevleri başkalarının vermesini beklemeden kendisi almaya isteklidir.
e) Yaptığı bir ödevi amaca uygun bir şekilde tamamlayıp tamamlamadığını kontrol etmeyi ve değerlendirmeyi bilir.
f) Evinde, okulunda ve çevresinde seviyesine uygun, görev ve sorumluluklar yüklenir.
g) Başarılı olduğu zaman aşın öğünmelerden sakınmayı başarısızlık karşısında ümitsizliğe düşmemeyi öğrenmiştir.

Bunlar öğrencilerle tartışılırken onlara, sağlıklı ve güvenlik içinde yaşama yollan açıklanır hem de görüşleri değerlendirilecek güvenlik içinde olmaları alanında tavsiyelerde bulunulmalıdır.

XIII — Grupla İyi ilişkiler Kurma Yollan Üzerinde Durulması:

Okullarımızın, çocuğa, aile içinde ve toplumun diğer üyeleri ile olumlu bağlar kurabildiği ölçüde mutlu bir kişilik geliştirebileceğini, çevresindeki insanlarla iyi işbirliği yapabildiği ölçüde başarıya ulaşabileceğini duyurmayı ve benimsetmeyi amaç edinmesi eğitimimizin genel ilkelerindendir.

Çocuklar okul döneminde :

1. İyi bir aile hayatının dayandığı temel ilkeleri kavramış, payına düşen görev ve sorumlulukları öğrenmiş ve benimsemişse,

2. Başkaları ile birlikte yaşamayı ve beraber çalışmayı öğrenmişse, yukarıdaki amaç gerçekleşmiş olacaktır.

İyi bir aile hayatının dayandığı temel ilkeleri kavratmak ve payına düşen görev ve sorumlulukları öğretmek ve benimsetmek için:

a) Ailenin Türk toplumunun temeli olduğuna inandırmak ve aileye değer vermeği benimsetmek,

b) Mutlu bir aile hayatının karşılıklı sevgi, saygı ve hoşgörürlük içinde, demokratik bir işbölümüne dayandığını kabul ettirmek,

c) Aile hayatının ahlâkî ve manevî değerlerini kavramaya ve yaşatmaya alıştırmak,

c) Ev ve aile hayatı ile ilgili basit ev işlerini öğretmek ve gerekli becerileri kazandırmak,

e) Kendi istek ve heveslerini ailenin yaşama, tayin ve geçim imkanlarına uydurmaya çalışmasını sağlamak ve gerektiğinde ailenin zor şartlarına ferafatla katlanabilmek,

f) Gücüne uygun bir işte çalışarak ailenin gelirine yardımcı olabilecek güçte yetiştirilmesine imkan vermek, gerekmektedir.

Başkaları ile birlikte yaşamayı ve beraber çalışmayı öğretmek için:

a) Üyesi olduğu her grupla kendisine düşen görevleri seve seve yerine getirilmesi,

b) Genel nezaket kurallarına uymaya çevresindeki insanlara saygı, anlayış ve güler yüz göstermeye çalışması,

c) İnsanlar arasındaki duyuş ve anlayış farklarına saygı duyması, toplumun bütünlüğünü bozmaya farklı duyuş ve görüşlerin toplumun kültür ve sosyal bakımlardan zenginleştirdiğine inandırılması sağlanmalıdır. Böylelikle:

1. Bir toplum içinde; kendi görüş ve duyuşunu savunabilir.
2. Grubun, çoğunluk kararma saygı ile uyar.
3. Gerekirse çoğunluğun faydasına inanır ve fedakârlıkta bulunabilir.
4. Beraber çalışma ve karar verme kurallarını bilir ve uygular.
5. İlişkilerinde iyi niyet sahibidir ve yapıcıdır.
6. Davranışlarında samimi ve dürüsttür. Böylelikle sözüne güvenilir, insan yetiştirilmesi mümkündür.

Daha geniş bilgi vermesi bakımından beşerî ilişkileri açıklayan ve bir teşkilâtta yönetici durumunda bulunanın bu ilişkileri nasıl sağlaması gerektiğini açıklayan bir seminer notundan bir bölüm aynen alınmıştır. ([129])

«Yöneticinin işi, ([130]) yönetime katılanların çabalarını koordine etmek ve müşterek bir amaca ulaşmalarını sağlamaktır. Yönetimin başarılı olabilmesi için, yöneticinin, insanlar arasındaki bu ilişkileri anlaması ve azami verimi sağlayan grup ve ekip çalışmasının nasıl yaratılabileceğini bilmesi gerekir. Yöneticinin kararları ve hareketleri insanları daima etkiler, yönetici, emrinde çalışan kimselerle teşkilâtın ihtiyaçları arasında düzenli bir denge kurabilecek yolları bulabilmelidir. Bütün bunları yapabilmesi için de yöneticinin, beşerî münasebetler konusunda etraflı bilgi sahibi olmasının büyük yardımı olacaktır.

Beşerî münasebetler, kişilerin verimli bir şekilde işbirliğine dayanarak hep birlikte çalışmalarına sebep olan bir iş çevresinde birleşmeleri ve bununla hem ekonomik ve hem de psikolojik ve hem de sosyal anlamlarda tatmin olmaları projesi olarak tanımlanabilir. Bu tanımlama yapılırken, olumlu ve başarılı beşerî münasebetlerin var olduğu farzedilmiş ve insanların, karşılıklı olarak birbirlerini etkiledikleri zaman böyle bir münasebet kurma arzusunda oldukları kabul edilmiştir. Bu bakımdan, beşeri münasebetlerin gerçek fonksiyonu, teşkilâttaki insanları, hem kendi ihtiyaçlarını doyuracak ve hem de teşkilatın amaçlan başarılı olarak gerçekleştirecek grup çalışmaları geliştirmeğe sevketmektedir. Bu tanımlama üzerinde durulacak bazı hususları kapsamaktadır. Bunlardan **birincisi,** beşeri münasebetlerini, ekonomik ve mekanik unsurlardan çok, insanların üzerinde durmasıdır, **ikincisi** konu olarak ele alınan insanların teşkilâtla bir ortamdan ziyade, teşkilâtlanmış sosyal bir çevre içinde bulunuşudur.

Üçüncüsü beşerî münasebetlerin esas faaliyeti, insanları teşvik etmektir. (Gütmek). Bir teşkilâtta yönetici çalıştırdığı insanların hareketlerini ne sınırlandırır, ne onları zorla amaca doğru iter ve ne de emrindekilerini, tıpkı bir makina gibi yönetmeye kalkar. Yöneticinin gerçek fonksiyonu, mahiyetindeki kişilerin başarı çabalarını veya güdülerini yüzeye çıkarmak ve bunlara istikamet vermektir. İş dünyasında, beşeri kaynakların dışında bütün kaynaklar, mekanik kurallar yani verilenden fazlasını hiç bir zaman

---

(129) Kantarcıoğlu, Selçuk., **Öğretmen görevleri dışındaki personelin Verimli Çalıştırılması ve Denetimi.** MEB. PAKD. No: 74 - 23 (Millî Prodüktivite Merkezince düzenlenen verimlilik Seminer için hazırlanmıştır.) Sahife: 17, 18, 19

(130) Robert V. Ponfıold., **Örgütte Beşeri Münasebetler** MEB. Teknik Yayımlar Genel Müdürlüğü 1969

alınmaması, esasına göre yönetilir. Yalnız ve yalnız insan, teşvik edilen yaratıcılığı ile, verilenden daha fazla bir hasılat elde edebilir. Üretim ancak insan sayesinde olur.

Beşerî münasebetler tanımlamasının kapsadığı **dördüncü** husus ise, teşvik etmenin, hem iş koordinasyonu ve hem de ilgili kişilerin işbirliğini gerektiren grup çalışmasına doğru yöneltilmesidir. Koordinasyon, belli işleri görürken zamanın ve iş sırasının verimli şekilde ayarlanması demektir. İşbirliği (kooperasyon) ise, belli amaçlara ulaşmak üzere ilgili kişilerin birlikte çalışma isteğini belirtir. Bu iki terim arasındaki fark, bir sirk çadırının kazığını çakan beş kişilik grubunun örneği verilerek açıklanabilir. Grubun bir maça birlikte ulaşma çabası (işbirliği) vardır ki, bu da çadır kazığını çakmaktır. Bununla beraber, eğer çekiç vuruşları iyi ayarlanmazsa (koordine edilemezse) kazığı birlikte çakarken işçiler, hem birbirlerine engel olacaklar ve hem de sonuçta, karışıklık, tehlike ve asgari verimden başka birşey elde edemiyeceklerdir. Bu örnekden de anlaşılacağı üzere, işbirliği tek başına tam verimi sağlamaz; bunun yanında grup veya ekip çalışmaları için vazgeçilmez bir unsur olan koordinasyonun da bulunması gerekir. Kurallara veya emirlere, düşünmeden harfi harfine itaat etmekle örgütsel bir çeşit sabotaj yapılmış olur. «Bütün bir kamyonu» boyaması emredilen askerin hikâyesi buna güzel bir örnektir. Askercik, gerçekten bütün kamyonu (motor, ön cam ve içerideki kanepeler dahil olmak üzere) baştan aşağı boyamıştır.

Beşinci husus, beşerî münasebetlerin, ekip veya grup çalışması, yoluyla hem kişilerin ihtiyaçlarını karşılama ve hem de örgütsel amaçlara ulaşma çabalarının ikisini birden kapsaması ve ikisine birden aynı derecede önem vermesidir. Her insanın örgüt, içinde çalışarak sağladığı kazançla tatmin ettiği birtakım ihtiyaçları vardır. Bir örgütte çalışan, ekonomik, sosyal ve psikolojik karşılıklar bekler. Her insan diğerlerinden farklı olduğuna göre, bu beklenilen karşılığı nev'i de kişiden kişiye değişecektir. İnsanlar, örgüte bazı ihtiyaçlarının tatmin edileceği düşüncesiyle gelirler. Şu halde, çalışmaların işbirliğini kazanıp bunu sürdürmek için örgütün, çalışanlara, ekonomik, sosyal ve psikolojik karşılıklar sağlayacak bir ortam yaratması gerekir. Örgüt, bütün istekleri aynı zamanda karşılayamaz; çünkü, bir kişiyi memnun ederken (meselâ terfi ettirirken) terfi ettirilmeyen üç kişinin memnuniyetsizliğine sebep olunabilir. Bununla beraber, bir örgütte, herkesin ihtiyaçlarının optimum seviyede tatmin edilebileceği bir çevre veya ortam yaratmak mümkündür.

Bu tanımlama çevresinde örgütsel sistem verimli bir şekilde faaliyet gösterdiği zaman, hem çalışan kişinin ve hem de örgütün ihtiyaçları karşılanmış olur. Çalışan kişi yaptığı çabadan çok daha üstün değerde karşılık sağladığı için kazançlıdır. Diğer taraftan, örgüt de daha üstün

değerde bir verim sağladığı için amaçlarına ulaşmış olur. Örgütün amaçlarının toplumun hedeflerine uygun olduğunu farkedersek, bu durumda, daha fazla hasılatın elde edilmiş olmasıyla toplum da yararlanır. Bunlara ilâveten, sistem verimli olarak işlediği vakit, bu arada her çalışanın yaşama standardı da yükseleceğinden, kişi, içinde yaşadığı sosyal sistemin kaynaklarına bir çeşit katkıda bulunur. Böylece, sistem kendi amaçlarına ulaşmak için kendi gücünü kullanarak gelişir.

Bu suretle, beşeri münasebetler tanımıyla ilgili **altıncı** bir husus belirmiş oluyor ki, bu da, hem kişilerin ve hem de örgütün basan ile sonuçlara ulaşma isteğidir. Yani maksat, hasılaya oranla kaynaklan asgariye indirmektir. Bir örgüt için bu prodüktivite veya beher birim hasıla veya hizmet için asgari maliyet demektir. Hiç şüphe yoktur ki, bu örgütle insan arasında nasıl bir ilişki olması gerektiği konusunda ahlâk yargılan yapmaktan ziyade, toplumsal sistemde optimum ve şekilde elde edileceğini belirten bir prodüktivite kavramıdır;

XIV — Okulla İlişkili Kuruluşların Tanıtılması

Bu alandaki çalışmalar, çevrenin özelliklerine göre çeşitlilik gösterdiğinden belli bir program verilememiştir.

Ancak, okulla ilişkili rehberlik çalışmalarına yardım eden hemen hemen her çevrede bulunan kuruluşların bazılarının adlan aşağı çıkarılmıştır. Bunların sayısını sınıf öğretmenleri ve okul yöneticileri çoğaltabilirler. Konu ele alınırken, Yönetmelikler bölümünün 6 ncı maddesindeki Yönetmelik gözönünde bulundurulmalıdır.

1. Rehberlik Merkezleri
2. Okul Koruma ve Yardım Derneği,
3. Okul - Aile Birliği,
4. Bir Evvelki Öğrenim Kurumu (İlkokul, Ortaokul vb.)
5. Aynı seviyedeki öğrenim kurumlan (meslek liseleri, diğer ortaokullar vb.),
6. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu,
7. Kızılay Kurumu,
8. İş ve İşçi Bulma Kurumu,
9. Millî Eğitim, Gençlik ve Spor Bakanlığına ait Kuruluşlar,
10. Kitaplıklar,
11. Sağlık Merkezleri,
12. Yeşilay Kurumu,
13. Belediye,
14. Kaymakamlık, İlköğretim Gençlik ve Spor Müdürlüğü, İlköğretim Müfettişliği, Valilik, Millî Eğitim Gençlik ve Spor Müdürlüğü,

15. Trafik Merkezi,
16. Elektrik Santrali,
17. Sulama İşleri,
18. Spor Merkezleri,
19. Müzeler,
20. Türk Hava Kurumu.

XV — Çevredeki Önemli iş Yerleri ile Tarım ve Endüstri Kuruluşların Tanıtılmağı

Bu konu çevrenin özelliğine göre üç bölüm ayrı ayrı olmak üzere ele alınmalıdır.

1. Çevredeki önemli iş yerleri,
2. Çevredeki tarım kuruluştan,
3. Çevredeki endüstri kuruluşları.

Ancak kalkınma plânlarında genel sınıflandırmada böyle bir ayırıma rastlanılmadığından konunun daha iyi açıklanabilmesi için çevredeki kuruluşlar Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Plânı esasları çerçevesinde, Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Plânı (1973-1977) ye göre, 1975 programında şöyle gruplandırılmış ve her sektörde hangi kuruluşlar varsa onların tanıtılması yoluna gidilmiştir. Okullar çevrelerinde bu kuruluşlardan hangisi varsa, onu tanıtabilmelidirler.

I — Tarım	Toprak ve su kaynakları Bitkisel ürünler Hayvancılık Ormancılık Su ürünleri
2 — Madencilik	Metaller Enerji Kaynakları (Petrol, taşkömürü) Ametaller Petrol, Taşkömürü
3 — Enerji	Elektrik cereyan, Kok, Havagazı
4 — İmalât	Sanayi-Gıda, İçki, Tütün, Dokuma-Giyim, Orman ürünleri, kâğıt, Basım, Deri, Lastik, Plastik, Kimya, Petro Kimya, Cam, Seramik, Demir, Metal Eşya, Elektronik, Karayolları, Taşıtları, Demiryolu, Gemi İnşa Sanayi.
5 — Ulaştırma	Karayolu, Demiryolu, Denizyolu, Havayolu ulaştırması, Radyo, Televizyon.
6 — Turizm	Turist, Turistik tesisler.

XVI — Gelecek Yıla Ait Öğretim Programları Hakkında Bilgi Verilmesi ve Seçmeli Derslerle İlgili Olarak Öğrenci Eğilimlerinin Tesbit Edilmesi

Bu konu ele alınırken ilk plânda bir sonraki sınıfta okutulacak ders programlan açıklanmalı, sonra okulun imkânlarına göre açılması düşünülen seçmeli dersler üzerinde durulmalıdır. Daha sonra da öğrencilerin seçmeli derslere ait eğilimleri tesbit edilmelidir.

Seçmeli derslere ait öğrenci eğilimlerini anlamak için sınıf durumlarına göre, seçmek zorunda oldukları ders saatlerine uygun olarak birer teklif alınmalı ve bunlar bütün sınıflardaki öğrenci isteklerine göre tesbit edilerek okul yöneticilerine yardımcı olacak aşağıda örnekte görüldüğü gibi bir listesi yapılmalıdır.

TABLO V

Okul İmkânlarına Göre Gelecek Yıl Açılması Düşünülen Seçmeli Dersler	İstekli öğrenci Sayıları						
	I-A	I-B	I-C	I-D	I-E	Toplam	istek sayısına göre sıra
	8	6	5	6	4	29	5
	11	4	5	9	7	36	2
	7	9	7	8	11	42	1
	3	5	4	3	6	21	7
	4	7	7	8	7	33	3
	5	4	6	5	4	24	6
	3	3	8	7	9	30	4
Toplam	41	38	42	46	48	215	—

Bu şekilde sınıf öğretmenleri tarafından verilen bilgilere göre düzenlenen cetvel yeni öğretim yılı başında Ders Dağıtımı yapılırken ve okulun durumuna göre seçmeli dersler açılırken gözönünde bulundurulmalıdır.

XVII — Geçen Yıl Okunan Derslerdeki Başarının Grupça Değerlendirilmesi, Başarı Durumunun Genel Yönleriyle Tartışılması

Genellikle her yılın, ders, sınıf ve okul basan oranı birbirinden farklıdır. Bunların her sınıfta değerlendirilmesi, öğrenciler tarafından çok şeyin bilinmesine ve okuldaki yönetici, öğretmen ve öğrencinin birbirine daha çok yaklaşmasına sebep olduğundan okul, öğretmen ve öğrenci için çok önemlidir.

Ancak konuyu iki yönü ile ele almak gerekmektedir.

1. Öğrencilerin çoğunun geçen yıl okudukları derslerdeki başarının değerlendirilmesi,
2. Öğrencilerin halen bulundukları sınıfta geçen yıl okunan derslerdeki başarının değerlendirilmesi.

Birincisinde, öğrencileri geçen yılki kendi durumları, ikincisinde geçen yıl sınıflarındaki durum anlaşılabilecektir.

Hangisi istenirse istensin, her dersin adı yazılarak aşağıdaki gibi bir cetvel düzenlenerek konunun öğrencilerle tartışılabilmesi mümkündür.

TABLO VI

Dersin Adı	Sınıf mevcudu	Bütünleme sonunda sınıfını geçenler	Bütünleme sonunda sınıfta kalanlar	Sınıfın geçenlerin yüzdesi	Sınıfın geçemiyenlerin yüzdesi	Derslerin Başarı Sırası
Türkçe	50	45	5	90	10	6
Matematik	50	38	12	76	24	9
Sosyal Bilg.	50	46	4	92	8	5
Fen Bilgisi	50	40	10	80	20	8
Yabancı Dil	50	40	10	80	20	7
Resim	50	48	2	96	4	4
Müzik	50	49	1	98	2	2
Beden Eğit.	50	50	—	100	—	1
Alan	50	48	2	96	4	3

Not: Bu cetvel bir örnektir.

XVIII — Çevredeki Üst Öğrenim Kurumlarıyla İş Yerlerinin Gezilmesi

Çevrenin çocuk üzerindeki etkileri kısaca IX. Bölümde açıklanmıştır. Gerek üst öğrenim kurumlan gerekse iş yerleri çocuğun hem ilgisini çekmekte, hem de faaliyetlerinin o yönde olmasını sağlamaktadır. Başka bir ifade ile çevre, problemlerinin gerçek olarak kavranmasında ve daha geniş bilgiler için öğrencilerin motive edilmesinde değerlileri öğretim aracı olarak hizmet etmektedir.

Çevredeki üst öğrenim kurumlan ve iş yerleri çocukların hem ilgilerini hem de bildikleri bir alanı seçerek yönelmelerine yardım edeceğinden bu kurumların ve işyerlerinin tanıtılması belli bir plân içerisinde ele alınmalı-dır.

İnceleme gezileri mevcut bilgileri arttırır, yanlış bilgilerin doğru olanlarını belirler, teessüsü giderir, çocukların meslek seçmelerinde bilerek adım atmalarına yardımcı olur. Bu gezilere katılan her çocuk birer gözlemci durumunda olduğundan gezilerde ve noktalara gözönünde bulundurulmalıdır:

a) Geziden önce çocukların geçmiş yaşantıları daha anlayışlı ve daha dikkatli gözlemler yapabilmesi için iyi bir şekilde organize edilmelidir.

b) Gezi sırasında nelerin gözleneceği açıklanmalıdır.

c) Gezide gözden kaçacak noktalar önceden çocuklara bildirilerek dikkatleri o noktalara toplanmalıdır.

d) Gezide not alma, soru sorma, yardımlaşma, doküman toplama yolları belirlenmelidir.

e) Gezilerde olumlu tavırlar geliştirilmesi için, gereken kurallardan ve bazı sınırlamalardan bahsedilmelidir.

f) Gezilerde okul ve çevre ilişkilerinin daima olumlu yönde gelişmesi sağlanmalıdır.

g) Gezilerde çevredeki her türlü maddi ve manevi kaynaklardan yararlanmalıdır. (Nüfus, yerleşme, tarih, alışveriş, ulaşım, sağlık, eğitim, cami, dinlenme yerleri, ekonomik durum vb.)

h) Çevredeki üst öğrenim kurumları ve iş yerlerini **inceleme gezisine çıkmadan önce:**

1. Bunların adları, yerleri, amaçlan, tesbit edilmeli, varsa bunlarla ilgili kaynaklar sağlanmalıdır.

2. Gezinin zamanı, hareket saati, nerede toplanılacağı, nasıl gidileceği, ne zaman dönülebileceği, herkesin neler yapacağı tesbit edilmelidir.

3. Geziye giderken fotoğraf makinesi, kalem, kâğıt vb. nelerin kimler tarafından alınacağı belirtilmeli, hepsi için bir plân yapılmalı ve bu plân yapılmalı ve bu plân gezinin temel öğretim amacına uygun olmalıdır.

i) Gezi esnasında:

1. Gezi plânının aynen uygulanması sağlanmalıdır.
2. inceleme öğrenim kurumu veya iş yerlerinin genel çalışma esaslarına uyulmalıdır.
3. a, b, c, d, e, f, g, h maddelerinde değinilen hususların gerçekleşmesine çalışılmalıdır.

j) Geziden döndükten sonra:

1. Gezide görülenlerin tartışılmasına imkân verilmelidir.
2. Toplanan veriler değerlendirilmelidir.
3. Anlaşılmayan noktalar birlikte çözümlenmelidir.
4. Gerekiyorsa sınıfta ayrıca tamamlayıcı bilgiler verilmelidir.
5. Gezilerde yeni bazı şeyler görüldüğü ve bazı kavramlar geliştirildiği için bunlar çeşitli yollarla ifade edilebilmeli, böylelikle yaratıcı faaliyetlere yer verilmelidir.
6. Geziden döndükten sonra en önemli bir nokta da gezinin değerlendirilmesinin yapılmasıdır. Bu değerlendirmede bazı kriterlerin tesbit edilmesi gerekmektedir. Bu kitap arasında şunlar yer almalıdır.

a) Gezi amacınızı gerçekleştirdi mi?
b) Gezinin başarılı olmasına etki eden faktörler var mı?
c) Zaman kâfi geldi mi?
d) Gidiş - gelişte aksamalar oldu mu?
e) Karşılaşılan güçlükler nelerdir?
f) Öğrenciler yararlandılar mı?
g) Öğrencilerin en çok hoşlandıkları ve en çok hoşlanmadıkları şeyler nelerdir?
h) Gezi sonuna kadar dikkat ve ilgi devam etti mi?
i) Gezide gezi kurallarına uymayan öğrenciler oldu mu?
j) Öğrenciler bu geziden ne gibi tavır ve değer yargılan kazandılar? v.b.

Bu sorular daha çoğaltılabildiği ve herbirine belli puanlar verildiği takdirde somut sonuçlar almak mümkün olabilmektedir.

XIX — Öğretim Kurumları ve İş Yerlerinden Davet Edilecek İş ve Meslek Adamları Aracılığı İle Bu Alanlarda Bilgi Verilmeği

Hem çevrenin tanıtılması hem de seçiminde önemli rolü olan bu konu üzerinde okullar ciddi bir şekilde durmalıdırlar!

Genellikle meslek seçiminin hangi şartlarda olduğu kitabımızın ilk konusunda açıklanmış, böyle bir yanılmanın önüne geçebilmek içinde, mesleki rehberlik bölümünde nelerin yapılması gereği üzerinde durulmuştu.

Öğretim kurumlan ve iş yerlerinden davet edilecek iş ve meslek adamları öğrencilere tanıtılmak ve bu alanlar hakkında bilgiler verilerek öğrencilerin ilgilerinin ne yönde olduğu konusunda onlar dikkatleri çekilerek tesbit edilmelidir.

Genellikle insanların hangi işi bulurlarsa o işe elverişli olduklarını zannetmemeleri için çevrenin özelliklerine göre iş ve meslek adamlarının bilgilerine başvurulmalıdır.

Bu konunun nasıl ele alınacağı özlü bir şekilde meslekî rehberlik bölümünde açıklanmıştır. Ancak tanıtmayı yapacak yani bilgi verecek kişinin, işinin ehli, öğrencilere konuyu açıklayabilecek ve benimsetecek görgü bilgi ve ihtisas sahibi olması gerekmektedir.

XX — İmtihanlarda Başardı Olma ve Çalışma Yollarının Öğretilmesi

Bu konuya kısaca X. bölümde değinilmiştir. **Öğretmenler imtihanın,** öğrencilerin öğrenime devam etmek ve bir üst dereceye geçmek için gerekli kavram ve metodları kazanıp kazanmadıklarını kontrol ettiği kabul edilir; ayrıca imtihan öğretmenlerin yaptıktan öğretimin tesirlilik derecesini ölçe-bilmelerini ve öğrencilere noksanlıklarına, istidatlarına ve kabiliyetlerine göre rehberlik edebilmek için onların bilgileri hakkında gerekli yeri ve belirtileri toplamalarını da sağlamak durumundadır. ([131])

Öğrenciler için imtihan, kabiliyet ve verimlerinin mihenk taşı olmak ve ve onları okumağa teşvik etmek amacındadır, (ama, pek sık olan başarısızlıkların çok hallerde çaresi bulunmaz bir «hayal kırıklığı» frustration duygusu yaratıp dururken, gerçekten bir teşvik faktörü olup olmayacaktan sorulabilir.)

Aileler için imtihan, çocukların benlikleri hakkında düzenli olarak karnelerindeki daha açık bilgiler vermek ve böylece öğrencilerin ilerdeki meslek seçimleri için değerli yol gösterici unsurlar getirmek iddiasındadırlar.

---

(131) Agazzi, Aldo; **İmtihanların Pedagojik Yönleri.** M. E. Basımevi İstanbul -1970 Çeviren: İsmet Birkan Sahife: 32 - 33

Nihayet öğretim kurumlarının yöneticilerine imtihanların, dersleri daha iyi düzenlemek, öğretmenlerin değerlerini anlamak, okullarda ve ders programlarında reformlar yapmak imkânlarını verecek bilgiler sağlamaları gerekir. Hangi açıdan alınırsa alınsın, imtihanların okul ve eğitim sisteminin ayrılmaz bir parçası olduğu açıkça görülmektedir.

IX. Millî Eğitim Şurası Kararlan gereğince her öğrenciyi okulda yetiştirebilme görevini kazanabilmek için; programlar amaç olarak değil araç olarak kullanılacak ve her öğrencinin yeteneği ölçüsünde daha ileri bir düzeye geçmesine yardım edecek; ölçme ve değerlendirme, yetişmemiş öğrenciyi elemek için değil, öğretimin verimliliğini ve etkiliğini artırmaya yarayan bir araç olarak kullanılacaktır. Ayrıca, bütünleme sınavları sorunda kaç dersten olursa olsun başarısız notu olan öğrencinin durumu hakkında aynı öğrencinin yetişmesinden sorumlu! bütün öğretmenlerin toplandığı sınıf öğretmenler kurulu karar vermektedir.

Bu duruma göre; yeni sistemde eleme (elimination) yerine, seçme (selection) ilkesi «Yöneltme» ilkesine dönüştürülecek ve imtihanlarda buna göre ele alınacaktır.

İmtihanlar:

a) Öğrenciyi ders çalışmaya sevkettiği,
b) Öğrendiğini yeniden ele alıp düşünmeğe yönelttiğini,
c) Bilgilerini derleyip toparlamağa ve sınıflandırmağa teşvik ettiği,
d) Sorumluluk duygusunu geliştirdiği,
e) Çalışmasını düzenlemeyi öğrettiği,
f) Hayatın güçlüklerini yenme alışkanlıkları kazandırdığı, için büyük önem taşırlar. İmtihanların yapılış tarzları ve çeşitleri sınıf geçme ve imtihan yönetmeliklerinde belirtilmiştir.

İmtihanlarda başarılı olmak için aşağıdaki önemi notlara dikkat etmek gerekmektedir.

1. Sözlü imtihanlarda başarının kaynağı konuların iyi bilinmesidir. Konular iyi bilinince onları aktarmakta kolay olur. Aktarırken günlük hayatımızda iletişimi sağlayan konuşma; rahatlık içerisinde,konu dışına taşmadan, hiç bir şeyden korkmadan yapılmalıdır. Utangaçlık ve alınganlık rahat bir konuşmayı anlaşılmaz hale getirdiğinden böyle bir durum yaratıl masına çalışılmalıdır.

2. Yazılı imtihanlarda da soruların dikkatle okunması, istenenlere karşılık verilmesi ve dikkatli bir şekilde yazılarak cevaplandırılması gerekmektedir. Akla gelmeyen soruların cevapları üzerinde fazla durmadan, diğer soruların cevaplan verilmeli, cevapta şüphe edildiğinde ilk akla gelen yazılmalıdır. Yazma işi bitince imtihan kağıdı kontrol edilmeli, cevapların

sorularla istenileni tam yansıtıp yansıtmadığı üzerinde durulmalı, buna göre gerekli düzeltmeler yapılmalıdır.

3. İmtihanlar esnasında ve imtihanlara hazırlanırken kaygılı ve sinirli olmamaya çalışmalı ve böyle bir davranış geliştirilmeli bütün konuları kapsayacak bir plân içerisinde imtihana hazırlanmalıdır.

4. İmtihana çalışma, her zamanki çalışma hızında, özet çıkarmak, çıkacak soruları önceden tasarlamak, bütün konulan içine alan sorular hazırlamak, zayıf konular üzerinde fazla durmak, zayıf not alınan derslere daha çok çalışmak şeklinde olmalıdır.

5. İmtihanlara hazırlanırken özet çıkarmak, özeti nasıl bir soruya cevap olabileceği düşünülmeli ve böyle bir tutum içinde çalışmalıdır.

6. imtihanlarda sorulan, sorulara ait açıklamaları dikkatle anlaşılıncaya kadar okumalı cevaplar tasarlanmalı ve belli bir düzen içerisinde cevaplar verilmelidir.

7. İmtihanlara, hazırlanmadan asla girilmemelidir. Şansa bırakmak, konuların yansım bilerek geçecek not almak, kopya gibi kolay not kazanmak gibi yollara başvurmak tehlikeli ve zararlı yollardır.

Kolay not alma yolunu seçen bir öğrenci:

a. Kolay yoldan başarıya erişme alışkanlığı kazınır, atıldığı hayatta hile, yolsuzluk, hırsızlık, karaborsacılık gibi kötü kazanç sağlama yollarına başvurur.

b. Tembelliğe alışır, bilgileri zayıf kalır, çalışanlara karşı tepki geliştirir.

c. Cesaretsiz olur, suçluluk duygusu onun bütün hayatını etkisi altına alır.

d. Derslere karşı ilgisi azalır, dikkati dağılır.

Bunların önüne geçmek için şu noktalar üzerinde önemle durulmalıdır:

a. Çalışan her insanın genellikle başarıya ve istediği hedefe ulaşacağının kavratılması,

b. Diploma alamama, sınıf geçememe, zayıf not alma korkusunu ortadan kaldırılması,

c. Kopyanın zararlarının açıklanması, kopye ile not alanların övünme sorunu yerine utanma, o bilgiye sahip olamama gibi kötü davranış geliştirilmesine sebep olduğunun, samimi bir atmosfer içerisinde öğretmen – öğrenci ilişkilerinin olumlu bir şekilde düzenlemek suretiyle kavratılması,

d. Kopye ve diğer kötü alışkanlıklara başvurulmaması için gerekli her türlü imkânların yaratılması,

e. Dersin, konunun ve öğretmenlerinin sevilmesinin başarıyı etkilediği, okulda istenilenlerin öğrencilerin yararına olduğu kanaatına öğrencilerin inandırılması gerekmektedir.

XXI — İş Yerlerinde, Oklularda ve Ailede Kişiler Arası İlişkilerin Tartışılması

Çocuğu, karşılanması gereken beden, ruh ve toplumla ilgili ihtiyaçlarını, geliştirecek, çeşitli istidat ve kabiliyetleri bulunan değerli bir varlık olduğunu kavratıp onu kişilik ve ahlâki karakter sahibi iyi bir yurttaş olarak yetiştirmek; aile içide ve toplumun diğer üyeleri ile olumlu bağlar kurabilmesi böylelikle mutlu bir kişilik geliştirebilmesini sağlamak, çevresindeki insanlara iyi işbirliği yapabilmesine çalışmak gerekmektedir.

Daha önce açıklandığı gibi iyileri **aile** hayatının dayandığı temel ilkeleri kavramış, payına düşen görev ve sorumlulukları öğrenmiş ve benimsemiş, başkaları ile birlikte yaşamayı ve kardeş çalışmayı öğrenmiş bir çocuk aile ilişkilerinde:

1. Ana - baba ve çocuğun ailenin temeli olduğunu,
2. Aile yuvasının çocuk için her şeyi sağlayan ana - babanın sürekli olarak aileye gerekli yardım yapan yer olduğunu,
3. Aile topluluğunu, aile arasındaki karşılıklı anlayışı aileyi kenetleyen duygu bağlarını sevgi, saygı, takdir etme, nezaket, koruma ve güveni, aile topluluğunun tesbit eden üyeleri birbirine karşı tutumlarını ailenin öteki ailelerle ilişkilerini misafirlik ve komşuluğun ne olduğunu bunlara nasıl davranılacağını yakınen bilmektedir.

Okulda ve işyerlerinde insanların birbirleriyle ilişkilerinde:

1. Bütün çalışmaların demokratik yaşayışın kurallarına göre düzenlenmesinin gerektiğini,
2. İnsanların karşılıklı hak ve sorumlulukları taşıdıklarını ve birbirlerinin görüş ve inanışlarını, saygı ve hoşgörürlükle karşılamalarının zorunluluğunu,
3. Beraber çalışma, sorumluluk alma, yardımlaşma ve karar verme kurallarını uygulamanın gerektiğini,
4. Aile, okul ve toplum hayatının dayandığı temel ilkeleri ve topluluk halinde yaşamanın zorunluluğunu,
5. Kanun ve nizamlara karşı saygı duymayı ve devlet teşkilâtımızı seviyelerine göre tanımak gerekliliğini,

6. Öğretmenlerle, güven, saygı, itaat, şükren, vefa; arkadaşlarıyla okulun sınıf ve şubeleri ile iyi kötü ilişkiler kurma, gurubu bazan direnişleri, zayıflan koruma anlayışı adalet duygusunu geliştirilmesinin şart olduğunu,

7. Yurt kalkınmasında, insangücünün en değerli bir zenginlik kaynağı olduğunu ve bu kaynağın en verimli yatırımlar arasında yer aldığını,

8. Yaptığı her işi dikkatli, özenli, düzgün ve temiz yapması, baştan savmacılıktan sakınması, kendi eşyasını, okulunu, onun eşya ve araçlarını, Millî eserleri dikkatli ve özenli kullanması, iyi koruması çalışması gerektiğini,

9. Toplum hayatı için iş ve meslek sahibi olmanın önemini inanmak zorunluluğunu,

10. İyi bir tüketici olmanın memleket ekonomisindeki önemini kavramanın yararlı olduğunu, bilmesi gerekmektedir.

Yukarıda bu kısmı açıklanan bu konular hem tartışılmak ve hem de benimsetilerek iş yerlerinde, okulda ve ailede kişiler arasındaki ilişkiler açıklanmalıdır.

XXII — Kendi Kendini Yetiştirme ve Başarılı Olma Yolları

Başarılı olma yollarına X, XX. kısımlarda değinildiğinden burada sadece kendi kendini yetiştirmeden söz edilecektir. Kendi kendini yetiştirme yollan içinde çocukların kendilerini tanımalarına imkân verilmelidir.

Öğrencilerin kendilerini tanımaları için:

1. Çevresiyle olan ilişkilerinin nasıl olduğunu,
2. Bu yaşa gelinceye kadar geçirdiği gelişim yıllarının değişik yönlerinin durumunu,
3. Mücadele etme, zihnî savunma mekanizmalarından hangisinin kendisinden bulunduğunu,
4. Problemlerini nasıl ve ne şekilde bir çözümde bağladığı,
5. Ruhça sağlıklı kalmak için ne derece çaba sağladığını, bilmesi gerekmektedir.

1. Davranışlarımız, yalnız kendi basan ve başarısızlıklarımızı, mutluluk ve bahtsızlığımızı tayin etmekle kalmaz, öğrenci ve çocuklarımızın gelişimi üzerinde de önemli etkiler yapar, onlar kişiliğine şekil verir. Bu bakımdan davranışlarımız, tutumlarımız ve hareketlerimizle yarattığımız çevre çok iyi bilinmeli ve düzenlenmelidir. Kişiliğin kuvvetli olması, onu meydana getiren bilinç (şuur) bilinç altı ve vicdan gibi üç parçasının kuvvetli olmasını bağlıdır. **Bilinç,** farkında olduğumuz ve kontrol edebildiğimiz zihin etkinlikleridir.

Davranışlarımızı yöneten kuvvetlerin, sevgi ve nefretlerimizin sebepleri bilinç altından doğan düşünce ve duygularımızın gerektirdiği enerji, bilinç altından gelir. Unutulmuş istekler bilinç altından dışarı fırlayarak kendilerini davranış halinde, ifade etmeye uğraşırlar. Kişiliğin üçüncü önemli yönü olan vicdan, insanın kendi davranışlarını özel ölçülere göre eleştirerek bunların iyiliği veya kötülüğü hakkında yargılarda bulunmasıdır.

İşte öğrencilerin kendilerini tanımalarının birinci şartı çevreleriyle ilişkilerinin nasıl olduğunu ve bunların nasıl düzenlendiğini bilmesidir.

2. Kişilik üzerine iz bırakan ilk olaylardan birisi çocukluk çağındaki beslenme şeklidir. Daha sonra ana - babanın öğretmeye çalıştığı tuvalet alışkanlığı gelir. Buna bağlı olarakta, inatçılık etme, meydan okuma ya da işbirliğinde bulunmak kendini gösterir. Ayrıca ilgileri, cinsel duyguları rahatını kaçırır. İşte otomatik olarak gösterilen tepkilerin ve davranış şekillerinin bir kısmı ilk çocukluk yıllan ile ilgili olarak kazanılan davranışların sonucudur.

3. Çevre ile kişilik aralıksız birbirleriyle yarışma halindedir. Kişilik ve çevre arasındaki mücadele genel olarak hem ihtiyaçları hem de çevreyi, kısmende olsa tatmin edecek uzlaşmalar yapılır. Bazan sert dönmek suretiyle problemlerden kurtulmaya çalışılır. Herkes kendini arada bir öfkeye kaptırır. Bu bazan önlenemez kavgaya kadar gidebilir. Bazan da önlenir. Bazı şeyler için beklenmesi gerektiği öğrenilir, yapıcı bir uzlaşmaya varılır.

Kişilik çevre arasındaki mücadele çocuk doğar doğmaz balar. Daha ilk dakikalarda ciğerler hava doldurulurken bu mücadele varlığını gösterir. Zamanla bu mücadelelerden problemlere karşı nasıl tepki gösterileceği öğrenilir. Davranış şekil ve kalıpları geliştirilir. Bu kalıplara zihni savunma mekanizmaları denir. Benimseme, kendini benzetme, yüceltme mekanizmalar bütün hayat boyu kullanılır.

Gün geçtikçe kişilikle çevre arasındaki çatışmaları çözmek için daha başka mekanizmalarda geliştirilir. Bunlar, kişiliği hem güçlü bilinç altı dürtülere ve hem de bunlara karşı olan çevrenin isteklerine karşı savunmaya yaradığı için ödünleme, sebep uydurma, idealleştirme, tepki geliştirme, yön değiştirme, suçu üstünden atma, vb.

4. Davranışların düzeltilmesinde ilk atılan adım, bunun gerçekleşebileceğine inanmak olduğundan her şeyden önce problemin tanınması gerekir. Duygusal zorunlulukların en çok şartlanma belirtilerinden birisi olan kaygı, yaygın olanlarından birisi olan cesaret kırılması, isteksizlik kötümserlik duygularını belirleyen ruhî çöküntü, yüksek baskı altında çalışmak zorunda olan kimselerde görülen heyecanlılık, duygusal hastalığın insanlar ve insan gruplarından sürekli olarak kaçınma ve çeşitli garip davranışlar, insanda görülünce bir problemin olduğu anlaşılır.

5. Ruhça sağlıklı kalmak için:

a. Başkaları ile iyi ilişkiler kurma,

b. Davranış kural ve ölçülerine uyma,

c. Tatmin kaynaklarını arama,

d. Güvenlik sağlama yollarına başvurma,

e. Hayattaki gayelerin gerçekleşmesine çalışma gerekmektedir.

Bunların gerçekleşmemesi halinde hayal kırıklığına uğramadan duygusal olgunluk göstermek gerekmektedir.

Duygu bakımından olgunluğun derecesi şunlara göre belli olur:

1. Almaktan çok vermekle tatmin olmakla,
2. Karşılıklı yardım ve fedakârlık ilişkilerine dayanan dostluklar kurmakla,
3. Ev, okul, çevre, memleket ve dünyanın daha iyi hale gelebilmesine yardım etmekle,
4. Basan ve başarısızlıkları birbirinden ayırt ederek her ikisinden de yararlanmakla,
5. Korku, kaygı ve gerginliklerden sıyrılmakla.

Bu sayılanların ışığı altında öğrencilerin kendilerini tanımaları ve yetiştirilmeleri sınıfta ele alınmalı ve bu yönde davranış geliştirmelerine çalışılmalıdır.

XXIII — Ortaokul Öğreniminin Öğrenciler Açısından Değerlendirilmesi

Bugün hemen hemen dünyanın her ülkesinde yüksek öğrenim çağındaki gençlerin bir bunalım içinde bulunduktan, bunda köhneleşmiş eğitim sisteminin önemli rolleri oldukları, yüksek öğretimde beliren güçlüklerin orta öğrenimdeki aksaklıklardan ileri geldikleri bu alanda yapılmış araştırma raporlarından anlaşılmaktadır.

Şûra kararlarıyla da resmen başarısızlıkla damgalanmış eğitim sistemimiz, uzun yıllardan beri üzerinde çalışılmış IX. Millî Eğitim Şûrasında uygun görülen, yeni sisteme dönüştürülmüştür.

Eğitim sistemini değerlendirirken genellikle:

1. Öğrenci,
2. Öğretmen,
3. Program yönünden

ele almak gerekmektedir.

Öğretmen yönünden ele alırken, öğretmenlerin hem nitelik hem de nicelik bakımından durumu incelenmelidir.

Program yönünden, eğitim sisteminde yapılan düzenlemeler, programlarla kesinlik kazandığından eğitimde meydana gelen yeniliklerin ve yapıların araştırmaların sonuçları programlarla okullara ulaştırılmalıdır.

Öğrenciler yönünden, mevcut ortaöğretim demokratik eğilimler, okulda bulunan yaş grubu ve bunun artış hızı, bölge ve alt bölgelere göre ve cinsiyeti de dikkate alarak ortaöğretim çağında bulunan gençlere sağlanan eğitim imkanlarıyle, sistemin verimi ve sistemi terkedenler bakımından analizi yapılmalıdır.

Konumuz ortaokul öğreniminin öğrenciler açısından değerlendirilmesi olduğundan bulunduğumuz okulda şu noktaların ele alınması gerekmektedir:

Öğrenci sayısı:

«Son onbeş yılda orta öğretimde meydana gelen öğrenci artışı bugün eğitimde meydana gelen önemli sorunlardan birisidir. Orta öğretimdeki öğrenci artışı, bir yandan eğitim sektörünün, diğer sektörlere nazaran, toplum içindeki ağırlığını artırarak dengeyi eğitimin lehine çevirmesine imkân hazırlarken, diğer yandan çoğalan öğrenci sayısı orta öğretimi hazırlıksız yakalamıştır. Öğretmen, bina, araç, program gibi eğitim sisteminin alt elemanları öğrenci artışına paralel bir artış ve gelişim göstermemiştir. ([132]) Başlıklardaki hususlar kalkınma planları ve Bakanlık istatistikleriyle ele alınarak incelenmelidir. Aşağıda bazı örneklere yer verilmiştir.

1955 - 1956 öğretim yılında orta öğretim I. devresinde öğrenci sayısı 100 farzedilirse 1983 -1984 deki artış 901'e yükselmiş bulunmaktadır. ([133])

---

(132) Doğan, Hıfzı, **Türk Ortaöğretim Sisteminin Değerlendirilmesi.** M. E. Basımevi, İstanbul -1972 Sahife: 18 -19

(133) **50. Yılında Milli Eğitimimiz.** M. E. Basımevi İstanbul 1973. sayfa: 86, Kalkınma planları, M. E. B. İstatistikleri.

TABLO VII

Orta öğretim I. devresine devam eden öğrenci sayısının gelişme indeksi (1955 - 1956 yılı için indeks 100 olarak alınmıştır.)

Yıl	Öğrenci Sayısı	İndeks
1955 - 1956	168.435	100
1960 - 1961	324.819	192
1965 -1966	485.882	287
1970 - 1971	880.574	522
1972 - 1973	985.150	582
1983 - 1984	1.517.852	901

Bu artışı bölgeleri karşılaştırarak incelemekte mümkündür.

2. Çağ Nüfusu:

Ortaöğretim çağında kabul edilen nüfus hareketlerinin bilinmesi, eğitim sistemine verilecek yön ile ilgili plânlama çalışmalarının temelini tesbit eder.

Testlere ulaştırılacak eğitim hizmetlerinin kapsamını tayinde eğitimin kalitesinin geliştirilmesinde, öğretmenlerin yetiştirilmesini de, teçhizatın ve araçların miktarını tayinde, yatırımların yapılmasında başlangıç noktası, çağ nüfusunun yoğunluğu ve nüfus hareketleridir. ([134])

Orta öğretim 13 -15 yaşları arası I. nci 16 -18 yaşları II. devre olarak kabul edildiğinden orta okulun durumu şöyledir. ([135])

TABLO VIII

Yıllarına göre 13 -15 yaşlan arasındaki nüfusun artışı ile indeksi (1955 -1956) yılı için İndeks 100 olarak alınmıştır.

Yıllar	Çağ Nüfusu (13 -15)	İndeks
1955 - 1956	1.434.976	100
1960 - 1961	1.666.744	116
1965 - 1966	2.161.944	151
1970 - 1971	2.557.606	179
1972 - 1973	2.592.800	187
1983 - 1984	3.553.310	247

(134) Doğan Hıfzı., **Türk Ortaöğretim Sisteminin Değerlendirilmesi.** M. E. Basımevi, İstanbul -1972 Sahife: 22 - 23

(135) **Aynı İstatistik** Sahife: 86

3. Eğitime Karşı Sosyal Talebin Artması:

Öğrenci sayısının artarak okulların bir sayı baskısı altına girmelerinin en önemli sebeplerinden birisi, halkın eğitime göstermiş olduğu taleptir. ([136])

Bu talep okullaşma oranı, kaydolma oranı ve mezuniyet oranı olmak üzere üç başlık altında incelenmektedir.

a) Okullaşma Oranı: Çağ nüfusundan okula devam eden öğrenci sayısı arasındaki orandan ibaret olan okullaşma oranı orta öğretimin 1. devresinde şöyledir. ([137])

TABLO IX

Yıllara göre 13 -15 yaşlar arasındaki devrede okullaşma oranı.

Yıllar	Çağ Nüfusu (13 -15)	Öğrenci Sayısı	Okullaşma % Oram
1955-1956	1.434.076	168.435	11.7
1960-1961	1.666.744	324.919	19.5
1965 - 1966	2.161.944	485.882	22.5
1970 - 1971	2.557.606	808.574	34.4
1972 - 1973	2.592.800	885.150	34.8
1983-1984	3.553.310	1.517.852	42.7

b) Okula Kaydolma Oranı: Kaydolan öğrencilerin yaşlan 6 ncı sınıf için 13, 9 ncu sınıf için 16 olarak kabul edilmektedir.

TABLO X

Resmi ortaokullarda okula kaydolan öğrenci sayısı ve indeksi (1955 -1956 yılı için indeks 100 olarak alınmıştır)

Yıllar	Yeni Kayıt	İndeks
1955 - 1956	53.410	100
1960 - 1961	110.753	205
1965 - 1966	167.414	311
1970 -1971	306.311	566
1972 - 1973	311.425	577
1983 - 1984	524.693	982

---

(136) **Aynı Eser.** Sayfa: 25
(137) **Aynı İstatistik.** Sayfa: 86

c) Mezuniyet Oranı: Mezun olan öğrencilerin yaşlan 8. sınıf için 15,11. sınıf için 18 olarak kabul edilmektedir.

TABLO XI

Yıllar	Mezun Sayısı	İndeks
1955 -1956	19.508	100
1960 - 1961	39.407	200
1965 -1966	74.596	375
1970 -1971	137.803	690
1972 - 1973	155.171	780
1983 - 1984	226.658	1.162

4. Bir Üst Öğretime Geçiş:

İlk ve Ortaokuldan lise ve dengi okula, liseden üniversite ve yüksek okula geçişte bir çok sosyal, ekonomik ve eğitim problemleriyle bizleri karşı karşıya bırakmaktadır. Bilgi vermesi bakımından 1983 -1984 öğretim yılma ait bir tablo aynen alınmıştır. ([138])

---

(138) **Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı 1983 -1984 öğretim yılı Eğitim İstatistikleri,** Ankara - 1984 s. 7

TABLO XII

BİN ÖĞRENCİDEN ÜNİVERSİTEYE GİREN
(Kademeler Arası Geçiş Oranları %)

Öğretim Yılı			kademeler arası geçiş oranı %	Öğrenci Sayısı
1983,1984	Üniversiteye yeni kayıt	107* (Yeni mezun ← 58 49 → Eski yıl mezunları)	30.8 29.4	57.890 105.158
1982,1983	Liseden mezun	192	64.2	187.833
1980,1981	Liseye yeni kayıt	297	84.9	292.432
1979,1980	Ortaokuldan mezun	350	75.9	344.329
1977,1978	Ortaokula yeni kayıt	461	46.7	453.947
1976,1977	İlkokuldan mezun	986	98.6	970.222
1972,1973	İlkokula yeni kayıt	1000	100	983.694

* Bu oran ve bu sayı liseden yeni mezunları, eski yıl mezunlarını ve Üniversitede okuyanlardan dal değiştirenleri kapsamaktadır.
Liseden yeni mezun olanlardan 1983-1984 öğretim yılında üniversiteye girenlerin sayısı 57,890, oranı binde 58 dir.

5. Meslekî ve Teknik Eğitime Yönelme:

Orta öğretim sisteminin değiştirilmesini gerektiren en önemli etkenlerden birisi, mevcut sistemin, ülkenin ekonomik hedeflerine ulaşması için gerekli insan gücünü hazırlamamış olmasıdır. Bu huşu gözönüne alınarak plânlı dönemde gerekli yöneltme yapılmış, ortaokul ve lise düzeyinde öğretim yapan mesleki ve teknik öğretimin I. devresinde 1973 - 1974 öğretim yılında 48.800 olan öğrenci sayısı toplamı yüzde 201.7 lik bir artışla 1977 - 1978 de 147.490 olarak gerçekleştirilmiştir. Okullaşma oranlarındaki gelişmede şöyledir:

TABLO XIII

	% **1973-1974**	% **1974-1975**	% **1975-1976**	% **1976-1977**	% **1977-1988**
Meslekî ve Teknik Öğretim I. Devresi	1.9	2.3	3.1	4.1	4.9
Meslekî ve Teknik Liseler	9.0	9.2	10.0	9.8	10.0
Genel Liseler	11.2	12.3	12.5	13.0	14.6

6. Ortaöğretimde Mezun ve Okuldan Ayrılanlar :

Okula kaydolan ve diploma alarak mezun olan öğrenciler dikkate alınarak verim hesabı yapılmalıdır. Yoksa her sınıfta geçen kalan yüzdesi o yıla ait verimi göstermektedir.

TABLO XIV

Resmi Ortaokullarda Sınıfların Başarı Durumu [139]

	Sınıf Geçme % Ieri			
Yıllar	**I. Sınıfta**	**II. Sınıfta**	**III. Sınıfta**	**Toplam**
1963-1964	49.9	54.8	52.9	52.9
1964-1965	57.0	71.0	67.0	65.0
1965-1966	59.0	70.3	71.7	67.0
1966-1967	57.8	68.8	73.3	66.6
1967-1968	62.6	74.6	80.4	72.5
1968-1969	60.9	70.0	75.9	68.9
1969-1970	75.7	89.2	92.9	88.9
1970-1971	76.1	89.9	91.9	85.9
1971-1972	77.2	90.2	92.1	86.0
1983-1984	69.1	75.0	76.1	73.4

(139) **Eğitim İstatistikleri,** Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Ankara -1984 s. 29.

TABLO XV

Yıllara göre Ortaokul ve Liselere giren ve mezun olanlara göre verim (Yüzde olarak)([140])

Yıl	Ortaokul	Lise
1953 - 1955	50.2	70.3
1954 - 1956	45.5	56.3
1955 - 1957	45.3	52.7
1956 - 1958	46.1	52.8
1957 - 1959	41.3	48.6
1958 - 1960	40.8	46.4
1959 - 1961	42.6	44.2
1960 - 1962	42.7	40.4
1961 - 1963	45.7	40.9
1962 - 1964	50.7	44.7
1963 - 1965	54.9	55.3
1964 - 1966	48.9	60.4
1965 - 1967	51.8	56.7
1966 - 1968	48.6	49.5
1982 - 1983	69.8	66.0
1983 - 1984	73.1	72.6 ([141])

TABLO XVI

Ortaokullarda 1983 - 1984 yılında ayrılanlar ([141])

	Kız	Erkek	Toplam
1 — Tasdikname ile ayrılanlar	28.024	63.156	91.180
2 —Hastalık sebebiyle ayrılanlar	220	449	669
3 —Ölüm sebebiyle ayrılanlar	108	303	411
4 — Devamsızlık sebebiyle ayrılanlar	4.407	14.385	18.792
5 — Disiplin cezasıyla ayrılanlar	34	176	210
Genel Toplam	32.793	78.469	111.282

---

(140) **Aynı Eser.** S. 52

(141) **Eğitim İstatistikleri.** M. Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayını. Ankara -1984 s. 14.

7-ÖĞRENCİ DOSYASI

Ferdi tanımak için devamlı ve sistemli bir emek sonucu olarak toplanan bilgilerin :

1. Unutulmaması,
2. Hatırda yanlış kalmaması,
3. Her problemin ortaya çıkışında bu problemin sebeplerinin zaman ve emek harcayarak yeniden tesbit edilmemesi,
4. Ferdin gelişmesine paralel olarak bütün çalışma, problem vb. başından geçenlerin görülebilmesi için bazı kayıtların tutulması zorunludur.

İşte, ferde sistemli ve profesyonel bir yardım yapabilmek için çeşitli tekniklerle sağlanan bilgilerin yetkililerce sistemli bir şekilde özetlenerek kaydedildiği dosyaya «öğrenci Kişisel Dosyası» kısaca «Öğrenci Dosyası» ya da «Toplu Dosya» adı verilmektedir.

Bu dosyalar eğitim kurumlarınca karton yaprak halinde, karton bir kapak içinde defter tipinde, bir klasöre yerleştirilerek kardeks şeklinde ya da bir kapaklı dosya gibi kullanılmaktadır. Hangi tip olursa olsun bunların eğitim kurumlarının amaçları, ihtiyaçları doğrultusunda devamlı bir şekilde geliştirilmesi gerekir.

Öğrenci dosyasında aşağıdaki bölümler bulunmaktadır.

1. Çocuğun kimliği,
2. Beden gelişimi ve sağlık durumu
3. Ailenin ekonomik, sosyal, sağlık, eğitim durumu
4. Çocuğun psikomotor, zihin, duygu ve sosyal hayat yönünden gelişimi,
5. Mizacına, karakter ve kişilik özelliklerine ait bilgiler
6. Gözlem, Vak'a kaydı sonuçları, disiplin ve devam durumu,
7. İstidat, yetenek, ilgi ve tavırlarına ait bilgiler,
8. Uygulanan çeşitli test sonuçları,
9. Öğrenim kademelerindeki başarısı,
10. Yöneltme tavsiyeleri,
11. Geleceğe ait plânları, özel problemleri, danışma özetleri.

Böyle bir öğrenci dosyası Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığınca uzun çalışmalar sonu hazırlanmış ve bütün okullarımızda kullanılması 14. Mayıs. 1975 gün ve 340 sayılı Talim ve Terbiye Kurulu Kararıyla uygun görülmüştür.

Dosyanın kapağında nasıl doldurulacağı hususu açıklanmıştır. Öğretmenlerimize daha geniş bilgi vermesi bakımından burada kısaca bazı açıklamalarda bulunulmuştur:

Sayfa : **I** Türk Standartlar Enstitüsünce uygun görülen forma göre yeni bir Nüfus Kimlik Örneği Modeli dosyaya konmuştur. Ancak kimliğin numarası daima uygulamalarda işe yarayacağından alttaki boş yere bu numaranın yazılmasına ihtiyaç vardır.

Sayfa: 2 Öğrencinin okula nasıl geldiğine ait diploma, tasdikname gibi öğrenim durumu ile ilgili belgeler okul yöneticileri tarafından bu sayfaya kaydedilecektir.

Sayfa: 3 Okul yöneticileri tarafından doldurulacak bu sayfada öğrencinin velisi değiştikçe, velinin adresi yazılarak velisinin tatbik imzası alınacak velinin öğrencinin nesi olduğu yazılacaktır.

Sayfa: 4 Değişiklik oldukça sınıf öğretmenleri tarafından doldurulacak bu sayfa, öğrencinin aile durumunu belirtmek amaciyle konmuştur.

Sayfa: 5 Öğrencilere uygulanan çeşitli rehberlik tekniklerini tesbit etmek için, bir sayfa ayrılmıştır. B sayfaya tekniğin sadece adı kaydedilerek sonuçları dosyanın arkasındaki zarfta saklanacaktır.

Sayfa: 6 Okul Doktoru ve Sınıf öğretmeni tarafından öğrencinin sağlık durumu tesbit edildikten sonra hangi yaşta tesbit edilmişse o yaşın altına (x) konularak işaretlenecektir.

Sayfa: 7 Hacettepe Üniversitesindeki bir çalışma ve genel gelişme araştırmaları dikkate alınarak Türk çocuklarının yaşlara göre boy ve ağırlıklarında meydana gelen gelişmeler dosyaya aynen konulmuştur. Her yaştaki kız ve erkek çocukların durumları her yıl aynı tarihte ölçülmek suretiyle bu sayfa işaret edilecek böylece genel gelişme çizgisi ile olan ilişkisi bariz olarak tesbit edilecektir. Normal gelişme görülmediği takdirde durum sınıf öğretmeni tarafından okul yöneticilerine ve doktoruna bildirilecektir.

Sayfa: 8-9 Öğrenciye ait gözlem sonuçları bu sayfalara kısa ve özlü olarak sınıf öğretmenleri tarafından yazılacaktır.

Sayfa: 10-11 Görüşme sonuçları tutulmakta olan fişlerden yıl sonlarında grup rehberi ve danışman rehber tarafından kısaca bu sayfaya yazılacaktır.

Sayfa: 12 Bu sayfaya grup rehberi ve danışman rehber tarafından yıl sonlarında vak'a kayıt fişlerine göre kısaca ve özet halinde işlenecektir.

Sayfa: 13 Yapılan danışma özetleri grup rehberi ve danışman tarafından problem ve sonuç ayrı ayrı olmak üzere bu sayfaya yazılacaktır.

Sayfa: 14 İlkokuldaki notları bu sayfaya yazılarak ilkokuldaki başarısı tesbit olunacaktır.

Sayfa: 15 Öğretim yılı, sınıf mevcudu, sınıfı, Takdirname, Teşekkür ayrı ayrı belirtilerek her kanaat dönemi notları yazılarak ortaokuldaki başarı durumu bu sayfaya yazılacaktır.

Sayfa: 16 imtihan yönetmeliğinin ilgili maddelerine göre ve istenen hususları yerine getirmek için, yöneltme ile ilgili geniş bilgi bu sayfaya işlenecektir.

Sayfa: 17-18 Ortaöğretim sınıflarındaki basan durumu 15. sayfadaki gibi bu sayfalara yazılacaktır.

Sayfa: 19 Sayfa 16 daki gibi bu sayfa, ortaöğretim sınıf öğretmenler Kurulu Kararlarının yazılması içindir.

Sayfa: 20 Bu sayfa Yüksek öğretimdeki basan durumuna aittir. **Sayfa**: **21** Önemli notlara aittir.

Dosyanın işlenmesinde öğretmenlerimize kolaylık sağlanması için bundan sonraki yedinci bölümde dosyada adı geçen ve ihtiyaç duyulan bazı Rehberlik Tekniklerine yer verilmiştir.

8-BAZI REHBERLİK TEKNİKLERİ

Rehberlik çalışmalarının temelini ferde ait olan ve ferdin tanınmasına yardım eden temel bilgilerin toplanması ve incelenmesi teşkil etmektedir. Ferdin tanınmasına yarayan temel bilgiler:

1) Ferdin kendisinden, yakınlarından, kayıtlardan elde edilen ferdi tanıtan ilk bilgiler,

2) Ferdin kendisinden mevcut kayıtlardan okul doktoru ve diğer tıpla ilgili personelden sağlanan ferdin sağlığının incelenmesi.

3) Ferdin kendisinden, öğrenci dosyasındaki kayıtlardan, velilerden, ders ve diğer kayıtların sonuçlarında elde edilen okul hayatının incelenmesi,

4) Güzel sanat, sportif çalışmalar el sanatları, fikri çalışmalar gibi değişik faaliyet alanlarını, liderlik, etki altında kalmak, iyi geçinmek toleranslı olma, küçük-büyüklerle olan ilişkileri, kabiliyet ve ilgilerinden yararlanmayı içine alan ders dışı faaliyetlerinin incelenmesi,

5) Ailesinin durumunu, vakitlerini geçirdiği sosyal olan ve eğlencelerini kapsayan okuldışı sosyal hayatının incelenmesi,

6) İstidat ve kabiliyet alanları, başarı ile kabiliyetinin karşılaştırılması, kişiliğin özelliği ve yapısı ile ilgili istidat ve kabiliyetini incelemesi,

7) İlgi ve plânlarının incelenmesi, gerekmektedir.

Bilgilerin nasıl toplanacağı ve toplanan bilgilerle çocuk hakkında karar verebilmek ve gereken profesyonel yardımda bulunabilmek için hangi yolların izleneceği rehberlik teknikleri başlığı altında toplanmıştır. Bu teknikler kısaca aşağıdaki sıraya göre açıklanacaktır.

I — Soru Listesi (Öğrenci tanıma fişi)
II — Otobiyografi
III — Gözlem
IV — Vak'a Kaydı ve İncelenmesi
V — Tam ve Noksan İfadeli İstek Listesi
VI — Zaman Cetveli
VII — Problem Tarama Listesi
VIII — Kabiliyet-Başarı Karşılaştırma Tablosu
IX — Değerlendirme Cetveli
X — Ev ziyaretleri
XI — Sosyometri
XII — Kimdir Bu?
XIII — Vak'a Konferansı
XIV — Psikodrama
XV — Sosyodrama
XVI — Oyun terapisi

XVII — Grup terapisi
XVIII — Bibliyoterapisi
XIX — Mülakat
XX — Testler

I — Soru Listesi: (Öğrenciyi tanıma fişi) Buna öğrenci tanıma ve takip fişi adı da verilmektedir. Öğrenci hakkında bilgi toplamak, için kullanılır. Böylelikle öğrenci dosyasında yazalı bilgiler kısa bir zamanda gerek ilgiliden gerek kayıtlardan sağlanır. Soru listelerinde sorular öğrenci ile ilgili aşağıdaki bilgileri toplayacak şekilde düzenlenmelidir:

a - Listenin (fişin) düzenlendiği tarih,
b - Öğrencinin kimliği
c - Veli adresi
d - Ders ve atelye, lâboratuvar notları
e - Devam durumu
f - Sağlık durumu
g - Sosyal durum
h - Ekonomik durum
i - Psikolojik durumu
j - Pedagojik durumu

Soru listeleri hazırlanırken aşağıdaki noktalara önem verilmesi gerekir:

1) Soruların nasıl cevaplandırılacağı hakkında kısaca bilgi verilmelidir.
2) Sorular kesin olmalı, değişik kişiler tarafından değişik şekilde anlaşılmamalıdır.
3) Sorulara verilecek cevaplar için gereği kadar boşluk bırakılmalıdır.
4) Sorular rehberlik için geçerli ve işe yarıyacak nitelikte olmalıdır.
5) Sorula belli bir mantıkî sıra içerisinde ve cevaplandıran kişiyi sıkmayacak şekilde hazırlanmalıdır.
6) Sorular öğrenci ve veliler tarafından doldurulacağına göre her iki amacı da gerçekleştirecek şekilde düzenlenmelidir.

Soru listeleri teker, teker kullanıldığı gibi 20-25 kişilik küçük gruplar halinde de kullanılabilir. Alınan cevaplar öğrencinin dosyasının ilgili bölümlerine geçirilmelidir.

II — Otobiyografi:

Ferdin kendi hayatını kendisinin anlatması tekniğidir. Bu teknikte fert sübjektif olarak kendisini tasvir eder. Ferdin benlik kavramını yani kendi görüşünü anlatması bakımından yararlı bir yoldur. Ferdin doyurulmamış

arzuların açığa vurur boşalmasına ve rahatlığa kavuşmasına imkân verir, duygu, düşünce ve tavırlarının anlaşılması mümkün olur.

Ancak yazılanlar değerlendirilirken çok dikkatli olmak gerekir. Çünkü fert yazdıklarında yanlıdır. Yazdıklarını tefsir ederken ve kendisi hakkında karar verirken yorumlamada bulunurken bu nokta gözönünde tutulmalıdır.

Her öğretmenin gereksiz yere bu tekniği kullanmaması için sadece sınıf öğretmeni ya da grup rehberi öğrencinin okula geldiği ilk yılda bu tekniği uygulamalı ve sonucu öğrencinin dosyasındaki gerekli sütunlara geçirmelidir. Öğrenciye son sınıfta da otobiyografi yazdırarak öğrenim süresi içindeki benlik kavramında, duygu, düşünce, umu plânlarındaki gelişmeler tesbit olunmalıdır.

Amaca uygun bir otobiyografi yazdırılması için ilgililere otobiyografinin kapsamı hakkında bir plân vermede yarar vardır. Gerçi komposizyonun kendine göre bir plânı olması gerekmektedir. Bu verilen plân otobiyofrafinin iskeletim meydana getirebilir.

Bu plânda şu noktalar yer alabilir:

1) Okul öncesi hayatı
2) Okul hayatı
3) Ailesi
4) Birlikte çalıştığı insanlarla ilişkisi
5) Sevdiği çalışma düzeni
6) Hoşlandığı faaliyet şekilleri
7) Hoşlandığı çalışma yerleri
8) Geleceğe ait öğrenim, meslek, diğer alanlarla ilgili plânları.

III — Gözlem ([142])

Bir olayı, bir gerçeği, ya da bir nesneyi iyi anlamak için bu olay gerçek ya da nesnenin türlü belirti ve şartlarını izleme ve inceleme işidir. Buna göre gözlem ele alınacak fert ya da grubun etkinliğini belli bir süre gözleme ve bu süre içinde ortaya çıkan davranışları bir yere sistemli bir şekilde yazmak işlemidir. Bu iş plânlı yapıldığı gibi plânsız olarak da ele alınabilir. Plânsız gözlem herhangi bir zamanda yapılan gözlemdir. Plânsız gözlemde karşılaşı-lan bir durumda göze çarpan kusurlu ve iyi taraflar tesbit edilir. Plânlı gözlemde öğrencinin, belli zamanda bazı yanları incelenir. Öğrencilerin derste, lâboratuvarda, atelyede, okul içinde, okul dışında, oyun oynarken

---

(142) Tan, Prof. Dr. Hasan Tan. **Rehberliğin Esasları,** s. 115 Cronbach, L. J., Essentials of Psychological Testing**,** 1965, s: 440 - 441

davranış ve çalışmaları gözlenir. Olumlu olumsuz tipik yönleri tesbit edilir. Çocuğun gerek yalnızken gerek grup içindeki durumu ortaya çıkarılır.

Gerek durumun ortaya çıkması için gözlemi yapanın:

a) Bu metodu uygulayabilecek gerekli bilgi ve beceriyi kazanmış olması,

b) Gözlerinin ve kulağının arızasız bulunması,

c) Objektif davranabilmesi için kendi özel duygu, düşünce, tavır ve eğilimlerini çok iyi bilmesi,

d) Tek bir olaya değil değişik zamanlarda ayrı ayrı olaylara dayalı olarak yorum yapabilecek ilmî tavır ve anlayışa sahip bulunması,

e) Gözlemleri zamanında olay unutulmadan kaydetme alışkanlığını kazanmış olması gerekmektedir.

Gözlemler genellikle bir deftere kaydedilmektedir. Her öğrenci için aşağıda verilen örnekte görüldüğü gibi bazı sorular hazırlayıp bunları cevaplandırdıktan sonra öğrencinin dosyasına özetini geçirmekte mümkündür. ([143])

1. Diğer çocuklarla oynadığı görülüyor mu?	☐ Hayır ☐ Bazan ☐ Evet
2. Genel olarak kaç kişilik gruplar içinde oynar?	☐ 1 - 3 ☐ 4 - 10 ☐ Çok
3. Arkadaşları kendi ile oynamayı severler mi?	☐ Hayır ☐ Bazan ☐ Evet
4. Bir grubun başı veya ebesi olduğu görülüyor mu?	☐ Hayır ☐ Bazan ☐ Evet
5. Teneffüslerde ve diğer dinlenme zamanlarında sınıfta veya bir köşeye kapanarak kendi kendine kaldığı oluyor mu?	☐ Evet ☐ Bazan ☐ Hayır
6. Arkadaşları ile konuşurken bağırır veya çok çekimser davranır mı?	☐ Evet ☐ Bazan ☐ Hayır
7. Arkadaşları ile şakalaşır mı?	☐ Hayır ☐ Bazan ☐ Evet
8. Arkadaşları şakalarına cevap verirler ve şakalarını kabul ederler mi?	☐ Hayır ☐ Bazan ☐ Evek

(143) Başaran, İ. Ethem., **Eğitim Psikolojisi,** 2. M. E. B. Öğretmeni İş Başında Yetiştirme Bürosu Sayı: 32, Ayyıldız Matbaası, Ankara, s: 342 - 343.

9.	Şakaların sonu kavgaya veya tatsız bir duruma kadar gider mi?	☐ Evet	☐ Bazan ☐ Hayır
10.	Başka çocukların yaptıklarını sık sık taklit eder veya sık sık başkalarının yaptıklarını kopya eder mi?	☐ Evet	☐ Bazan ☐ Hayır
11.	Arkadaşlarının hareketlerini taklit ederek onlarla alay eder mi?	☐ Evet	☐ Bazan ☐ Hayır
12.	Sınıf içinde herhangi bir akran grubunun veya çetenin üyesi midir?	☐ Hayır	☐ Bazan ☐ Evet
13.	Elebaşılık yaptığı görülür mü?	☐ Hayır	☐ Bazan ☐ Evet
14.	Başkalarını körü körüne takip ettiği görülür mü?	☐ Evet	☐ Bazan ☐ Hayır
15.	Başkalarına yardım etmeyi sever mi?	☐ Hayır	☐ Bazan ☐ Evet
16.	Gerektiğinde başkalarından yardım almayı kabul eder mi?	☐ Hayır	☐ Bazan ☐ Evet
17.	Kendinin olan bir araç veya gereci başkalarıyla paylaşmayı sever mi?	☐ Hayır	☐ Bazan ☐ Evet
18.	Kendinde olmayan bir şeyi arkadaşları kendine vermeye karşı gönüllü davranırlar mı?	☐ Hayır	☐ Bazan ☐ Evet
19.	Arkadaşların kendi ile alay ettiğinden şikâyetçi olur mu?	☐ Evet	☐ Bazan ☐ Hayır
20.	Bir oyunda sıranın kendine gelmesini sabırla bekleyebilir mi?	☐ Hayır	☐ Bazan ☐ Evet
21.	Sınıfta bir şey dağıtılırken ilkin almak için hemen yerinden fırlar mı?	☐ Evet	☐ Bazan ☐ Hayır
22.	Arkadaşlarının hatalarını hemen şikâyet eder mi? Veya onların hemen yüzüne vurur mu?	☐ Evet	☐ Bazan ☐ Hayır
23.	Başkalarının samimi tenkitlerinden rahatsız olur veya kabullenmekte zorluk çeker mi?	☐ Evet	☐ Bazan ☐ Hayır
24.	Başkalarının yaptıklarını küçük görür mü?	☐ Evet	☐ Bazan ☐ Hayır

25. Başkalarının oyuncaklarını ellerin den çekip alır mı?	☐ Evet	☐ Bazan	☐ Hayır
26. Başkalarının yaptıklarını kırar ve ya bozar mı?	☐ Evet	☐ Bazan	☐ Hayır
27. Oyunda veya grup çalışmalarında mızıkçılık veya oyun bozancılık yapar mı?	☐ Evet	☐ Bazan	☐ Hayır
28. Bir grup içinde çalışması istendiğinde bu grupta çalışamıyacağını söylediği oluyor mu?	☐ Evet	☐ Bazan	☐ Hayır
29. Töre dışı (hırsızlık, yalancılık, küfür vb.) hareketleri oluyor mu?	☐ Evet	☐ Bazan	☐ Hayır
30. Sınıfın düzenine ve disiplinine uymadığı zamanlar oluyor mu?	☐ Evet	☐ Bazan	☐ Hayır

Bu sorular öğretmenler tarafından daha da çoğaltılabilir. Soruların karşısındaki kareler, öğrencinin sosyal uyumuna göre işaretlenerek sonuç incelenir.

a) Birinci sütundaki sorular daha çok işaretlenmişse, çocuğun sosyal uyumunun iyi olmadığı anlaşılır.

b) ikinci sütundaki sorular daha çok işaretlenmişse, çocuğun sosyal uyumunun orta olduğu kanaatına varılabilir.

c) Üçüncü sütundaki sorular daha çok işaretlenmişse, çocuğun iyi bir sosyal uyumunun olduğu anlaşılabilir.

Değerlendirmeyi puanlama ile de yapmak mümkündür. Birinci sütundaki işaretler (-2), ikinci sütundaki işaretlere (+2) puan verilerek gözlem sonucu puanla ölçülebilir.

Birinci sütunda 10, ikincide 9, üçüncü sütunda 11 işaret varsa puan şöyle bulunur.

10x(-2)+9x(+l)+11(+2)=(-20)+9+22= + 11

Böyle bir öğrencinin sosyal gelişimi iyi denebilir.

Öğretmenin objektif olarak gözlem yapmayı öğrendiğini, neyi gözleyeceğini tam olarak bildiğini, gözlem sonuçlarını uygun bir şekilde kayıt için iyi bir yol izlediğini kabul edersek, başarıyı değerlendirmek maksadıyla öğrencinin günlük işinin gözlenmesinden elde edilecek faydalar şunlardır: ([144])

---

(144) Michelle William, Karnas M. RAY **Eğitimde Başarının Ölçülmesi**

1. Öğrenci yeni öğrendiği prensip ve işlemleri uygularken, günlük işlerinin gözlenmesi ile başarısının sürekli olarak kontrolü sağlanır. Bu kontrol, yalnız öğretmenin öğretim sonuçları hakkında şuurlu olmasını, öğrenme güçlüklerini izliyerek analiz etmesini ve istenmiyen çalışma alış kanlıkları yerleşmeden düzeltici bir sistem uygulamasını sağlamakla kalmaz, aynı zamanda öğrenci, öğretmeni tarafından sürekli olarak gözlendiğinin farkında olacağından, bir çok hallerde bu gözlemler öğrencinin gelişmesi ve ilerlemesi için teşvikçi bir rol oynar. Öğrenci, işinin öğretmen tarafından dikkatle izlendiğini bilince, daha büyük bir çaba harcıyarak daha büyük bir gelişme gösterir. Tabii, başarısız değerlendirilen öğrencinin göstereceği çaba ve gelişme, yaptığı işi değerlendirilmeyen bir öğrencininkinden çok daha fazla olur.

2. Gözlem, zaman kaybına meydan vermeden veya öğretim çalışmalarında kesintiye sebep olmadan sadece önemli sonuçlar üzerinde bir kontrol sağlanmalıdır. Bu, dikkate alınması gereken çok önemli bir husustur. Hayli öğretim değeri bulunan herhangi bir test programının değerlendirilmesi bile bir sömestride 45 saatlik bir kursun 6 veya 8 saatini alabilir.

Bundan ötürü gözlem, en etkili bir şekilde uygulanan test programından daha az zaman kaybına sebep olur.

3. Yeter derecede güvenilir ve objektif olarak yapılırsa öğrencinin günlük işinin gözlemi, öğrendiklerini kullanma ve uygulama kabiliyetinin en sağlam bir ölçüsünü verir. Hatta iş testlerinden elde edilen sonuçlar bile bu kadar geçerli olamaz. İlk olarak bu teknik değerlendirilecek çalışma konularının mümkün olan en geniş bir örneğini hazırlar. Öğrencinin davranışı, normal şartlar altında gözlenip değerlendirilirse, başarısının .belirli yanlarına ait en kestirme bir ölçü sağlanmış olur.

4. Kontrollü iş testlerinin geniş bir şekilde kullanılması gerekirse; zaman, malzeme ve personel bu testleri pratik olmaktan çıkarır. Gözlem dikkatle hazırlanmış bir kısım iş testlerinin ve yazılı imtihanların yerini alabilir.

5. Münapilâtif beceriler, alet ve gereçlerin bakımı kullanılması, emniyet tedbirlerinin dikkate alınması, kazanılan anlayış ve bilgilerin müşahhas problemlerin çözümüne uygulanması kabiliyeti gibi öğretim sonuçlarının değerlendirilmesine ilâve olarak gözlem, birlikte vukua gelen daha birçok öğretim sonuçlarının değerlendirilmesinde kullanılabilir. Bunlardan bazıları, bilhassa yazılı ve iş testleri ile ölçülemediğinden, yani herhangi bir testin şümulüne girmediğinden gözlem yoluyla değerlendirilmesi gerekir. Başkaları ile iyi geçinme kabiliyeti, diğerlerini düşünme, insiyatif, çalışmaya karşı İstek ve işbirliği yapma gibi özellikler yalnız davranışa göre değerlendirilebi-

lir. Test durumunda yani testin gerektirdiği şartlar altında bu özelliklerden hiçbiri, sınıfta, atelyede ve laboratuvarda normal iş esnasında olduğu gibi kendini gösteremez. Kısaca söylemek gerekirse, test yolu ile bir öğrencide yukarıdaki özelliklerden herhangi birinin bulunup bulunmadığı kolayca anlaşılmaz.

Gözlemlerin sonuçlarını değerlendirmede etkili olan prensipler aşağıya çıkarılmıştır. Bunları öğretmen kavramalı ve daima gözönünde bulundurmalıdır:

1. Gözlenecek husus hakkında ön bilgi edinmelidir.
2. Neyin gözleneceğim belirtmek için genel ve özel amaçlar incelenmelidir.
3. Gözlenecek ve kaydedilecek hususların belirtilmesine etki eden diğer değerlendirme araçlarına da yer verilmelidir.
4. Zamandan kazanmak için bir Sonuç Kaydetme Metodu geliştirilmelidir.
5. Örnekte görüldüğü gibi en az üç, en çok beş arasında bir ehliyet derecesi kurup tanımlamalıdır.
6. Gözlem dikkatli ve kiritik olarak yapılmalıdır.
7. Başarının özel yönleri birbirine bağlı olmadan derecelendirilmeli ve değerlendirilmelidir.
8. Yalnız gözlenen olaylara gerekli önem verilmelidir.

IV — Vak'a kaydı ve Vak'a İncelemesi: ([145])

Vak'a kaydı, öğrencilerin iyi veya kusurlu davranışlarının, okulun yönetici ve öğretmenleri tarafından belli yöntemlere uyarak ve objektif olarak kaydetmeleri tekniğidir. Karşılaşılan vak'a, vak'a kayıt fişlerine yazılır. Sekil-14 de görülen bu fişler yıl sonunda özel fişine geçirilir ve öğrencinin dosyasına işlenir.

Öğrenci problemli ise, problemin mahiyeti, sebebi araştırılmalıdır. Bu durumlarda vak'a incelenmesi adı verilen teknik kullanılır. Vak'a incelenmesinde problemle ilgili bütün bilgiler toplanır, mahiyeti, sebebi araştırılır, problem anlaşıldıktan sonra tedavi yolları tesbit edilir. Bunun bir plân dahilinde, ilmî bir araştırma gibi ele alınması gerekir.

---

(145) Tan, Prof Dr. Hasan., **Rehberliğin Esasları,** s. 117, 134, 137

VAK'A KAYIT FİŞİ

Öğrencinin Adı Soyadı : **Sınıfı ve Okul No :**	**Vak'a Yeri :** **Tarihi :**
Vak'a	**Yapılan yorum ve tavsiye**
Vakayı görenin **Adı, Soyadı İmzası**	

(Şekil-14)

Önce problemin mahiyeti anlaşılır. Sonra, problemle ilgili bilgilerin toplanmasına başlanır. Bunun için öğrencinin dosyası incelenir. Öğretmenleri, ailesi, problemle ilgili kimselerle görüşülür. Daha sonra da öğrenci ile mülakat yapılır. Gerektiğinde test gibi değerlendirme araçlarına başvurulur. Sonuçta tavsiyeleri de içine alan bir rapor düzenlenir. Bu raporda toplanan bilgiler şöyle sıralanır: (Vak'a İnceleme Raporunu inceleyiniz Şekil-15)

VAK'A İNCELEME RAPORU

Danışanın Adı, Soyadı : Doğum Yeri ve Yılı : Raporu düzenliyen :	Ana : Sağ - ölü, öz - üvey Baba : Sağ - ölü, öz - üvey
Problemin kısaca anlamı	

Toplanan Bilgiler	Muayene Durumu	Tıbbi muayene	
		Psikolojik muayene	
	Sağlık Durumu	Boy ve ağırlık	
		Geçirdiği hastalıklar	
		Geçirdiği kazalar, ameliyatlar	
	Okul Durumu	Devam	
		Sınıf geçme	
		Öğretmenlerle ilişkisi	
		Disiplinle ilgili vakaları	
	Aile Durumu	Kardeş durumu	
		Kültürel durumu	
		Ekonomik durumu	
		Sosyal durumu	
	Sosyal Durumu	Okul dışı sosyal ilişkileri	
		Polisle ilgili vakaları	
	Heyecanlarının gelişimi		
	Meslek geleceği hakkındaki plânları		
	Problemin gelişme seyri		

Toplanan bilgilerin eleştirilmesi ve yorumlanması sonu konan teşhis	İ m z a
Tavsiye edilen tedavi yolları	
Tavsiyelerin uygulanmasının izlenmesi	

(Şekil -15) Vak'a inceleme raporu örneği

V — Tam ve Noksan İfadeli İstek Listeleri:

Çocukların doyurulmamış isteklerini, umularını ve açığa vuramadığı hislerini öğrenmek için tam ve noksan ifadeli sorular verilir. Çocuk bunları isteği yönünde cevaplandırır. Böylelikle doyulmamış istekleri umulan ve açığa vuramadığı hisleri ortaya çıkarır. Bu teknik, çocuk kliniklerinde çok kullanılır.

— Şu anda 10.000 liranız olsa ne yapardınız?
— Öğretmenlik, Mühendislik, Doktorluk, mesleğinden hangisine girmek istersiniz?
Soruları tam ifadeli sorulardır.
— ..... okul gidince .....
— Otomobilim olsaydı .....
Bunlarda, yarım ifadeli cümlelerdir.

VI — Zaman Cetveli:

Zamanını iyi kullanmayan öğrencilerin başarısız duruma düştükleri görüldüğünden öğrencilerin günün hangi saatlerinde hangi işle uğraştıklarını anlamak ve gereken rehberlikte bulunmak için bu tekniğe başvurulur.

Örnek cetvelde (Şekil-16) görüleceği gibi öğrenciler tarafından bir ayın iki üç haftası kadar bu zaman cetvelini hergün doldurması istenir. Bu cetveldeki faaliyetler gözönünde bulundurularak öğrencilerin:

— Boş zamanlan,
— Boş zaman meraklan (Hobileri),
— Sosyal faaliyetleri,
— Beden ve ruh sağlığı tesbit olunur.

ZAMAN CETVELİ

öğrenci Tarafından Doldurulacaktır				öğretmen Tarafından Doldurulacaktır	
Adı ve Soyadı : Tarih : Sınıf No. :				Adı ve Soyadı : Tarih : Sınıf No. :	
Saat	**Yapılan İş**	**İşin aldığı zaman**	**Düşünceler**	**İşin aldığı zaman %si**	**Düşünceler**
8.00 9.00 10.00 11.00 12.00 13.00 14.00 15.00 16.00 17.00 18.00 19.00 20.00 21.00 22.00 23.00 24.00					

(Şekil -16) Zaman cetveli

VII — Problem Tarama Listesi:

Öğrencilerin belli başlı üzüntülerini ihtiyaçlarını ve her türlü problemlerini tesbit ederek onlara yardım etmek amacı ile hazırlanmış listelere, Problem Tarama Listesi adı verilmektedir. Öğrencilerin sağlık ve beden gelişme, okul, ev, aile,para durumu, meslek, istikbal, kız - erkek ilişkileri, toplum, kişilik gibi alanlarda değişik problemleri bu listelerle tesbit edilebilir. Listelerin güvenilir olması için ilgililer tarafından samimiyetle doldurulması ve listelerin hazırlanırken bütün tekniğe uyulması gerekmektedir. Bu konuda Prof. Dr. Hasan Tan'ın «Öğrenci İhtiyaçları Tarama Listesi» Prof. Dr. Feriha Baymur'un «Lise ve Dengi Okullara Devam Eden Öğrencilerin Problemleri» ve «Problem Envanteri L takım» çalışmaları mevcuttur.

Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından iki «Problem Tarama Listesi» hazırlanmıştır. Bunlardan birisi lise ve dengi okul öğrencileri için (L) takımı, diğeri ortaokul ve dengi okullar öğrencileri için (O) takımıdır. (L) takımının ilk sahifesinde şu problemler yer almaktadır.

101. Gözlerimden rahatsızım
102. Kulaklarımdan rahatsızım
103. Sık sık grip ve nezle oluyorum
104. Sık sık başım ağrıyor
105. Midem ağrıyor ve bulanıyor
106. Böbreklerimden rahatsızım
107. Belim ağrıyor
108. Kalbim çarpıyor
109. Başım dönüyor, baygınlık geçiriyorum, halsizim,
110. Dişlerimden şikâyetçiyim
111. Romatizmam var
112. İştahsızım
113. Çok zayıfım
114. Çok şişmanım
115. Yüzümde sivilceler var
116. Boyum çok uzun
117. Boyum çok kısa
118. İyi beslenemiyorum
119. Sırtım ağrıyor
120. Ellerim titriyor
121. Sık sık burnum kanıyor
122. Sakallarım seyrek çıkıyor
123. Nefes darlığı var.

Problem Tarama Listeleri en çok,

a) Okul'un ders programlarıyle, okul rehberlik programlarının hazırlanmasında ve düzenlenmesinde,

b) Öğretmenlerin öğrencileri ve öğrencilerin ilgi, istidat ve kabiliyetlerini tanımalarında ve derslerini buna göre ele almalarında; buna göre yardımda bulunmalarında,

c) Öğrenciler'in ilgi istidat ve kabiliyetlerini, ihtiyaçlarını, problemlerini tanımalarında büyük yararlar sağlar.

Öğrenci Problem Tarama Listeleri, öğrencinin kendisi hakkında vereceği bilgilere dayanan bir tekniktir. Bu ham bilgilerin uygun bir biçimde değerlendirilip yorumlanması gerekir. Değerlendirme ve yorumlamanın sıhhatli olması, bu tekniğin uygulama öncesi, uygulama sırası, puanlama yapılırken ve yorumlanırken bazı önemli hususlara uyulması sağlanabilir.

a) Uygulama öncesi yapılacak işler:

Problem Tarama Listesinin hangi amaç için kullanılacağı, nasıl bir yol izleneceği, listenin hangi sınıf öğrencileri'ne uygulanacağı önceden tesbit olunmalıdır. Listelerin öğrencilere teker teker mi? grup halinde mi verileceği grup halinde verilecekse grupların kaçar kişi olacağı? yani uygulama tarzı seçilir. Ayrıca listelerin hangi personel tarafından nerede ve ne kadar zaman içerisinde hangi tarihte uygulanacağı belirtilir.

Bunun için şöyle bir plân düzenlenmesinde yarar vardır:

Öğrenci Problem Tarama Listesi Uygulama Plânı,

1. Amaç: Rehberlik programı için, öğrencilerin ihtiyaçlarını tesbit etmek.
2. İzlenecek yol: Problem Tarama Listeleri, sınıf öğretmenleri tarafında öğrencilere verilecek ve doldurulduktan ona toplanacak, değerlendirmek üzere grup rehberine verilecektir.
3. Uygulanacağı Sınıflar: Okulun bütün sınıflarındaki öğrencilere uygulanacaktır.
4. Uygulama Tarzı: 20 - 30 kişilik, gruplar halinde uygulanacaktır.
5. Uygulayacak Personel: Sınıf öğretmenleri ve grup rehberleri tarafından.
6. Nerede Uygulanacağı: Rehberlik ve eğitici çalışma saatlerinde, derslik uygulanacaktır.
7. Uygulama Süresi: Bir ders saati. Bitirilemediği takdirde rahatlıkla bitirilebilmesi için yarım saat kadar daha zaman verilecektir.
8. Uygulama Tarihi: /1985 günü; son saat.

b) Uygulama sırasında yapılacak işler:

Listelerin doldurulmasında, uygulama sırasında alınacak tedbirlerin önemi büyüktür. Uygulamanın öğrenciler tarafından tanınan ve bu konunun tekniğini bilen kişiler tarafından, öğrencileri sıkmayacak rahatlıkla cevaplandırılabilecek elverişli bir yerde yapılmasında yarar vardır.

Uygulama sırasında öğrencilere;

1. Uygulamanın amacı,
2. Toplanan bilgilerin gizli kalacağı,
3. Bu bilgilerin kendi yararlarına kullanılacağı açıklanmalı ve bunlara inanmaları sağlanmalıdır.

Problem Tarama Listelerinin Puanlaması:

a) % lik hesabiyle, grupların müşterek problemleri,
b) Sıraya koymak suretiyle, öğrencilerin şahsî problemleri tesbit olunabilir.

Listelerdeki sorulara cevap kâğıdı ile öğrenciler tarafından cevap verildikten sonra, elle puanlanacaksa, puanlamayı hızla sonuçlandırmak için, sıra ile şu işlemler yapılmalıdır.

a) Sınıf, yaş, cins gibi gruplar dikkate alınmayacaksa bu ayırıma uyularak her listeye bir kod numarası verilmelidir.

Tarama listesinde yazılı olmayan ve cevap kâğıdının arkasında «varsa problemlerinizi buraya yazınız» kısmındaki problemlerde gruplandırılarak kod numarası verilirken dikkate alınmalıdır.

b) Cevap kâğıdındaki bölümlerin altındaki «Toplam puan» yerine her öğrencinin problem sayısını tesbit için aşağıdaki örnek gibi bir tablo düzenlenmelidir. Bu tablo bilgi vermek amacıyle hazırlanmıştır. Problem Tarama Listelerinin kullanılacağı amaca göre ilgililerce daha değişik şekilde tablolar düzenlenebilir.

Bu tablodaki her öğrencinin hizasındaki sayılar o öğrencinin, her bölümdeki problemlerinin sayısını göstermektedir. Her öğrencinin en yüksek problem alanı ile en düşük problem alanlarını, ayrıca bu tablo ile alanlarla ilgili bölümlerdeki en çok ve en az problemi öğrencileri tesbit etmek mümkün olabilecektir.

TABLO XVII
Program Sayılarını Tesbit Çizelgesi

Problem Alanları / Öğrenci	I. Bölüm Sağlık ve Beden Gelişimi	II. Bölüm Okul	III. Bölüm Ev ve Aile Hayatı	IV. Bölüm Başkaları ile İlişki Kur.	V. Bölüm Kız-Erkek Arkadaşlik Hayatı	VI. Bölüm Gelecek ile İlgili, Öğrenim, İş, ;deal	VII. Bölüm İç Hayatı (Kişilik)	
Kemal (E)	13	20	19	7	6	8	17	90
Ahmet (E)	10	U!	13	4	6	4	13	68
Timur (E)	7	7	10	3	4	3	7	41
Mehmet (E)	11	5	7	2	5	5	6	41
Sibel (K)	6	9	8	2	4	4	9	42
I_3ıl (K)	6	5	15	4	8	4	14	56
Güllen (K)	10	20	26	6	9	7	18	96
TOPLAM	63	84	93	28	*ti*	35	84	434

c) Öğrenci ihtiyaçlarının yaşlara, cinsiyete, sınıf seviyelerine göre gruplanması istendiğinde, grubun en yüksek ve en az frekanslı problem alanlarının saptanması gerektiğinden, grubu meydana getiren öğrencilerin problemlerinin toplamının ortalaması ya da meydanı bulunmalıdır. Problem Tarama Listesindeki, bu problemlerin kimlerce mevcut olduğunu cins, yaş durumlarına göre tesbit için tüm problemlere ait bölüm bölüm aşağıdaki örnekteki gibi bir «puanlama tablosu» düzenlenmelidir. (Tablo - XVIII)

Bu tabloya ilk verilen kod numaraları yazılmalı, öğrencinin işaret ettiği problemler öğrencinin hizasına çetele çizgisi (/) ile kolayca sayılabilecek hale getirilmelidir.

TABLO XVIII
Puanlama Tablosu

ÖĞRENCİLER / PROBLEM ALANLARI		ERKEK				KIZ			TOPLAM		
		Kemal	Ahmet	Timur	Mehmet	Sibel	Işıl	Gülten	Erkek	Kız	Toplam
I. BÖLÜM	101	/			/			/	2	1	3
	102	/	/			/		/	2	2	4
	103	/	/	/	/		/	/	4	2	6
	104										
	...										
Alan Toplamı		13	10	7	11	6	6	10	41	22	63
II. BÖLÜM	201										
	...										
Alan Toplamı		20	18	7	5	9	5	20	50	34	84
III. BÖLÜM	301										
	...										
Alan Toplamı		19	13	10	7	8	15	26	49	49	98
IV. BÖLÜM	401										
	...										
Alan Toplamı		7	4	3	2	2	4	6	16	12	28
V. BÖLÜM	501										
	...										
Alan Toplamı		6	6	4	5	4	8	9	25	17	42
VI. BÖLÜM	601										
	...										
Alan Toplamı		8	4	3	5	4	4	7	20	15	35
VII. BÖLÜM	701										
	...										
Alan Toplamı		17	13	7	6	9	14	18	43	41	84
GENEL PROB. ALAN TOP.		90	68	41	41	42	56	96	240	194	434

Burada her satırdaki toplam sayı, o problemin grup tarafından işaretlenme frekansını göstermektedir. Alan toplamlarında da her öğrencinin işaret ettiği toplam problem sayısı görülmektedir. Bu tabloda ad yerine 11, 12, 13 gibi yaş grupları yazılarak frekans işaretlenirse tablo yaş gruplarını içine alacak nitelikte hazırlanmış olur.

Tabloda alan toplamlarına bakmak suretiyle bir öğrencinin problemlerinin en çok hangi alanlarda toplanmış olduğu anlaşılabilir.

Bu yolda görüldüğü gibi, öğrenciyi en çok üzen veya düşündüren ya da ümitsizliğe sürükleyen problemler için e yine yaşlara, cinsiyete, sınıflara göre tablolar hazırlanabilir.

TABLO XIX
Problem alanları ve soru sayıları

PROBLEM ALANI	(O) Takımında	(L) Takımında
I. Bölüm: Sağlık ve Beden Gelişimi	26	23
II. Bölüm: Okul	36	54
III. Bölüm: Ev ve Aile Hayatı	40	39
IV. Bölüm : Başkaları ile ilişki Kurma	12	16
V. Bölüm: Kız-Erkek Arkadaşlık Hayatı	U	34
VI. Bölüm: Gelecek ile ilgili, ideal Öğrenim, iş.	12	21
VII. Bölüm: iç Hayatı (Kişilik)	38	45

d) Problem alanlarının her birine projekte eden soru sayılan birbirine eşit olsaydı, en çok işaretlenen problem alanı birinci derecede yer alır ve ona göre önemli sayılabilirdi. Problem alanlarını projekte eden soru sayılan ortaokul takımı (O) ve Lise takımlarında(L) aşağıdaki şekilde olduğu için yani eşit olmadığı için, her alana işaretlenen cevaplar arasındaki orantıya göre alanların önem derecelerinin saptanması gerekmektedir.

Burada grup problemlerinin ortalama olarak hangi alanlarda toplanmış bulunduğunu anlamak için Alan Toplam satırındaki frekansların ortalaması alınacağından şöyle bir tablo hazırlanabilir.

TABLO XX
En az ve en çok problemli alanlar

BÖLÜMLER	**Alanın Ortalaması**
I. Bölüm	63/7=9
II. Bölüm	84/7=12
III. Bölüm	98/7=14 En çok problemli alan
IV. Bölüm	28/7=4 En az problemli alan
V. Bölüm	42/7=6
VI. Bölüm	35/7=5
VII. Bölüm	84/7=12

Her alana işaretlenen cevaplar arasındaki orantıya göre alanların önem dereceleri anlaşılacağından soru sayılan ile her alana işaretlenen cevaplar arasında ve orantıyı yazmak mümkündür.

TABLO XXI

ÖĞRENCİLER / PROBLEM ALANLARI VE SAYILARI		ERKEK								KIZ						TOPLAM					
		Kemal		Ahmet		Timur		Mehmet		Sibel		Işıl		Gülten		Erkek		Kız		Toplam	
		işaretlediği	% si	işaretlediği	% si	işaretlediği	% si	işaretlediği	% si	işaretlediği	% si	işaretlediği	% si	işaretlediği	% si	işaretlediği	% si	işaretlediği	% si	işaretlediği	% si
I. BÖLÜM	26	13	50	10	38	7	27	11	42	6	23	6	23	10	38	41	39	22	28	63	34
II. BÖLÜM	36	20	55	18	50	7	19	5	14	9	28	5	14	20	55	50	35	34	32	84	34
III. BÖLÜM	40	19	48	13	32	10	52	7	17	8	20	15	38	26	32	49	30	49	40	98	35
IV. BÖLÜM	12	7	58	4	33	3	25	2	17	4	17	4	33	6	50	16	33	12	33	28	33
V. BÖLÜM	13	6	45	6	45	4	30	5	40	4	30	8	61	9	70	25	50	17	41	42	47
VI. BÖLÜM	12	8	66	4	33	3	25	5	41	4	33	4	33	7	58	20	41	15	41	35	41
VII. BÖLÜM	38	17	45		34	7	18	6	16	9	24	14	37	18	47	43	29	41	36	84	33
TOPLAM	177	90	25	68	39	41	28	41	28	24	29	56	31	96	54	240	34	94	36	434	35

Öğretmen arkadaşlara Problem Tarama listelerindeki alanlara göre işaretlenen sorulara göre % lerini kolayca bulmak için şöyle bir cetvel hazırlanmıştır. Meselâ (O) takımından (I) Bölümünde (13) soruyu işaretleye-nin 26 soruya göre % si % 50 dir.

TABLO XXII
Problem Tarama Listesi % Cetveli

İşaret-lenen soru sayısı	0 TAKIMI							L TAKIMI						
	I 26	II 36	III 40	IV 12	V 13	VI 12	VII 38	I 23	II 54	III 39	IV 16	V 34	VI 24	VII 45
1	04	03	03	08	08	08	03	04	02	03	06	03	04	02
2	08	06	05	17	15	17	53	09	04	05	13	06	08	04
3	12	08	06	25	23	25	08	13	06	08	19	09	13	04
4	16	11	10	33	31	33	11	17	07	10	25	12	17	09
5	19	14	13	42	38	42	13	22	09	13	31	15	21	11
6	24	17	15	50	46	50	16	26	11	15	38	18	25	13
7	27	19	18	58	54	58	18	30	12	18	44	21	29	16
8	31	22	20	67	62	67	21	35	15	21	50	24	33	18
9	35	25	23	75	6»	75	24	39	17	23	56	26	38	20
10	38	28	25	83	77	03	26	43	19	26	63	29	42	22
11	42	31	28	92	85	92	29	48	20	28	69	32	46	24
12	46	33	30	1	92	1	32	52	22	31	75	35	50	27
13	50	36	33		1		34	57	24	33	81	3d	54	29
14	54	39	35				37	61	26	36	08	41	36	31
15	58	42	38				39	65	28	38	94	44	63	33
16	61	44	40				42	70	30	41	1	47	67	36
17	65	47	43				45	74	31	44		50	71	38
18	69	50	45				47	78	33	46		53	75	40
19	73	53	48				50	83	35	49		56	79	42
20	77	56	50				53	87	37	51		59	83	44
21	81	58	53				55	91	39	54		62	88	47
22	85	61	55				1	96	41	56		65	92	49
23	88	69	58				61	1	43	59		68	96	51
24	92	67	60				63		44	62		71	1	53
25	96	69	63				66		46	64		74		56
26	1	72	65				68		48	67		76		58
27		75	68				71		50	69		79		60
28		78	70				74		52	72		82		62
29		81	73				76 79		54	74		85		64
30		83	75				79		56	77		88		67
31		06	78				82		57	79		91		69
32		89	80				84		59	82		94		71
33		92	83				87		61	85		97		73
34		94	85				89		63	87		1		76
35		97	88				92		65	10				78
36		1	90				95		67	92				80
37			93				97		69	95				82
38			95				1		70	97				84
39			98						72	1				87
40			1						74					89
41									76					91
42									78					93
43									80					96
44									81					98
45									83					1
46									85					
47									87					
48									89					
49									91					
50									93					
51									94					
52									96					
53									98					
54									1					

Problem Tarama Listelerinin Yorumlanması:

Puanlamada, yapılan gözlemlere dayanarak belli bir alanda problemi olduğu halde cevaplandırırken bu alanla ilgili sütunları özellikle boş bırakan öğrencilerin, problem alanını açığa vurmamak için bilinçli olarak gizli bir direnme gösterebileceği daima gözönünde tutulmalıdır.

Yorumlama safhalarında:

a) Problem frekanslarının dağılımı incelenerek en çok ve en az problemi fertler ve problemli alanlar,

b) Tarama listesindeki problemlerden fertlere ve olanlara göre işaretli olan problemlerin yüzdesi,

c) Problem alanlarının ortalama frekanslarına göre fertlerin ve alanların derece sıraları,

Tesbit olunarak yorumlanabilir:

Bu üç hususu şöyle örnekle açıklamak mümkündür:

a) Problem frekanslarının dağılımı Tablo XVII incelendiğinde bölümlere göre fertler en az ve en çok problem alanlarının şöyle olduğu görülür.

TABLO XXIII
Bölümlere göre fertlerin problem durumu

BÖLÜMLER	En az problemli olanlar	En çok problemli olanlar
I. Bölüm	Sibel, Işıl, (6)	Kemal (13)
II. Bölüm	Mehmet, Işıl (5)	Kemal, Gülten (20)
III. Bölüm	Mehmet (7)	Gülten (26)
IV. Bölüm	Mehmet, Sibel (2)	Kemal (7)
V. Bölüm	Sibel, Timur (4)	Gülten (9)
VI. Bölüm	Timur (3)	Kemal (8)
VII. Bölüm	Mehmet (6)	Gülten (18)

Frekanslara göre yine Tablo XVII deki toplamlarda görüldüğü gibi en ÇOK problemli alan III. Bölüm, en az problemli alan IV. Bölümdür.

Ancak (d) fıkrasında açıklandığı gibi problem alanlarının her birini projekte eder soru sayıları birbirine eşit olmadığı için her alana işaretlenen cevaplar arasındaki orantıya göre, önem dereceleri bulunmuş Tablo XXI'i kullanmak gerekecektir. Bu tabloya göre bu fertlerin en az ve en çok problem alanlarının şöyle olduğu görülür:

TABLO XXIV
Bölümlere göre fertlerin problem durumu

BÖLÜMLER	En az Problemli Olanlar	En çok Problemli Olanlar
I. Bölüm	Sibel, Işıl (fc 23)	Kemal *(%* 50)
II. Bölüm	Isılı Mehmet (% 14)	Gülten, Kemal *(%* 55)
III. Bölüm	Mehmet *(%* 17)	Kemal *(%* 48)
IV. Bölüm	Mehmet, Sibel *(%* 17)	Kemal *(%* 58)
V. Bölüm	Sibel, Timur (%30)	Gülten *(%* 70)
VI. Bölüm	Timur *(%* 25)	Kemal (%66)
VII. Bölüm	Mehmet *(%* 16)	Kemal *(%* 45)

% lere göre yine tablo XXI den en çok problemli alanın V. Bölüm (% 47) en az problemli alanın IV ve VII bölüm (% 33) olduğu söylenebilir.

Problemleri tabloda mevcut Kız - Erkek cinslerine göre bölümler için şunlar söylenebilir. (Tablo XXV)

TABLO XXV
Kız - Erkek cinslerine göre problem durumu

BÖLÜMLER	En az problemli Olanlar	En çok problemli Olanlar
I. Bölüm	Kızlar *(%* 28)	Erkekler (% 39)
II. Bölüm	Kızlar *(%* 31)	Erkekler *(%* 35)
III. Bölüm	Erkekler (% 30)	Kızlar (fo 40)
IV. Bölüm	Erkekler = Kızlar (% 33)	Kızlar = Erkekler *(%* 33)
V. Bölüm	Kızlar (% 42)	Erkekler *(%* 50)
VI. Bölüm	Kızlar = Erkekler *(%* 41)	Erkekler = Kızlar *(%* 41)
VII. Bölüm	Erkekler (% 29)	Kızlar *(%* 36)

Bu dununda yine tablo XXI den kızların problemlerinin (% 36), erkeklerden daha çok (% 34) olduğu anlaşılır.

b) Tablo XXI den problemlerden fertlere ve alanlara göre yüzde sırasını şöyle yazarak yorum yapmak mümkündür.

TABLO XXVI
Alanların problemli alan şurasına göre durumu

BÖLÜMÜ	%si	Sırası
V. Bölüm	47	1
VI. Bölüm	41	2
III. Bölüm	35	3
I ve II. Bölüm	34	4
IV ve VII. Bölüm	33	5

Bu tabloya göre ele ilk plânda V. ve VI. bölümlerde yazılı problemlerin ele alınması gerekecektir.

Fertler üzerine sıralama yapılırsa: (Tablo XXVI)

Bu tabloya göre de en problemli olanın ele alınması gerekir.

Bu şekildeki tabloları, her bölümdeki problemlere göre de Tablo XVII ye dayalı olarak düzenleyip daha detaya, grubun ve fertlerin problemlerinin temeline inmek mümkündür.

TABLO XXVII
Problemli fertlerin durumu

Öğrencinin adı	*% sı*	Sırası
Gülten	54	ı
Kemal	52	2
Ahmet	39	3
Işıl	31	4
Sibel	29	5
Timur, Mehmet	28	6

Grubun ve bölümlerin müşterek problemleri, %75 ve bunun üzerindeki problemlerdir. Eğitimde % 50 ve daha yukarı işaretlenmiş problemlerin ele alınmasında yarar vardır.

Yorumlama safhalarında bireylerin işaret ettikleri toplam puan sayılarının bir dağılımı yapılarak grup için Meydan puan yani dağılımın orta nokta değeri bulunmalıdır. Sınıflandırılmamış serilerin orta nokta değerini bulmak için önce grubun puanları sıralanır, sonra dizinin ortasına rastlayan puan bulunur. Dizideki puan sayısı tek ise dizinin bir puanı meydan değeri olacaktır, çift ise diziyi ikiye ayıran nokta, orta nokta kısmındaki iki puan arasına düşeceğinden bu iki puanın ortalaması meydan değeri olur.

Orta nokta değerini taşıyan puanların sırasını bulmak için (N+I) ifadesi kullanılır. Buna göre her bölümün meydan olabilecek değerini sırası bulunarak meydanı tayin edilir. (Tablo XXVIII)

TABLO XXVIII
Problemlerin bölümleri üzerine sırası

Sıra	I. Bölüm	II. Bölüm	III. Bölüm	IV. Bölüm	V. Bölüm	VI. Bölüm	VII. Bölüm
1.	13	20	26	7	9	8	18
2.	11	20	19	6	8	7	17
3.	10	18	15	4	6	5	14
4.	10	9	13	4	6	4	13
5.	7	7	10	3	5	4	9
6.	6	5	8	2	4	4	7
7.	6	5	7	2	4	3	6

Medyan, 7-4-1=4 olup,
2
I. Bölümde 10 dur.
II. Bölümde aynı şekilde bulunursa 9
III. Bölümde 13
IV. IV. Bölümde 4
V. V. Bölümde 6
VI. VI. Bölümde 4
VII. Bölümde 13 olduğu anlaşılır.

Bölümler için bulunan meydanla beraber dağılımın birinci çeyrek ($Ç_1$) % 25 ve üçüncü çeyrek ($Ç_3$) % 75, noktalarının tesbiti gerekir. $Ç_1$ ve daha aşağı sayıda problemi olan öğrenciler gruplarına göre en az problemi olan kimseler olarak kabul edilir. $Ç^3$ ve daha yukarı sayıda problemi olan öğrenciler de grubun en problemli kişileri olarak düşünülür.

Konuyu değişik istatistik metodlarına başvurarak daha derinlemesine çözmek mümkündür. Şimdilik imkânsızlıklar sebebiyle sadece grubun, kişilerin problemlerinin ve problem alanlarının tesbiti ile yetinilmiştir.

VIII — Kabiliyet - Basarı Karşılaştırma Tablosu

Genellikle normal bir fert, öğrenme kapasitesine paralel olarak başarılı olur. Öğrenme kabiliyeti ile basan seviyesini karşılaştırmak için kabiliyet -basan karşılaştırma tablosu kullanılır. Öğrenme kabiliyetleri zekâ testi sonuçlarına göre tesbit edildikten sonra basan durumu da diğer yönde alınır. Elde edilen tabloda okul başarısı ve kabiliyet karşılaştırılır.

TABLO XXIX
Kabiliyet-Başarı Karşılaştırma Tablosu

Başarı

Kabiliyet (Zeka Seviyesi)	1	2	3	4	5
120	Alp				Yalçın
110				Sibel	
100			Işıl		
90		Kaya		Ahmet	
80	Nejat				Gülten

Tabloya göre:
- Alp çok zeki olduğu halde, grubunda başarısız,
- Sibel, Yalçın, zeki oldukları halde gruplarında en başarılı,
- Ahmet ve Gülten, az kabiliyetli olduğu halde çok çalıştığı için başarılı,
- Kaya ve Işıl, az kabiliyetli ve az başarılıdır, problemleri vardır denilebilir.

Ancak bunlar hakkında kesin bir sonuca varmak için diğer teknikleri kullanarak durumu güvenilir hale getirmek gerekir. Çünkü çok zeki öğrencilerin az çalışmalarına rağmen yüksek basan sağladıkları tabloda Gülten'in durumunda görüldüğü gibi meydana çıkabilir.

IX — Değerlendirme Cetveli:

Gözlemleri kaydetmek için kullanılan araçlardan birisidir. Ferdin, belli bir özelliğe sahip olduğunu bilmek kâfi değildir. Bu var olan özelliğin derecesinin ne olduğu bilinmelidir. Öğrencilerin belli başlı bazı nitelikleri yönünden kararlaştırılmasına yarayan eşit olarak 3-5 kısma bölünmüş çizgiler üzerinde yahut puanlarla gösterilme tekniğidir. Aranan özellik çizgiler üzerindeki yerine derecelendirelerek yazıldığı için bu ölçeğe Dereceleme Ölçeği adı da verilir.

Bu ölçekler genellikle çizgili, tanımlı ve numaralı olmak üzere değişik tipte düzenlenmektedir.

Çizgili ölçekler, derecelemede özelliği kesinliğe uğratmadan yatay çizilmiş bir doğru üzerinde göstermeğe yarayan ölçeklerdir. Öğrenci bu niteliğin düşük, vasat ve en yüksek tarafının hangisini temel ediyorsa orası işaretlenir.

1. Örnek:

Öğrenme Kabiliyeti [146]

1	2	3	4	5
Öğrenmez	**Ağır Öğrenir**	**Vasat Öğrenme kabiliyeti vardır**	**Öğrenme kabiliyeti ortanın üstündedir**	**Çok çabuk ve kolay öğrenir**

Numaralı ölçekler, aranılan özelliğin bulunup bulunmadığını, şayet o özellik o öğrencide varsa bunun derecesinin göstermek için kullanılan ölçeklerdir.

Tanımlı ölçeklerde, aranan niteliklerin dereceleri dikkate alınarak her nitelik için 3-5 cümle veya cümlecik yazılmakta, gözlenebilen ferdin durumu bu cümlelerdeki tanımlardan hangisine uyuyorsa o ifadenin üstündeki veya başındaki karam işaretlenmektedir.

(146) Humphrey, J. A., and Traxler, A. L, **GUIDANCE Services,** Chicago: SRA, 1954, sahife: 122

2. Örnek:

1	2	3	4
Zayıf	Orta	İyi	Pekiyi

a) Her işi zamanında yapma derecesi
b) Bir şey yaparken yaratıcılığı
c) Liderlikteki başarısı
d) Güç işlerden zevk alması
e) İnsanlarla ilgili işleri sevmesi
f) Çalışma hızı

Aşağıdaki sebepler yüzünden dereceleme ölçeklerinin güvenirliği düşüktür:

(1) Derecelendirilen, ferdin bir özelliğinin etkisinde kalarak, bütün diğer özelliklerini de ona göre derecelendirirler.

(2) Derecelendirenler genellikle aşın uçlardan kaçınırlar ve ortaya meylederler.

(3) Başkaları tarafından hazırlanan ölçekler kullanıldığında, ölçekte özelliklerin tarifi olan ifadelerin yanlış anlaşılması mümkündür.

(4) Derecelendirenler fertleri değişik yönleriyle tanıyabilirler.

Dereceleme ölçekleri ile toplanan bilgilerin sıhhatli olması için şu noktalara dikkat edilmelidir:

(1) Derecelendirme, çocuğu veya çocukları en iyi tanıyan bir kimse tarafından yapılmalıdır.

(2) Derecelendirenler önce ölçekteki niteliklerden ve tasvirlerden ne kastedildiğini açıkça bilmelidirler.

(3) Bir nitelik ele alınmalı bütün öğrenciler bu nitelik yönünden derecelendirilmeden ikinci niteliğe geçilmemelidir.

(4) Her özelliği derecelendirmeye başlamadan önce o nitelik için «en zayıf» «vasat» ve «en iyi» üç öğrenci tesbit edilmeli, diğer öğrencilerin yeri bu üç noktaya göre tesbit edilmelidir.

(5) Özelliğin derece sayısını fazla geniş tutmak güçlükler ortaya çıkaracağından üçlü çok kere beşli derece en uygunu olabilir.

(6) Aynı derecelendirme cetvelleri aynı öğrencileri tanıyan başka kimseer tarafından da kullanılmalıdır. Ve sonuçlar arasındaki ilişki derecesine bakılmalıdır.

X — Ev Ziyaretleri:

Öğrenci hakkında, yaşadığı ev çevresi ve evde bulunan ailesi yolu ile, şahsî dostluk ve nezaket kurallarına uyularak bilgi toplama tekniğidir. Problemli öğrencilere okul dışında en çok zamanını kullandığı evin atmosferi incelenerek ve ilgililerden bilgiler alınarak gerekli yardımda bulunulur.

Bu tekniği başarılı olması için aşağıdaki hususlara uyulmasında yarar vardır:

a) Ziyaretler daha çok problemli çocukların evlerine yapılmalıdır.

b) Her problemli çocuğun evinin ziyaret edilmesine gerek olmadığı bilinmelidir.

c) Ziyaretler çocuğa ve ailesine en yakın danışman ya da öğretmen tarafından yapılmalıdır.

d) Ziyaretler aileyi bıktırıcı ya da utandırıcı olmamalıdır.

e) Ziyareti yapacak ilgili, çocuğa ait bilinmesine ihtiyaç olan bilgiler için tasarladığı plan dahilinde belli sorularla çocuğun velisiyle görüşmelidir.

f) Ziyaretteki konuşmalar, bir meslekî toplantı niteliğinde olmalı ve samimi bir hava içinde cereyan etmelidir.

g) Elde edilen bilgiler ve karşılaşılan olgular ziyaretten hemen sonra unutulmadan kaydedilmelidir.

h) Çocukla ve ailelerle yapılan görüşmelerden elde edilen bilgilerin gizliliğine önem verilmeli ve başka ailelerin duymasına imkân verilmemelidir.

XI — Sosyometri:

Bir gruptaki fertlerin, sosyal uyumunu ve gelişimini ölçmek yani birbirleriyle olan sosyal uzaklıklarını görmek ve grubun sosyal dokusunu anlamak için kullanılan bir tekniktir.

Okulda öğrencilerin,

— Kimlerle arkadaşlık kurdukları,

— Meydana getirdikleri akran grupları,

— Kimlerle işbirliği yapabildikleri,

— En çok sevilen öğrencinin kim olduğu,

— Kimlerin grup, işbirliği ve oyun dışında kaldıkları,

— Kimlerin çeteleri meydana getirdikleri ve sınıftaki ikilikleşmelerin kimler tarafından ve nasıl yönetildiği,

— Grubun ya da sınıfın liderinin kim olduğu, anlaşılabilir.

Bu teknik uygulanırken şu basamaklar gözönünde bulundurulur:

1. Basamak: Öğrencilere birer parça kağıt dağıtılır. Bazı sorular sorulur. Bu sorulara birinci olarak seçtiği öğrencinin adını ve soyadını yazması istenir. «Birinci olarak seçtiğiniz arkadaşımız olmasaydı ikinci olarak kimi seçerdiniz? Bu da olmasaydı üçüncü olarak hangisini seçerdiniz» açıklamasıyla üç kişi yazması sağlanır.

Bu sorular şunlar olabilir :

1. Bir gezide kimin size başkan olmasını istersiniz?
2. Bir atelyede kiminle çalışmak hoşunuza gider?
3. Kiminle ders çalışmaktan hoşlanırsınız?
4. en çok hangi arkadaşınızın fikirlerini beğenirsiniz?
5. En çok hangi arkadaşınızın giyinişi hoşunuza gider?
6. Hangi arkadaşınızın müzik aleti çalmasını beğenirsiniz?
7. okul gezisine hangi arkadaşınızla gitmek istersiniz?
8. En çok kavga eden arkadaşınız kimdir?
9. Sınıfta en çok kime güvenebilirsiniz?
10. Yapamadığınız bir iş için kimden yardım beklersiniz?
11. Kimin yanında konuşmaktan çekinirsiniz?
12. Hangi arkadaşımız daima telaşlı ve heyecanlıdır?
13. Sınıfta daima hangi arkadaşımız başkasının yardımına koşar?
14. Sınıfınızdan bir arkadaşınızın ayrılması gerekirse, hangi arkadaşınız ayrılırsa en çok üzülürsünüz?
15. Her işte en yeterli arkadaşımız kimdir?

2. Basamak : Öğrenciler soruların cevaplarını gizli olarak yazar ilgiliye teslim ederler.

3. Basamak: Toplanan kâğıtlar I nci, 2 nci, 3 ncü tercih sırasına göre örneği aşağıda verilen cetvele geçirilerek herkesin seçilme puanlan hesaplanır. Bu cetvele «Fertlerin birbirlerini tercih cetveli» adı verilebilir.

Puanlara bakılırsa sorulan soruya göre en çok seçilen 14 puanla (Sevim) dir. (Tablo: XXIX)

4. Basamak : Toplanan bilgi bir grafikle gösterilebilir. Buna «SOSYOGRAM» denir. Sosyogram ile grubun sosyal yapısı ortaya çıkar. Erkekler daire, kızlar üçgen şeklinde, bunların birbirlerini seçiş durumları da üzerlerine seçme sıralan yazılarak oklarla gösterilirse Şekil-17 de görüldüğü gibi sosyogram elde edilir.

TABLO XXX
Fertlerin Birbirini Tercih Cetveli

Seçenler		Seçilenler											
		Sibel	Alp	Işıl	Gülten	Yalçın	Timur	Bahadır	Sevim	Güner	Mustafa	Fuat	Nejay
Sibel						1		2		3			
Alp		1			2		3						
Işıl		I	2						3				
Gülten				2		3			1				
Yalcın											1	2	3
Timur						1		2	3				
Bahadır										1	2	3	
Sevim		*3*		1			2						
Güner							3	2	1				
Mustafa						3			2			1	
Fuat		1				2			3				
Nejat		*2*	3						1				
TOPLAM SEÇME DERECESİ	1	3	—	1	—	2	—	—	3	1	1	1	—
	2	1	1	1	1	1	1	3	1	—	1	1	—
	3	1	1	—	—	2	2	—	3	1	—	1	1
Seçilme Puanı 1. Seçme 3 puan 2. Seçme 2 puan 3. Seçme 1 puan		12	3	5	2	10	4	6	14	4	5	6	1

Seçilme puanları şöyle hesaplanır:

Sibel'in I inci seçmeden 3x3=9
2 inci seçmeden 2x1=2
3 üncü seçmeden 1x1=1
12

Toplam 12 puan aldığı görülür.

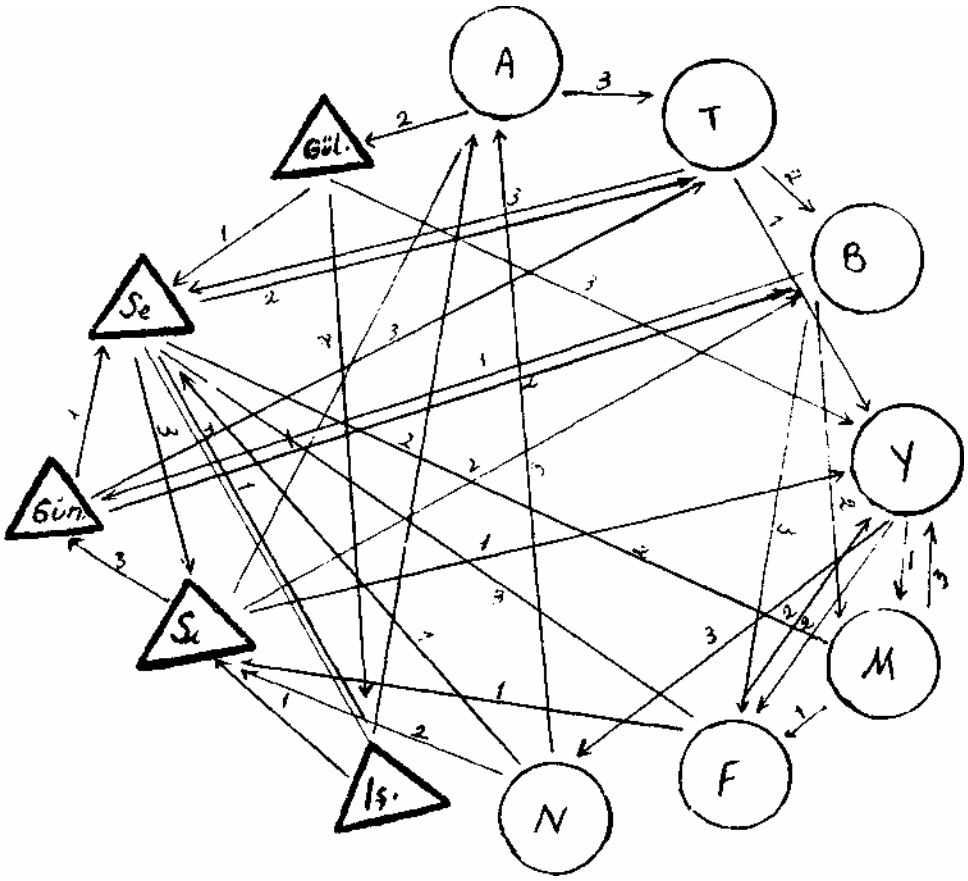

(Şekil -17) Sosyogram

XII — Kimdir bu?

Ferdin bulunduğu grup üyeleri ve kendisi tarafından nasıl görüldüğünü anlamak için kullanılan bir tekniktir.

İlgililere kendisi ya da gruptaki üyelere verilen değişik özellikleri açıklayan listeler verilir. Kim olduğu sorulur. Alınan cevaplar bir cetvelde değerlendirilir. (Tablo: XXXI - XXXII)

Beraber çalıştığı insanlarla olan ilişkileriyle «Kimdir bu». Tekniğini aşağıdaki örnek sorular gibi sorularla anlamak mümkündür.

1. Grupta herkesle şakalaşmaktan hoşlanır. Kimdir bu?
2. en çok, arkadaşlarıyla kavga etmeyi sever. Kimdir bu?

3. Sınıfta en çok o konuşur. Herkesin sözünü keser. Kimdir bu?
4. Arkadaşlarına karşı daima saygılıdır. Kimdir bu?
5. Sırada sessizce oturur. Kimseyle ilgilenmez. Kimdir bu?
6. Herkese yardım etmek ister. Kimdir bu?

Sorular yani anlatımlar, olumlu ve olumsuz şekilde, belli özelliklere göre hazırlanmalı, anlatımlar kısa, uygulanan kişiye bıktırmayacak seve seve doldurulacak nitelikte olmalıdır.

TABLO: XXXI
Kimdir bu? Cevapları ayırım tablosu

Gruptakiler	Sorular (Anlatımlar)						
	1	2	3	4	5	6	—
Sibel	//						
Alp		///					
Işıl							
Gülten						+	
Yalçın							
Timur			///				
Bahadır							
Sevim				//			
Güner							
Mustafa					/		
Fuat							
Nejat							
Seçme Sayısı	2	3	3	2	1	1	—

+ Kendini anlatım işareti
/ Gruptakilerin seçme işareti

Sorulan özellikleri kendisinde ise kendisini de yazabileceğinden tabloda gösterildiği gibi işaretlenir.

Bu tabloya her seçimi yapanı da göstermek suretiyle şu şekilde hazırlamak mümkündür:

Kimdir bu? Tekniği, gruptaki liderleri, neş'elileri-elemlileri, sevilenleri-sevilmeyenleri, başarılı-başırısızları gösterdiğinden sosyometri gibi grup dokusunu kolayca anlamaya yaramaktadır.

TABLO XXXII

Seçen	Seçilen												
	Sibel	Alp	Işıl	Gülten	Yalçın	Timur	Bahadır	Sevim	Güner	Mustafa	Fuat	Nejat	Toplam
Sibel		2											1
Alp						3							1
Işıl	1												1
Gülten				6									—
Yalçın		2											1
Timur								4					1
Bahadır						3							1
Sevim	1												1
Güner						3							1
Mustafa								4					1
Fuat		2											1
Nejat										5			1
Seçme Sayısı	2	3	—	—	—	3	—	2		1	—	—	11
Kendine uygun görme sayısı	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1

XIII —Vak'a Konferansı:

Vak'a konferansına, vak'a konsültasyonu adı da verilir. Okulun vak'a incelemesi yapmaya yetkili, danışman-rehber, grup rehber sınıf öğretmeni, okul psikologu, psikiyatrisi ve okul doktoru gibi elemanlarının bir araya gelerek vak'aa inceleme metoduna uygun olarak bir vak'ayı incelemelerine vak'a konferansı denir.

Vak'a konferansında, vak'a enine boyuna tartışıldığı, incelendiği ve ona göre çözüm yolu bulunduğu, tedavi şekli kararlaştırıldığı problem ortadan kolayca kaldırıldığı için rehberlikte yararlı bir teknik olarak kabul edilmektedir.

XIV — Psikodrama:

Terapötik yani iyileştirici bir tekniktir. Daha çok, biraz yoğunlaşmış ruh hastalıklarında kullanılır. Müzik, resim, dans ve dramanın iyileştirici özelliğinden yararlanılarak problemli kimseye bir başkasının yardımı ile problemi oynatmak suretiyle hareketlerinin altında yatan sebepleri açıklaması sağlanır. Bu durumda bütün dikkat, problemli kimsenin problemini oynamasına yardım eder, diğer yardımcılar üzerinde değil, problemli kimsenin ve probleminin üzerinde toplanır. Daha sonra psikolog ve seyirciler problemli kimsenin davranışlarını ve problemini analiz ederler, tartışırlar ve böylelikle problemli kimsenin problemini görmesine ve hareketlerini daha iyi ayarlamasına yardım ederler.

XV — Sosyodrama:

Psikodramaya benzeyen bir tekniktir. Sosyodramada bir grup ya da grubun müşterek problemi ele alınır. Problemli ferdin gruptaki diğer fertlerle olan ilgi ve ilişki şekline dikkat edilir. Rol alanlar, bilinen kişileri değil belli tipleri temsil ederler. Ele alman problem gruba ait grubun müşterek bir sosyal problemidir.

Teksil edilen probleme, tiplere ve olaya ait grup bazı kararlar alır. Temsil edilen problemin konuşmaları, yazılı olarak değil, olayın akışına oynayanların açıklama şekline göre cereyan eder. Sonuç bağlanmaz ve sonucun bulunması seyredenlere bırakılır. Temsilden sonra bütün grup fertleri, oynayanların kullandıkları değişik yolları tartışarak, problemi meydana getiren unsurlara ve çözüm yollarına ait görüş kazanırlar.

Bu şekilde görüşler, bireyleri kendi problemlerine gerçekçi bir açıdan bakmayı öğretir ve alışkanlık kazanmasını sağlar.

XVI — Oyun Terapisi: ([147])

Genellikle çocuklarda görülen davranış bozukluklarının sebeplerini, oyun yolu ortaya çıkarmak için kullanılan bir tekniktir. Küçük yaştan itibaren çocuğun içe, bilinç altına ittiği isteklerini, serbest bir atmosfer altında bol miktarda değişik oyuncaklar bulunan bir odada oynarken içinde tutmak zorunda kaldığı kin, öfke ve olayları oyuncaklarına transfer ederek serbestçe ifade eder. Durum terapist tarafından bir plâna göre gözlenir ve izlenir.

---

(147) Ginott, H. G. I. **Group Psychotherapy With Children:** The Teory and Practice of play Therapy, New York 1961

XVII — Grup Terapisi:

Grup terapisine, «Grupla Psikolojik Danışma», «Grup Psikoterapist» ya da «Çoğul Terapi» adı da verilmektedir. Kısaca «Grupla Danışma» deyimi kullanılmaktadır.

Grupla danışma, ferdî danışma ilkelerinin iki ya da daha çok kişiye aynı zamanda uygulaması olarak tanımlanmaktadır. Grupla danışmada psikoterapi ilkelerinden başka, grup dinamiği ilkeleri küçük gruplarda kişiler arası ilişkiler önemli rol oynamaktadır.

Slavanson'a göre terapinin amacı ferdin kendi kendini tanımasını, kendi ihtiyaç ve amaçlarını keşfederek, bunlara, içinde bulunduğu toplumun değer sisteminin ışığı altında bir yön vermesini, başkalar ile olan ilişkilerini ahenkli bir düzene koymasını kolaylaştıracak bir ortam hazırlamaktır. Bu bakımdan tek tek danışma ile grup danışma arasında amaç bakımından önemli bir fark yoktur. ([148])

Rogers, danışma süresince terapistin sağladığı şartları ve danışanda meydana gelen değişmeleri özetle şöyle açıklamaktadır:

a) Danışma süresince terapist

1. Her şeye açık ve tarafsız olursa,
2. Danışanı kendine haiz nitelikleri olan ayrı fakat değerli bir kişi olarak kabul ederse,
3. Duyarlı ve sempatik bir anlayışla onun iç (fenomenal) alanına nüfuz edebilirse,
4. Bu üç hususun hepsi bir anda olursa,

b) Danışanda şu değişmeler meydana gelir:

1. Kendini daha gerçeğe uygun olarak görür,
2. Kendine güveni artar ve kendim daha esnek olarak yönetebilir hale girer,
3. Kendini daha olumlu açıdan görür ve kendine değer vermeye başlar.
4. Tecrübelerini daha az baskı altına alır, duyu organlarının verilerine açık olur.
5. Dış zorlara dayanıklılığı artar, yenilgi ve hayal kırıklıklarından sonra daha çabuk toparlanabilir.
6. Kişiliği daha iyi teşkilâtlanır. Gerçek ve ideal benliği birbirine daha çok yaklaşır ve daha verimli çalışabilir duruma girer.

---

(148) Baymur, Feriha., Prof. Dr. Hacettepe Üniversitesi **Rehberlik ve Psikolojik Danışma Bölümü notları.** EĞT. 685

Gurupla danışmada üyeler zaman zaman çeşitli rolleri benimserler. Bu rollerden bazıları grubu geliştiren ve canlandıran rollerden, bazıları ise grup meydana gelişini engeller.

a. Grup çalışmalarını kolaylaştıran ve düzene koyan rollerin bazıları şunlardır:

1. Konuyu açıcı şekilde yardımda bulunma,
2. İleri sürülen fikirlerin açıklamasını isteme,
3. Grubun üzerinde durduğu konularda ya da ileri sürülen fikirlerin açıklanmasını isteme,
4. Grubun problemleri üzerinde bilgi verme,
5. Örnekler vererek açıklamalarda bulunma,
6. İleri sürülen fikirler yapılan teklifler arasındaki ilişkileri açıklama ve koordine etme,
7. Amaçlara göre grubun durumunu açıklama,
8. Grubun çalışmalarını normal ve standartlarla karşılaştırma,
9. Grubu, karar verme işe girişme bakımından teşvik etme,
10. Yapılan teklifleri, grup kararlarını, tartışmalarda varılan sonuçlan kaydetme.

b) Grubu geliştiren ve canlandıran rollerden bir kısmı şunlar olabilir:

1. Başkalarının fikirlerini övme, samimiyet ve yakınlık gösterme,
2. Grup içi anlaşmazlıklarda arabuluculuk etme ve gerginlikleri giderme,
3. Kendi fikri ve durumu ile ilgili bir çatışmada hatasını kabul etme,
4. Fikir alışverişini hızlandırma,
5. Grup içinde standart ve idealler ileri sürme,
6. Konuşulanları izleme ve dostça dinlenme.

c) Grup havasını bozan rollerin bazıları şunlardır:

1. Başkalarının ego duygularını zedeleme yani saldırganlık,
2. Tenkitçi, inatçı, mantıksız derecede fikirlerinde ısrarlı olma yani engelleyicilik,

Psikolojik danışma oturumlarında terapistin tutumu sözlü ifadeleri ve kullandığı teknikler üzerinde onun kişiliğinin ve felsefi görüşünün de rolü vardır.

Danışman bu oturumlarda şu sözlü tepkilerde bulunabilir:

1. Basit onaylama: Danışanın söylediklerinin anlaşıldığım ifade eden sözler ve sesler. Him, evet, ya... gibi.

2. Muhtevayı yansıtma: Zaman zaman, danışanın söylediği söyleri muhteva bakımından tekrarlama.

3. Duygulan yansıtma: Danışanın ne demek istediğini, söylediklerinin altında gizli olan duygu, istek ve amaçları, danışanın söylediklerinin berisinde bulunan duygulan yansıtma.

4. Açıklama: Danışma sırasında çeşitli zamanlarda ileri sürülmüş olan fikirleri ve duygulan özetleme,

5. Yorumlama: Danışanın sözlerinde kendisince bilinçsiz olan duygu, ihtiyaç ve eğilimlerini aydınlığa çıkartma, bugünkü davranışlarının geçmiş hayatındaki bilinçsizlenmiş tecrübelerine bağlama.

6. Düzenleme: Psikolojik danışmada kişilere yardım sürecinin yolu, yönetim, kuralları gibi hususlardan danışanlara bilgi verme yol gösterme.

7. Soru sorma: Danışandan hız alan (güdümsüz) terapistlerin az güdümlü terapistlerin daha çok başvurduktan yoldur.

8. Bilgi soram: Psikolojik danışma bir bilgi verme süreci olmadığı halde terapist, danışanın probleminin çözebilmek için bilgi isteyebilmektedirler. Güdümsüz terapistle az güdümlü terapistler daha çok bu yola başvururlar.

9. Suskunluk: Psikolojik danışma oturumlarında her zaman konuşulmaz, zaman zaman uzun-kısa suskunluk dönemleri olur.

Bu açıklanan özel tepkilerden başka terapistin öğüt, vaiz, tenkit, tavsiye ve itina gibi konuşmalardan mümkün olduğu kadar kaçınması gerekir.

XVIII — Bibliyoterapi:

Roman, hikâye, makale, broşür gibi yazılı kaynaklan okuyarak ferdin problemlerini anlamak amaciyle kullanan bir tekniktir. Meslekî, eğitimle ilgili rehberlik alanlarında, sosyal ilişkilerde, ferde hem bilgi verilir hem de tedavisi sağlanır. Psikolojik problemi olanlara, ruh hastalıklarına, savunma mekanizmalarına ait kitaplar ve yazılar, doktor öğütleri okunur. Yıldırma-mak ve teknikten yararlandırmak için problemli ferde asla okuma ya da yazma ödevi verilmemelidir, ilgi çekmesi ve tekniğin basan ile uygulanması için danışman konuyu genişliğine ve derinliğine incelemeli, kaynaklan iyi seçmeli ve okuma işlemini bir plân içinde ele almalıdır.

Okuma süresi, zamanı iyi ayarlanmalı, sonunda ferdin görüşü alınmalı, yanlış anlama ve yorumlara yer verilmemelidir.

XIX — Mülakat:

Problemli fert ile danışman arasında, rastgele konuşmadan farklı, gayeli ve plânlı kendine has prensipleri ve teknikleri olan bir konuşmadır.

Rehberlikte önemli bir yeri olan mülakatla, hem bilgi toplanır, hem de ferdin problemi teşhis edilir ve iyileştirme yollarına başvurulur.

Mülakatta:

a) Danışman, danışanla yüzyüze gelir, ikisi arasında karşılıklı saygıya dayanan bir dostluk yani, adeta kafadan kafaya, kalpten kalbe bir köprü kurulur.

b) Karşılıklı olarak bilgiler alınır, bilgiler verilir.

c) Problem aydınlığa kavuşturulur ve kelimeleri ifade edilir. Çözüm yolları aranır. Çözüm yolları bir plâna bağlanır.

d) Problemli ferdin problemini anlaması ve açıklaması üzerine boşalması sağlanır.

Danışman, her şeyden önce, grup terapisinde görüldüğü gibi, danışanın kendisine kıymet verildiğini probleminin de incelenmeye lâyık bir problem olduğunu hissettirecek, dış baskılardan uzak bir ortam yaratmalıdır.

Konuşmalar kesintisiz ve etkin bir şekilde bir plân içinde, sorumluluk paylaşılmak suretiyle yapılmalıdır.

Susma, sadece baş sallama veya dinliyorum anlamında evet demek şeklinde olmalıdır. Danışman, danışanın söylediği ayni fikri başka bir yola ifade ederek danışana vermeli yani yansıtmalı, danışanın fikirlerini veya hareketleri aynen uygun görmeli, onu yeni bir çabaya sevketmelidir.

Bingham ve Moore yukarıda açıklananların mülakatın üç fonksiyonu olarak ele almakta ve şöyle sıralamaktadır:

1) Bilgi vermek,

2) Bilgi toplamak,

3) Danışana etki ederek onu harekete getirmek,

Her ikisi mülakatın bilinen fonksiyonlarıdır. Üçüncüsü üzerinde kısaca durmak gerekir. Danışman, danışana etki etmek isterken bütün girişimi kendi de ona bazı şeyler söyler, fakat danışmanın hiç bir suretle Danışmanın buradaki görevi danışana kendi problemini anlamasına ve akla uygun bir çıkış yolu bularak kendi hareketlerini ona göre ayarlamasına yardım etmektedir. Mülakat sırasında danışman, danışandan bilgi ister ve kendi de ona bazı şeyler söyler, fakat danışmanın hiçbir suretle danışana önemli sorular sormaması ve onu fikrini bulandıracak açıklamalarda bulunmaması gerekir. Gelecekteki plânlan, meslek seçimi ve şahsî problemleri incelerken danışanın kabiliyet ve zaafları tamamen obektif bir biçimde ele alınmalıdır.

Konuşmalarda gerektiği yerde elde edilen bilgilere dayanılarak danışanın fikri kabul ya da reddedilmelidir.

Konuşmalar mülakattan sonra hemen kaydedilmeli, varsa konuşma anında ses kayıt cihazı ile konuşmalar tesbit edilmelidir. Buna ait bir müfakat kayıt formu örneği aynen verilmiştir. (Şekil -18)

Mülakat kayıt formuna mülakatın özeti ve gözlenen önemli davranışlar yazıldıktan sonra mülakatta danışana ait formda yazılı davranışlarda görüldüğü gibi mülakatın analizi ve değerlendirilmesi bölümü ele alınmalıdır. (Şekil-19)

Yıl sonunda bu kayıtlar, öğrenci dosyasındaki örneği gösterilen «Mülakat Sonuçları» bölümüne işlenmelidir. (Şekil-20)

1) Mülakatın rahatlık ve gizlilik içinde yapılması, rehberliğin güvenilir olmasını ve başarıya ulaşmasını sağladığından danışana rahatlık veren sakin bir yerdeki odanın kapısına, «Mülakat Vardır» levhası aşılmalıdır.
2) Danışana ve danışanın problemine ait bütün bilgi ve dokümanlar önceden incelenmelidir.
3) Danışan güler yüzle karşılanmalı samimi ilişki kurulmalıdır.
4) Danışanın mülakata başlanıldığım anlamıyacağı bir tabii girişle mülakata başlanmalıdır.
5) Danışanın gevşeyip rahatladığı bir hava yaratılmalı ve onun güvenini sarsacak dedikodu, kritik ve tartışmalara yer verilmemelidir.
6) Mülakatın sonuna kadar ciddiyet ve ağırbaşlılık devam etmelidir.
7) Danışan samimi olarak dinlenmeli ve problemine önem verilmelidir.
8) Danışanın davranışları, hisleri, heyecanlan ve sözleri daima hoş görülmeli ve onlara karşı tepkide bulunmamalıdır...
9) Danışana sadece Evet-Hayır şeklinde cevaplayacağı sorular sorulmamalıdır.
10) Daima yukarıda açıklanan yansıtma yolu ile danışanın sözleri, soru haline getirilmelidir.
11) Mülakatta danışman, danışanın, düşüncelerinin neler olduğunu anlamaya, ağzından düşürmediği ve dönüş dolaşıp dokunduğu veya tekrarladığı motifi yakalamaya çalışmalı ve sonra bunu dikkatle ele almalıdır.
12) Danışman, danışmana probleminin her basamağında ve maddesinde dikkatle düşünmesi için gerekli zamanı vermelidir.
13) Danışana ihtarda bulunmaktan, ahlâk öğütleri vermekten çekinilmelidir.

14) Geniş ve büyük problemlerde mülakat bir kaç seanslık oturumlara ayrılmalıdır.
15) Mülakata ara verilirken veya son verilirken ele alınan konunun bir özeti yapılmalı, plân veya program gözden geçirilmelidir.
16) Danışman; danışan mülakat yerinden ayrılır ayrılmaz hemen mülakat kayıt formunu doldurmalıdır.
17) Danışan tekrar mülakata gelecekse gün ve saati kararlaştırılmalı ve danışman aynı saatten önce mülakat yerinde hazır bulunmalıdır.

MÜLAKAT KAYIT FORMU

Mülakat No. : Danışanın Adı, Soyadı : Sahife No. : Danışmanın Adı. Soyadı : Tarihi : / /19	
Mülakatın Özeti	Mülakat sırasında gözlenen önemli davranışlar
Mülakatın analizi ve değerlendirilmesi :	
Kararlar :	
Gelecek mülakat için geçici plân : İmza	

(Şekil-18) Mülakat Kayıt Formu

Mülakatın Analiz ve Değerlendirilmesi

	Hiç (0)	Az (1)	Biraz (2)	iyi (3)
Danışan ne derece probleme nüfuz etti?				
Olumlu hislerini ifade edebildi mi?				
Konuşması nasıldı?				
Konuşurken neş'eli miydi?				
Konuşurken terledi mi?				
Konuşurken bir tarafı ile oynadı mı?				
Dinlemesini bildi mi?				

(Şekil -19) Mülakat Analiz ve Değerlendirme Cetveli

XX — Testler:

Rehberlik çalışmalarında objektif bilgi toplamak için kullanılan araçlardan en önemlisi değişik testlerdir. Ancak objektif bilgi sahibi olmak için ağırlığın testlere verilmesi hatalı bir yoldur. Çok kompleks olan test araçlarının:

a) Yerinde kullanılması,
b) Yorumlanmasının bilinmesi,
c) Test hakkında teknik bilgiye sahip olunması,
d) Kullanılan her testin hangi faktörü ne derece ölçtüğünün bilinmesi gerekmektedir.

Testler, bir kişiye uygulanıyorsa ferdi testler, birden fazla kişiye uygulanıyorsa grup testleri adını alır.

Testler ayrıca eğitimle ilgili testler ve psikolojik testler olarakta ayrılabilir. Birbirlerinden kesin şekilde ayrılması mümkün olmayan testler kullanıldığı alanlar bakımından böyle bir ayırıma tabi tutulmaktadırlar.

Testlerin bir kısmını öğretmenler kendi dersleri içinde hazırlar ki bu testlere Standart olmayan yani sınıf içi testleri adı verilir. Standart testler, belli bir amaç için ilgili uzmanlarca hazırlanarak geniş gruplara ve seviyelere uygulanmış ve sonuçları incelenmiş, revizyonları yapılmış, normları çıkarılmış olup memleketin bir bölgesinde veya her tarafında veya dünya çapında kullanılır hale getirilmişlerdir.

Testleri tanıtma bakımından şu gruplara ayırmak mümkündür:

a) Basan testleri
b) Akademik kabiliyet testleri
c) Özel kabiliyet testleri
d) İlgi envanterleri
e) Kişilik testleri

a) Başarı testleri:

Bu testler belirli bir konuda bağıl başarıyı ölçmek için hazırlanır. Öğretmenlerin öğrenim programındaki konularla ilgili olarak hazırladıkları başarı testlerine genel başarı testleri denir. Bir ferdin ya da grubun bir ya da bir kaç konuda zayıf-kuvvetli taraflarını meydana çıkarmak için hazırlanmış başarı testlerine de teşhis testleri adı verilir.

Genellikle okuma, aritmetik, dil ve ortaöğretimde bunlara bir Fen Bilgisi ya da Fizik ve Tabii Bilimler eklenerek bütün okul faaliyetleri için hayatî önemi olan temel alanlarla ilgili başarı testleri hazırlanır.

Çeşitli alanlarda başarıların ölçülmesinin bunun gibi bir çok başarı testi bataryaları vardır. Bunlardan birisi ilkokul ve ortaokul öğrencilerine verildiği zaman öğrencilerin hangi alanlarda daha kuvvetli hangilerinden daha zayıf olduğunu ortaya çıkarmak mümkündür:

Iowo Eğitsel Gelişme Testleri ulaşılması gereken bilgi ve maharetlerden daha farklı şeyleri ölçmek için hazırlanmalıdır. ([149]) Aşağıdaki test başlıkları ve testlerin niteliği hakkında bir bilgi verebilir:

1. Temel sosyal kavramların anlaşılması,
2. Sayısal düşünme kabiliyeti,

---

(149) Michelles, William., Karnes, M. RAY., **Eğitimde Başarının Ölçülmesi,** Çeviren: İbrahim Yurt, Mesleki ve Teknik Öğretim Kitapları Sahife: 35

3. Doğru yazma kabiliyeti,
4. Tabiî bilimlerde yeterlik,
5. Sosyal bilimlerle ilgili kitap v.b. yorumlama kabiliyeti,
6. Tabiî bilimlerle ilgili kitap v.b. yorumlama kabiliyeti,
7. Edebî yazıları okuma kabiliyeti,
8. önemli bilgi kaynaklarını kullanma kabiliyeti,
9. önemli kelimelerin anlamlarını tanıyabilme kabiliyeti.

Lise sınıfları için, ingilizce, okuma, sosyal bilgiler, fen bilgisi, matematik alanlarını kapsayan kooperatif Test Merkezi (Cooperative Test Service) tarafından hazırlanmış Kooperatif Başarı Testleri vardır.

İlk ve ortaokul sınıfları için Standart Başarı Testleri çeşitli konularda ve çeşitli sınıf seviyeleri için bataryalar halinde başarı testleri örneklerinden geliştirilerek yararlanmak mümkündür.

Wrinkle, Sandars ve Kendel tarafından hazırlanan Temel Aritmetik Maharetleri Testi en iyi teşhis testine örnek olarak verilebilir. Tam sayılar ve bayağı kesirler, ondalık kesirler ve yüzdelerle ilgili becerileri ölçer ve günlük problemlerin çözülmesinde büyük bir yer tutan bir temel aritmetik işlemlerle ilgili olarak öğrencilerin karşılaştıkları güçlükleri meydana çıkarır.

Sözlü olarak başarının ölçülmesi ile ilgili Amerika Birleşik Devletleri İş Bulma Dairesince kullanılan iş (meslek) testleri vardır. Bir *iş* için müracaat eden bir kimse kaydı yapıldıktan sonra, daha önce öğrenim ve tecrübesi ile ilgili bir mülakata tabi tutulur. Bu mülakatta işi ve mesleği ile ilgili test uygulanarak değerlendirilmesi yapılır.

Ameli testler = İş testleri (performans) başarıyı ölçmenin başka bir aracıdır. Bunlarla el becerilerini ölçmek için sözlü veya yazılı cevap yerine yaptırılan bir iş objektif esaslara göre değerlendirilir.

b) Akademik Kabiliyet Testi:

Okulda başarı sağlama ile ilgili en önemli faktör, soyut olarak düşünebilme kabiliyetidir. Yani kelime ilişkileri gibi soyut sembolleri anlama ve kullanma kabiliyetidir. Bu testlerle genellikle zekâ testleri = Akademik kabiliyet = Eğitsel Kabiliyet testleri denir.

Bu testler ya ferdî ya da grup testi olabilir. En çok kullanılan ferdi zekâ testi Binet-Simon Zekâ Testi'nin Stanfort adaptasyonudur. Ferdî olarak kullanılan bu testle 3-18 yaş arasındaki seviyelere göre ayırımı yapılmış bir testler grubudur. 1905 yılında Fransız Binet ve Simon tarafından ilk kez bu testler uygulanmış, Binet daha sonra testleri çeşitli revizyonlara tabi tutmuştur. 1916 da Terman'ın Stanfort revizyonu piyasaya çıkarılmış, 1937 de Terman ve Merrill tarafından tekrar gözden geçirilmiştir.

Akademik kabiliyeti veya genel zekayı ölçen bir çok grup testleri vardır. Bunlardan birisi Amerikada kullanılmış Ordu Genel Sınıflandırma testi'dir. Bununla ingilizce okuma-yazma bilen erleri, çok çabuk, çabuk, orta derece yavaş ve çok yavaş öğrenenler diye beş gruba ayırmışlardır.

Akademik Kabiliyet testlerinden birisi de Dr.L.Thurstone ile, eşi Thelma Gwinne Thurstone'nm hazırladıkları testlerdir.

Kendi kendine uygulanabilen OTİS KABİLİYET Testleri, en çok kullanılan grup testleridir. Bunların pek çok eş formları vardır. Her form güçlük sırasına göre dizilmiş, çeşitli nitelikte 75 sorudan meydana gelmiş. 30 dakika süre verilir. Tek puan hesaplanır.

Akademik kabiliyetin ölçülmesinde Yale Eğitsel Bataryası yeni bir yol izlemekte, ferdin hangi alanda daha başarılı olduğunu anlamada bu test kullanılmaktadır. Bu test bataryası aşağıdaki özellikleri ölçen yedi testten ibarettir.

1. Kelime anlayışı testi,
2. Dilbilgisi kabiliyeti,
3. Dil ile ilgili yargı kabiliyeti,
4. Sayısal yargı kabiliyeti,
5. Matematik kabiliyeti,
6. Mekân kavrama kabiliyeti
7. Mekanik kabiliyeti.

c) Özel Kabiliyet Testleri:

Ferdin yetiştirilirken, en çok başarılı olduğu ve olabileceği alana yöneltilmesi o konuda gerekli bilgi ile donatılması gerekmektedir. Bunun için özel kabiliyet testlerine başvurulmalıdır. Özel kabiliyetleri ortaya çıkaracak tek tip bir kabiliyet testi yoktur. Özel bir alanda muhtemel başarıyı tahmine yarayan herhangi bir ölçü veya miyar özel kabiliyet testi olarak düşünülebilir. Bir ferdin kabiliyeti ondaki potansiyeldir. Özel bir iş çeşidi için mutlak olmayan (bağıl) uzunluğu ölçmek için çeşitli özel kabiliyet testleri geliştirilmiştir. Bu testlerle gelecekteki başarı ölçülmez. El becerileri, görme keskinliği mekanik kabiliyet, müzik kabiliyeti ve sekreterlik kabiliyeti gibi özel kabiliyet testleri vardır.

Mekanik kabiliyeti olmayan mekanik kabiliyeti isteyen bir işe girdiklerinde başarılı olamazlar, mutsuz olurlar. Yetiştirirken harcanan gereç, zaman ve para heba olur.

d) İlgi Envanterleri:

Okullarımızda yöneltme tavsiyesi yapabilmek için ilgi konusuna biraz daha geniş yer verilmesi faydalı görülmüştür. İlgi Envanteri, insanın hoşlandığı ve hoşlanmadığı şeyleri sıralama metodudur. Bunlar bir test değildir. Başarıyı, başarısızlığı gösteren puan, yanlış-doğru gibi cevap yoktur, ilgi, psikolojik bir ezelliktir. Ferdin, bir aileye ya da faaliyete karşı duyduğu ve oldukça uzun süre devam eden eğilimidir. Fert herhangi bir objeye veya faaliyete ilgi duyarsa, o işi, o faaliyeti yapmak için daha fazla istek duyar yani daha fazla güdülenir.

Okul yıllarında, çocuklar hızlı bir beden gelişmesi gösterirler, oran ve doku bakımından fizyolojik olarak yeniden değişmelere uğrarlar. Bu gelişme ve değişmeler onların arzu ve isteklerini arttırdığından, çocukların bu ilgilerini tesbit ederek okul faaliyetlerini ona göre düzenlemek ve yön vermek gibi önemli bir hizmet eğiticilere düşmektedir.

Eğiticiler, çocukların ilgilerine ve tabiî faaliyetlerine ait amprk fakat dikkatli bir soruşturma yapabilirler. Çocuklara ne yapmaktan hoşlandıklarını sorabilirler. Çocuklara arzu edecekleri şeyleri yapmak için, serbest bırakıldıkları zaman onları gözleyerek bilgi edinebilirler. Neler okuduklarına ait kaynak-malzeme toplayabilirler. Çocuklara neleri okumaktan hoşlandıklarını sorarak aldıkları cevaplan değerlendirebilirler. Onların nabız atışını alet kullanarak en çok arttıran hangi filmler ve faaliyetler olduğunu tesbit edebilirler. Okulda seçtikleri konuları (şiir, şarkı, temsil...) inceliyerek nelere ilgi duyduklarını anlayabilirler.

Ancak, çocuklar, kurnaz suçlular gibi ekseriya kendileriyle ilgilenenleri araştırma yapanları aldatmaktan da zevk duydukları için çok dikkatli olmak gerekmektedir.

Genellikle çocuklar hoşlandıkları faaliyetlerde bulunurlar. Bunun için hangi faaliyetlerin hoşlarına gittiğini tesbit etmek gerekir. Bunlar yani hoşa giden **faaliyetler ve oyunlar** yaşa göre değişirler. Bir bebeğin oyunu çok basittir. 4 aylık çocuk el ve ayaklarıyla oynar. 6 aylık çocuk masaya kaşıkla yumrukla vurmaktan hoşlanır. 9 aylık çocuk eşyaları düşürerek onların çıkardığı sesleri büyük bir zevkle dinler. 3 yaşında tırmanır, resimler yapar. 5 yaşında bloklarla oynamaktan zevk duyar. ([150])

Zekâ ile oyun arasında ilişki bulunduğundan ayrı ayrı istidat ve kabiliyette bulunan her çocuğun, yaşına göre, sevdiği ve başardığı oyunlar ayrı ayrıdır. Başıboş gezmeyi seven, okumadan duramayan, sinemaya koşan,

---

(150) Robinson, Frankis P., Pressey, Sidneyel, **Psikoloji ve Yeni Eğitim,** Çeviren Prof. Dr. Hasan Tan, M. E. Basımevi - 1975 s. 111

radyonun başından ayrılmayan sakin oyunlardan hoşlanan ya da ferdi sporlarla uğraşan çocuklar olduğu gibi bunlardan hoşlanmayan ve ilgi duymayan çocuklar da vardır.

Çocuğun oyunlarında, çevrede önemli rol oynar. Şehir-kasaba, çocuklarının oyunlarının farklı oluşu bunu her zaman göstermektedir. Şehir çocukları daha çok organize edilmiş karmaşık oyunlardan köy çocukları daha az organize edilmiş basit oyunlardan hoşlanırlar. Fizikî çevrede çocuğun ilgilerine uyulmama etki etmektedir. Çevresinde göl, ırmak, deniz olan çocuklar daha çok yüzme, kürek çekme, balık avlama gibi faaliyetlere yönelirler. Sonuç olarak oyunun, çocuğun beden ve zekâ gelişmesine ve fizikî çevresine göre değişiklik gösterdiğini söyleyebiliriz.

Hevesler, modalar, gelenekler gibi sosyal etkiler de çocukların oyun çeşitlerini arttırıp azaltabilir. Böylelikle ilgi alanlarını daraltır veya genişletir, azaltır veya çoğaltır.

Erkeklerle, kızların oyunları birbirinden farklıdır. Erkekler sert ve mücadeleci oyunları çok severler. Kızlar daha çok ev, giyim, görgü kaideleri gibi sakin faaliyetlere katılırlar.

Okuma, resim, radyo, televizyonda çocukların ilgilerini arttırır.

Öğrencinin duruma karşı ilgisi tavırlarının kaynağıdır. Öğrenci ilgilendiği bir durum için olumlu bir tavır kazanmaya daha hazır bulunmaktadır. Bu bakımdan öğrenim yaşantılarını (tecrübelerini) öğrencinin ilgilerine bağlamakla öğretmen daha yüksek bir öğrenme sağlayabilmektedir. Öğrencilerin yaşı ilerledikçe ilgilerinde de değişmeler olmaktadır. Bu değişme eğitim yönünden oldukça elverişli ve olumlu bir yönde olmaktadır. İlk okul 4 üncü ve ortaokul 3 üncü sınıf arasında okuyan 2234 öğrenci üzerinde yapılan bir araştırmaya göre erkek öğrenciler meslekî ve teknik, fen bilgisi ve matematik derslerine; kız öğrenciler ise büro, dil ve sosyal bilgiler derslerine gittikçe artan bir ilgi duymaktadırlar. İlkokulun I inci sınıfından lisenin son sınıfına kadar okumakta olan 3000, öğrenciyi içine alan diğer bir araştırmada da bu konuyla ilgili aşağıdaki sonuçlar bulunmuştur. ([151])

1. Çocuklar bütün yaşlarda **insanlarla** ilgilenme ve onlarla ilişkiler kurma eğiliminde-dirler.
2. Çocuklar, yaşıtlarının sahip oldukları kavramlara göre **dünya ile** ilgi kurmaya çalışmaktadırlar.
3. Çocuklar daha çok küçük yaşlarda **hediye almaya** karşı çok ilgi duymaktadırlar.

---

(151) Skinner, Charles E. Ed. **Educational Psychologyş,** 4 the Ed. Englewood Cliffs; Prentice - Hail, İne., 1959 sayfa: 341

4. Ayni sınıfa, ayrı sınıflara ve ayrı ayrı okullara giden her çocuğun, ilgileri ayrı ayrıdır.

5. Çocukların öğrendikleri **bilgi ve beceriler** ilgilerinin ortaya çıkmasını sağlamaktadırlar. Yani çocukların ilgileri öğrenmelerinin sonucunda çeşitlenmektedir.

6. Çocuklar büyüdükçe **meslek edinme, eğitime devam etme,** kendi kendini ve başkalarını **anlama ve tanıma** gibi kendilerini yetiştirmeye karşı çok ilgi duymaktadırlar.

7. Genellikle bütün çocuklar özellikle ortaokul ve lise öğrencileri, kendi amaçlarını okuldan daha değişik olarak görmekte ve **kendi amaçlarını okulun nasıl geliştirdiğini farkedememektedirler.**

8. Çocukların ilgileri, yaşı ilerledikçe çeşit yönünden **azalmaktadır.**

9. Çocuklarda sosyal bilgilere karşı ilgi gittikçe **azalmaktadır.**

10. Çocukların okul dışındaki işler, günlük çalışmalar ve ev işleridir.

Bir kimsenin **ilgi duyduğu şeyler ile boş zamanlarını geçirme tarzı, geniş ölçüde, bedeni yapısına,** içinde yaşadığı **çevreye,** zekâ ve **öğrenim seviyesine** bağlıdır. ([152]) Yetişkinler üzerinde yapılan araştırmalar, genellikle yetişkinliğin başlangıcında en çok hoşlanılan faaliyet tarzlarını yıllar geçtikçe kökleştiğini göstermiştir. Yetişkinliğin başlangıcında en az hoşlanılan şeylerden de yetişkin yıllar geçtikçe büsbütün soğumaktadır. Genç bir yetişkin okumaktan hoşlanıyor, onu orta yaşta ve ihtiyarlıkta okumaktan daha çok zevk alması ihtimali büyüyecektir. Buna karşılık gençlikte okumaktan hoşlanmıyanların, yaş ilerledikçe kitaplara ve dergilere karşı daha az ilgi duymaları ihtimali kuvvetlidir. İlgiler, çocuklukta, ergenlik devresinde ve yetişkinliğin ilk on yılında daha büyük bir kolaylıkla yoğrulabilmektedir.

Bedeni değişmeler sonucu, ihtiyarlık çağında, ilgilerde önemli değişiklikler olması beklenebilir. Bir kere bedeni kudreti azalan ihtiyar, spor, dans gibi fazla enerji, sarfı isteyen eğlence tarzlarından uzaklaşmakta, okumak, bahçeyle uğraşmak, sohbet etmek, gibi daha pasif eğlence tarzlarını tercih etmektedirler, ihtiyarların bir çoğu ise, bilhassa az öğrenim görmüş olanlar, zamanlarını hiçbir şey yapmadan bomboş geçirmektedirler. İlgiler ile bedeni gelişmeler arasında münasebet olduğu, münasebet ve nezaket kaideleri ile aş ve evliliğe olan ilgilerin, ergenlik çağı ile yetişkinliğin başlangıcında artırmasından da bellidir. Muaşeret ve nezaket kaideleri ile evliliğe karşı duyulan ilgiler, yetişkinlik devresi boyunca kuvvetinden kaybetmekte, buna karşılık hayatın ne olduğun, ne olması gerektiği daha iyi bir hayatın şartları

---

(152) Pars, Yedide Baha; Cırıltı, Hüsnü; Enç, Mithat; Oğuzhan Türkan; **Eğitim Psikolojisi,** M. E. Basımevi - İstanbul 1960, s. 229

gibi hayat felsefesi diyebileceğimiz bir ilgi sahası gittikçe kuvvetlenmektedir. Böylece, halledilmesi gerekli pratik problemlerini halletmiş insan hayatı kendi açısından değerlendirmeye çalışmaktadır. Bir hayat felsefesine karşı duyulan ilgi, erkeklerde de kadınlarda da yetişkinlik çağ boyunca artmaktadır.

İhtiyarlık çağına kolay uyum sağlayabilmek için en önemli bir tedbir, gençlikte çok ve çeşitli ilgiler kazanmaktır.

Her insan, yeni bir işe başlarken, o işin *az* çok güç gelmesi sebebiyle, kendisini biraz zorlar. Piyano çalmağa, bir yabancı dil öğrenmeye yeni başlayan birisine başlangıçta bu işler can sıkıcı, tatsız gelir. Üzerinde durup o işte yeterlik kazanınca insanın işe karşı tavrı değişir, ilgisi gitgide gelişir ve faaliyete daha hızla katılır. Çocuklar belli konulara, belli sürelerde belli ilgilere sahip olurlar. Eğitimde bu sürelerden yararlanmak gerekir. İnsanın, başlangıçta bir işe zayıf olan ilgisi, kendisini zorlayarak yeteneğini geliştirme isteği üzerine kuvvetlenir, belli bir alanda yeterlik kazanılınca, o alanın bir çok tarafları son derece ilgi çekici, heves uyandırıcı olmağa başlar. İlgi ve bir işe düşkünlük o alanda kazanılan yeteneğin türevleridir. Ortaöğretim öğrencilerinin konuya, öğretmene ve kendilerine atfedilebilecek bir takım sebepler yüzünden çalışmalarına karşı hiç bir zaman ilgi geliştiremedikleri ya da ilgilerini kaybettikleri görülmektedir. Bunlara, öğrencilerin konuyu neden dolayı öğrenmesi gerektiğini anlamamış olması, yeteri kadar çalışmaması ya da öğretmenin konuyu ilgi çekici kılmağa yetecek kadar iyi öğretmeyişi sebep olarak gösterilebilir. Öğrenciler genellikle kendi ilgisizliklerinden öğretmenleri sorumlu tutmaktadırlar. Aslında sorumluluk her iki taraf arasında bölünmüştür. Mümkün olduğu takdirde öğrenci ilgisini kuvvetlendirecek kadar çok çalışmak, öğretmende konuyu öğrenmekte güdülen amacın ne olduğunu, bilgi ve becerinin ne işe yarayacağını öğrenciye açıklamak, öğrencinin konuyu öğrenerek ilgi kazanmasını sağlayacak şekilde iyi bir öğretim yapmalıdır. Çoğu defa öğrencinin konuya karşı göstereceği ilgi, öğretmenin kişiliği ile, ilgi ve heves uyarma gücü ile orantılıdır. ([153])

İlgi envanterlerinin kullanılmasında ve yöneltme tavsiyesinde meslek tabirinin çok geçmiş olması bunun da kısa açıklamasını gerektirmiştir.

Milletlerarası Standart Sistemde, «Meslek» adı verilen iş dalı, bir çok memleketlerde o meslekte icra edilen işin kapsamını temsil eder. Bununla beraber her milletin iş organizasyonunda, ekonomik gelişmesinde ve için bunlarla bir arada yürüyen ihtisaslaşma kabiliyetinde uygulama farkları bulunması sebebiyle milletlerarası anlamda tarif edilen bir mesleğin kapsa-

---

(153) Sorenson, Herbert; **Eğitim Psikolojisi,** M. E. Basımevi - İstanbul, 1968 Çeviren: Gültekin Yazgan, s. 111

minin belirli bir millî meslekî meydana getiren vazifeler grubundan daha geniş veya daha dar olabileceği kabul edilmektedir. ([154])

Meslek'in sözlük manası «Bir kimsenin hayatını kazanmak, geçimini sağlamak için seçerek kendini verdiği iş ya da düşünce alanı, uğraş, uğraşı» dır. ([155])

«Bir yetişkin zamanının mühim kısmını neye harcıyorsa o iş onun için meslektir. Bu işin sonucunda fert bir kazanç sağlayabilir ve sağlamayabilir.»([156])

Meslek, «ferdin hayatını devam ettirmek için yaptığı ekonomik faaliyettir.» ([157])

Meslek, çeşitli kuruluşlardaki benzer görevler grubudur. ([158])

Meslek, «ferdin devamı olarak gösterdiği ve bir çok kuruluşlarda ayni yada benzeri olan bir grup ekonomik faaliyettir.» ([159])

İlgi envanteri bir insanın hoşlandığı ve hoşlanmadığı şeyleri sıralama metodudur. İlgilerin özel meslek grupları veya çalışma alanları ile olan bağıntılar tesbit edilir. Bask bir deyimle, bir ilgi envanterini cevaplandırmış olsaydınız, ilgilerinizin öğretmenlerinkine benzeyip benzemediğini, yahut iş adamları, ilim grubu veya diğer meslek gruplarının ilgileriyle ve derece bağıntılı olduğunu meydana çıkarırdınız. İlgi encenterleri,kelimenin anlamında da görüleceği gibi, bir test değildir. Çünki bunlarda doğru veya yanlış cevap diye bir şey yoktur. Başarıya ve başarısızlığı gösteren bir puan da yoktur. Böyle bir envanteri olan bir kimse verilenleri işaretliyerek bunlardan hoşlanıp hoşlanmadığını belirtir. Belki bir tek duruma verilen cevap, ferdin ilgilerini meydana çıkarma yönünden bir şey ifade etmez ama, bunların yüzlercesi bir araya gelirse, ferdin ilgi modelini veya ilgilerinin yönünü gösterebilmek mümkün olur. Envanterin sonucu bir şahsın herhangi bir işten hoşlanıp hoşlanmadığını, bu işin onu tatmin edip etmeyeceğini aşağı yukarı belli eder. İlgilerle, kabiliyetle kuşkusuz, müsbet olarak bağlantılı olduğu halde, her ilgi envanteri, başarının devresini göstermez.

---

(154) **Milletlerarası Standart Meslek Sınıflandırma Rehberi,** Başbakanlık Devlet Personel Dairesi Ankara - 1967 s. 10.

(155) **Türkçe Sözlük,** Türk Dil Kurumu yayınları s. 403, Ankara - 1974

(156) Roe, Anne; **The Psyehology of oecupation, john** wiley and Sons İne., New York, 1936 s. 3

(157) Good, Carter V., **Dictionary of Education.** Mc Graw Hill Book Go. İne., New York, 1959. s.373.

(158) Süper, Donald E., **The Psyehology of Careers.** Harper and Row. Publishers, New York, 1957. s. 8.

(159) Uysal, Şefik, Lise **Öğrencilerinin Meslek Seçimleri,** Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları no: 12, Yeni Desen Matbaası, Ankara 1970. s. 8.

Bingham'a göre birisinin mesleki ilgisini ölçmek dört sebebe dayanır. Birincisi, daha önce de işaret edildiği gibi her kimsenin her hangi bir işi yapmaktan memnun olup olmadığının belirtilmesi; ikincisi, ferdin aynı işte istekle çalışanlar gibi, o işe ilgi duyup duymadığının tesbiti yani kişisel bağıntıların ayni olup olmayacağının tesbiti; Üçüncü sebep, bir işe karşı duyulan yüksek ilginin, o iş için yüksek bir kabiliyete sahip bulunulduğu anlamına gelmemesine rağmen, bu işi daha iyi yapmaya çalışılacağı faraziye-sidir. Nihayet, ilginin ölçülmesi, ferdin üzerinde pek az düşündüğü çalışma alanlarına dikkatimizi çeker. Başka bir deyimle onun ilgi duyduğu, fakat dikkate almadığı veya pek az önemsediği bazı iş ve meslekle üzerine dikkati çekilebilir. Belki sözkonusu iş ve mesleklere karşı o kimse ilgi duyduğunun veya onların varlığının farkında olmamıştır.

İlgi envanterlerinin uygulaması oldukça kolaydır. Ancak hazırlanan puanlaması güç olduğundan yetişmiş kimseler tarafından uygulanması gerekir. Bir çok kullanılmakta olan ilgi envanterleri şunlardır:

Stron'un Erkekler İçin Meslekî İlgi Envanterleri, Cleenton'un Meslekî Envanteri,

Kuder'in Tercih Kayıtlan (Kuder's Preference Recond),

Thurstone'un Meslekî İlgi Listesi. ([16]°)

Ferdin ilgilerinin a) ifade yolu ile, b) değişik faaliyetleriyle, c) testler yolu ile ve d) envanterlerle ortaya çıkarmak mümkün olmaktadır.

En tanınmış ve en çok kullanılan bir mesleki ilgi envanteri Strong'un Mesleki İlgi Fişi'-dir. (Strong's Vocational İnterest Blank). 400 sorulu listede fert «sevdiğini» «sevmediğini» veya «İlgisiz» olduğunu işaretler. Verilen cevaplar, «sanatlar, psikolog, mimar, v.s. gibi hazırlanmış anahtarlarla puanlanır. Kadın ve erkek için ayrı fişler ve puanlama anahtarları vardır. Çok kullanılan başka bir ilgi envanteri de Kuder tercih fişi (Kuder Preference Record) dir. Belli işler için değilde meslek tipleri için» puanlanır. ilgi puvanları, dışarı işleri, mekanik, sayı, ilmî ikna, sanat, edebiyat, müzik, sosyal yardım, din işleri, meslek alanları için tesbitler yapılır.

Kuder'in bu envanteri M. E. Gençlik ve Spor Bakanlığı Plânlama -Araştırma ve Koordinasyon Dairesi Rehberlik ve Psikolojik Danışma Bölümü tarafından Türkçeye adapte edilmiş ve kullanılır hale getirilmiştir. Bu rehberlik çalışmalarında büyük bir açığı kapamıştır. Öğretmenlerimizin faydalanmaları için kitabın sonuna aynen alınmıştır.

---

(160) William J. Micheels, M. RAY KARNES; **Eğitimde Başarının Ölçülmesi** Meslekî ve Teknik Öğretim Kitaplan, Ankara - 1968 sayfa, 66, 67, 68, 69, Çeviren: İbrahim Yurt.

Prof. Dr. Süleyman Çetin Özoğlu tarafından hazırlanan, Ankara Üniver-tiseti Eğitim Fakültesi Yayınları No: 65 «Kuder İlgi Alanları Tercihî Envanteri - Meslekî Form CH El Kitabı» 1977 yılında yayımlanmıştır.

e —Kişilik (Şahsiyet) Testleri:

Kişilik, insanın çeşitli özelliklerinin bir bütünü veya bütünü ile kişinin kendisi olarak tanımlanır. Kişilik testleri bir kişinin, şahsî ve sosyal uyumunu ölçmek için hazırlanmış araçlardır.

500 den fazla kişilik testi vardır. Kalifornia kişilik testi ile ferdin şahsi ve sosyal uyumu için şu özellikleri ele alınmaktadır:

a) Kişisel uyum	1. Kendine güvenme 2. Kendine değer verme 3. Şahsi hürriyet duygusu 4. Aidiyet duygusu 5. Yalnızlık ve sinirlilik arazından uzak kalma
b) Sosyal uyum	1. Sosyal standartlar 2. Sosyal beceriler 3. Antisosyal eğilimlerden kaçınma 4. Aile ilişkileri 5. Okul ilişkileri 6. Sosyal çevre ilişkileri

Çok karmaşık olan kişiliği birkaç testle ölçmek hem yeterli değildir, hem de zor bir iştir. Her türlü testi uygulayacak işi çözmek gerekir. Kişilik özelliklerini bilmek kişilik testlerini uyglamada büyük kolaylık sağlar. Kişilik özelliklerinden en önemlileri şunlardır.

İçe dönek	— Dışa dönük
Mütehakkim	— İtaatli
Antisosyal	— Sosyal
Güvenilmez	— Güvenilir
Dürüst değil	— Dürüst
İşbirliğine yanaşmaz	— İşbirliğine yanaşır
Sıkılgan	— Girişken
Sakin mizaçlı	— Sert mizaçlı
İhtiyatlı	— İhtiyatsız
Sessiz	— Konuşkan

Dikkatli	— Dikkatsiz
Korkak	— Cesur
Tembel	— Çalışkan
Şüpheci	— İtimat eder
Kaba	— Nazik
Soğuk	— Sıcak (Müşfik)
Durgun	— Fazla aktif
Çapaçul	— Muntazam
Önemsemez	— Endişeli
Mutlu	— Mutsuz
Bağımlı	— Bağımsız

Kişilik özelliklerinin ölçülmesinde kullanılan en önemli metod daha önce görülen objektif ve ilmi gözlem metodudur. Ayrıca bu metoda dayalı olarak diğer ölçeklerde kullanılır. Bunlardan bazıları şunlardır:

a) Dereceleme ölçekleri
b) Tavır ölçekleri
c) Kişilik ölçekleri
d) Serbest çağrışım testleri
e) Projektif testler

a) Dereceleme ölçekleri: Daha önce değerlendirme cetveli tekniğinde açıklanmıştır.

b) Tavır Ölçekleri: Tavır, ferdin yaptığı işe ilgi duyması, değer vermesi, işi kabul etmesi ve yaptıklarının kendine yararlı olacağına inanmasıdır. Öğrenciden istenilen tavırlar somut ve belirgin değildir. Öğrencide görmek istenilen tavırlara uygun bir ölçek hazırlanarak öğrencinin durumu anlaşılabilir. Değerlendirme cetvelinde numaralı ölçeklerde görüldüğü gibi ölçek kolayca hazırlanabilmektedir. Ancak bu ölçek hazırlanırken, kendi değer yargılan.kanıları ve duygularına göre davrandığı görülmektedir. Tavırlara belli puvanlar verilerek değerlendirilmektedir. Her tavır için çok yetersiz l, yetersiz 2 orta yeterlikte 3, oldukça yeterli 4, çok yeterli 5 puvan verilmek suretiyle tavırlar değerlendirilebilir.

Örnek: (Temizlik)
..... 1. Giyimin temizliği
..... 2. El, tırnak temizliği
..... 3. Vücut temizliği
..... 4. Saç temizliği

TABLO: XXXIII
Örnek: (İş becerikliği)

Ölçülecek tavırlar	Ölçek				
	Çok zayıf 1	zayıf 2	orta 3	İyi 4	Çok İyi 5
1. Araçları temiz kullanması			X		
2. işini severek yapması		X			
3. İşine dikkati			X		
4. işini yaparken kendine güvenmesi					
5. işini zamanında bitirmesi		X		X	
Toplam puan 14	—	4	6	4	

Sonuç: 14/5 (Tavır) = 2,8 3 (orta)

c. Kişilik Envanterleri:

Envanterler, ölçme aracı olmaktan çok birer yansıta aracıdırlar. Fert envanterdeki ifadeleri okuyarak kendisinin nasıl veya nerede bulunduğunu, samimi duygularını, düşüncelerini veya inançlarını, envanterin çeşidine göre açıklıkla ifade etmektedir.

Sidney M. Jourard ve Paul Lasamow tarafından hazırlanmış olan Prof. Dr. Feriha Baymur tarafından Türkçeye adapte edilmiş Kendini Anlatma Envanteri

1. Tavır ve kanılar
2. Sevk ve ilgiler
3. Dersler ve okul hayatı
4. Para
5. Kişilik
6. Beden hakkındaki görüşleri sorularak bunlardan anneye, babaya, kız arkadaşa ve erkek arkadaşa ait olmak üzere,

1. Rahatlıkla (2 puan)
2. Genel bir fikir (l puan)
3. Hiç bir şey (O puan)
4. İnanışına ters beyan şekilde puanlanarak değerlendirilmektedir.

Örnek:

a) Kişiliğimin beni kaygılandıran ve gelişmemi engelleyen yanları
b) Ne zaman kırılır ve gücenirim?
c) Kendi dinime, ilişkin kişisel düşünce ve duyuşlarım.

SONUÇ:

Anneye	Babaya	Kız Arkadaşa	Erkek Arkadaşa	Toplam
2 1 0 x	2 1 0 x	2 1 0 x	2 1 0 x	2 1 0 x

a) // **II** // //
b) // **II** // //
c) // **II** // //
d)---
	// // // **II**
	// // **II** //
	// // // **II**
		// **II** // //
		// **II** // //
		// **II** // //
			II // // //
			// **II** // //
			II II II II
				1 2 - 2
				- 3 1 -
				1 2 - 1

Toplam

Çok Yönlü Kişilik Envanteri ([161])

Bu test, Amerika Birleşik Devletlerinde Minnesoto Üniversitesinde S. R. Hathaway ve J. C. Mc Kinley tarafından geliştirilmiştir. Türkçeleştirilmesi Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Talim ve Terbiye Dairesi Test ve Araştırma Bürosu tarafından yapılmıştır.

Envanter, çeşitli yönlerden genel kişilik hakkında bilgi edinmek üzere geliştirilmiştir. Ayrıca, özel olarak, kliniklerde kişilik bozukluklarını teşhis için de kullanılır. 9 (Klinik) değişik ölçeğini ihtiva eder.

a) Hypochondria
b) Depresyon
c) İsteri
d) Psikopat
e) Erkeklik - Dişilik
f) Psycho Sthenia
g) Paranoya
h) Şizofreni
i) Hypomania

Ancak, 16 ve daha yukarı yaştaki gençlere ve yetişkinlere uygulanabilir. Türkçesinde 566 olumlu cümle vardır. Sorular şu alanları kapsar:

1. Sağlık Durumu
2. Psiko Somatik tecrübeler

---

(161) **Psikolojik Testler Genel Bilgi Rehberi**, P. A. K. D. Milli Eğitim Bakanlığı Ankara 1971.

3. Sinirlerle ilgili psikolojik hastalıklar
4. Fiziki bozukluklar
5. Cinsi, Dini, politik ve sosyal duygular
6. Eğitim, iş hayatı, aile, evlilik durumu ile ilgili sorular
7. Diğer psikolojik bozuklukları belirten sorular

Bir sürat testi değildir. Önemli olan sorulara doğru cevap verilmesidir. Memleketimizde bir norm çalışmasına rastlanmamıştır.

Bell Şahsiyet Envanteri

Amerika Birleşik Devletlerinde H. M. Bell tarafından, geliştirilmiş bir testtir. Türkçeye Remzi Öncül tarafından adapte edilmiştir.

Test, bir şahsiyet envanteridir ve özellikle kişinin intibak edebilme kabiliyetini ölçer. 4 alanda intibak puanlan elde edilir:

1. Aile ilişkileri
2. Sağlık
3. Sosyal ilişkiler
4. Duygu hayatı

Tamamı 140 sorudan ibaret olan envanter, lise ve dengi okullar ile üniversitelerdeki gençler üzerinde uygulanır.

Test, öğretmen, rehber öğretmen ve idarecilere rehberlik hizmetlerine yardımcı olabilecek bilgileri verebilir.

Memleketimizde, test üzerinde Kuder İlgi Envanteri hariç yapılmış herhangi bir norm çalışmasına rastlanmamıştır.

d. Serbest çağrışım (tedavi) ve rüya analizi: Psikolojik danışmada da kullanılan bu yolla kişilik hakkında bilgide toplanabilir. Hasta rahat bir divana uzanır ve aklına her geleni söylemeye teşvik edilir, analiz yapan ise arasıra bazı sorular sorarak çağrışıma yön verir. Hasta öyle bir an gelir ki artık bloke olur veya aklına gelen fikirleri söylenmeyecek kadar saçma veya müstehcen veya müthiş telâkki eder. Analiz yapan burada, hastanın aklından geçen fikri ifade etmesi için ısrar eder. Bu şekilde bir çok seanslar yaparak en sonra ferdin tarihçesindeki önemli veçheler meydana çıkar. Bu seanslar arasında fert emosyonel buhran geçirir, ağlar, beddua eder. v.s. Bu emosyonel boşalmada çok defa tedavi etmek değeri bulunduğu görülmüştür.

Rüya analizinde hasta rüyalarını anlatır ve bunlar hastanın motivleri ve kişiliğindeki diğer «derin» veçheler hakkında bildiği şeyler bakımından analiz edilir. Psikoanaliz daha çok yöneticidir. Analizci genellikle tefsirler yapar süjeye nesi olduğunu ve bunun için ne yapması gerektiğini söyler. Bu

tefsirlerde ve verilen öğütlerde bazı piskoanaliz teorileri hakimdir. Bir çok psikologlar ise bu teorilere şüpheli bir gözle bakarlar. Mamafih derinlerde bulunan kişilik özellikleri hakkında bilgi edinmek hususunda psikoanaliz tekniği çoğunlukla bize bir çok şeyler bildirir.

e. Kişiliği inceleyen önemli metodlardan birisi de Projektif metod sınıfına girer.([162]) Fert kendisini test durumuna «projekte ettiği» için bunlara «projektif» adı verilmiştir. Ferdin projekte ettiği şey, kişiliğindeki bazı «derin» faktörleri bildirir. Projeksiyon, teknik bir terim olarak ilk defa Freud tarafından kullanılmıştır. Freud buterimi, dış uyarıcılara gerçekten içten gelen güdüler, duygular, ihtiyaçlar, tavırlar ve isteklerle ilgili beşeri ve diğer özellikler yöneltme süreci olarak tanımlar. Diğer bir deyimle insanların, kendilerinde bulunan özellikleri başkalarında görmeğe doğru bir eğilimleri vardır. Gerçekten, projektif teknikler bilhassa algı ile ilgili çeşitli varsayımları da içine alır. Ancak algının görme ve işitmeden farklı bir şey olduğu açıktır. Algı, duyulan, işitilen veya görülme bir anlam tayinini içine alır. Algını bilhassa projektif teknik için önemli olan üç özelliği vardır.

Algı yaygındır, seçici ve yansıtıcıdır.

1. Bir kimse yaygın olarak veya diğer insanların yaptığı gibi bir tepkide bulunur. Algının bu uygunluğu kişiler arası anlaşma ve genel hayat tecrübelerinin paylaşmasına yol açar. Aşağı - yukarı, kırmızı - siyah, soğuk - sıcak kavramlarından genel bir fikir birliği olduğu gibi.

2. Algı seçici olabilir, yani bir kimse bir manzaranın neye herhangi bir uyarıcının belirli bazı yönlerine tepki gösterirken bir başkası aynı manzaranın başka bir yönünü algılar. Bir mağaza vitrinine bakan iki kadından; çantasını kaybetmiş olanı, vitrinde sadece çanta, eldivenini kaybetmiş olanı da eldiven görür. Belki hiçbirisi vitrinde bunlardan başka neler olduğunu farketmez.

3. Algı yansıtmayı da içine alır. Yani bir manzara kendi özelliklerinden çok, kişinin içinde bulunan şahsi ve özel tepkiler yaratabilir. İnsan diğer kişi ve nesnelerle kendi ilgi, tavır, korku ve kuruntuları ile ilgili tarafları ve özellikleri görür. Bir tepede bulutlara bakın üç genci ele alalım. Bir kıza aşık olan bulutlarda sevgilisinin yüzünü görür. Donanmada çalışan bulutları Akdenizde seyreden bir harp gemisi, öğrenimini yurt dışında yapmak isteyende gideceği memleketin haritası gibi görür.

Projektif tekniklerin çoğu algının özelliklerine dayanır. İyi uyumlu kimselere bu testler uygulandığında çoğu zaman algının bu üç özelliği görülür.

---

(162) Munn, Norman L., **Psikoloji. II. İnsan İntibakının Esasları,** Çeviren: Nahid Tendar M. E. Basımevi -1967 İstanbul. S. 409

Projektif testlerde kişiye alışık olmadığı sorular verilir ve bunlara mukabelede bulunması istenir. Gerçek hayat şartlan altında kişinin karşılaştığı ve alışık olmadığı hususlara aynı şekilde mukabelede bulunacağı farzedilir. Bu tepkiler bu alanda yetişmiş kimselere tarafından kişilik esaslarına göre yorumlanarak kişilik yapısı belirtilir. Esas tasvirin dışına çıkmakta gösterilen başarısızlık, iyi gelişmemenin, sınırlı zekânın veya uyumsuzluğun açık bir işaretidir.

1) Tanınmış Projektif testlerden biri İsveç Psikiyatristi Rorschach (Rorşah) testidir. Bu, on grup standart mürekkep lekeleri kullanılır. Şekilde görüldüğü gibi leke Rorshach Testinde bulunan mürekkep lekelerine benzetilerek meydana getirilmiştir. Mamafih Rorcshach'ın bazı lekeleri renklidir. On mürekkep lekesi süjeye, birer birer ve standart bir sırada ve vaziyette gösterilir. «Kendisine "Bu ne olabilir? veya "Ne görüyorsunuz?» diye sorulur. Süjenin lekeyi çevirmesine ve buna muhtelif vaziyetlerde bakmasına izin verilir. Muhtelif insanlar şüphesiz başka başka şeylerin genel yapısına, görülen şekiller mürekkep lekesinin bütünü mü yoksa kusurları mı olduğuna, idrak edilen keyfiyetlere (renk, şekil, hareket) ve bildirilen şeylerin türlerine Anatomik kusurlar, hayvanlar, bitkiler, insan v.b. gibi) bakarak puanlanır. Rorschach testini veren bir uzmanın raporundan aşağıdaki parçalar, mürekkep yapılan tepkinin bildirdiği bazı kişilik yönleri hakkında bir fikir verir.

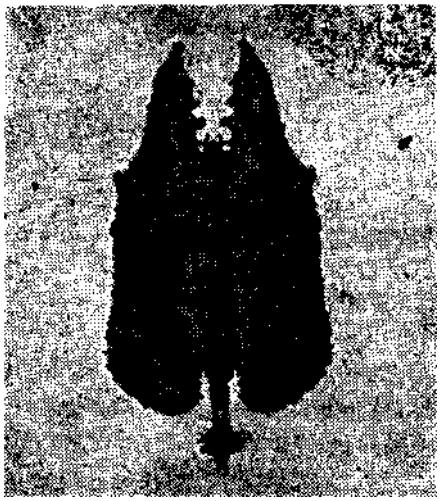

(Şekil - 21) Rorechach mürekkep lekeleri testinden bir kar

a. Zengin zihin kabiliyeti,
b. Mantıksız usul ve acaip düşünme,
c. ilişkileri kavramak kabiliyeti,
d. Yaratma kabiliyeti,
e. Geniş ilgi,
f. ifade edilen heyecan yaşayışları nisbeten az,
g. Kendi ihtiyacına has özel fantaziler ifade etme,
h. İrade çok kuvvetli,
i. Karşı koyma (direnme)
j. İçe dönük kişilik.

Rorschach'la elde edilen bilginin puanlan gayet iyi standardize edilmiştir. Fakat puanların tefsiri standart değildir. Bu testi sevenlerin çoğunun sübjektif tefsir yapması zorunludur. Tefsir için tecrübeye, beceriye, seziye ve aklı selime, ayrıca kişilik üzerinde değil her çeşit klinik mesele üzerinde devamı ve geniş bir tecrübeye ihtiyaç vardır.

(Şekil - 22) Thematic Apperception testinden bir resim

Şekildeki bir mürekkep lekesini iki süje şöyle ifade etmişlerdir. ([163]) I inci «Birbirine bakan iki büyücü kadındır. Tümüyle kozaya benzeyen bir battaniyeye sarılmış gibi görünüyorlar.»

---

(163) Munn, Norman L., **Psikoloji. II. İnsan İntibakının Esasları,** Çeviren: Nahit Tendar. Millî Eğitim Basımevi. Öğretmen Kitapları.

2 nci «Bir kuşun kafatası, açık olan üç gagası, çıkıntılı kısımlar dişlerdin. Yuvarlak ucun çıkıntıları bir çakının tutacak yerine benziyor. Ortada, aşağı doğru inen kara hat bıçaktır. Kafatası sanki sıkışıp yassılaşmış gibi görünüyor.»

2) Projektif testlerden birisi de Konuyu Algılama Testi (ThematicApperception Test - kısaca TAT) dır.

Murray'ın hazırlamış olduğu bu testle süje, standart, resim serilerinden herbirini açıklar. Bu resimlerden biri aynen verilmiştir. Bu resimleri her fert başka tefsir eder. Yaptığı tefsir analiz edilerek kişiliği hakkında neler bildiğine bakılır. Bu testinde Rorschach testi gibi tenkidi yapılabilir.

Resim süjeye gösterilir ve kendisinden buna dayanarak bir hikâye uydurması istenir. Test veren şöyle der: «Ne gibi hâdiselerin bu hali meydana getirdiğini, resimdeki şahsın ne düşündüğünü ve ne duyduğunu, neticenin ne olacağını bana söyleyin.» Psikoloji kursuna yeni başlayan dört öğrencinin yaptığı testler şunlardır: «Kızın içi bulamıyor. Nahoş bir şey yemiş veya bir hayal kırıklığına uğramış olabilir. Her halde hasta olmak üzeredir.» «Kız müteessirdir çünkü annesine yaptığı fena bir şeyi söylemesi gerekiyor. Annesinin kendisine o kadar itimadı vardır ki kız annesini hayal kırıklığına uğratmaktan sıkılıyor». «Fakirlikten içinde bulunduğu çevrenin seviyesine yükselmiş fakat sosyal tazyik kendisini tekrar fakirliğe dönmeye mecbur etmiştir.» «Bu kadın kendini öfkeye kaptırmış ve öfke nöbeti geçirirken kocasını öldürmüştür. Bidenbire kendine gelir ve ne yaptığını anlar. İyi kalpli bir kadın olduğu için vicdan azabı çeker ve teslim olmaya karar verir.»

3) Cümle Tamamlama Testi, kelime çağrışım testlerinin tabii ve mantıki bir sonucu olup, projektif testlerdendir. Fertlerin ve grupların tavır ve duygularının incelenmesinde olduğu gibi psikolojik kiliniklerinde geniş ölüde kullanılmaktadır. Çeşitli gruplarda, okullarda, iş yerlerinde, bazı problemlerde ne kadar sık rastlandığını tesbit için de kullanılır. Diğer projektif tekniklerde olduğu gibi cümle tamamlama testinin dayandığı temel varsayım şudur: Nisbeten müphem bir uyarıcı karşısında ferdin ilgilerini, duygularını, tavırlarını, arzularını, üzüntülerini kişiliğinin diğer nemli taraflarını aksettirir. Tamam olmayan cümlelere verdiği cevaplarda fert, genel, özel veya iç durumunu yansıtacak şekilde tepkide bulunur.

Bu testin 8-16 yaşlar arasındaki çocuklar için A formu, yetişkinler için B formu İndiana Üniversitesinden Delten C. Beier tarafından hazırlanmıştır.

Örnek: Form A.

1. Büyüdüğüm zaman .....
2. Benim en iyi .....
3. Kardeşlerim .....
4. Keşke annem .....

Örnek: Form B.

1. Evde olduğum zaman
2. Arkadaşlar .....
3. Babam hiç .....
4. Çalışmalarım .....

4) Projektif testlerden biriside yine Delton C. Beier tarafından hazırlanmış «Resim Yorumlama Testi» dir.

Bu testte daha önce açıklanan algının özelliklerine dayanmaktadır. 23 adet resimli bir adet boş olmak üzere 24 karttan ibaret bu testin uygulanması için Resim Yorumlama Testi, El kitabı vardır. Resimler teker teker gösterilerek ferdin resim hakkındaki görüşleri söylemesi istenir. Bu testle diğer projektif tekniklerde olduğu gibi yapı ve konu yönlerinden yorumlanabilir. Yapı analizinde:

— Hikâyenin uzunluğu
— Hikâyenin yapısı
— Kartlara tepkide bulunmayı reddetme
— Hikâyeyi anlatırken tıkanma (suskunluk)
— Tereddüt ve kararsızlık,
— Tasvir şekli
— Zaman ve yer bakımından
— Resimlerin tenkidi gözönünde bulunur.

Konu analizinde:

— Kahramanların özellikleri,
— Çevre ile bağıntı
— Hikâyelerin sonuçlarına dikkat edilir.

Dr. Beier'in memleketimiz için hazırlanmış olduğu «Resim Yorumlama Testi» (RYT) Rehberlik ve Araştırma Merkezlerimizde kullanılmaktadır. Çocuk, yetişkin ve çocuk - yetişkin kartları vardır. Her kart bir ya da bir kaç temayı imâ eder. Beier, yorumlama konusunda testin talimatında ve el kitabında gerekli bilgileri vermektedir.

Resimler belirli bir sıra içinde ilgililere verilir. Fert tarafından resimde seçilmiş olan kişi ya da hikayenin kahramanı «Santral figür» adını alır. Bu figür, ferdin duygularını amaçlarını taşır. Onun cinsî yönden açığa vuramadığı hususları ve sosyal kimliğini yansıtır. Diğer figürler ile ilişkileri ise, ferdin obje ilişkilerini temsil eder. Santral figür, bilinçli ve bilinç dışı özellikleri ile, ferdin benlik kavramının projeksiyonudur.

5) Wechsler - Bellevue Scale (Veksler Belvü ölçeği): Yetişkinlerini zekâsını yoklamak için kullanılan ferdi bir testtir. Bellevue psychiatric Hospital'da Dr. David Wechsler tarafından hazırlanmıştır. Genel Bilgi, anlayış, aritme-

tik, sayı belleği ve kelime dağarcığını kontrol için kullanılır. Ölçekte bulunan bazı testler sözlüdür. Bu testlerden «Resimleri Sıraya Koyma Test»inde film şeridindeki gibi bir hareketin değişik resimleri bir tablo üzerinde yerleri değiştirilerek konmuştur. İlgiliden bunları sıraya konması istenir. Başarı durumuna göre puan verilir.

a) Projektif testlerden biriside «Figür Çizme Testidir.» Dr. Karen Machover çizilen bir figür ile onu çizen kişinin korkuları, istekleri ve ihtiyaçları arasında direkt bir bağlantı olduğunu 20 yıllık klinik çalışması sonu ileri sürmüş bir kısmı aşağıda açıklanan sorularla değerlendirerek ilgilerin kişiliği hakkında yorum yapmıştır:

1. Fert resmi çizerken nasıl hareket etmiştir?
2. Figürler giyimli mi yoksak çıplak mı?
3. Hangi cinsi daha önce çizdi?
4. Çizilen figür bir insana benziyor mu?
5. Figürler hareket halinde mi yoksa statik mi?
6. Figürlerin çizgileri silik mi, kesikli mi, güvenli mi?
7. Vücudun hangi kısımlarına daha çok önem verilmiştir.?
8. 8 ....vb.

Bunun gibi Goodenough tarafından, «Bir adam resmi çizme testi» hazırlanmıştır.

Bu testle ferde bir adam resmi çizdirilir. Kesime, ait değişik şekildeki 51 soru O, 0.5, I puanla değerlendirilir. Bulunan puan özel Z.Y. cetveline göre tesbit olunur. Doğum tarihine göre takvim yaşı hesaplanır. 10 formülüne göre ferdin Z. B. bulunur.

11 yaş 8 aylık birisi testten 42 puan almışsa: 11 yaş 8 ay =
11x12+8=140

Değerlendirilen resim 42 puan olduğu için Goudenough testinin puana göre Z. Y. gösterir listesinde Z. Y.=13 dür. Buna göre 13x12=156 bulunur.

$$İQ = \frac{156}{140} \times 100 \quad İQ = 111$$

110 den büyük olduğu için üstün zekâlı sayılır.

Resim çizdirilirken sadece «Bir Adam Resmi Çizme »si istenildiği için çocuk tarafından resmin cinsiyeti, yaşı durumu hakkında sorular sorulabilir. Bu durumlarda nasıl istersen» şeklinde nötr bir cevap verilmelidir. Çizilen resim çocuğun benlik kavramını belirtir. Yetişkinlere bu test uygulanırken, çizilen resmin karşı cinsini gösteren ikinci bir resim yaptırılır, resme ait, «Bunun yaşı kaç?» «Adı ne?» «Neleri sever?» şeklinde sorular cevaplar kaydedilir. Bunlara verilen cevaplar şahsi eğilimleri belirten tepkiler olarak değerlendirilir.

7) Küçük çocuklara uygulanan projektif tekniklerden birisi de psikanalitik hikayeler testidir. Çocuğu çok kısa standart hikayecilikler okunur ve hikayenin nasıl bitmesi gerektiği «acaba, sonra ne olmuş? tarzında sorular çocuğa anlatılır. Her hikayecik psikanalitik kavramlarla ifade edilen belirl bir problem alanını bir tema halinde ele almıştır. Düss tarafından hazırlanmış bu testte, çocuğun tepkileri, kompleks ve çatışmaların hangi alanlara ve hangi gelişme dönemlerine ait olduğunu gösterir.

8) I. Bellak'ın hazırladığı, ÇAT testi, TAT ve RYT gibi realist anlatımları kapsamaz. Özellikle okul öncesi çağı çocukları için hazırlanmış bu takım halindeki testle, insan gibi elbise giymiş aslan, tavşan, ördek vb. hayvan resimleri bulunmaktadır, insan ilişkileri, aile hayatı, kardeş kıskançlığı problemlerini belirten; saldırganlık hakimiyet, bağımsızlık, suçluluk temaları işleyen, temizlik eğitimi, karşılaştırma tercih gibi eğitim problemlerini dile getiren tablolar çocuklara gösterilir. Çocuğun bu resimlere bakarak anlattığı hikayeler onun uyum problemlerini saydam bir şekilde gözönüne serer.

9) Jung'un Kontrollü Çağrışım Testi: Projektif teknikleri en eskisidir. Test uygulayıcının elinde tek tek kelimeler halinde alt alta sıralanmış bir liste bulunur. Bu kelimeleri teker teker yüksek sesle söyler. Ferdin bu uyarmaya karşı ilk aklına gelen kelime ile cevap vermesi istenir. Çağrışım kanunlarına uyarak ortaya çıkan cevaplar uygulayıcı tarafından kaydedilir. Genellikle, tepki olarak ortaya çıkan kelime, uyarıcı kelimenin bir benzeri, onun zıddı, zaman, yer veya fonksiyon bakımından onunla ilişki halinde bulunan bir kelimedir. Bu tarzda tepki olağan ve nötr bir tepkidir. Bazı uyarımlar karşısında fert bloke olur. Bir süre verecek cevap bulamaz. Kekeler, güler, mırıldanır, göğüs geçirir. Tepki zamanı uzar, cevap tutarsız olur. Bu belirtiler rezistans işaretlerdir. Bu durumda uyarıcı kelimenin harekete getirdiği çağırışım zinciri, ego için rahatsız edici nitelikte bazı tecrübeleri bilinç alanına yaklaştırmak eğilimi gösteriyor demektir. Egonun savunma gücü çağrışımları bloke eder ve yolundan saptırır. Uygulayıcı için önemli olan ipucu, uyarıcı kelimedir. Peristansı davet eden bu kelimenin veya çağrışım yolu ile ona bağlı bazı kavramların, ferdin bilinç dışı ile ve onun bilinç dışına itilmiş kompleksleriyle ilişkisi vardır. ([164])

Bütün ölçme araçları hakkında tam bir bilgi edinebilmek için testlerin örnek nüshalarını ve el kitaplarını incelemek, testleri bizzat almak, sonuçları puanlamak ve yorumlamak gerekir.

İyi olan genel zekâ testlerinde yüksek puan almak, yüksek öğrenimde başarı ihtimalini bildirir. Yüksek öğrenim için bu iyi olan kabiliyet testlerin-

---

(154) Göksel, Dr. A. Fuat, **Ruhi Cihaz ve Kişiliğin Değerlendirilmesi.** Rehberlik ve Araştırma Merkezi. Ankara. 1970 sayı: 11 s. 49

den seçmeye yarayan en iyi bir genel zekâ testidir.. Okul öğrenci seçmek için bu testleri kullanan okullarda birinci sınıfta ve daha sonra başarı gösteremeyen öğrencilerin yüzdesi, bu kadar iyi şartlarda seçilmiş olmayan sınıflara göre çok daha düşüktür. Bunlara kişilik ve

ilgi testleride eklenirse bunun daha da düşük olması mümkündür. Yüksek öğretim çalışmalarında kabiliyet olmadığı için değil, sebepler yüzünden gösteremeyen öğrenciler hiç şüphesiz daima bulunur.

Genel zekâ bir çok başka çalışma alanlarına da bağlıdır. Fakat bu bağlılık bu kadar aşikâr değildir. Hatta bazı çalışma türlerinde yüksek zekâ bir engel olabilir. Bazı ticaret kurumlan, memurun zekâ testinde yaptıkları vasattan üstünse bunlara muayyen işleri vermezler. Bu işi gayet iyi yapacak durumda oldukları halde zekâlan vasattan üstün olanlar bu işten memnun kalmazlar ve başka işe girerler.

Bundan başka, zekâlar asgari bir düzeyde düşük olan bir çok fertlerin başaramayacağı işlerde vardır. (Şekil - 23) deki bilgi, beceri istenmeyen işten mesleki bir eğitim gerektiren işe kadar değişik işlerde çalışan kendi zekâ sınırları hakkında bir fikir vermektedir. Bunlar daha önce açıklanan AGCT (Ordu Genel Sınıflandırma Testi) adı verilen grup testlerinin puvanlanna dayanmaktadır. Bir bilgi vermesi bakımından aynen alınmıştır.

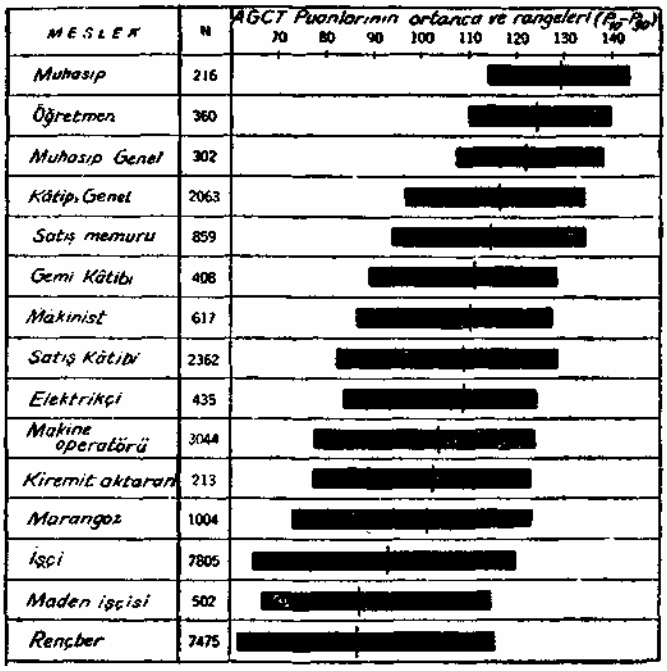

(Şekil - 23) Meslekler için seçilen bir grubun AGCT puanları

Yukarıda gösterilen grup, kur'a erlerinden beyaz ırktan olanlar arasında gelişigüzel seçilmiş 81.553 kişidir. Her kalın çizgi kur'a erlerinin bu meslekte 10 ve 90 yüzdelikleri arasındaki uç değerler farkını göstermektedir. Dikey çizgiler ise ortanca puanları göstermektedir.

Grup zekâ testleri okul ve yüksek okullarda başlıca iki amaçla kullanılmaktadır:

1. Kabul edilecek öğrencileri seçmek için bu testlerin puanları ile yüksek okulda alınan notlar arasında 0.60 civarında bir korelasyon bulunması, bunlar da önceden bildirme değeri bulunduğunu göstermektedir.

2. Rehberlik amacı ile, öğrencilerin çoğu yüksek okula girerken böyle bir testten geçirilir. Aldıkları puanlar danışman rehbere verilir ve Öğrenci Dosyası'na konur. Öğrenci testten gayet düşük bir puan almışsa, grup testinde yaptıkları ile karşılaştırmak için kendisinden ferdi bir test (Wechsler - Bellevue) ten geçirilmesi istenir. Eğer ders konusunda müşküllerle karşılanırsa ve test dosyası elde edilebilirse, karşılaştığı belli güçlüklerde kendisine rehberlik etmek için bu dosyadan yararlanılır. Dosya zekâ bölümünün düşük olduğunu gösteriyorsa başka alanlara yöneltilerek derslerini değiştirip kendi kabiliyetine daha uygun derslere girmesi tavsiye olunur. Fakat dosya, zekâ testinde yüksek puan aldığını gösteriyorsa, danışman - rehber ve okul yöneticisi bu öğrencinin okula girme sebeplerini çalışma alışkanlıklarını inceler veya okul çalışmalarına engel olabilecek kişisel problemleri hakkında belki kendisi ile görüşüp gerekiyorsa ilgiliye kişilik testleri dahi verebilir.

Zekâ testlerinde elde edilen sonuçlan mesleğe yöneltmek amacı ile kullanılan puan 75 olan bir ferde örnek olarak verilen Kiremit Aktarma ve Makina Operatörlüğü seviyesinden üstün bir meslek seçtiği takdirde başarı gösterememek ihtimalinin fazla olduğunu öte yandan marangoz seviyesinden aşağı olan mesleklere girebilecek kabiliyeti olduğunu kendisine söyleyebiliriz.

Bazı mesleklerde başarılı olmak için uygun asgari zekâ bölümü gerekir. Eğer ferdin zekâ bölümü bu asgari hadden aşağı ise, ilgiliye o mesleğe girmemesini tavsiye etmek gerekir. Eğer zekâ bölümü asgari sınırın üstünde ise, o zaman o meslek için önemli sayılan diğer kabiliyetleri, ölçülür. Ferdin yapmak istediklerine göre mekanik, tıp, sanat ve buna benzer kabiliyetler için test verilir.

Testleri belli işler için seçerken bazen asgari bir zekâ puanı kararlaştırılır ve bu puanı elde edemeyenler işe kabul edilmezler. Genellikle bu puan o meslek için gereken en az puandan daha yüksek olarak kararlaştırılır. Düşük puan almış olmalarına rağmen, o işte başarı gösterebilecekleri reddetmek tehlikesi vardır.

Yukarıda açıklanan zekâ bölümü (Z. B.), ferdin doğum yaşı (D. Y.) ve testle ölçülmeye çalışılan zekâ yaşı (Z. Y.) ile ilgilidir.

D. Y. nin Z. Y. na bölümünden ve ondalık kesirleri kaldırmak için 100 ile çarpımından elde edilen Z. B. nü şöyle hesaplamaktayız.

$$\text{Zekâ Bölümü (Z.B.)} = \frac{\text{Doğum Yaşı (D.Y.)}}{\text{Zekâ Yaşı (Z.Y.)}} \times 100$$

Stanford — Bine'ye göre (Z.B. sırasına göre) zekâ seviyeleri

	Z.B. Sırası
İdiot (Alık)	0—25
İmbecile (Budala	25 — 50
Moron (Ahmak)	50— 70
Borderline (Saf dil)	70 — 80
Az normal	80— 90
Normal	90 — 110
Üstün	110—120
Çok Üstün	120 — 140
Dâhiye yakın	140 ve yukarısı

Hangi test olursa olsun kullanılırken şu noktalar gözden kaçırılmamalıdır.

1. Testler kullanma amacına uygun olarak seçilmelidir.
2. Testi neyi ölçtüğü yani geçerliği olmalıdır. Rehberlikte kullanılan testin geçerlik derecesi genellikli 0.60 dan aşağı olmamalıdır.
3. Testin ölçeği şeyi istikrarla ölçme derecesi yani güvenirliği bulunmalıdır. Ölçme derecesi 0.85 den aşağı testler kullanılmamalıdır.
4. Testin uygulandığı fertleri birbirleriyle karşılaştırmak için testin normları olmalıdır.
5. Testin eş formları bulunmalı, puanlaması, uygulanması kolay olmalı, kısa zamanda uygulanmalı az masrafı gerektirmelidir.

9—K AYNAKLAR

1 — Akhun, Dr. İlhan., **Orta Dereceli Mesleki ve Teknik Öğretim Okullarında Mesleki Rehberliğin Önemi,** Etüd ve Programlama Dairesi Yayını Ankara, 1970

2 — ALKAN, C., **Çağdaş Türk Eğitiminde Öğrenci Özlük Hizmetleri ve Rehberlik Sorunu.** Millî Eğitim Bakanlığı. No: 40 Ankara. 1970

3 — ALKAN, C., **Mesleki ve Teknik Öğretimde Reform.** Baylan Basım ve Cilt Evi. Ankara. 1971

4 — Dr. A. Fikret., **Teşkilâtlandırma.** Türkiye orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Ders Notları. Teksir.

5 — **Araştırma Raporu: İzmir Motor Tekniker Okulu Mezunlarını Takip Araştırma İle İlgili.** Millî Eğitim Bakanlığı. Yayın No: 38 Ankara. 1970

6 — **Araştırma Raporu : Ticaret Lisesi Mezunlarının Öğretim ve İş İstihdamları İle İlgili.** Millî Eğitim Bakanlığı, Yayın No: 52 Ankara. 1970

7 — **Araştırma Raporu : Makine ve Elektrik Teknisyenlerinin Yetiştirilmesi İle İlgili.** Millî Eğitim Bakanlığı, Yayın No: 52 Ankara. 1970

8 — Arbuckle, S.D., **Guidance and Counseling in the classroom.** Boston. 1958

9 — Arısoy, Nuri., **Öğrenciyi aşarıya Ulaştıran Çalışma Teknikleri.** M.E.B. Eğitim Birimi Yayınları

10 — Austin, D.B., Franç, W Hull. **J.D.American High School Administration Holt.** New Yor. 1962

11 — Baer, M.F. ve Roçler, E.C., **Occupational İnformation,** Chiago. SRA. 1958

12 — Başaran İ.Ethem. **Eğitim Psikolojisi.** M.E. Bakanlığı Yayını No: 32 Eğitim Birimi. Ankara.

13 — BAYMUR, F., **Genel Psikoloji,** İnkilâp ve Aka Kitabevleri. İstanbul. 1969

14 — BAYMUR, F., **Okullarımızda Önemli Bir Sorun : Rehberlik,** Hacettepe Üniversitesi Basımevi. Ankara. 1971

15 — BAYMUR, F., **Lise ve Dengi Okullara Devam Eden Öğrencilerin Problemleri.** İLLÎ Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Dairesi Test ve Araştırma Bürosu. Ankara. 1961

16 — Beck, C.E., **Philosophical Foundation of Guidance,** New York.

17— Beals, L., **Rehberliğin Lüzumu Hakkında Rapor.** (Çeviren: L.H. Üçüncü) Maarif Basımevi. Ankara. 1955

18—Binbaşıoğlu, C., **Teşkilât ve İdare.** 1966
19—BURSALIOĞLU, Z., **Eğitim İdaresi.** Bilim Kitapları Serisi. Ayyıldız Matbaası. Ankara. 1967.
20—BURSALIOĞLU, Z., **Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış.** Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi, No: 15. Ankara. 1971
21—Champbell-Gregg. **Administration Behavior in Education Harper Brothers.**
22—Colthier, R. ve Arkadaşları. **Personel Principles and Functions,** Personel Journal, 1931
23— Cowley, V.M., **Thenature of Student Personel Work,** Educational Record. 1936
24—Crawford. A.B., **Educational Personel Work : The field and its function,** Personnel Journal, 1932
25—Cros, L., Çeviren Behire Abacıoğlu - **Okul ve Meslek Seçiminde Rehberlik.** Mesleki ve Teknik öğretim Sayı: 95
26—ÇAĞLAR, D., **Orta Dereceli Okullarda Rehberlik Reformu.** Teksir, Ankara. 1972
27**—Disiplin Yönetmeliği: Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Orta Dereceli Okullar İçin** Millî Eğitim Basımevi - Ankara. 1972
28—Donald, D. Mortensen ve Ailen M. Schmuller **Guidance in to days Schools.** New York.
29—**Eğitim Reformu:** özel Milli Eğitim Bakanlığı. Ankara. 1971
30—**Eğitim Reformunda Strateji ve Yönetim.** Millî Eğitim Reformu Strateji ve Koordinasyon Komisyonu - Ankara. 1971
31—ERİCKSON, C. - SMİTH, G., **Okullarda Rehberlik Servisleri.** (Çeviren: Ayşe Akıncı) İstanbul, 1956
32—**Erkek Sanat Enstitüleri Genel Yönetmeliği.** Millî Eğitim Bakanlığı Teksir. Ağustos 1966
33—Ertürk, Selâhatin., **Eğitimde «Program» Gelişme.** Hacettepe Üniversitesi Basımevi. Ankara-1972
34**—Genel Nüfus Sayımı. 1970 % 1 örneklerle Sonuçları.** Devlet İstatistik Enstitüsü.
35—Ginott, H.G., **Group Psychotherap With Children: The heory an Practice of play-Therapy,** New York-1961
36—Göksel, Dr. A. Fuat., **Ruhi Cihaz ve Kişiliğin Değerlendirilmesi.** Rehberlik ve Araştırma Merkezi. Ankara. 1970
37—Gustad, J., **Roles and Relation Ships in Conseling.** Üniversity of Minnesote Press. 1953
38—Hoppock, R., **Accupational İnformation:** Where of get in an How to use it in counseling and teaching, New York: Mc Graw Hill. 1963
39—**İcra** Plânları: 1963, 1964, 1965, 1966, 1967, 1968, 1969, 1970, 1971, 1972. D.P.T. Ankara.

40—**İlkokul Programı**. Millî Eğitim Basımevi, İstanbul, 1968
41—**İlköğretim ve Eğitim Kanunu.** 12 Ocak 1961 gün ve 10705 sayılı Resmi Gazete.
42—**İmam-Hatip Okulu İdare Yönetmeliği.** Millî Eğitim Bakanlığı Basımevi -Ankara. 1972
43—**Kalkınma Plânı,** Birinci Beş Yıl. D.P.T., 1963
44—**Kalkınma Plânı,** İkinci Beş Yıl. D.P.T., 1967
45—KANTARCIOĞLU, S, **Yeni Fransız Millî Eğitimi.** Basılıyor.
46—KANTARCIOĞLU, Selçuk., **Rehberlik Teşkilâtı ve Personel.** Teksir Mayıs-1970
47—KANTARCIOĞLU, Selçuk., **Okullarda Rehberlik Çalışmalarına Nasıl Başlanmalıdır?** P.A. ve K. Dairesi. 1974
48—KENNETH, E.H., **Öğretmenler için Mesleki ve Rehberlik ve Danışmanlığa Geçiş** Millî Eğitim Bakanlığı, Yayın No: 32 Ankara. 1970
49—KİTSON, M.D., **Individual Education.** Asheart-to heart talk with a süperintendent about guidance, Occupation -1935
50—**Kız Enstitüleri Müfredat Programları.** Milî Eğitim Bakanlığı -1970 Ankara
51—**Kız Teknik Öğretim Yönetmeliği.** 13 Ekim 1947 gün ve 456 sayılı Tebliğler Dergisi
52—LEBETTRE-VERNAY., **Programms et Institucitions.** Edutions Bourrelier. Paris. 1961
53—**Lise ve Ortaokullar Yönetmeliği.** İstanbul 1969
54—**L'Orientation Pendant la Periode Scolairie.** Idees et Proble'mes Conseil de la Cooperation Culturelle l'Education en Europe. 1964
55—MATHIASEN, OTTO F. (Dr.) **Rehberliğin Manası.** (Çeviren: Hasan Tan) Maarif Basımevi Ankara. 1956
56—MATHIASEN, OTTO F. (Dr.) **(Rehberlik Programında Gözetilecek Hususlar** (Çeviren: Hasan Tan) Maarif Basımevi. Ankara. 1956
57—**Meslekler Sözlüğü** : İş ve İşçi Bulma Kurumu Genel Müdürlüğü Yayın No: 12-1952
58—Michells VVilliam, Karnas M. RAY, **Eğitimde Başarının ölçülmesi** çeviren: İbrahim Yurt
59—**Millî Eğitim Temel Kanunu.** (1739 sayılı)
60—M.E. Bakanlığı **Tebliğler Dergisi**: 1619, 1788, 1561, 1638, 1603, 1788, **1797, 1805.**
61—Millî Eğitim Bakanlığı, **Merkez ve Taşra Teşkilatındaki Eğitimle İlgili Uzmanlıklara Atanacaklar Hakkında Yönetmelik.**
62—MILLS. (Prof.) **Eğitsel Rehberlik. «Konferans Notları»** Teksir. Ankara. 1952

63—Mowrer, O.M., **Concepts and programs of counseling.** Üniversity of minnesota Press 1951
64—Munn, Norman L, **Psikoloji I - II İnsan İntibakının Esasları.** Çeviren Nahid Tendar M.E.B. 1967, İstanbul
65—Mledzb G.E., **Principales and Technigues of Vocational Guidance.**New York. Mc Graw Hill, 1941
66—**Orta Dereceli Okullardaki Rehberlik Çalışmalarının Değerlendirme Raporu.** Millî Eğitim Bakanlığı, P.A.K.D. İzleme - Ankara. 1971
67—**Orta Öğretim Komitesi Raporu.** 7 nci Millî Eğitim Şûrası Dokümanı. Millî Eğitim Basımevi - Ankara, 1961
68—**Ortaokul Programı.** Millî Eğitim Basımevi. Ankara. 1949
69—**Öğrenimlerinin Son Yıllarında Gençleri Meslek Hayatına Hazırlama.** (OECD) M.E.B. Eğitim Araçları ve Teknik işbirliği Genel Müdürlüğü. Şubat. 1966
70—**Öğretim Programlarının Geliştirilmesi ve Değerlendirme Düzeninin Yenileştirme Konusunda, IX. Millî Eğitim Şûrasında İncelenmesine Sunulmak üzere Talim ve Terbiye Kurulunca Hazırlanan Esaslar.** 5 Mart 1971
71—Özdil, Dr. İlhan., **Rehberlik.** Mesleki ve Teknik öğretim Dergisi. Sayı: 88
72—**Özel Eğitim Çalışma Grubu Raporu.** M.E. Bakanlığı Ankara. 1973
73—Paro, İbrahim., **Rehberlik ve Uygulamaları.** Balkanoğlu Matbaası. 1967
74—PESER, **Z. Guidance in Turkish Elemantary Scholls Education 176**
75—Peters, H.İ. ve Shertzer. B., Guidance., **Program Develoment and Management colombus** Ohio. 1963
76—**Psikolojik Testler:** P.A.K.D. Millî Eğitim Bakanlığı 1971 –Ankara
77—**Rehberlik Semineri,** Millî Eğitim Bakanlığı. P.A.K.D. Değerlendirme Birinci Raporu Ankara. 1971
78—**Rehberlik ve Araştırma Merkezleri Yönetmeliği.** M.E. Bakanlığı P.A.K.D 1968
79—**Resmi Gazete,** 13592, 14472
80—RUPİ, John J., **Türkiye'de Ortaöğretim.** Maarif Basımevi - Ankara 1956
81—RUMMEL, J,F., **Eğitimde Araştırmaya Giriş.** (Çeviren: Rezzan Taşçıoğlu) Mes. Tek. Öğr. No: 11. Ankara. 1968
82—Seymour, H.C., **Development and Coordination of Pupil Personel Services.** 1955
83—Strang, Ruth., **Personnel Work in Elemantry and Secondary Schools,** Educational Outlook, 1943
84—Süper, D.E., **The Psychology of careers,** New York Harpers. 1957
85—**Sekizinci Millî Eğitim Şûrası Esasları,** Raporlar, Kararlar. Millî Eğitim Bakanlığı 1970

86—**TAN, H. Rehberliğin Esasları,** Ayyıldız Matbaası. Ankara. 1969
87—**Ticaret Liseleri Müfredat Programları.** Millî Eğitim Bakanlığı Ticaret ve Turizm öğr. Gn. Md. ankara. 1969
88—**Ticaret Ortaokulları ve Liseleri Yönetmeliği.** Millî Eğitim Bakanlığı. 1968
89—Tompkins, Ellesvvarth **T.C. Orta Dereceli Okullarda Organizasyon, İdare ve Teftiş.** Maarif Basımevi -1954
90—**T.C. Anayasası.** 1961
91—**Türk Millî Eğitimindeki Gelişmeler:** Cilt I - II. Millî Eğitim Bakanlığı. Şûra Genel Sekreterliği. 1970
92—**Türkiye'de Ortaöğretim Müsahadeler, Problemler ve Tavsiyeler.** M.E. Basımevi. 1956
93—Türkiye Eğitim Millî Komisyonu Raporu. M. Eğt. Basımevi - İstanbul. 1960
94—**Üçüncü Beş Yıllık Plân Hazırlık Çalışmaları.** Millî Eğitim Bakanlığı Özel İhtisas Raporu. Ankara. 1971
95—WRENN, C.G., **The Counselor in a Changing world.** 1605 New Hampshire Avenue, North West, Washington % D.C.
96—Wreen, C.G., **Student Personnel Work İn College** New York. Renold Press. 1951
97—VACOUIER et GUILLEMONTEAU, **Le Cycle d'Observation,** Editions Bourrelier, Paris
98—**Yedinci Millî Eğitim Şûrası Çalışma Esasları,** Konular ve Kararlar. Millî Eğitim Bakanlığı, 1962
99—**Yönetim Rehberi.** «Ortaokul ve Lise Müdürleri İçin» Millî Eğitim Basımevi , Ankara. 1964